

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

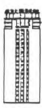
- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

CS
~~XX~~

A/77

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK

X1-3

NEDERDUYTSCH SPRAAKKONST,

Waarin de Gronden der
HOLLANDSCHE TAALE

Nauwkeuriglyk opgedólvén, en zelfs voor geringe
Verftanden, zo ten aanzien der Spellinge als
Bewoordinge duidelyk aangewezen zyn.

De vierde Druk.

Doorgaans veel vermeerderd, en met eene

LYST VAN DE GESLACHTEN DER
NAAMWOORDEN,

Die onder geene vaste Regelen betrekkelijk zyn;

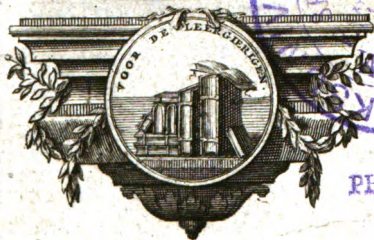
Nevens eene *Verhandeling* van de

REDENKONSTIGE FIGUUREN

En andere Taalcieraaden, verrykt,

DOOR

W^m. S É W E L.

PHONETIÏK

TE AMSTERDAM,
By JACOB TER BEEK, Boekverkoper
bezyden de Beurs, in de Gekroonde Bybel. 1756.

1321117

PRIVILEGIE.

DE STAETEN VAN HOLLAND EN WEST-VRIESLANDT, Doen te weten, alzoo Ons te kennen is gegeven by Jacob Ter Beck, Burger en Boekverkooper binnen Amsterdam, dat hy Suppliant voornemens was te herdrukken, *Het groot Woorden-Boek der Nederduytsche en Engelsche taalen, waer in de ryckdom der Zelve in 's breedem wordt voor gedragen, de Verscheydene betekenisfen aengewesen, en de geslachten van alle Nederduytsche naam woorden naeuwkeuriglyk aengetoond, met byvoeging van zeer veele nitgelezene Spreekwyzen, en een goed getal van Spreekwoorden, verrykt met eene Spraakkonst voor beyde de Taalen: Item een korte wegwizer der Engelsche taale behelsende de noodige en Wezenlykste letterkonstige regulen, om spoedig zonder veel moeite tot kennisse dier taalen te geraecten. Item de Zelve der Nederduytsche taalen: Nog de Nederduytsche Spraakkonst, waer in de gronden der Hoilandsche Taalen nauwkeuriglyk opgedelven, en zelfs voor geringe Verstanden, zoo ten aenzien der spellinge als bewoordinge duydelyk aenzetzaeten zyn, en met eene Lyst van de geslachten der Naemwoorden die onder geene vaste regelen betrekkeelyk zyn, nevens eene Verhandeling van de redenkonstige figuren en andere tael Ciraden verrykt, alle door Willem Sexel. Maer bedugt zynde, Zyne grootte kosten en Arbeyd te leur zoude gesteld werden, met binnen of buyten deeze Provincie de voorz. Werken na te drukken tot des zelfs groot nadeel. Weshalven hy Suppliant zig Ootmoediglyk keerde tot Ons, verzoekende het Ons behaegen mogte hem Suppliant Zyne erven of regt verkrygende te begunstigen mer der zelyver Octroy of Privilegie, voor den tydt van vyftien eerstkoomende Jaeren, om de Voornoemde Werken in deeze Provincie alleen te mogen drukken doen drukken uytgeeven en verkoopen, in Zoodaenigen formaet &c. Als hy te raeden zoudé werden, met speciael verbodt aen alle en een jegelyk, dezelve in 't geheel of ten deele na te drukken, ofte elders buyten deeze Provincie nagedrukt zynde, herwaerts in te voeren en te verhandelen &c. op zoodaenigen boeie als Wy gewoon zyn te stellen tegens Contraventeurs en voorts in Communi forma. ZOO IS 'T dat Wy de zaekte en het voorz. Verzoek overgémérkt hebbende, en genegen Weezende ter beede van den Suppliant, uit Onze regte weetenschap, souveraine magt en Authoriteit den zelve Suppliant, geconsenteert, geacordeert en geautoriseert hebben, Consenteeren, accordeeren en autoriseeren Hem by deeze, dat hy geduurende den tydt van Vyftien eerst agter een volgende Jaeren de voorz. Boeken in diervoegen als zulks by den Suppliant is verzogt en hier vooren uitgedrukt staat, binnen den voorz. Onzen Lande alleen zal mogen drukken, doen drukken, uytgeeven en verkoopen, Verbiedende daar omme allen en een jegelyken de zelve boeken in 't geheel of ten deelen te drukken na te drukken, te doen nardrukken, te verhandelen, of te verkoopen, of, elders nagedrukt, binnen den zelven Onzen Lande te brengen, uit te geeven ofte verhandelen en Verkoopen, op verbeurte van alle de Nagedrukte, ingebragte, Verhandelde of verkogte exemplaren en een b. etc van DRIË DUIZEND GULDEN, daer en booven, te verbeuren,*

te applicceeren een derde part voor den Officier, die de Calange doen zal, een derde part voor den Armen der Plaatzte daar het Casus voorvallen zal, en het reſteerende derde part voor den Suppliant, en dit ſelkens zoo meenigmaal als de Zelve zullen worden agterhaalt, alles in dien Verſtande, dat Wy den Suppliant, met deezen Onzen Oôtroije alleen willende Gratificeeren tot verhoedinge van Zyne Schade, door het nadrukken van de voorſz. Boeken, daar door in geenigen deele verſtaan, den innehouden van dien te Authoriſceeren of te advouceeren, en veel min dezelve onder Onze protecdie, en beſcherminge eenig meerder Credit, aenſien of reputatie te geeven, nemaer den Suppliant in Cas daer in iets onbehoorlyks zoude influeeren, alle het zelve tot Zynen Laſte zal gehouden weezen te verantwoorden, tot dien einde wel expreſſelyk begeerende, dat, by aldien hy deezen Onzen Oôtroije voor de Zelve Boeken zal willen ſtellen, daer van geene Geabbrevieerde of gecontraheerde mentie zal moogen maeken, nemaer gehouden weezen het zelve Oôtroij in 't geheel en zonder eenige Omiffie daer voor te drukken, of te doen drukken, en dat Hy gehouden zal zyn, een exemplaeer van de voorſz. Boeken, op groot papier, gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliotheecq van Onze Univerſiteit te Leyden, binnen den tydt van zes weeken, na dat hy Suppliant de zelve boeken zal hebben beginnen uit te geeven, op een boete van Zes Honderd Gulden, na expiratie der voorſz. Zes weeken, by den Suppliant te verbeuren ten behoeve van de Nederduitſe Armen van de Plaets, alwaer den Suppliant woont, en voorts op poene van met 'er daer verſteeken te zyn van het Effect van deezen Oôtroije: Dat ook den Suppliant, ſchoon by het ingaen van dit Oôtroij een Exemplaeer geleevert hebbende aen de voorſz. Onze Bibliotheecq, by zoo verre Hy geduurende den tydt van dit Oôtroij de zelve Boeken zouden willen herdrukken met eenige obſervatiën, noten, vermeerderingen, veranderingen, correctiën of anders hoe genaemt, of ook in een ander formaet, gehouden zal zyn wederom een ander Exemplaeer van dezelve Boeken, geconditioneert als vooren, te brengen in de voorſz. Bibliotheecq binnen den Zelfen tydt op de boeten en penaltiteit als vooren: En ten einde den Suppliant deezen Onzen Conſente en de Oôtroije mogen genieten als na behooren, laſten wy allen en eenen jegelyken, dien het aangaen mag, dat zy den Suppliant van den inhoud van deezen doen, laeten en gedoogen, ruſtelyk, vreſtelyk en volkoomentlyk genieten en gebruyken, Cefſeerende alle belet ter Contrarie. Gegeven in den Haeg, onder onzen grooten Zegele, hier aen doen hangen, op den twaelfden April, in 't Jaar onzes Heeren en Saligmakers Duyzent Zevenhondert vier en Vyftig.

Aan den Suppliant zyn nevens dit Oôtroij ter hand geſtelt by Extraët authenticq Haer Ed. Gr. Mog. Reſolutionen van den 28. Juny 1715, en 30. April 1738, ten einde om zig daer na te Reguleeren.

P. STEYN.

Ter Ordonnantie van de Staaten.

C. BOEY.

VOORREDE

A A N D E N

LEEZER.

BY den eersten druk deezer Nederduytsche Spraakkonst gaf ik in de Voorrede een berigt van de reden die my tot het uytgeeven daarvan bewoogen had; naamelyk dat ik veele jaaren te voore een ontwerp daarvan ten dienste der Engelschen had opgesteld, en by myn Engelschen Nederduytsch Woordenboek gevoegd: dat die Spraakkonst sederd in kleyn formaat op zich zelve gedrukt zynde, zo wel was ontfangen geweest, dat zy zich toen al ten vierden maale in 't Engelsch, t'elken met eenige vermeerderinge, aan de wereld vertoond had: en dat andere zich begeerig toonende om die ook in onze taal te kunnen leezen, zulks my tot een spoor

* 3

ge-

V O O R R E E D E.

gestrekt hadde om dat opstel op nieuws te verschryven, het met veele bedenkingen, welke ik sederd langen tyd op lósse papieren tót myn eygen gebruyk aange-tekend, en etlyke daar van ook, toen ik de *Twee maandelyke Uyttrekselen*, óf *Boekzaal*, schreef, by gelegendheyd onder die Uyttrekselen vermengd, en also opentlyk uytgegeeven had, te vergrooten; en in een Nederduytsch gewaad mynen Landsgenooten aan te bieden. Ik zeyde toen ook, dat ik dat werk uytgaf voor eygen reedsel, alhoewel ik niet ontkende omtrent veertig jaaren te voore de *Tweespraak van de Nederduitsche Letterkunst*, voor meer dan honderd en twintig jaaren by de *Kamer in Liefde bloeiende*, t' Amsterdam, myne geboortestad, uytgegeeven, en te Leyde in den jaare MDLXXXIV, gedrukt, met naauwkeurige opmerkingen geleezen te hebben. Voorts noemde ik in myn bericht alle de Schryvers, die van onze taale geschreeven hebbende, ooit van my waaren gezien of geleezen; zeggende

V O O R R E E D E.

gende ook verstaan te hebben , dat het Konftgenootfchap *Nil Volentibus Arduum* aan een Nederduytsche Spraakkonft gearbeyd had ; dóch dat ik die nooit gezien , ja het gezigt daar van voordachtelyk vermyd hadde , gelyk ik ook federd die niet gezien heb ; op dat het niet mogte fchynen als of ik iets daaruyt ontleend hadde ; 't welk ik altoos liever uyt gedrukte , dan uyt ongedrukte fchriften heb willen doen.

Maar dewyl 'er zaaken in de Nederduytsche Spraakkonft van *Christiaan van Heule* gevonden worden , welke eenige overeenkomst met myne stellingen hebben , is men gereed geweest my van valsheyd verdacht te houden , en bedektelyk te kennen te geeven dat ik hem geleezen , en iets uyt zyne Taalbeschryving ontleend moſte hebben. Doch gelyk ik toen oprechtelyk zeyde , geene andere Schryvers wegens de Nederduytsche taalkunde ooit geleezen te hebben dan die welke ik opnoemde , zo zeg ik nu nóg , dat dit waarlyk zo

V O O R R E E D E.

was, ja dat ik nooit geweeten had dat 'er zulk een Schryver als Chr. van Heule in de waereld was geweest, voor dat myne Spraakkonst niet alleen volschreeven, maar ook ontrent geheel afgedrukt was: doch op die tyd wierdt zyne Taalbeschryving my door iemand myner bekenden getoond, maar ik weygerde dezelve aan te neemen, om niet genoodzaakt te zyn in myne Voorrede, die toen, zo ik meen, by den Drukker al gezet was, eenige verandering te maaken: want uyt dat werk iets, dat my mogte behaagd hebben, te neemen, en in myn werk te voegen, was toen al te laat. Dóch weetende nu dat 'er zulke een boekje was, maakte ik het te krygen, naa dat myne Spraakkonst in het licht quam, en bezag het toen voor de eerste reys, gelyk ik voor ruym vier jaaren aan de waereld te kennen gaf in myne *Aanmerkingen* op het boekje genaamd *De spelling van A. Moonen verdedigd*. En dewyl ik by den gemelden *Van Heule* iets vond dat ik goed keurde, en van my niet aangewezen was,

V O O R R E E D E.

was, ontzie ik my nu niet te bekennen, dat ik in den tweeden druk myner Spraakkonst eenige zaaken uyt hem ontleend hebbe, gelyk ik in myn werk zulks op zyne plaats ook heb te verstaan gegeven.

Dóch noopende de vaste regelen om de geslachten der Naamwoorden aan derzelver uytgangen te kennen, gelyk ik toen zeyde dat zy, zo wel als veele andere aanmerkingen, t'eenemaal van myne eygene uytvindinge waaren, zo zeg ik zulks nog, en dat onbeschroomd, omdat het een zuyvere waarheyd is, dat ik door 't maaken van myn Engelsch en Nederduytsch Woordenboek daartoe aangeleyd was. En dat Ch. van Heule ontrent de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden zo lang voor my eenigfins diergelyke bedenkingen gehad heeft als ik, dient te meer tót bekrachtinge van de myne, welke ik niet aan hem, nóchte eenig mensche verschuldigd ben; maar die enkelyk myn eygen uytvindfel zyn, alhoewel ik geenfins ontveynzen wil dat de geschreevene

V O O R R É E D E.

Aanmerkingen van G. Brandt, welke ik eenige maanden onder my beruſtende gehad heb, my eenig licht ontrent de Geflachten gegeven hebben; waarom ik ook den overleeden zynen lóf geensins pooge te onthouden, maar gaern bekenne dat 'er uyt zyne onvoltooide Schriften eenige zaaken wegens de Geflachten door my ontleend zyn, achtende dat het my geensins tót eere zoude konnen ſtrekken zulks te verduyſteren, ſchoon hy dood is, en zyne zoonen niet meer in 't leeven zyn, om my van ontrouw dies aangaande te konnen beſchuldigen. Want hoe kan het met een rechtſchapeu eerlyk gemoed beſtaan, eens anders arbeyd, daar hy nooit de vrucht van gezien heeft, als zyne eygene vindinge uyt te geeven, wanneer men by zich zelveu bewuſt is, dat men zich van de beſchreevene papieren eens overleeden bediend heeft? en dit is ook de reden waarom ik de Spraakkonſt, welke men zegt door eenige Leden van het Konſtgenootſchap *Nil volentibus arduum*

V O O R R E E D E .

duum op gesteld te zyn, nooit heb willen zien.

Ik gaf in myn voorbericht van den eersten druk ook te verstaan, dat het enkele liefhebbery geweest was die my tót het opstellen deezer Nederduytsche Spraakkonst aangedreeven had, en dat ik ook niet zonder hoope was, dat deeze myn arbeyd van eenig nut voor 't Gemeen weezen zoude; en die hoope heb ik nóg, alhoewel 'er geweest zyn die hunne pen- nen tegen my gescherpt hebben. Ik heb, 't is waar, in zekeren brief, die te vinden is in *J. V. Gaverens Boekzaal* van *July* en *Augustus*, des jaars 1708, eenige bedenkingen opgesteld tegen 't hoofdzaakelykste dat men my tegenwierp, waarvan één ding was, dat men, opdat het schynen mogte dat ik onbequaam was om recht van de Nederduytsche taal te konnen oordeelen, my onder de vreemde tongen reken- de, en van Engelsch Landvólk stelde te zyn. Waarop ik zeediglyk aangetoond heb-

V O O R R E E D E.

hebbende , dat zulks niet alzo , maar ik een rechtſchapeu Hóllander , zo wel van geboorte als van afkomſte , was , en voorts veele andere tegenwerpingen beantwoordende , heeft zulks zo weynig moogen helpen , dat men daarop niet geſchroomd heeft opentlyk te zeggen , gelyk te zien is in 't Naafſchrift van zekeren gedrukten brief , „ dat myn geſchryf anders niet was , dan dat ik onſchuldig „ wilde heeten aan Engeliſche geboorte , „ en dat het niets méer weezendlyks behelſde : Voorts , dat ik niets oplóſte , „ maar overal bot , en overheen praatte . Dit heeft men van my gezegd , en mogelyk zullen ſommige , die den gemelden mynen brief niet geleezen hebben , zulks op goed vertrouwen voor waarheyd hebben aangenomen , maar andere weet ik dat heel anders van dien brief geoordeeld hebben . Ook geeft men bedektelyk te kennen , als óf ik lang in Engeland geweest waare , en veel tyds met reyzen doorgebracht hadde ; om alzo den menſchen in te
boe-

V O O R R E E D E.

boezemen, dat ik niet bequaamheid genoeg hebbe om wegens de Hóllandsche taale goede onderrechtingen te geeven. Dóch dit heeft niets om 't lyf; want geuurende den gantschen tyd myns leevens ben ik in 't geheel niet boven een jaar buyten Hólland geweest. Maar men toont zich zo gezét tegen my, dat men my beschempt zelfs ter zaake der Relige waarvan ik belydenis doe. Dan óf dit eenen Christen voegt, is wel naadenkens waardig. Ook komt de Religie in dit geval geensins te passe, te meer dewyl 't bekend is dat Vondel de zyne verruyldte tegen eene andere, welke ik naauwlyks denken kan dat myn bestryder beter acht dan die waarvan hy te voore was; en des niettegenstaande telt men hem onder de voor naamste opbouwers onzer taale. Maar waar vindt men niet iets op te zeggen! Omdat ik uyt zeedigheyd in myne Taalbeschryvinge gezegd had, *Het komt my waarschyndelykst te voore: Het is by my niet buyten bedenken, enz.* zo zoekt men my af

V O O R R E E D E.

af te maalen als één die zelf wankelt en in twyffel staat: daar ik met dusdaanige spreekwyzen nógtans niets anders beooge, dan dat ik myn gevoelen, schoon ik het voor best houde, en daarom ook redenen daarvan gegeven heb, niemand evenwel met een meesterlyk gezag wil opdringen, maar ieder in zyne vryheyd laate, zonder my zelyen een oppermagtig gezag in de Spraakkunde aan te maatigen.

Veel meer zoud ik t'myner verdeediging kunnen zeggen, indien my een pennekryg luste; maar daarvan heb ik eenen afkeer: want *de lana caprina & de umbra asini* [over beuzelingen] te twisten, gelyk het eenen Christen niet voegt, zo ontstaat daartyt doorgaans eenne verbittering, die in stede van af te neemen, van tyd tót tyd aangroeit, ja zelfs zo verre gaat, dat men, als óf het waare *pro aris & focis*, [voor de Gódsdienst en de huyshoudinge], met eenen overgrooten yver strydt; en om zyn end vast te houden, en de zaak niet gewonnen

V O O R R E E D E .

nen te geeven , allerleye omweegen en uytvlugten bedenkt , en elkanderen op 't vinnigst , zelfs met scheldwoorden te keer gaat , gelyk men eenige jaaren geleeden een exempel daaraf zag tusschen perfoonen , welke men niet ontkennen kon geleerde mannen te zyn , en die elkanderen nógtans opentlyk in hunne schriften voor weetnieten en botterikken uytmaakten. Dóch hadden zy ontzag gehad voor de woorden van onzen Zaligmaaker : *Ik zeg u , dat van elk ydel woord het welk de menschen zullen gesproken hebben , zy van 't zelve reken-schap zullen geeven in de dage des oordeels* , hoe konden zy zo gesproken , ja zulk een taal als zy voerden in druk uytgegeeven hebben ? Want het ydel spreken met den mond kan , gelyk men weet , uyt menschelyke zwakheyd door overyling geschieden , en houdt niet lang stand ; maar ydele woorden te schryven is iets dat van langer duur is ; en zulk een schrift dan opentlyk uyt te geeven ,
kan

V O O R R E E D E.

kan met geen voorwendfel van overylinge verschoond worden. Hierom heb ik getracht op myne hoede te zyn, opdat door my geen krakkeel aangequeekt wierde. En zeker had deeze bedenking my niet wederhouden, ik zoude getoond hebben dat myne penne niet stomp, en ik geensints verlegen was om my zelve te verdedigen, inzonderheyd wanneer ik klaar konde aantoonen, dat men 't meer tegen den persoon, dan tegen de zaak hadde: want de wyl men 't in my als een misflag aanmerkt, dat ik stelle dat men niet zeggen mag *Ik donder, ik regen, enz.* maar wel *Het dondert, het regent*, omdat ik die woorden voor onpersoonlyk houde; waarom dan ook de *Grammatica* van *Vossius*; welke men hier te lande in de Latynsche Schoolen gebruykt, niet te keer gegaan? dewyl daar in van die woorden, te weten *tonat, pluit, &c.* uytdukkelyk gezegd wordt, dat zy zyn *actionem significantia, quæ ut fiat, vel ne fiat, neutiquam sit humanæ potestatis*, dat is, dat ze een be-

V O O R R E E D E

bedryf betekenen, 't welk dat het geschiede, óf niet geschiede, geensints van 't menschelyk vermoogen afhangt. Van dit verstand ben ik ook, en heb my geensins onderwonden om voorschriften te geeven van de gódyke taale, en hoe Gód zoude moogen spreken; maar alleen van de menschelyke, zonder daar ter plaatse ook van de figuurlyke te melden, dewyl zulks daar niet te passe quam. Ik weerhoud myne penne van meer over dit onderwerp te schryven, omdat ik geen vuur van hevigheid zoeke te stooken, anders stondt my hier een ruym veld open om my nóg wat langer over deeze stóffe op te houden: maar wat goeds zoud ik 'ertóch mede uyt-rechten? Wat word 'er door zulk een bedryf anders uytgewerkt, als dat men elkanderen poogt pal te zetten, en te steeken, en alzo, door eene soort van terginge, eene verbittering in zynen tegenstreever te verwekken? 't welk verre afwykt van *den boozen niet te wederstaan*, gelyk onze opperste Wetgever ons beveelt.

* *

Noo-

V O O R R E E D E.

Noopende nu den tweeden druk van deeze Spraakkonst, (zynde in dezen derden druk na des Auteurs overlyden geene veranderinge ondernomen) die is door my zeer veel vermeerderd: en dewyl ik in den eersten druk de Liefhebbers onzer taale tót myn groot Engelsch en Nederduytsche Woordenboek wees, om daaruyt de geslachten der Naamwoorden, waar aan zy twyfelden, te leeren kennen, en my hierop te gemoet gevoerd is, dat het ieder één niet gelegen quam dat boek te koopen; zo heb ik nu, om zodaanigen genoeg te geeven, in dit werk gevoegd een groote Lyft van alle de Naamwoorden, die ten aanzien der geslachten onder geene vaste regelen gebragt kunnen worden: zulks dat men hier nu alles wat daartoe vereyscht is, in éenen bondel by een vindt. Voorts heb ik dit werk verrykt niet alleen met groote byvoegselen, waarvan sommige de vrucht myner jeugdige jaaren zyn, maar ook met eene menigte van bedenkingen dienende

tót

V O O R R E E D E.

tót bekrachting myner stellingen. Onder deeze vermeerderingen zal men ook een grooter getal van woorden vinden, welker oorsprong ik nagespeurd heb, en die anderen tót een spoor moogen dienen om de oorspronklykheyd onzer taale verder op te delven. My is gezegd dat zeker Liefhebber in ons land met diergelyk een werk bezig is, en van voorneemen zoude zyn iets van die soort; naar de wyze van *Vossii Etymologicon*, aan den dag te brengen. Buyten twyfel zullen 'er in zodaanig een werk aardige bedenkingen voorkomen; dóch ontrent zulke naaspeuringen kan men niet altyd met zekerheyd spreekē, maar daar moeten al veele gissingen onder loopen, die evenwel niet al te lós behooren te weezen, nóchte al te verre gezócht, gelyk 'er verscheydene zulke in *Hadriani Junii Batavia* gevonden worden: want het woord *Schepen* eerst te betrekken op het bastaard-Latyn *Scabinus*, en dit dan af te leyden van *Scafin*, om dat de Schepenen magt hebben iemants leeven aan te

V O O R R E E D E .

taften, 't welk zo veel zoude zyn als *hin*
fcaffen, fchynt inderdaad als by 't haar
getrokken; en korte houwertjes, by Si-
donius genoemd *Anconas*, t'huys te bren-
gen tót het woord *Hangers*, is niet min-
der gedwongen. Nóg wat meer fchyns
heeft het, *Caninesfates* af te leyden van
Konyne vatters, óf *Konyne vreeters*, gelyk
by dien zelfden Schryver, zo my voor-
ftaat, gedaan wordt. Dat men nu van vee-
le woorden den oorsprong kan naaspeuren,
heb ik door myne byvoegfelen getoond.
En door dien dit alles op lóffe papieren
zwurf, en naa mynen dood door niemand
anders in zyne rechte orde zoude kunnen
geplaatft geweest zyn, heb ik zulks by
myn leeven zelf willen doen; omdat ge-
lyk deeze arbeyd wel eer voor my zelven
niet onnut geweest is, die aldus gemeen-
gemaakt zynde, ook aan anderen, zo ik
acht, nuttelyk zal kunnen weezen. Hier-
om is het ook dat ik dit werk, fchoon ik
er veele jaaren by tuffchenpoozen aan heb
gearbeyd, met lust ten eynde gebragt
heb.

V O O R R E E D E.

hebbe, en het nu ten dienste myner Lands-
genooten, en ook tót nut van uytheem-
ſchen, ten beſte geeve. Vaarwel, leer-
gierige Leezer, en gebruykt het t'uwen
voordeele.

W. S.

*In Amſterdam den laaſten
van Zomermaand. 1712.*

Quintil. Instit. Orator. Lib. I. c. 4.

Ne quis tanquam parva fastidiat Gram-
matices elementa: non quia magnæ sit
operæ, Consonantes à Vocalibus discernere,
ipsasque eas in semivocalium numerum, mu-
tarumque partiri; sed quia interiora velut
sacri hujus adeuntibus, apparebit multa re-
rum subtilitas, quæ non modo acuerè ingenia
puerilia, sed exercere altissimam quoque eru-
ditionem ac scientiam possit.

Pro captu lectoris habet sua fata Libelli.

Des Schryvers fchranderkheit blinkt uit in 't zedig wesen,
 O wekkre SEWEL, die door out en nieuw te lezen
 Minervaas Boekzaal hebt met zo veel slyts geficht.
 Uw werk vercoont ons klaar geterchtes flonkerlicht.
 F. HALMA.

W. S É W E L S

N E D E R D U Y T S C H E

SPRAAKKONST.

At de SPRAAKKONST, óf volgens het Grieksch woord *Grammatica*, de *Letterkonst* zy, is zo menigmaal gezegd, dat ik het nodeloos achte zulks alhier te herhaalen; te meer dewyl de Nederduytsche benaaming uyt zich zelve haare betékenis aanwyft, en een iegelyk wel begrypt dat men daar door verstaat een *Kennis van de Letteren en de Spraake*.

Het eerste dan dat alhier te verhandelen staat, is de (+) *Letterbeschryving*, óf *Spelkonst*. Wat nu een Letter zy, behoef ik hier niet te melden, dewyl ik niet schryf voor zulke die des onkundig zyn. Dóch nademaal veele die de letteren kennen, haare kracht evenwel niet volkomenlyk verstaan, en daarom menigmaal in de Spellinge doolen, zal ik die alhier aanwyzen.

De Nederlanders gebruyken de vólgende Letteren:

A

A. B.

(+) *Orthographia*.

(6)

W. SEWELS *Nederduytsche*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O.
P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Men noemt die alhier te Amsterdam aldus: A, Bé, Cé, Dé, E, Ef *of* Effe, Ge, Ha, I, Jé, Ka, El *of* Elle, Em *of* Emme, En *of* Enne, O, Pe, Kuw, Er *of* Erte, Es *of* Esse, Te, U, Vé, Wé, Ix, Y, Zeddet.

In de kleyne letteren heeft men tweederley fatsoen van S, naamelyk, s en s. de eerste is eygentlyk om eene (*) Lettergreep te beginnen, en de andere om die te sluyten, als *sas*; maar dit wordt niet altyd waargenomen; ja men acht het cierlyker, hoewel om geen andere reden, dan dat het gebruyk zulks medebrengt, te schryven *Plassen* dan *plasfen*. In de Duytsche drukletteren ziet men ook tweederley slach van R, te wecten r en r, *of* re en er; de eerste insgelykstót beginninge, en de andere tót sluytinge eener lettergreep: en hoewel byna niemand hierop let, echter hebben zy, die de toezigt hadden over den druk van onzen Nederlandschen Bybel, met oktrooy van den Staat uytgegeeven by de Weduwe van Hillebrand Jakobsz van Wouw, en P. van Ravesteyn, naauwe acht daarop gegeeven; schoon in andere naadrukken selder dien tyd, die nauwkeurigheyd niet altoos gevonden wordt.

Van deeze Letteren, welke XXVI in getal zyn, worden eenige *Klinkers*, dóch de meeste *Medeklinkers* genoemd.

(*) Syllabe.

De

S P R A A K K O N S T. §

De *Klinkers* zyn in 't Nederduytsch *deezes*,
A. E. I. O. U. Y.

De *Medeklinkers*, die zonder byvoeginge der
Klinkeren geenen klank maaken, zyn

B. C. D. F. G. H. J. K. L. M. N. P. Q. R. S.
T. V. W. X. Z. Men vindt nóg wel in oude spel-
lingen, *Wt* voor *uyt*; dóch dat schynt ontstaan
te zyn uyt de verkeerde benaaminge van *Dubbeld-
uw*, welke men aan de letter *W*. geeft, en haar
daarom ook als eene dubbelde U heeft gebruykt,
als óf men zeyde *uit*.

Onder de Medeklinkers zyn 'er vier welke men
(* *Smeltletters* noemt, naamelyk L, M, N,
R. De L en R zyn inderdaad Smeltletters, als
blykt uyt *deezes* spellinge, die hoewel niet goed,
van sommigen echter uyt onkunde gevolgd
wordt, naamelyk *D' Leeuw*, *D' Rom*, *D' Ruy-
ter*: want dit laat zich taamelyk uytspreeken;
maar met M en N gaat het zo wel niet, als blykt
aan *D' Mantel*, *D' Naam*; dóch in de woorden
Smaad en *Knak* smelten die letteren zo wel als de
L en de R in de woorden *Slaapen* en *praaten*; en
zo gaat het met meer Medeklinkers, als F. P. T.
W. gelyk blykt in de woorden *Sflux*, *spraak*,
flam, *zwaan*: en schoon iemand uyt onkunde
schryft, gelyk 't wel gebeurt, *D' wand*, *d' wang*,
d' werelt, zo is zulk schrift echter uytspreeke-
lyk.

Uyt de klinkers worden *Tweeklanken* en *Dris-
klank*

A 2

(*) Liquide.

4 W. SEWELS *Nederduytsche*
klanken gemaakt, als *Aa*, *ae*, *ai*; *ee*, *ey*, *eu*;
ie; *oe*, *oo*, *ou*; *uu*, *uy*: en *aai*, *aaus*, *een*; *ieu*;
oei, *ooi*, van de welke in de volgende verhande-
linge der Spellinge, onder de letteren in haare
orde, staat gesproken te worden.

Van de

S P E L L I N G E.

Dus veel van de Letteren in 't gróts gezegd
hebbende, gaa ik over tót haare kracht, en
de Spelling.

Met de A. spelt men *Acht*, *afdak*, *afdanken*,
band, *bard*, *bagel*, *haven*, *hart* (*cor*) tót on-
derscheyd van *hert* (*cervus*), en *kars* (*cerasum*)
om te kunnen onderscheyden worden van *kers*
(*nasturtium*.)

Met de AA. spelt men, *Gaan*, *baat*, *maagd*,
waar voor men ook schryft, *Gaen*, *baet*, *maegt*;
maar hoewel dit van etlyken nóg met kracht
voorgestaan wordt, evenwel meenen andere, op
den voorgang der *Tweespraake van de Nederduyt-
sche Letterkonst*, door de Kamer in *Liefde bloeiende*
te Amsterdam, in den jaare 1584; uytgegeeven,
en op 't voorbeeld van veele andere aanzienlyke
Opbouweren onzer taale, dat die woorden veel
beter met AA. gespeld worden, en dat zy al zo
veel recht hebben om tót het verlenen eener let-
tergroepe de A te verdubbelen, en te schryven

Aal,

Aal, paal, gaan, staan, enz. als een dubbele O te gebruyken in de woorden, *Boom, koon, oog, schoon*, enz. Want indien men zich tót voorstand van het eerste op het aaloude gebruyk beroept, waarom zulks dan niet ook gedaan ten aanzien van de O? Immers schreef men ten tyde van den ouden Rymkronykschryver *Melis Stoke*, en nóg lang daarna, *Groet, hoert, hoeft, noert, oer*, enz. in plaats van *groot, hoort, hoofd, noord, ook*: dóch hierop zoud iemand moogen zeggen, dat die woorden toen wel eenen anderen klank konden gehad hebben, dan hedensdaags, omdat men by dien zelfden Schryver ook vindt *Broeder, moeder, doe, droech, stoel*, enz. Maar dat is quaalyk te vermoeden, want men vindt by hem ook *Roemsch, Proest*, voor *Roomsch, Prooft*, en

(*) *Te prediken ons Heeren woert /
Dette t'Utrecht in die poert
Den Bisschop-stoel.*

en dat de E, in dien tyd zo wel tót verlenginge van de O, als van de A gebruykt is, komt my waarschynelykft te voore; te meer dewyl niet alleen de Gulikers, en eenige andere uytheemschen, nóg te deezer tyd het woordtje *ook* schier zodaanig uytspreeken, als óf 't gespeld waare *oo-ek*, maar dat men ook veele Róttterdamers hoort zeggen *een kookje*, in plaats van een *koekje*. En schoon men te Amsterdam *Woensdag* uytspreekt, zo als 't geschreeven wordt, nóg tans zyn 'er *Hólland-*

A 3

ders,

* Pag. mihi 4.

ders, die *Woonsdag* zeggen, en in Brabant schryft men ook zo; en die dus doen, schynen daarin geen ongelyk te hebben: want die dag heeft zyne benaaming gekreegen van *Woden*, eenen afgod der aaloude Saxonen; zo dat *Wodensdag*, om de zachtheyd der uytspraake met der tyd in *Wo'ensdag* veranderd is. By de Engelschen heeft de *oe* ook de zelfde klank als by ons de *oo*, gelyk blykt in 't woord *Roe* [kuyt] waarvoor men zegt *roo*. Ik weet wel dat men tót beweerunge van AE zegt, dat het beter is in rym te schryven *Datn, quaen, vaer*, dan *daen, quaen, vader*; omdat die woorden in hun geheel zyn, *daaden, quaaden, vader*, en dat het door wegwerping van de D blykt, dat de tzamentrekking het eerste gevoeglyker dukdt dan het laatste: maar volgens dien regel zou men dan ook moeten schryven, *doen, goen*, voor *doen, goen*, als zynde die woorden tzamengetrokken uyt *dooden, goden*; 't welk ik niet denk dat eenige goedkeuring vinden zal.

Hierom is het dat ik 't als nóg met die houde, welke de AE gebruyken om den klank der Fransche en Engelsche AI, (want wat de Engelsche *ai* aangaat, die heeft een geheel anderen klank, gelyk in myne Engelsche Spraakkonst te zien is) of dien van het geblaet der schaapen, uyt te drukken, gelyk die gehoord wordt in de Fransche woorden *Faire, taire*, in de Engelsche, *deair, despair*, en in de Nederduytsche, *Gaern, haerd*,

baerd, paerd, staert, kaers, naerftig, rechtvaerdig, waereld, waarvoor sommige fchryven, *Geern, beert, peert, steert, keerse, neerftig, rechtveerdig, werelt*. Belangende evenwel het woord *Geern*, 't is by my niet buyten bedenken, dat het afkomstig is van 't woord *begeeren*, en dat daarom *Melis Stoke* ergens zegt, **So dat hi dus hadde ghere**. Noopende 't woord *Waereld*, ik weet wel dat het zo gespeld, by veelen niet goed-gekeurd wordt, omdat onkundigen daarvoor niet alleen leezen, maar ook fchryven, *Wareld*, het welk inderdaad een wangeluyd is, alhoewel men echter ook by den gemelden Rymkronyk-fchryver op meer dan éene plaats vind *Warelt* waarvoor de Engelschen zeggen *World*, en de platte Friefen *Wrâd*. Ik kan van my zelve niet verkrygen te fchryven *Werelt*, want wie fpreekt dat woord zo uyt? hierom fchryf ik veeltyds *Werreld*, hoewel ik *Waereld* liever zoude volgen, indien 't wat meer in 't gebruyk was: want dat de E den klank van de A. verflaauwt, zal acht ik ook het oordeel van den Heer Jan van der Does geweest zyn, om dat hy fchreef, *wair, mair, oirsaik* enz. Dóch *Baers* is moogelyk beter dan *baars*; ook fchryf ik liever *Blaeten* en *schaets*, dan *blaaten* en *schaats*; hoewel ik 't laaste evenwel niet volftrekt verwerp: en indien de spelling van Kilianus van *Keirse, peirt, onz.* hier te lande in 't gebruyk was, gelykze in Vlaandre en Brabant nóg stand houd, ik weet niet

waarom ze niet inſchikkelyk zoude wezen, te meer dóordien de Heer Hooft die ſpelling ook ſchynt goedgekeurd te hebben, en die tweeklank by de Engeliſchen mede gebruykelyk is, als blykt in de woorden *Heir*, [een erfgenaam] *'weight* [gewicht] enz. Hierom ſchryf ik in't Duytich ook liever *meir* en *beir*, dan *meyr* en *beyr*, achtende 't eerſte nader aan de uytſpraak te komen.

Men brengt tegen het gebruyk van de *aa* ook in, dat dewyl men in plaats van 't woord *daar* niet alleen dikwils zegt, maar ook ſchryft, *'er*, als *Ik ben 'er geweest*; *Hy was 'er niet*; *Toen ik 'er quam*, zulks een blyk is dat men *daer*, en niet *daar* behoort te ſchryven; dóch deze reden gaat niet door; want men zegt niet alleen, maar men ſchryft veeltyds ook, *verby* in ſtede van *voorby*: de reden hiervan ſchynt te zyn, dat men door de haaftige uytſpraak de klank der letteren *a* en *o* verdooft; en ondertuſſchen is de *r* eene letter die zich niet wel noemen laat, zonder dat men den galm eens klinkletters voor af hoort; en de *e* ſchynt de eygentlykſte die daartoe paſt.

Aleer ik nu van de *AA* aſſcheyde, ſtaat my nóg te zeggen, dat ik het ongerymd achte te ſchryven *Aaker*, *Vaader*, *waater*, *genaade*, enz. en de vermaarde *Jooſt van den Vendel* had groot gelyk, zich daar tegen te kanten; maar daarom kan ik geensins goedkeuren dat men ſchryve, *maken*, *zaken*, *ſlaven*, *vanen*, enz. Want ſchoon men zegt, dat daar door eene letter uytgewonnen,

nen, en niemand van de betekenis des woords verfteeken wordt, nogtans gaat dit niet altyd vast; vermids 'er door dusdaanig een spelling gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelyk verstaan zoude; en al waare dat zo niet, behoort men niet iets ten gevalle der vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zo verre gekomen is, dat hy een weynigje Duytsch begint te verstaan, in een boek deeze woorden aantrest, *De zaken zyn vervuld*, en niet weetende wat het woord *zaken* betekent, in zyn Woordenboek zoekt na 't woord *Zak*, (want anders kan hy niet doen, omdat het woord niet volgens deszelfs eygenschap [*zaaken*] gespeld is); zo zal hy daar uyt heel ligt besluyten, dat de betekenis dier woorden is, *de zakken zyn gevuld*; naardien men wel onderstellen mag dat hem 't recht onderscheyd der woorden *vervullen* en *vullen* nóg niet bekend is; daar hy anders, indien 't woord gespeld was gelyk 't behoorde, ten eersten de rechte meening daarvan vatten zoude. Het zelfde kan gezegd worden van deeze woorden, *De ketel stondt op drie poten*; want een onkundig vreemdeling zal 't laatste voor *póttten* nemen. Maar de voorstanders deezer zuynige spellinge brengen hier tegen in, dat het in andere taalen niet gebruykelyk is de Klinkletteren tot verlenginge der lettergreepe te verdubbelen. Doch deeze tegenwerping is te zwak om my te voldoen: want gelyk alle taalen

len haare byzondere eygenschap hebben, zo heeft ook de onze; en ik weet niet wat andere taal zulk een menigte van woorden heeft, die in 't eenvoudig getal noodzaakelyk met twee klinkletteren moeten gespeld worden; maar dit wel, dat de spelling van *maaken, zaaken, slaagen, taalen, enz.* door 't gebruyk der Hoogduytschen (die wy immers in alles, wat met de eygenschap onzer taal overeenkomt, zeer wel moogen volgen) getyfd en bekrachtigd wordt; naardien zy de *h* tót verlenginge vanden klank der Klinkletteren te hulpe neemende, als blykt in de woorden *Jahr / gefahr / ehr / ohr / zahl / noht / ohn / enz.* die letter zo wel in het meervoudig getal gebruyken, als in het eenvoudige. Hierby komt nóg, dat zulke die zo gezét zyn tegen het gemelde gebruyk van het verdubbelen der Klinkletteren, evenwel niet kunnen goedvinden dat men schryft *Briven, diven, simen, wilen, enz.* daar nóg tans de vereischte klank dier woorden door de *i* genoegzaam uytgedrukt wordt; maar men krenkt dan de eygenschap van 't woord, en zo doetmen ook als men schryft *Zaken, benen, poten, raden, enz.* Deeze redenen, hoewel sommige zich daartegen verzetten, zyn by my nóg tans van groot gewigt, hoewel ik anders tegen alle overtóllige letteren ben. Immers is het ten hoogsten noodzaakelyk dat men een onderscheyd maake tusschen *Bédelen* en *bedeelen*, tusschen *békeren* en *bekeren*, en tusschen *béteren* en *beteeren*. En elk zal ten eersten
kon-

konnen begrypen wat men meent, als hy geschreeven vindt, *Eene beeving beving hem. 't Is een koper van oud koper. Zyne leden leeden veel ongemaks. De sloten (kasteelen) waaren omringd met slooten (grasten.) Wy zagen hen steen zaagen. Ik wil dat laken geensins laaken. Ik wil't met dien ouden wagen op zulk een quaaden weg niet waagen. Hutten gemaakt van staaken, die met het eene end in den grond staken. De Graaven lagen in prachtige graven. Men zal de krygsmagt op een goed getal schepen inscheepen. Als men van 't steyl gebergte na de dalen gaat, moet men voorzigtiglyk daalen. Daar gebreken aan hem geene gebreken. 't Is noodeloos te beveelen als men de bevelen niet naakomt. De bestraate wegen zyn bard, en de steenen die 'er leggen weegen zwaar. De gaaven die zy gaven waaren gering. Ik bekén dat die beeken zuiver water hebben, enz.* Dóch als deeze woorden quaalyk gespeld waären, zouden zy somtyds een misverstand konnen baaren: want indien men schreeve, *De slooten waaren bezét*, en dat de omstandigheden juyst niet duydelyk aanweezen wat men door *sloten* verstond, dan zou zulks, zo lang zo een onduydelyke spelling plaats houdt, verkeerdelijk konnen gevat worden. Maar hoe weynig let men doorgaans op zulke kleynigheden! en daaruyt ontstaat het dat sommige veelderlyds schryven, *Onwetenheid, genegenheid, ervarenheid*, onaan gezien men schryft *Omweetend, geneegen, en erwaaren*; waarom ik ook veel beter acht, te schry-

schryven *Onweetendbeyd*, *geneegenbeyd*, en *ervaa-
renbeyd* óf *eervaarenbeyd*; want een *bevaaren* man
is *eervaaren*; dat is, heeft het vaarwater wel *eer*
bevaaren.

AAI komt te passe in de woorden, *Saai*,
fraai, *maaijen*, *zaaijen*, *draaijen*, enz.

AAU wordt gehoord in *blaauw*, *graauw*, *snaauw*,
enz.

AI komt weynig te passe; maar wordt by
sommige echter gebruykt, in de woorden *Kai-
zer*, *Romainen*, *ai! kai*, *klai*.

B heeft men van noode om te spellen *Bak*,
band, *quab*, *krabben*, *hebben*, *tobbe*, dóch is
overtóllig in *Hembd*.

C gebruykt men in de woorden *Cedel*, *ceder*,
cement, *ceremonie*, *citroen*, *civet*, *cyfer*, *cyns*, *cy-
ter*. En hoewel sommige schryven *Sieraad*, en
sieren, everwel komt het my ruym zo cierlyk
voor, dat men schryft *Cieraad*, *ciersel*, enz. want
dewyl men de C tóch niet missen kan, waarom
dan niet het gewoonlyk gebruyk, als 'er geen
wanvoegelykheyd in steekt, gevolgd? maar C
voor K in 't Nederduytsch te gebruyken ist'ee-
nemaal ongerymd.

Ik weet wel dat 'er zyn die met kracht bewee-
ren dat men de C in 't Nederduytsch niet van noo-
de heeft; en dit gaat zo verre, dat men niet al-
leenlyk spelt *Sedel* en *syfer*, maar ook *Sitroen*,
seremonie, en *feder*, waarvoor andere hebben
bestaan te spellen *keder*, 't welk eenen onbedree-
venen

venen zou kunnen verbyfteren, en doen denken aan *De tenten Kedars*. Het woord *Medicyn* fchynt het Nederduytsch burgerrecht aangenomen te hebben, en daarom ganfch niet verwerpelyk te zyn: zoud het dan niet fpooreloos weezen te fchryven *Medifyn*? Ondertuffchen heeft men 'er gevonden, die op zulk een toomelooze vryheyd zondigende, daar voor hebben durven fchryven *Medezyn*: en dusdanige zócternyen zyn de gevolgen van het verbannen der C.

CH hebben fommige willen verbannen, dóch t'onrecht; want zy is eygenlyk de Griekfche χ , en gevolgelyk maar ééne letter, fchoon twee merken: Ook is zy fcherper in klank dan de G: evenwel dunkt my dat ze beter pafst om eene lettergreep te fluyten, dan te beginnen; en hierom fchryf ik liever *Lachgen* dan *lachchen*, en *lighaam* dan *lichaam* óf *lichchaam*. De CH kan infgelyks dienen om een onderfcheyd tuffchen fommige woorden te maken, als *Nóch* [*neque*], en *nóg* [*adbuc*]; als mede *Licht* [*Lux*] en *ligt* [*facilis* of *levis*]; *Dóch* [*veruntamen*] en *dóg* [*molofus*]: Ook voegtze wel in *Ach*, *tach*, *kracht*, *zacht*, *recht*, *lucht*, *eysch*, *menfch*, *aardsch*, *wereldfch*, *Duytsch*, *Engelfch*; en is noodig in *Schaade*, *fchaal*, *fchram*, *fchuyt*, *eygenschap*, *gramfchap*.

D, die noodig is om te fpielen *Dak*, *dam*, *dat*, *ding*, *dik*, *daad*, *deed*, wordt by veelen ook gebruykt in de woorden *Gód*, *ftad*, *lid*, *land*, omdat men zégt, *Goden*, *fteden*, *leden*, *landen*,
als

als ook in de meeste lydende Deelwoorden [*Participia passiva*] als *Bekend*, *bemind*, *gehaald*, *beklaagd*, *verblyd*, *enz.* in de meeste zeg ik, want sommige vereyfschen de T. als *bekranst*; *beschanst*, *verbluft*, *enz.* naardien men zegt, *Eene bekende vrouw*, en *eene bekransde maagd*. 't Is waar, men brengt redenen hier tegen in, die niet t'eenemaal zonder grond zyn; en men zegt dat de welluydendheyd door dusdaanig een spelling benaadeeld wordt, en dat men daarom behoort te schryven, *Lant*, *bant*, *bant*, *rant*, *enz.* Maar zo dit als een vaste regel doorgaat, dan vervalt men dikwils in eene verwarring, die zelfs kundigen zou kunnen misleyden, om de gelykluydendheyd van sommige woorden, die veel in betekenisse verscheelen; want tusschen eene *Graad* en *graat* is groot onderscheyd, gelyk ook tusschen *mild* [goedgeefs] en de *milt* in 't ingewand, en zo zyn 'er meer andere woorden, als *Blood* (vreesachtig), en *bloot* (naakt). *Pond* (gewicht) en *pant* (een schouw) aldus is 'er ook een groot verschil tusschen *gewót* (gesleepten,) en *gewéd* (een wedding aangegaan), gelyk ook tusschen het *Rad* van eenen wagen, en een *rat* die zich op de koornzólders onthoudt, een *Wand* (muur), en eene *want* (handschoen); *Lood* dat men smelt, en een *loot* van een angelierplant; *Nood*, als men 'er gevaar óf verlegenheyd door verstaat, en eene *noot* die men kraakt; Een *gootje* om iets door te gieten, en een *gootjen* óf *godeken*. Men zegt

zegt wel dat de eygentlyke uytſpraak is *Lant*, en niet *Land*; maar of dit volkomen vaſt gaat is my nóg niet geblecken, immers als men zegt's *Lands weſvaeren*, dan wordt daarin meer van de D dan van de T gehoord; 't zelfde kan men zeggen van 't woord *Landsman*; want het is 'er zo verre van doen dat men den klank van T daarin hoort, dat onkundige Spellers, en nog niet van de botſte, daar voor ſchryven, *Lansman*. Aldus ſpreekt men ook, zo wel als men ſchryft *Gild-és*, en niet *Gilt-és*, ſchoon men doorgaans zegt het *Slagers gilt*. Dat de woorden *goed* en *quaad* ook eene *d* op 't eynde vereyſchen, en niet eene *t*, ſchynt uyt de woorden *goedaardig* en *quaadaardig* klaar te blyken. Maar geenſins kan ik goedkeuren dat men ſchryft *Spaanſch Ried* in plaatſe van *riet*; want men zegt *Lange rieten*: hoewel het goed is te ſchryven *Ik ried haar ten beſte*, hy riedt *my wel*, en zy rieden *ons quaalyk*. Ik vind ook dat niet alleen de Franſchen zich veel bedienen van de *d* aan 't eynde der naamwoorden, als *Acord*, *batard*, *bord*, *brigand*, *diferend*, *fuiard*, *marchand*: en eene menigte andere; maar zelfs de Hoogduytſchen ſchryven *Wald* / *perd* / *land* / *biſd* / *ſreind* / *ſeind* / *end* / *eleud* / *tind* / *wind*: ja dat meer is, ook de beſtryders deezer ſpellinge ſchryven *hoorend*, *bandelend*, *bad*, en niet *boorent*, *bandelent*, *bat*, om dat men ſchryft *boorende*, *bandelende*, *badde*. Hierom kan ik nóg niet zien dat de ſpelling van *Hant*, *zant*, enz. met recht voor

te

te fprecken is: naardien men zegt, *bandig*, *zandig*: maar zo is 't niet gelegen met het woord *Kant*, want men zegt *kanten*, *kantig*, enz. Ook vind ik my te meer gesterkt om *Gód*, *band*, *land* te fchryven, om dat de Engelfchen, welker taal voor een groot gedeelte oud Duytsch is, eveneens doen, en het hen niet zonder reden ongerymd voorkomt, deeze woorden, die zy nevens veele andere diergelyke, als *sand*, *end*, enz. met ons gemeen, en van ongeheugbaaren tyd alzo gefchreeven hebben, gefpeld te zien, *Gódt*, *hant*, *lant*, óf *bandt*, *landt*, enz. Wyders indien onze voorvaders geoordeeld hadden, dat *Lant* beter gefchreeven was dan *Land*, waarom zouden zy tóch ons *Hólland* in 't Latyn genoemd hebben *Hollandia*, en waarom niet *Hollantia*, zo wel als *Brabantia*. Ook zeggen de Franfchen *La Holande*, de Italiaanen *Olanda*, en *Brabante*, en de Engelfchen spellen *Holland*. En wie zal goedkeuren dat men fpelt *Leytsche boter*? zal men niet zeggen dat het *Leydsche* weezen moet, omdat de naam der ftad is *Leyde*? Dit zo zynde, dan fteunt myne felling op eenen goeden grond; zonder dat ik daarom *med*, in plaatfe van *met*, goedkeuren zoude, onaan gezien 't woord *Medgezellen* eenigfins infchikkelyk fchynt, en *Eed* [*juramentum*] my veel beter behaagt dan *Eet*, als men 'er eenen *gezwooren eed* door verftaat; want men doet dan de eygenfchap des woords niet te kort. Maar is 't niet zonderling? men beweert de klank der t

zeer

zeer sterk, om de *d*, daar die eygentlyk t'huys hoort, uyt te stooten, even als óf men *Gewéd*, van *wedden*, niet anders behoefde te spellen dan *Gewét* [gesleepe]: En ontrent andere letteren, daar 't zelfde wegens de uyt spraak met recht zou kunnen gezegd worden, schynt zulks by veelen niet eens in aanmerkinge te komen; want men schryft, *De kat krabt my*, zonder dat men aanmerkt dat de gewoonlyke spreektaal is *krapt*; zo schryft men ook *Ontvonken* en *Ontvouwen*, on-aangezien men die woorden uytspreekt *Ontsonken*, *Ontfouwen*; en wat andere reden kan men tóch voor die schryvinge geeven, dan dat de eygenschap dier woorden zulks vereyscht? Maar wataangaat het woord *Smidt*, dat schynt my toe beter dus gespeld, om de welluydentheyd, dan óf men schreeve *Smid*, schoon 't meervoudig is *smeden*. Dus veel van de *D*. dóch eer ik van deeze letter affcheyde, staat my nóg te zeggen, dat menze moet verdubbelen, om de onvolmaakte verleeden tyd van sommige Werkwoorden uyt te drukken, als, *Ik antwoordde*, *ik vermoedde*, *by doode*, in plaats dat men anders zegt *antwoordede*, *vermoedede*, *doodede*. Ook voegt de *d* niet quaalyk in 't woord *Wadte* (ondiepte), tót onderscheyd van 't woord *watte* (katoenwol). Wyders kan de *D* niet gemist, maar behoort echter met eene *T* getemperd te worden, om de Tweede en derde persoon te betékenen der Werkwoorden, die in de (†) Onbepaalende wyze een *D*

(†) Infinitivus,

B

hebben,

hebben, als, *Bidden, Myden, Leyden, Lyden, Kleeden, enz.* Want men behoort te schryven: *Gy bidt: Hy mydt haar niet: Die weg leydt ten verderve: Hy leedt veel ongemaks: zy kleedt het kind:* maar in woorden waarin geen *D* komt, als *Beminnen, komen, vermaanen,* is het ten hoogste wanschikkelijk eene *D* in den tegenwoordigen tyd te brengen, alhoewel veele zich niet ontzien te schryven, *Hy bemind haar niet: Zy komd straks: Gy vermaand uw kinderen nooit: De tyding vervolgd niet: daar schuylt iets: Men meend: Hy vermaand: Gy blyfd by uw stuk: Het schynd niet waar:* dóch zulks is een quaa-
de gewoonte. Nóg inschikkelyker is het te schryven, *Hy arbeyd sterk; Hy bloed uyt de neus; Men vind:* om dat deeze woorden de *d* niet kunnen mis-
sen; maar nóg tans is een *t* daarby beter. Door 't ge-
bruyk is de *D* ook ingedrongen daar zy niet eygent-
lyk t'huys hoort, als in de woorden *Inwoonder, Bestelder en Toonder, enz.* in plaatse van *Inwooner, Besteller en Tooner:* Dus schryft men veeltys ook *kleynder, schoonder, veelderley,* en *aldergrootste,* in stede van *kleyner, schooner, weckerley,* en *allergrootste.* En van de ééne ongerymdheyd tót de andre overgaande, bestaat men insgelykste schryven *Loender-sloot;* daar het moét zyn *Loener;* gelyk men dan ook behoort te schryven *Loener bier.* Nog een graad erger is het als men zegt *Geenderaal* in plaatse van *Generaal:* maar in 't woord *Beeldtonis* behoord de *D* niet uytgelaaten te worden, want *Beeltonis* schynt onvolkomen, en *beeldenis,* gelyk

lyk eenige geschreeven hebben, strydt tegen de uyt spraak, al zo wel als *vlyd*, gelyk zommige schryven voor *vlyt*: Dóch het woord *daalder* vereyft, vólgens onze uyt spraak, in 't midden eene *d*, onaan gezien de Hoogduytschers zeggen *Tbalor*; en *zekorder* schynt beter dan *zekerer*.

E heeft tweederleye klanken, als blykt in *Gé-vel* en *bovéel*, *ézel* en *gezél*, *bémel* en *goméld*: 't zou derhalve voor uyttheemschen, die geneegen zyn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altyd met een klankteken aangewezen waare: want hoewel men tót eenen algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweelédige woorden het *accent* doorgaans op de eerste lettergreep hebben, als *knéval*, *lépel*, *klépel*, *kétel*, *véter*, *zétel*, nógtans zyn verscheydene daar van uytgezonderd, als *Belét*, *gebéd*, *gebrék*, *gozét*, *servét*, *sayét*. Maar dat de woorden *kelk*, *melk*, *met*, *smet*, *wel*, *bel*, *sterk*, *scherp*, van sommigen met een schrapje getekend zyn, is iets dat my noodeloos voorkomt; doordien ik niet weet hoe men die woorden, vólgens onze manier van spellinge, anders zou kunnen uyt spreken, dan gewoonlyk geschiedt. Dóch dat men *één*, als 't het getal betekent, met klanktekens merkt, tót onderscheydinge van 't *Lédeken een*, keur ik goed.

EE. Om welke reden men *Steenen* behoort te schryven, en niet *stenen*, kan duydelyk gezien worden uyt het gene hier voore wegens de

AA is gezegd : Zo kan men ook *Weeder* ſchryven, als men 't ſaizoen óf de geſteltenis der lucht daar door verſtaat , tót onderſcheydinge van *weder* dat *wederom* betekent; en *Zeege* óf *zeegen* als men 'er een *viſchnet* door verſtaat, om hette onderſcheyden van *Zegen* (*benedictio*). Dus komt het my ook beſt voor, dat men *zeege* ſchryft, als 't voor *overwinning* genomen wordt; want men zegt *zeegkaſtig*. 't Is waar ſommige willen dit woord afleyden van *zegen*, achtende dat eene overwinning een zegen is; maar behalve dat het herkomſtig ſchynt van 't Hoogduytsch *Sieg!* zo heeft Melis Stoke al gezegd,

——— *Hi bacht 'er ſege/
Op die Heidene alle weghe.*

Om nu in de *e* en de *ee* niet te dwaalen, heeft men maar te letten op de eygenſchap des woords; want, *Dat hy de zaak wikke en weege* (welk laaſte woord de Aanvoegende wyze is van 't woord *Weegen*) ſpelt men met reden anders dan *Hy bragt die zaak te wege*, het welk de zesde Naamval is van het woord *Weg*.

Men vindt 'er die onderſcheyd maaken in 't ſpellen tuſſchen het Naamwoord *Leven* (waar voor etlyke hebben geſteld *Leeve*) en 't Werkwoord *Leeven*; niet bedenkende dat het één en 't zelfde woord is: want dit is één van de eygenſchappen onzer taale, dat veele Werkwoorden ook gebruykt worden als Naamwoorden, gelyk blykt in de woorden *Behaagen, Beſtaan, Eeten, Drinken,*
Ver-

Verlangen, Vermoogen, Vermoeden, Voorgeeven, Voorneemen, Wederwaaren, de Vasten. Dus worden de *Infiniivi* in 't Latyn somtyds ook gebruykt, als *Ambulare conducit valetudini*, en *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*; evengelyk men op 't Duytich zegt. *Het eeten smaakt my niet. Het gaan vermoeit haar. Het luyd spreken verveelt bem. Het was een bachlyk bestaan zulk's te onderneemen.* Waarby dan nóg aan te merken staat, dat de Werkwoorden, dus gebruykt, zelfs de *Declinatie* in den *Genitivus* onderworpen zyn, gelyk andere Naamwoorden van 't Onzydig geslacht: want men zegt; *Des leevens moede: Des drinkens zat. De reden zyns zeggens.*

Daar zyn 'er die om aan de tweeklank *ee* den galm van *e* te geeven, en alzo met schyn van recht te moogen schryven *Weerelt*, beweerd hebben dat de Latynsche *Æ* zeer wel geacht mag worden den klank van *e* gehad te hebben, omdat men die in de oude opschriften somtyds vindt in de plaats van *e*; dóch die reden is niet krachtig genoeg, want men heeft geen oorzaak om te denken dat de Steenhouwers dier aaloude tyd eervarener in de Spelkonst waaren dan de hedendaagsche, die menigmaal zeer plompe mislagen in 't spellen begaan. En dat de Latynsche *e* eertyds uytgedrukt wierd door de Grieksche *αι* blykt niet duyster uyt het Grieksch woord *Καισαρ* voor 't Latynsch *Cæsar*; ook is 't zeer waarfchynelyk, dat de Grieksche *αι* oulings het zelfde geluyd had als hedendaags de Fransche *ai* in 't woord *Chaise*.

Ook fchynē tot dit vermoeden, dat de *ai* van ouds den klank van *æ* had, aanleyding te geeven het woord *Leeken*, komende van *Laici*, 't welk moogelyk eertyds uytgesprooken wierd *Læki*.

EU wordt gehoord in *Beul, heul, beurs, heusch, geut, neut*; ook brengen die letteren, wanneer zy, schoon elk byzonder, op 't allervlugst uytgesprooken worden, dien klank voort, gelyk een ieder, als hy maar behoorlyk met zyn oor te raade gaat, ligtelyk zal kunnen hooren; zulks dat men dan niet behoeft te spellen, *peuin, speuy, enz.* gelyk sommige Hóllanders doen.

EEU gebruykt men in de woorden *Leeuw, schreeuw, sneeuw*.

EY tegebruyken in de woorden *Eygen, eyfch, beyl, reys, goedheyd; beyligheyd*, acht ik veel beter dan EI; onaangezien dit zeer fterk doorgedreeven is van veele, die de Latynsche en Hoogduytsche wyze lieft wilden vólgē: en zo heb ik wel eer ook gedaan, op den voorgang van anderen, gelyk ik acht dat veele als blindelings nóg doen, zonder de zaak ter deege in te zien. Doch ik heb my wegens de onrechtmatigheyd deezer spellinge van een kind laten overtuygen: want als men de kinderen de I met zynen rechten naam leert noemen, te weeten IE, en niet Y, gelyk sommige botte óf boersche Schoolvrouwen doen, dan vólgē het natuurlyk, dat zy leerende de woorden *Eike, eiland, einde, eifch, Keizer*, aldus geschreeven, spellen, den rechten klank daar van niet weeten uyt te brengen. Dit heb

heb ik zelf aan een kind, dat op verre ná geen van de domste was, ondervonden: want zo menigmaal ik het liet spellen in een boek door J. H. Glazemaker vertaald, sprak het die sillaben *Ei, kei, lei, heid*, telkens uyt, *ie, kie, lie, hied*; maar zo dra gaf ik 't niet een ander boek, waarin die klanken door *ey* betekend waren, óf het spelde zo als 't behoorde. Ik weet wel dat men hierop zou kunnen zeggen, dat andere kinderen zulks evenwel door de gewoonte leeren. Dóch dat ontken ik niet; want door de gewoonte, en het dikwils hooren, leeren de kinderen ook spellen, zelfs buyten het boek, *Y, C, K, ik; C, A, ka; Dubbelduw A, Wa*; maar is zulks daarom goed? en zou 't niet veel beter en gemaklyker zyn, dat zy leerden, *I, K, ik; K, A, ka*; en *Wes A, wa*? Nu indien deeze spelling van *EY* nieuw was, men zoud 'er meer tegen in te brengen hebben; dóch ik vind in een geschreeven boek, dat byna driehonderd jaaren oud is, gespeld *eynde, vleyschelike, cleynmoedich, reynicheit, heyligh, gesceyden, beteykent, enz.* En hoewel men in den Liesveldsen Bybel, gedrukt in 't jaar 1534. gespeld vindt, *hi / si / mine / bliben / enz.* nógtans is de gemeene spelling daar, *Sepn / zepden / lepden / berepden / epnde / Hephlich / Hepdenen / epgen / schepden / gemepn / craps / bupten / getuppen / dupbel óf dubel / dupsternis / enz.* en deeze wyze van spellen is niet alleen de gemeenste, maar gebruykt by Mannen van naame, en opbouwers onzer taale, onder andere den Heer Jan van der

Does; in zyn voorbericht over Melis Stoke, aan Hendrik Laurenszoon Spiegel; den Heer Jacob Cats, Johannes de Brune, en de Overzetters van onzen Staaten Bybel; en zelfs by die van de Kamer in *Liefde bloeiende*, vind ik die spelling niet gewraakt: ook is het eenigfins aanmerkelyk, dat de Engelschen, schoon zy de I altoos Y noemen, evenwel de EI uytspreken als de Fransche *ai*; waarom zy zo wel schryven, *streight* als *strait*, spreekende het één zo wel als 't ander uyt, *stræt*, dat by hen eene *engte* betekent; waarentegen zy *Eye*, 't welk by hen een *Oog* is, uytspreken *Ey*. Hierom acht ik dat de Historischryver Hooft, om den klank van *æ* uyt te drukken, *Weirlyk*, in plaats van *werreldlyk* schreef; en daarom meen ik ook dat men wel doet, te schryven, *Heir*, *meir*, naardien dat nader aan de uytpraak schynt te komen dan *beyr*, *meyr*.

Ook zyn 't de Engelschen alleen niet die aan *Ei* den klank geeven van 't geblaet der schaapen, óf der Fransche *ai* in 't woord *Chaise*; maar de Franschen zelfs spreken die tweeklank veeltyds zo uyt, als blykt in de woorden *Reine*, *pleine*, *peigne*. En alhoewel de Hoogduytschen de *Ei* uytspreken gelyk wy de *ey*, nógtans verplicht dat ons al zo min, als dat wy de I zouden noemen en uytspreken Y, om dat men niet alleen ten platten lande, maar ook in eenige steden van Noord-Hólland zegt *Kynt*, *Wynd*, enz, en dat ook de Engeischen de I in de woorden, *Child*, *Kind*, *Mind*, en de Franschen in *Vin*, *Prince*, *chemin*

ebemin &c. als Y uytſpreken. Wil nu evenwel iemand met kracht ſtaande houden, dat ſchoon wy de Engelfchen en Franſchen niet behoeven te volgen, wy echter de Hoogduytsche wyze niet behooren te verwerpen, dan mag men met dezelfde reden beweeren, dat men *Eu* hier te lande behoort uyt te ſpreken als *Uy*, omdat zulks in Duytſchland gebruykelyk is, en men die tweeklank in 't Latyn by ons ook zo uytſpreekt; hoewel de Engelfchen en Franſchen ons daarin niet naavolgen.

Het verhandelen van de Tweeklank EY brengt my te binnen, dat de Róterdammers ſchynen te meenen, dat de Amſterdammers, ter zaake van hunne ſtads uytſpraak, het onderſcheyd tuſſchen EY en Y niet kunnen hooren, en dat daarom ſommige van hen gerymd hebben *Eyſch* op *ſpys*, en *Lyden* op *zeyden*; dóch dit gaat evenwel niet door: want wat deeze ryming aangaat, hoewel ikze niet goedkeur, nógtans zou men tót verſchooninge daarvan kunnen zeggen, datze volgens de rechte Hóllandsche uytſpraak, moogelyk zo wel eens in te ſchikken zou zyn, als *Marmmer* op *beſchermer*, en *zót* op *bot*, waarin onze Hoofd-poëet Vondel geen zwaarigheyd vindt. 't Is waar de Vriezen en Noordhóllanders loopen geen gevaar van dus te rymen; want de eerſtgenoemde zeggen voor de bovengemelde woorden *Eyſch*, *ſpies*, *liden*, *zeyden*; en de Róterdamsche uytſpraak zweemt 'er ook wat naa,

en de Noord-Hóllanders zeggen *Aaisch*, *zaaiden*. Overzulks zullen deeze drie zo ligt op die klip niet stooten. Maar de Amsterdammers onder-tusschen, die de oprechte taal hunner stad spreken, maaken echter een kennelyk onderscheyd in de klank tusschen *Spys* en *vleys*, en tusschen *Feyl* en *vyl*; ook weten zy zeer wel dat *Iets op de ley zetten* gantsch geen gemeenschap heeft met *Het roer aan ly leggen*: en dat iemand die gaat *reyzen*, staat moet maaken, als hy valt, weér op te *ryzen*; alsmede, dat de *Byen* moogelyk wel honig zuygen uyt de bloeifels van sommige *beyen*: en dat men de *meyden* niet altyd *myden* kan. En my heugt, dat ik nóg een jongen zynde, het onderscheyd tussche *Leyden* [*ducere*] en *Lyden* [*pati*] zeer wel wist aan te merken, en anderen, die daar in doolden, te berispen: onaangezien niet ont-kend kan worden, dat men te Amsterdam (ô schande!) Schoolmeesters vindt, die hunnen leerlingen voorschryven, *Yland*, *Hyligbeyd*, enz. daar zy, als ze maar binnen hunne vesten van de kinderen wilden leeren, en de jongens van 't *Bikkers Eyland* vraagden, waar zy woonden, van hen tót antwoord zouden bekomen, *Op 't ailand*. En hoewel sommige zo bot zyn dat zy den naam der Stad *Leyde* schryvende, *Lyden* op 't papier stellen; echter behoorde het bekende kinderdeuntje,

*Schoppe / schoppe / Maatje;
De Brand die boet na Laetje.*

hen beter te onderrechten: En wie weet niet dat de Noordhóllanders zeggen *de Maaid* in stede van *Meyd*?

Meyd? waar uyt men dangemakkelyk begrypen kan, hoe ongerymd het is daar voor te schryven *Myt*, het welk een kleyn wormtje, óf een oude kleyne munt is. Ja wie kan niet gemaklyk beseffen dat een groene *Mey*, zynde een loofryke tak, afkomstig is van de maand *Majus*. Hierby komt ook in aanmerkinge, dat als een Fries geschreeven ziet *Hylighyd*, hy daar voor leezen zal *biligbied*: En hadden Jan Zoet en eenige andere Amsterdammers het onderscheyd tusschen *Ey* en *Y* niet naauwkeurig aangemerkt, zy zouden niet geschreeven hebben, *Schraijen*, *waiselen*, *bailig*, *goedbaid*, in plaats van *Schreyen*, *weyselen*, *beylig*, *goedheyd*: Ook vindt men in de *Tweespraak* der Kamer in *liefde bloeiende* gespeld, *Vailig*, *wainig*. En de Ridder Hooft en J. H. Glazemaaker gingen de eygenschap der woorden niet te buyten, als zy schreeven *Kaizer*, *Romainen*; nóchte was Vondel te beschuldigen, wanneer hy schreef, *Ai*, *kai*, *klai*: maar óf *vlaaijen*, gelyk de Heer Hooft het woord *vleyen* spelt, voor goed Hóllandfch kart doorgaan is nóg onbeslecht. Ontrent het woord *Neygen*, inzonderheyd als het voor *buygen* genomen wordt, staa ik in twyfel óf men niet behoort te schryven *Nygen*; want dan zegt men, *Zy neeg*, gelyk men van de woorden *Krygen*, *styggen*, *zwygen*, zegt, *kreeg*, *steeg*, *zweeg*. En waarom zou men in 't spellen niet zo wel een onderscheyd maken tusschen *Neygen* [overhellen] en *Nygen* [kniebuygen], als tusschen *Leyden* [geleyden] en *Leyden* [verdraagen], waar van 't eerste in den onvol-

maak.

maakten verleeden tyd heeft, *Ik Leydde*, en het ander *Ik leed*? Het zelfde onderscheyd is 'er ook tusschen *Reyzen* [op reyzezyn] en *Ryzen* [opryzen], want het eerste heeft *Ik reysde*, en het laatste *Ik rees*. Hoewel nu sommige Amsterdammers ontrent de klank van *Ey* in de spellinge doolen, nógtans moet men de kennis onzer stédelingen in 't grós, daarby niet afmeeten; want men vindt zelfs veele vrouwen onder hen, die in dat stuk geene mislagen begaan. Ondertusschen vindt men overal slechte spellers, zo dat 'er ook zyn, die het onderscheyd tusschen *Houden* en *houwen* zwaarlyk schynen te kunnen begrypen; daar nógtans het laatste van een geheel andere betekenis is; want men ziet wel iemand eenen steen *houden*, zonder dat hy daarom dien *houwt*; en 't is eygentlyk het wèrk van eenen Slagter, 't vleesch te *houwen*, onaangezien een ander somtyds wel eenen ós den kóp *boudt*. En ik acht dat men zeer wel spelt, als men schryft, *Hy houwt hout*. Dóch evenwel zyn 'er gevallen dat woorden van tweederleye betekenis een gelyke spelling om de eygenichap der woorden vereyfschen, als, *Zy schenen te vreezen dat het hen voor de scheenen springen zoude*. Dit noemen van slechte spellers brengt my in gedachten dat 'er veele zyn, welke men juyft niet voor dom mag houden, en die nógtans t'elkens spellen, *Gebruyke, vinde, zaaie, boome, buyze, rokke, schepe*; niet bezefsende dat die woorden altoos met een N moeten eyndigen, en dus geschreeven worden, *Gebruyken, vinden,*

vinden, zaaijen, boomen, buyzen, rókken, schepen. Ook vereyſchen de Werkwoorden een kennelyk onderscheyd tuſſchen 't eenvoudig en meervoudig getal; want ſchoon men ſchryft, *De jongen plengde in 't water,* echter moet men zeggen, *de Meysjens ſpoelden het linnen,* en niet *ſpoelde,* 't welk goed is als 'er maar van één geſproken wordt. Niet minder kreupele ſpellers zyn 't, die zich verbeelden, om dat men ſomtyds ſchryft *D'aarde, d'ezel,* men op dien zelfden voet ook mag ſchryven, *D'Beek, D'burg, D'klók, D'maan, D'kerk, D'Koning, D'mantel, D'paauw, D'tang,* van welke wantaal men overvloedige ſtaaltjes op de uythangbórden ziet. Dit zy gezegd tót onderrechtinge der onkundigen, welke ik tracht te hulpe te komen.

F is noodig in de woorden, *Faam, feeft, fielt, ſlaauw, ſlep, ſlint, fók, fraai, fuyk, fyn, ſchóft, hoofd;* en voegt beſt in *Kalf, braaf, ſlaaf, graf, brief, dief, lief, hóf, lóf, groef, ſchyf, wyf, wolf;* hoewel men eenige ziet ſchryven, *Grav, hov, diev.* Maar dewyl de V eenigſins uyt de klinkletter U. ſpruyt, paſt zy myns oordeels beter om eene ſillabe te beginnen, dan om die te ſluyten: Want al is 't dat men in 't Meervoudige ſchryft, *Slaaven, graaven, brieven, hoven, ſchyven, wyven,* nógtans kan zulks het eerſte niet genoegzaam wettigen; ook zyn wy 't alleen niet die zo doen; de Engeliſchen ſchryven inſgelyks, *Calf calves, liſe lives, kniſe knives, wiſe wives, loaf loaves, wolf, wolves.* Men vindt 'er die ſchryven

ven *zaft* en *kraft*; maar zy wyken daar in te veel van 't gemeen gebruyk der spraake, voor 't welk ook zórg gedraagen moet worden: Dóch *schacht* en *schafft* fchynen beyde goed; men fpeeldt ook *becht* en *heft*; en *gekócht* en *gekóft* worden beyde gebruykt, het eerfte meeft, maaf het laafte beft; want *koopen* komt van 't Hoogduytsch *kaufen*. Zo fchryft men ook veeltyds *gracht* in plaats van *graft*, het welk zo wel afgeleyd wordt van 't Werkwoord *graaven*, als 't Naamwoord *graf*; en daarom acht ik *graft* beter dan *gracht*. Maar deeze verandering van *f* in *ch* is, door ik weet niet wat toeval, zo gemeen in Nederland, dat men tegenwoordig te Antwerpen en Gent niet alleen fpreekt en fchryft, maar ook drukt, *hellicht*, in ftede van *belft*, onaangezien dat zeer klaar blykt eene valfche spelling te zyn; want dit woord wordt afgeleyd van 't woord *half*. Dit brengt my ook te binnen dat men hier te lande gemeenlyk fchryft *Kóppenbagen*, fchoon de rechte naam dier ftad fchynt te zyn *Kóppenhaven*; want in 't Latyn wordt ze *Hafnia* genoemd. Zo mag men ook fchryven *het Stickt Utrecht*, als afgeleyd van *Stichten*; en *oen pennemes met een yzere fift*. Men fpeeld in 't gemeen *Ontfangen*, dóch liever zag ik dat men fpeelde *ontvangen*, gelyk men fchryft *ontvonken*, *ontvowwen*, *ontvulugten*, omdat zulks met de eygenfchap van 't woord beter overeenkomt. *Lóffelyk* in profe te fchryven dunkt my zo goed niet als *lóflyk*, en die gewoonte heeft eens veroorzaakt, dat men in den nadruk van zeker bekend

bekend boek *loffelyk* t'onrecht stelde in plaats van *hiffelyk*.

G is noodig in de woorden *Gaan, gaar, gans, geld, bang, gang, zeggen, heyligbeyd, burg, deugd*, en niet *deucht*; want het Werkwoord, daar't van afgeleyd schynt, is *deugen*. Ik acht *magt* beter dan *macht*, want dat woord komt van *mag*, welks Onbepaalende wyze [*Infinitivus*] is *moogen*, en daarom schryf ik ook *mogt*, en niet *mocht*; *gewigtig* (van *weegen*), en niet *gewichtig*; en *gebragt, gezigt, voorzigtig*, om dat de G in de woorden *brengeu, Ik zag, wy zagen*; niet kan achtergelaaten worden: hierom schryf ik ook *gezag*, en't *ontzag*.

GH plagt voor deezen veel gebruykt te worden; maar ik kan niet begrypen dat *gby* een beter spelling was dan *ick*, dewyl de H in't eerste niet minder oertóllig is, dan de C in't laatste: Waaruyt nu dit gebruyk van *gh* mag ontstaan zyn, valt niet zwaar naa te gaan, nademaal niet alleen de Italianen, Franschen, en Engelschen in de uytpraak van de G een tweevoudig onderscheyd maaken: want in de woorden *Gamba, gola, gusto, gladio, grado; Garçon, gorge, guide, glace, grele; Garden, gold, gun, glijster; grant*, heeft zy een geheel andere klank dan in de woorden *Gelo, ginocchio; Germe, gibier; Gender, giant*, op dezelfde wyze gelyk die landaarden in de klank der C verschil maaken tusschen *Ca, co, cu*, en *Ce, ci*: maar zelfs in Hólland plagt men op veele plaatse de G te noemen *Jie*; en moogelyk

lyk is zulks te Hoorn nóg wel in 't gebruik; waaruyt men dan gemaklyk begrypen kan, van waar de gemeene uytspraak van *Jy* in plaats van *Gy* herkomstig is. En daarom is 't niet vreemd dat men, om aan de G haaren natuurlyken galm te geeven, eene H daar achter stelde, gelyk de Italiaanen en Engelschen nóg doen, als blykt in de woorden *Ghetto*, *Ghiaccio*; *Gberkens*. Dóch dit is by ons niet meer noodig; want hoewel de gemeene spraak *Jy*, zwaarlyk te verbannen schynt, nóg tans leeft ieder een *Gy*, en daarom behoeft men niet meer te schryven *Ghy*, veel min *Ghódt*. Maar in woorden die eenen blazenden galm hebben, is de *Gh* echter dienstig, als *Looghennen*, *guyghelen*, *juyghen*, *toeyuyghing*, *buyghelaar*: want hoewel de meeste hier toe de *ch*-gebruiken, nóg tans kan ik niet goedvinden eene lettergreep daarmee te beginnen, zo lang my een andere weg open staat. Daar zyn'er die schryven *Dagb* [*dies*] tót onderscheydinge van *dag* (een *dólk*): dóch dit laatste is eygentlyk *dagge*, waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen, *dagger*; 't zelfde kan mede gezegd worden van *Wegb* (een wittebroods koekje), want het is eygentlyk *wegge*. Etlyke schryven *Wegb* óf *wech*, als men'er *weggegaan* óf *weggedaan* door betékenen wil; maar 't schynt dat zy niet overweegen dat dit *weg* afgeleyd wordt van den *weg*; waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen *away*, en de Italiaanen *via*, als *Via*; *via*! *Weg*, *weg*! en *Mandar via*, [*wegzenden*].

Men

Men heeft wel eer getracht de *G* uyt te laten in de woorden *Hoogmoed* en *Krygsman*, schryvende daarvoor *Hoomoed* en *Kryzman*, om alzo de Fransche zachtheyd eenigermaate naa te volgen: maar men heeft dit niet kunnen doordryven, dewyl zulk een spraak met recht niet manlyk is geoordeeld geweest; dóch in het woord *Weemoedig* heeft diergelyk een letter-uytlaating evenwel stand gegreepen; want het volkomen woord is *Weekmoedig*, dat gantsch niet in 't gebruyk is, hoewel men zegt *Weekbartig*. 't welk van een geheel andere betekenisse is. *Boogaard* wordt, ten minsten in de gemeene spraak, al zo veel gebruykt als *Boomgaard*. Het woord *Bosch* spreekt men gemeenlyk maar uyt, *bos*; evenwel is het best zich aan de oude spellinge te houden; want behalve dat *bos* zoude kunnen genomen worden voor *bus*, zo kan men 't onderscheyd der woorden door een verscheelende spellinge gevoeglyk betekenen, als *Bosch* [een woud], en *bos* [een bondel], alhoewel men zou moogen zeggen dat het laatste zynen oorspronk heeft van 't eerste, om dat een *Bos pennen* schynt te zyn een *bosch* van pennen [*sylva pennarum*]. In plaats van *Stólwyksche kaas* zegt men doorgaans *Stólksche kaas*, en niemand vindt zulks vreemd, al zo min als *póllepel* in plaats van *pótlepel*, en *bópman* in stede van *hoofdman*.

H wordt gebruykt in *Haan*, *haas*, *bals*, *Heer*, *bem*, *bemel*, *hoed*, *hoedaanigheyd*, *hoogheyd*, *beyligheyd*, *wysheyd*: maar wat nutzy in 't woord *Of-*
C
ferande

forande doet, is my onbekend. De kracht van CH en GH is reeds aangewezen.

I wordt gehoord in *Ik, immers, in, is, min, zin, kind, kist, rist, schip.*

IE te verbannen, en te schryven *Briif, diif, liif, ziiin*, in plaats van *Brief, dief, lief, zien*, komt my ongerymd te vooren: want indien men de letteren I. E. elk byzonder en op zich zelve noemt, dóch met zulk een vlugge uytpraak als moogelyk is, men zal bevinden dat zy den zelden klank, dien wy gewoon zyn aan die t'zamengevoegde letteren in éenen galm te geeven, medebrengen zullen: en daarom mag die nieuwigheid van *ii*, zo wel achterblyven, als het ouderwetsse *ou*, in stede van *ou*.

't Waare te wenschen dat deeze letter I. door de Schoolmeesters en Schoolvrouwen altoos met haaren rechten naam, te wecten *Ie*, en niet *Y*, geheeten wierdt; want daardoor zou veel quaade spellinge geweerd worden; maar nu leert men de jonge jeugd in de kinderschooltjes deeze drie letteren, I, J, en Y. eveneens noemen, te wecten *Y* óf *Yë*; en uyt deeze quaade gewoonte ontstaat het dat een kladschilder zich verbeeldt zyne dingen al heel wel te doen, als hy schryft, *Hier besteedt men meysyes, óf Hier verkoopt men yopenbier, óf Tabak. pvik en schoon.* Menigmaal heb ik, nóg een kind zynde, om zulke zótternyen gelacht; want hoewel myne Schoolmatrés ook den gemeenen trant volgde, nógrens zeyde myne

ne

moeder my dat men de I moest noemen *Ie*, en niet *Y*.

IEU wordt gehoord in *Nieuw, hieuw*.

J is noodig om te spellen, *Ja, jaar, jeminí, Jesus, jeugd, jok, jong, jurk*.

Dat 'er tusschen de letter J en G een groote gemeenzaamheyd is, blykt uyt het gene reeds onder de GH gezegd is; en is ook te zien aan Gy en *Jy*, als mede *Gicht* en *ficht*. Dus zegt men ook *Genever* en *Jenever*, *Angelier* en *Anjelier*; insgelyks is 't bekend dat de plaats welke men eertyds *Juliacum* noemde, nu *Gulik* geheeten wordt. Dus schryven ook de Engelschen *Gaol* en *Jail*, 't welk een *kerker* betekent. De Ridder Hooft schreef *Majestraat* in plaats van *Magistraat*; en de Keulenaars spreken de J als eene G uyt, waarom zy ook voor de Latynsche woorden *Jacere*, *Jania*, &c. gewoon zyn te zeggen *Gacere*, *Gania*, enz. Ook spreken de Spanjaards de J uyt als G óf CH, want voor *jamba* zeggen zy *gamba*, en voor *Badajos* spreken zy *Badachos*.

IJ wordt zeer veel gebruykt in plaats van de Y, zonder dat men aanmerkt dat zy een klinker en een medeklinker is; maar moogelyk heeft de gelykheyd der Duytsche letteren ij en p aanleyding tót deeze dwaalinge gegeven: Om derhalven de *ij* wel te passé te brengen, moet men ze gebruyken in de woorden *Kraaijen, maaijen, naaijen, zaaijen, gooijen, hooijen, schooijen, groeijen, loeijen*.

K heeft men van noode om te spellen *Kaak*, *kaal*, *kap*, *keel*, *kelk*, *króp*, *kryg*, *kudde*, *kus*, *kalk*, *hulk*, *dólk*, *dak*, *jak*, *pak*, *zak*, *dank*, *klank*, *krenken*, *bakken*, *drukken*, *stikken*: en de C in 't Neérduytich voor een *a*, *o*, *u*, óf voor de *l* óf *r* te gebruyken in plaats van K, is t'eenemaal ongerymd. Vondel plagt te spellen *Jongk*, *langk*, *zangk*; maar hy heeft daarin maar weynige naavólgers gehad; dóch *Springkhaan*, *gevangenis*, *vergangkelyk*, *afbangkelyk*, is by sommigen nóg in gebruyk. Deeze byvoeging van de *k* geschiedt, om de scherpheyd van de *g*, welke sommige Leezers óf leesters al te sterk uytspreeken aan 't eynde van zulke woorden die met *ng* eyndigen, wat te verstoppen. Maar die de spelling in allen deele net met de uytpraak wil doen overeenkomen, zal moogelyk vruchteloze moeite doen: want hoewel etlyke gespeld hebben *Dankken*, *klanken*, *hanggen*, *vanggen*, *dinggen*, om de gewaande gebreklykheyd, die 'er is in *klan-ken*, *din-gen*, *ban-gen*, voor te komen, zyn zy daarin echter maar van weynigen gevólgd. Dóch waarom men in proze schryft *Gemakkelyk*, *gewoonelyk*, *gebrekkelyk*, in plaats van *gemaklyk*, *gewoonlyk*, *gebreklyk*, kan ik nóg niet begrypen: want in 't laafte 't welk vólgens de eygenschap des woords is, als komende van *gemak*, *gewoon*, *gebrék*, verneemt men geen hardgheyd; en 't eerste, dat op een quaade uytpraak steunt, is buyten dichtmaat gansch lam; maar zo is 't niet gelegen met

met *Verbreekelyk*, *vermaakelyk*, *genaakelyk*, *uytdrukkelyk*, *bezwykelyk*, naardien die woorden komen van *verbreeken*, *vermaaken*, *genaaken*, *uytdrukken*, *bezwyken*. Gelyk ik 't fchryven van *gemakelyk* niet goed keur, zo kan ook 't spellen van *góddeloos* (waarvoor ik by Vondel vind *godeloos*) my niet behaagen; en daarom fchryf ik *gódloos*. Ook behaagen my *Onzienlyk*, *natuurlyk*, en *gemeenlyk*, in onrym beter, dan *Onzienelyk*, *natuurelyk*, en *gemeenelyk*.

Sommige fchryven *Kristenen*, en zy fchynen zich te kunnen verweeren met het oude woord *Kerstenen*; dóch belangende den naam onzes Heylands, my dunkt dat men, uyt eerbiedigheyd, dien niet anders behoorde te spellen dan *Gkristus*.

KW in plaats van QU, wordt niet zonder reden voorgestaan by etlyken, die gewoon zyn te fchryven *Kwaad*, *kwaal*, *kweeken*, *kwyt*; maar dewyl zulks den uytheemschen zeer hard voorkomt, en men 'er geene letters mede uytwint, behalve nóg dat de woorden *gekwel*, *gekwaak*, geleezen kunnen worden *gek-wel*, en *gek-waak*, vólg ik lieft de gewoonlyke wyze; hoewel ik moet toestaan, dat *kwam* (waarvoor in zeker Testament, in Zeeland zo ik meen gedrukt, doorgaans ftaat *kam*, en voor 't welk de Engelfchen zeggen *came*) nader aan *komen* paalt, dan *quam*.

L gebruykt men om te spellen, *Laauw*, *loof*,
C 3 *lyn*,

38 W. SEWELS *Nederduytsche*
lyp, dal, val, dol, belul, haalen, heelen, wel-
len.

M dient tót *Maay, meer, mam, stam, glim-*
men, stemmen; 't Gebruyk heeft gewild, dat men de
M, als reeds gezegd is, uytlaat in 't woord *Boogaard*,
het welk zachter van de tong rólt dan *boomgaard*.

N gebruykt men in *Naad, neet, neus, nood,*
nut, kan, steen, min, kennen, gewinnen, zinnen.

O heeft drierleye klanken, de helderste
hoort men in *Oven, open, over, zomer, boven*;
de doffe wordt gehoord in *Bok, bot, wol, wolk,*
hond, stond, konnen; en de hardste in *Hól, ról,*
gról, gólf, kólf, dólk, vólk, rós, klós, kóp, stóp,
zót, spót, tót, Gád, stórm. Zy die op 't voor-
beeld van de *Amsterdamsche Kamer in Liefde*
bloeyende, oordeelen dat men deezen klank met
een bytéken behoort te merken, schynen my
toe gelyk te hebben, en daarom vólg ik hen daar-
in naa: want dusdoende maakt men een kenne-
lyk onderscheyd tusschen *bol* (zacht), en *ból*
(een kloot); *dol* (uytzinnig), en *dól* (een
roeyen in een boot).

OE wordt gehoord in *Goed, bloed, moed, boek,*
hoek, koek, groen, zoen; en dit behaagt my en
den meesten beter, dan te spellen *Bouk, bouk,*
kouk, gelyk de Zeeuwen doen, en 't welk van
sommige *Hóllanders*, te veel op de *Fransche*
manier verzót, naageapt wordt.

OEI heeft men noodig in de woorden *Bosi,*
broeijen, groeijen.

OO ge-

OO gebruyk ik tót *Gelooven, dooden, hooren, flooren, verlooren*; en waarom zulks een betere spelling is dan *Geloven, doden, boren, storen, verloren*, heb ik onder de AA genoegzaam aangewezen. *Hoorn (cornu)* wordt van my zonder *e* gespeld; *Toorn* is by my Gramfchap; maar *storen* gebruyk ik als 't een hoog geflicht (*turris*) betekent. Dóch waarom zelfs zuynige spellers zoo fchryven in plaats van *zo*, kan ik niet bevat- ten; want *zo*, is zo wel kort als lang: Dus zegt Antonides in 't begin van zyn *Trazil*:

Zoo wordt de beerschappy uw grootsheyd opgedrongen.

Maar als men dit woordtje gebruykt in plaats van *zoode*, dan fchryft men met recht *zoo*, 't zy men daardoor verftaa een groene zoô, óf eene zoô vifch; anderfins kan de klank van *zo*, alzo wel met éene *O* uytgedrukt worden, als het geluyd van *Oven, boven, zomer, enz.*

Oulings plagten fomnige den klank *O* door *oi* te verbeelden, fchryvende *Oik, koipman, ik hoir, oir/fpronk*; waarvan by ons nóg in gebruyk blyft *Oir* (erfgenaam) tót onderfcheydinge van *oor*, (*auris*).

OOI gebruyk ik in de woorden *Flooi, mooi, nooit, ooit*, achtende zulks nader aan den rechten klank te komen, dan *Hoy, moy, noit, oit*.

OU wordt gebruykt in *Goud, hout, koud, stout,*

stout, vrouw, zou; en hoewel etlyke dien klank door OW; op zyn Engelsch, óf door AU, op zyn Brabantfch, hebben willen uytdrukken, nógtans hebben zy geen en aanhang kunnen bekomen. En als men 'er wel op lét, zal men bevinden, dat de letteren O, U, ieder byzonder, dóch op 't allersnelst als in éénen galm, uytgesproken, byna dien klank, waarvoor zy gebruykt worden, voortbrengen.

Hoewel nu de Engelschen 't woord *How* uytspreeken gelyk wy *houw*, nógtans gaat dat zo algemeen niet door, dat men spellende *Vrouw*, zich op hun gebruyk zoude moogen beroepen; want in de Engelsche woorden *Slow* en *Bestow* wordt de W niet eens gehoord, maar dient slechts tót verlenginge van den klank der O; doordien zy daarvoor leezen *Sloo* en *bestoo*, even gelyk zy doen in de woorden *Lawn*, *pawn*, welke zy uytspreeken *Laan*, *paan*.

P dient om te spellen *Paal*, *pak*, *pót*, *punt*, *kap*, *stap*, *trap*, *klóppen*, *stóppen*; en wórdt by eenige weynigen in *Ampt*, en *amptenaar*, als overtóllig, verworpen; onaan gezien men in 't Latyn, alleenlyk welluydendheyds halve, en niet om de eygenschap des woords, *Emptum*, *sumptum* te schryven gewoon is.

PH plagt men te gebruyken in *Propheet* en *Oliphant*, dóch die woorden genoegzaam Duytsch zynde, worden beter gespeld *Profeet*, *Olifant*. Zo acht ik ook dat men behoort te schryven,
Fenix,

Fenix, Filosoof, Stefanus; want de Italiaanen en Spanjaarden gebruyken in die woorden de F ins-gelyks.

Q kan niet dan met byvoeginge van een U gebruykt worden, en dient om te spellen *Quaal, qualm, quast, quee, quelling, quispel, quyt, quymen*. Waaron ik de KW niet beter daar toe achte, is reeds onder de K gezegd.

R dient om te spellen *Raad, rad, ram, rand; recht, reede, rhee, kar, star, kruys, krans, vaaren, booren, knorren, porren*.

S heeft een siffend geluyd, en hoewel die in de oude spellinge ook voor andere woorden, als nu, gebruykt wierdt, echter hebben de rechtshapene Opbouwers onzer taale niet zonder groote reden verandering daarin gemaakt; 't welk niet nodig geweest ware, indien onze Hóllandfche uytſpraak met die der Friezen overeenstemde; dóch dat zo niet zynde, is het zeer wyfelyk gedaan, tuffchen de S en de Z eene ſchifting te maken; dewyl die letters niet minder verſcheelen, dan de F en de V. Wat Hóllander hoort geen onderscheyd van klank, als men zegt, *Van die ſteylte afgaande zullen wy ligtelyk ſullen*. Hierom behoort men te spellen, *Sabel, ſalade, ſap, ſatyn, ſaus, ſayét, ſervét, ſiroop, ſiffen, ſoort, ſoldaat, ſóp, ſukkélen, ſuyker, ſuyzen, ſchrap, Schout, ſlag, ſmaak, ſneeuw, ſpier, ſpoed, ſpruyt, ſtaal, ſtryd, kuffen, tuffchen, menſchen*. Etlyken gevalt het ook te ſchryven *Sieraad, ſieren, ſierſel*.

T moet men gebruyken om te spellen *Taal*, *taart*, *tafel*, *tak*, *teer*, *tent*, *tepel*, *tien*, *tin*, *toe*, *gat*, *kat*, *met*, *wet*, *niet*, *tót*, *zót*, *vatten*, *spatten*, *spóttten*.

In Onduysche woorden spreekt men in Hólland de TI uyt als *tsi*, gelyk *Oratie*, *patientie*, *predikatie*; en 't laatste woord wordt van sommigen geschreeven *predikaatsi*, dóch vry oneygentlyk, zo my dunkt; want ik vertrouw dat het op verre ná de minste zyn, die zo sprecken; en ik meen wel te wecten dat de meeste menschen alhier te Amsterdám dat woord uytsprecken *Pre-dikacie*; en waarom dan niet zo geschreeven, zo wel als Vondel schreef *Profecye*, waarvoor andere *prophetie* schryven, en 't welk men, als men den trant van *predikaatsie* volgen wilde, schryven most *profeetsye*? Immers spreken de Franschen en Engelschen de woorden *Diminution*, *moderation*, &c. uyt, *diminucion*, *moderacion*; (gelyk ze ook dus in 't Spaansch gespeld worden.) En veele Latynsche woorden, die in *tia* uytgaan, en welke zy met een kleyne verandering in hunne taalen hebben overgebracht, hebben in plaats van de *ti* (dewyl 't schynt dat men die al van voor veele eeuwen zulk een' misselyken draai gegeven heeft) eene *C* aangenomen, als blykt in *Patience*, *sapience*, *concupiscence*, enz. waar van het eerste en laatste by de Spanjaarden gespeld wordt *Pacien-cia* en *Concupiscencia*: Zo mag men ook heel gevoeglyk spellen *Consciencie*, onaan gezien de letter

letter T in diergelyke woorden sommigen zo behaagt, dat zyze zelfs tegen de eygenschap des woords indringen, spellende *Provincie* in stede van *Provincie*.

Dóch om weder tot de T te keeren, zy behoort ook gebruykt te worden in de tweede en derde persoon der Werkwoorden, als *Gy, hy, zy, wordt, bidt, houdt, bindt, vindt, biedt, enz.* tót onderscheydinge van *Ik word, bid, houd, bind, vind, bied*. Ook moet men schryven, *Hy geeft, noemt, krygt, valt, vangt*: en *De brand brandt in*. Want wat nauwkeurigen opmerker komt het niet zeer dwars voor, als hy geschreeven ziet, *Zy derfd haar beul; Hy beschermd haar; De vogel zweefd in de lucht; Zy betreurd haar verlies; Het komd nyt baaren schood; De vlood is in zee; Hy veld en moord*.

Ook acht ik het ongerymd *Genoodschap* te schryven in stede van *Genootschap*; want dit woord komt niet van *Genood*, maar van *Genoot*; het welk 't zy als een Naamwoord, óf als een Werkwoord der Onvolmaakte verleeden tyd, van *Genieten* afkomt.

't Gene onder de D van 't verdubbelen dier letter gezegd is, heeft in de T ook plaats in de woorden *Achten, wachten, tasten, enz.* om de onvolkomen verleedene tyd uyt te drukken; want men moet schryven, *Ik achtte, ik wachtte, ik tastte*.

Men vindt somtyds gespeld *Kindje, bondje, mandje*, dóch zulks is ongerymd, door dien de

T in

T in die woorden niet gemist kan worden: want hoewel de taal toelaat te schryven *Beekje, boekje, oogje, stókje, scheepje, neusje, buysje, muysje*, echter mag men de T niet uytlaaten in deeze Verkleyndoorden *Kindtje, boomtje, haantje, hondtje, zoontje, boortje, oortje, kooltje, wagentje, starretje, lepeltje, enz.* 't en waare men ichreeve *Boomken, zoonken, kindeken, enz.*

Hoe nü deeze uytgang van *ken* in *tje* veranderd is, valt niet zwaar te begrypen: want veele Nederlanders plagten oulings te zeggen, *Haantgen, Vogeltgen, enz.* Ook is 't bekend dat de letters G en J dikwils vermengd worden, gelyk hier voore onder de letteren G en J reeds aan geweest is. Dóch belangende de T, men gebruykt die niet in de woorden *Kisje* en *Beesje*, want te zeggen *kistje* en *beestje*, is te hard en te styf; en *Boompje*, schoon de *p* daar maar alleen welluydendheids halve in gevoegd wordt, behaagt my beter dan *Boomtje*; In *Ringetje* schynt de *t* ook niet wel te kunnen gemist worden; want *Ringsken* is geen goed Nederduytsch, schoon men by Vondel *Jongske* in plaats van *Jongetje* vindt. Men zegt somtyds tegens eenen jongen knaap, wel *Mantje*; dóch dewyl dit voor *Mantje* óf *kórfje* zou kunnen genomen worden, is het beter dat men speldt *Mannetje*, gelyk men zegt *Pannetje, Pennetje, Kammetje, Karretje, Schelletje, Róletje, enz.*

U verstrekt voor een woordtje, te weeten U
(Te

(*Te* óf *tibi*; voorts gebruykt men deeze letter in de woorden *Uw, nu, uchtend, dun, lucht, vrucht, gunnen, durven*. Ook behoort men altoos een onderscheyd te maaken tusschen 't *Pronomen demonstrativum* U, en 't *Possessivum* UW, óf om wat duydeliker voor de Ongeletterden te spreken, men moet schryven, *Ik zag U wel op uw paerd, Ik zal by U aan uw huys komen*: want het onderscheyd tusschen U en *Uw* is niet minder, dan tusschen *My* en *myn*; hoewel daarin ook dikwils grove mislagen begaan worden.

UU houd ik beter dan UE, om te spellen *Uur, muur, buur*; dus behoort men dan ook te schryven *Uuren, muuren*, en niet, *Uren, muren*, om dezelfde reden welke ik voor de AA gegeeven heb.

UY acht ik dat vereyscht is om te spellen *Huys, muys, kluys, ruyn, schuyn, tuyn*, en niet UI, die ik om dezelfde reden verwerp als de EI, ja my dunkt dat de ongerymdheyd die 'er steekt in 't spellen van *Bruid, suiker, enz.* nóg ruym zo groot is als in de spelling van *Geit, rein*, 't en waare men de Róttterdamse uyt spraak van *Bruud, suiker*, voor 't beste Hóllandsch hieldt. Ook heeft de klank EI nóg een voorbeeld in 't Latyn; maar wie spreekt het (†) Tussenwerpfel *Hui* even eens uyt als *Heu*? welke klank UY de Zeeuwen en ook veele Róttedammers uyt drukken door *eui*, als *Peuin, speui, speuit*.

V dient

(†) Interjectio.

V dient om te spellen *Vaal, var, vader, veel, weyl, vlék, val, vrucht*, en is ook noodig in *gaaven, beeven, leeven, sterven*: ook moet zy nooit als een Klinker gebruykt worden, schoon men op de bórdtjes van sommige Kladschilders leest, *kier gaat men wyt schilderen*. Men vindt 'er veele die niet alleen schryven *Euangelium*, maar (op dat men vooral zou moogen hobren dat zy wat Grieksch geleerd hadden) altoos, schoon Duytsch spreekende, zeggen *Uyangelium*: dóch dit pronkje heeft my nooit gevallen; ik schryf en spreek liever *Ewangelium*, op 't spoor der Franschen, Engelschen, en Hoogduytschen.

W heeft men van noode om te spellen, *Waar, wal, water, weder, wever, wit, wolk, wulf, wyd, wys, wrak, wrang, graauwen, kaauwen, leeuwen, schreeuwen, vrouwen, slaauw, graauw, ruuw, duuw, luuw*. Dóchterlyke willen dat men geen W behoort te gebruyken in de woorden *Flaau, graau, leeu, mou, vrom, meit*, schoon zy niet ontkennen kunnen dat men in het Meervoudige getal dier woorden de W volstrektelyk van noode heeft, als *Leeuwen, vrouwen*, gelyk men ook moet schryven, *slaauwer, nieuwer, graauwer*. Immers schynt deeze nieuwigheyd een noodelooze afwykinge van den gemeenen regel, dat en het meervoudig getal der Naamwoorden uytbeeldt, en dat dient om het Vrouwelyk geslacht en 't meervoudig getal der Byvoegelyke Naamwoorden (*Adjectiva*) te betekenen. Want schoon

men

men zoude moogen zeggen dat *en* niet altoos vol-
doet om het meervoudig getal uyt te drukken, als
blykt in de woorden *Bedden, bruggen, gekken, bril-*
len, bammen, mannen, lippen, starren, katten, zóttens,
daar men de *d. g. k. l. m. n. p. r. t.* noodig te hulpe
moet neemen, zo behoort echter aangemerkt te
worden, dat hier een volkomene noodzaakelyk-
heyd is, die men in 't andere niet bespeurt. En
belangende de *e.* die tót eenen uytgang der By-
voeglyke Naamwoorden dient, schynt het eenig-
sins zeldzaam, te schryven een *nieu sòlmaat,* een
nieu huys, een *nieu schip,* en nógtans een *nieuwe*
boed, een *nieuwe kaper,* *nieuwe schepen.* Ook komt
in aanmerkinge, dat indien men acht dat de *U*
volstrektelyk den klank heeft van *Uw,* daaruyt
dan zoude schynen te volgen, dat men de woor-
den *Uur, buur, muur* most uytspreeken *Uuur;*
buuur, muuur, 't welk evenwel niemand zal
toestaan. Hierom zoud ik, als 'er tóeh verandering
in die spellinge most gemaakt worden, nóg liever
schryven *Flaaw, leew, eew, niww;* want schoor
de *W* een Medeklinker is, echter kan het niet ont-
kend worden dat zy uyt zich zelve eenige gemeen-
schap met de Letter *U* heeft, welke men meent
dat eertyds by de aaloude Latynen, als zy eene fil-
labe daar mede begonden, uytgesprooken wierdt:
als by ons *W:* waaruyt dan ligt af te leyden valt
waarom de letter *U,* van welke wy twee (te wee-
ten *V* en *U*) gemaakt hebben, by hen maar één was.

X komt by ons niet zonderling te passe, dan in
Griek-

Griekſche en Latynſche benaamingen, als *Xanthus*, *Xerxes*, *Styx*, *Fenix*; want hoewel ſommige ſchryven *Zulx*, en *blixem*, nógtans wordt het met recht by onze beſte ſpellers verworpen; dóch in *Exter* (waar voor ſommige Nederlanders zeggen *aakſter*) ſchynt de *x* niet qualyk te voegen, gelyk ook in 't woord *Hex*.

Y, by ſommige afgekeurd, omdat die by de aaloude Grieken voor eene U gebruykt wierdt, heeft echter by ons, gelyk ook by de Engeliſchen, een' klank dien wy niet derven kunnen; en dient in de woorden *Ys*, *ydel*, *yver*, *yzer*, *vyl*, *myden*, *ryden*, *pryzen*, *vry*, *ſlaaverny*, *ſpóttorny*, *ſchildery*, als ook in *Geyl*, *peyl*, *veyl*, *kleyen*, *reyn*, *Uyl*, *vuyt*, *zuyl*, *tuyn*, *kuyt*, *ſpruyt*.

Z wordt met groote reden gebruykt in de woorden, *Zaad*, *zalm*, *zand*, *zee*, *zeep*, *zegen*, *zich*, *zin*, *zien*, *zoet*, *zóg*, *zoon*, *zucht*, *zuur*, *zuyd*, *zwaerd*, *zalven*, *zanger*, *zeggen*, *zeylen*, *zilver*; *zingen*, *zólder*, *zouen*, *zuchten*, *zwaan*, *zwart*, *zweeten*; *zwygen*, *azyn*, *ezel*, *blaazen*, *raazen*, *vriezen*. Etlyke kanten zich hier tegen, omdat de Z voormaals by de Grieken en Latynen de kracht van *Ds* óf *Ts* had, en by de Italiaanen en Hoogduytschen nóg als eene *Ts* uytgeſproken wordt. Dóch dat zy zo, indien 't gebruyk, by ons verandering daarin gemaakt heeft, waarom zulks verworpen? De letteren worden by alle de Europeers niet evencens uytgeſproken; want de C voor *e* óf *i* ſtaande, ſpreken de Hoogduyt-

duytschen ook uyt als *Ts*, zo dat zy 't Latynsche woord *Cera* uytspreeken *Tsëra*; en de Italiaanen spreeken de *C*, voor *i* staande, uyt als *Tsè*, óf als de Engelsche *Ch*; gelyk blykt aan 't woord *Citta*, 't welk zy uytspreeken *Tsjittà*. Waar uyt dante zien is, dat de ééne taal de andere ontrent de uyt-spraak der letteren geen wet kan stellen. En zo men evenwel in 't geval van de letter *Z* een voorbeeld van andere landaarden begeert, men behoeft 'er niet om verlegen te staan: want niet alleen de Engelschen geeven aan de *Z* dien zelfden zachten klank, als wy, gelyk blykt in de woorden *Zeal*, *zealous*, *zedoary*, *gazing*, *amazèd*, *brazier*, *cozen*, *baptized*, *equalize*, enz; maar ook de Franschen, als te zien is aan de woorden, *Zele*, *zero*, *bazard*, *Leze Majesté*, *onze*, *douze*, *treize*, *quatorze*, *quinze*, *seize*, *douzaine*. Ondertusschen moet niemand, schoon men 't gebruyk van de *Z* voorstaat, haar indringen daar zy niet t'huys hoort; want het is ten hoogsten wanvoegelyk, te schryven *Zauzys*, *zaffraan*, *zervet*, *zlaan*, *zmyten*, *znaauw*. En die ontrent eenige woorden twyfelt, kan de rechte spelling daar van vinden in myn groot Woordenboek.

Zie daar een omstandig bericht van de Letteren, waarby nóg gevoegd kan worden, dat 'er sommige zyn die met andere eenige gemeenschap hebben, maar daarom echter niet onder malkanderen behooren verward te worden, gelyk de *B* en *P*. waarmede men spelt; *Blad*, *Plat*,

D

en

96 W. SEWELS *Nederduytsche*

en *krab*, *flap*: de D en de T als blyktuyt *Dak*, *Tuk*, en *Pad*, *Mat*; de CH en de G als gezien wordt aan *Charon*, en *garen*; *Christen*, *giften*; en *Zich*, *wig*: de F en de V, gelyk men bespeurt aan *Feyl*, *veyl*; *Fel*, *vel*, en *Cyfer*, *vyver*: En de S en Z, welker onderscheyd men hoort in *Zand*, *Sant*; *Zalig*, *salie*; *Ik Zaaï*, en *Luyksch Saas*. *Zemel*, *semmelen*, *Zólder*, *sóldaat*, *Zuyger*, *suyker*; *Zullen*, *sullen*. Die een weynig opmerkend is, kan dit onderscheyd ligt gewaar worden; want voor zulke die *Meschuyt* zeggen voor *bischuyt*, *Bemori* voor *memorie*, en *Breveeten* in stede van *Proffeten*, wordt dit niet geschreeven. De K schynt in sommigen opzichte ook eenige overeenkomst met de G te hebben; want hoewel de meeste *Koning* schryven, evenwel vindt men 'er die *Konink* spellen; en men kan niet ontkennen dat *koninklyk* en *Koningkryk* beter met de uytpraak overeenkomt, dan *koninglyk* en *Koningryk*; zo schynt ook *Sprinkhaan* beter te wezen dan *Springhaan*, 't en zy men verkieze te schryven *Springkhaan*, en *Oorspronglyk*, als komende het eerste van *springen*, en het laatste van *Oorsprong*.

't Gebéurt wel dat men eene letter verplaatst, als *Bron* en *Born-water*; zo noemt men de vriezende koude ook *Vórst*, waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Frost*: en men schryft *Amstetredam* in plaats van *Amstelerdam*, gelyk men eertyds plagt te schryven *alre* in stede van *aller*, en *Kaerle* voor *Kaerel*, en gelyk men nóg doorgaans schryft *Ovdré* voor *órder*. De

De Sillabe *ig* wordt door 't gebruyk in etlyke woorden ingedrongen daar zy niet eygentlyk t'huys hoort: *Overbeyd* is de *Magistraat*, dewyl de Wethouders over ons gesteld zyn; en evenwel zegt men veeltyds *Overigheyd*, schoon *overig* weynig gemeenschap met *over* heeft. Zo zegt men ook *Getrouwigheyd* en *Zagtigheyd*, in plaats van *getrouwbeyd* en *zachtbeyd*.

Men ziet wel gespeld *Bekersgewyze*; maar wat wil dit woord *gewyze*? waare 't niet beter dat men zeyde *Bekerswyze*? Moogelyk is de eerste oorspronk van dat *ge* ontstaan uyt *sche*, naamelyk *bekersche wyze*, *lepelsche wyze*, enz. zynde alzo een Byvoegelyk Naamwoord van het Zelfstandige gemaakt.

Hoewel nu de eygenschap der Letteren overal behoort waargenomen te worden, evenwel zyn 'er gevallen, daar men tot onderscheydinge van de betekenis der woorden, wel een letter in de spellinge mag, ja, om de eygenschap van 't woord, moet veranderen. Hierom is het dat ik schryve, *Het Licht der zonne*; 't *Is ligt om te doen*. *Die stad heeft eenen hoogen toren*; *Zyn felle toorn vervoerde hem*. *Ik ben'er nog niet geweest*; *Ik zag noch den éenen, noch den anderen*. *Zy heeft een hard hant*; *Hy jaagde het Hert*: *Een Herder der schaapen*; *Harder dan steen*. *Naa verloop van tien jaaren*; *Naar myn oordeel*; *Na de stad toe*; *Nergens nâ zo veel*; *Op verre nâ niet*; *Zy neemt die zaak beel nâ*; *Hy komt'er nâ aan toe*. *Die aard is van een*

andere aardt. Een bruyne en bolle kars; en Kers van de eerste sneë. Hy is van koninglyk geslacht; Daar hing een geslagt beest. Hy slagte eenen os; en Zy slacht haare moeder. Hy kreeg eenen zwaaren slag, Daar was tweederley slach () van vólk. De banden wasschen; De Zon doet het koorn wassen. Ik meen eens weder te komen by mooi weder. Zy windt niet gaern brosgaren. Hy houwt hout; en Zy houdt het hout vast.*

Hoewel men nu met recht door verscheydenheid van spellinge, daar 't gevoeglyk geschieden kan, de dubbelzinnigheid wegneemen mag; nogtans konnten 'er gevallen weezen, daar, hoe men 't ook wendt, altoos eenige onvolkomenheid overblyft; gelyk als in 't woord *Liggen*, 't welk sommige gebruyken voor *jacere*, tót een onderscheyd van *leggen* [*ponere.*] Maar als men nu schreeve *Hy ligt quaalyk*, dan zou daar uyt ook verstaan kunnen worden, *Hy heft óf tilt niet ter deege*; behalve dat moogelyk wel iemand zoude schryven, *De kaers ligt niet wel*, om daar mede te doen verstaan, *zy geeft geen goed licht*. Hierom acht ik, dat onaangezien men *liggen* in dicht zoude moogen schryven, om des te gemaklyker te rymen, men nógtans beter doet dat men in onrym schryft *leggen*, zo wel als *kleyn* in stede van *kleen*, 't welk van sommige gebruykt wordt; hoewel ik hen daarin in proze lieft niet wil volgen, zo lang my niet bekend

(*) Dit woord *slacht* schynt afgeleyd te zyn van *geslacht*.

kend is in welke voornaame stad van Hólland men zo spreekt. Maar wat men om 't ryms wille doet, is een ander geval; dewyl de Poëetische taal meer vryheyd ontrent de verandering van woorden toelaat.

Het onderscheyd tusschen *dóch* en *tóch* wordt ook by de minste in acht genomen, onaangezien de betekenis dier woordjes merkelyk verscheelt: want het eerste betekent zo veel als *maar*, waarom men zegt, *Ik wilde wel, dóch ik kon niet*: Het ander wordt in eenen geheel anderen zin gebruykt, als, *Zeg my tóch waar gy geweest zyt*: en *Hoor tóch wat ik zegge*.

Aldus onder 't verhandelen van de kracht en eygenschap der Letteren ook tót de Spelling overgetreden zynde, staat my, eer ik daar van affcheyde, nóg te zeggen, dat de gemeene fleur medebrengh, de woordtjes *Om dat, op dat, tót dat, voor dat, naa dat*, dus verdeeld te schryven, in plaats van *omdat, opdat, tót dat, voordat, naadat*: want dit zyn woordekens, die van twee in één gesmolten zynde, niet behoorden gescheyden te worden: Zo gaat het ook met de woorden *Waardoor, daardoor, daarby, daarin, daarmede, enz.* waar voor men gemeenlyk schryft, *waar door, daar door, daar by, daar in, daar mede*, alhoewel zulks by de Hoogduytschen en Engelschen niet gebruykelyk is. En wat reden is 'er tóch, dat men schryft, *Waarom, daarom*, en niet *waarby, waarin, waarmede, daarmede, daarover, enz.* D 3 Om

Om nu nóg iets te zeggen van eene tweederley spellinge: genomen dat ééne stad in Hólland een byzonder gebruyk in de uytpraak hebbende men zulks daarom voor goed Hóllandfch wou doen doorgaan; nóg tans zouden die van de andere steden van dat verstand niet zyn. 't Is bekend dat men in ééne niet der geringste steden van ons land zegt, *Paaretje*, en *Pooretje*, in plaats van *Paerdje* en *Poortje*, en *Kloey* voor *kluwen*; maar wie tóch keurt dat voor goed Neêrduytsch? Elders zegt men *Luuren* in stede van *Luyeren*, *Lykenen* voor *gelyken*, en *Bodens* in plaats van *Booden*: maar óf zulks voor gangbaare munt mag doorgaan, geef ik den rechtchapene kenneren onzer sierlyke taale in bedenken.

Ondertuffchen zyn 'er evenwel woorden, die op tweederley wyze gespeld worden, welke beyde infchikke'lyk schynen, omdat de uytpraak tweederley is, als *Butter* en *boter*, *Heden* en *buyden*, *Kieken* en *kuyken*, *Lieden* en *luyden*, *Duur* en *dier*, *Stuuren* en *stieren*, *Gest* en *gist*, *Goot* en *geut*, *Noot* en *neut*, *Molen* en *meulen*, *Geryf* en *gerief*, *Iver* en *iever*, *Paerd* en *paard*, *Smarte* en *smerte*, *Ster* en *star*, *Vreemd* en *vremd*, *Vrind* en *vrind*, *Werden* en *worden*, *Werreld* en *waereld*.

Van

Van de

(†) LETTERGREEPEN.

Uyt de Letteren worden Lettergreepen, óf Syllaben, gemaakt; deezen zyn óf een geheel woord, óf zoodaanig een gedeelte van een woord dat ééns galms moet uytgesproken worden; als

Ab, ad, af, ag, ach, ak, al, am, an, ap, ar, as, at, ax.

Eb, ed, ef, eg, ech, ek, el, em, en, er, es, et, ex.

Ib, id, if, ig, ich, ik, il, im, in, ip, ir, is, it, ix.

Ob, od, of, og, och, ok, ol, om, on, op, or, os, ot, ox.

Ub, ud, uf, ug, uch, uk, ul, un, up, ur, us, ut, ux.

Yb, yd, yf, yg, ych, yk, yl, ym, yn, yp, yr, ys, yt, yx.

Ba, da, fa, ga, ha, ja, ka, la, ma, na, pa, ra, sa, ta, va, wa, xa, za.

Be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, re, se, te, ve, we, xe, ze.

Bi, ci, di, fi, gi, hi, ji, ki, li, mi, ni, pi, ri, si, ti, vi, wi, xi, zi.

Bo, do, fo, go, ho, jo, ko, lo, mo, no, po, ro, so, to, vo, wo, xo, zo.

(†) Syllaben.

D 4

Ba,

Bu, du, fu, gu, hu, ju, ku, lu, mu, nu, pu, ru, su, tu, vu, wu, xu, zu.

By, cy, dy, fy, gy, hy, jy, ky, ly, my, ny, py, ry, sy, ty, vy, wy, xy, zy.

Bla, bra, dra, dwa, sta, fra, gla, gra, kla, kra, kwa, pla, pra, qua, scha, schra, sta, sma, sna, spa, sta, stra, tra, vla, vra, wra, zwa.

Ble, bre, dre, dwe, fle, fre, gle, gre, kle, kre, kwe, ple., pre, que, sche, schre, sle, sme, sne, spe, ste, stre, tre, vle, vre, wre, zwe.

Bli, bri, dri, dwi, fli, fri, gli, gri, kli, kri, kwi, pli, pri, qui, schi, schri, sli, smi, sni, spi, sti, stri, tri, vli, vri, wri, zwi.

Blo, bro, dro, dwo, flo, fro, glo, gro, klo, kro, kwo, plo, pro, quo, scho, schro, slo, smo, sno, spo, stro, tro, vlo, vro, wro, zwo.

Blu, bru, dru, dwu, sta, fru, glu, klu, kru, plu, pru, schu, schru, slu, smu, snu, spu, stu, stru, tru, vlu, vru, wru, zwu.

Bly, bry, dry, dwy, fly, fry, gly, gry, kly, kry, kwy, ply, pry, quy, schy, schry, sly, smy, sny, spy, sty, stry, try, vly, vry, wry, zwy.

Vólgens de Uyttheemsche wyze spelt men *Ca, co, cu*, als *ka, ko, ku*.

Zo spelt men ook *Pba, pbe, phi*, als *Fa, fe, fi*; en *tie* word achter aan veele woorden gespeld als *cie*, gelyk *conscientie, mentie, patientie*.

Wyders staat aan te merken dat gelyk de *A* een schelle klank heeft in de woorden *Aker, kater, water, enz.* zy een doffe klank heeft in de volgende

gende woorden: *Acht, ampt, arm, angst, bad, bag, bak, bal, ban, bars, bas, band, bang, bars, bast, barst, blank, brand, dag, dak, dal, dam, dan, das, dat, dans, danst, darm, drang, gal, gat, gast, galg, galm, gang, gans, gansch, gard, garf, garst, gast, gram, gras, ham, hach, hand, kam, kar, kas, kat, kant, kars, lag, lach, lak, lam, last, lat, mak, mal, man, mat, mand, mast, markt, nap, nar, nat, pak, pal, pan, pas, past, qualm, quast, rad, ram, sap, sas, schans, schranst, schram, stram, tak, tal, tam, tast, vast, vang, vangst, wak, warm, wan, wang, want, warm, wars, was, wasch, wascht, wrat, zag, zak, zal, zalf, zalm, zwak.*

In de volgende heeft de Eenschelle klank.

Bef, bek, bel, ben, berd, berg, belg, bend, best, dek, der, des, denk, erf, fel, fles, gek, gerst, hef, heft, hecht, kelk, kent, kerk, leb, lel, merk, pek, pen, pest, recht, red, rest, schenk, schep, scherf, schets, smelt, spel, speld, steng, streng, ten, ter, test, text, trest, vecht, vel, veld, ver, wen, wenst, wensch, wenscht, zeg, zegt, zes, zet, zengt, zerk, zwerk, zwerm.

In deeze klinkt de I dof:

Bid, dit, gild, gift, kil, kin, kist, lip, mild, milt, min, nip, pis, pist, pit, quist, sist, trits, twist, wicht, wigt, wind, wil, wild, wist, zin, zilt.

In de volgende woorden klinkt de O dof.

Bok, bol, bom, bons, bos, bosch, bot, dom,

D 5

dons,

dons , dorst , drong , dronk , gom , gons , glons ,
grond , kom , konst , long , mom , mond , mosch ,
most , ons , plomp , pond , pots , pronk , rond ,
som , smots , stond , tong , trok , trom , vocht ,
vol , wol , wolk , wond , wrong , zon , zond ,
zong .

In de woorden die nu volgen klinkt de O hard.

Ból , dólk , fórs , gólf , hól , jól , kól , kólk ,
kóp , knól , lós , nóg , nóch , pók , pól , póst , pót ,
rók , ról , rós , stók , tól , trós , vórst , vós , vlók ,
vólk , zóg , zórg , zót .

Bul , gunst , jucht , kuf , lust , mug , munt , mul ,
muts , run , rust , wuft .

Byl , gryn , myn , myl , myt , nyd , nyp , pyn ,
pyp , quyl , quyt , rym , ryp , rys , schys , schyn , schryf ,
stryd , tyd , tryp , twyn , vyf , vyg , wyd , wyf ,
wyn , wys , wryst , zwym , zwyn , zyn .

Tweeklanken zyn de volgende :

Aa en Ae. Aak , aal , aam , aan , aap , aar ,
aas , aafs , aard , aarts , aardsch , baal , baan ,
baar , baas , baard , baers , baard , daal , daan ,
daar , gaaf , gaal , gaan , gaap , gaar , gaas , gaat ,
baak , baal , haam , haan , baar , haas , haat ,
haerd , kaag , kaak , kaal , kaap , kaas , kaers ,
kraam , kraan , laag , laakt , laan , mang , maak ,
maakt , maal , maax , maar , maas , mant , naar ,
naast , paal , paap , paar , paerd , paersch , quaad ,
quaal , raad , raak , raam , raap , raar , raast ,
staert , taak , taal , vaak , vaal , vaan , vaar ,
vaart , vaerd , vaers , vaats , waag , waak , waal ,
waan ,

waan, waar, waerd, waas, zaad, zaag, zaak, zaal.

Blaam, blaas, blaet, draad, draagt, dwaas, graaf, graaft, graag, graat, kraag, schraag, schaam, schaamt, schuets, traan, vraag.

Ec. Beek, been, beer, beemd, beeft, bleek, deeg, deel, deert, een, eend, eest, eerst, feeks, feest, geel, geen, geest, greep, heel, heen, heer, heersch, heerscht, heet, keek, keel, keep, keer, kleed, kreet, kreeft, leeg, leek, leem, leen, leer, lees, meen, meer, meest, neem, neen, neer, peen, peer, pees, queen, reeks, reen, steen, scheef, teef, treeft, teen, veen, veer, vleesch, vreeft, weeg, ween, weest, zeeg, zeen, zeer, zweer.

Oo. Oom, boom, boon, boor, doof, door, hoon, hoor, boofd, keon, koor, kloof, klooft, looft, moor, moot, moogt, nood, noot, roof, rook, room, roos, schoof, schoon, schoot, schroom, stooft, stroo, toom, toon, troon, vroom, zoom, zoon.

Uu. Uur, buur, duur, buur, kuur, muur, luuw, stuur, stuursch, vuur.

Au. Dauw, kraww, praww.

Ey. Eysch, breyd, heyl, leyd, meyd, spreyt, vleyt.

Eu. Beul, beurs, deun, deur, heul, beusch, kreun, leus, neus, neut, reus.

Ie. Brief, dief, lief, grieft, klieft.

Oe. Boef, boek, bloed, doek, doen, goed, groen.

groen, groef, boek, hoen, hoest, koe, koek, koel, koen, kroeg, kroes, poes, roef, roem, snoek, stoet, voeg, voel, voelt, voer, voet, wroet, wroegt, zoet, zwoegt.

Ou. Bout, bouw, goud, hout, houw, koud, kouw, mouw, mout, rouw, stout, vrouw, zou, zout.

Uy. Uyl, buyl, buys, buyt, bruyd, bruyn, duyf, druyf, duyn, sluyt, guyt, gruys, buyf, kuyl, huys, kruyk, kuyf, kuyfch, luyk, luym, muyl, muys, puyk, ruyl, ruym, ruyn, tuyg, tuyn, vuyl, zuyd, zuyg, zuyl.

Drieklanken worden in de volgende gebruykt.

Aauw. Laauw, blaauw, slaauw, gaauw, graauw, kaauw, klaauw, paauw.

Aai. Aair, baai, haai, kaai, kraai, kraait, maait, zaait.

Eeuw. Leeuw, meeuw, schreeuw.

Ieuw. Hieuw, kieuw, nieuw.

Ooi. Hooi, gooit, kooi, mooi.

Oei. Boei, bloei, groei, groeit, stoeit, moeit.

Belangende nu de woorden op zich zelve aangemerkt, deeze zyn één-, en meer-ledig, gelijk uyt de volgende voorbeelden blykt.

Man, Maan; best, beest; met, meet; pen, peen, zet, zit, ziet, zyt, zeyd, dóf, doof, droef, vol, knól, wolk, vólk, muts, musch, muys, muur, mensch, kind, land, stad, huys, hoofd, heyl, zeyl, band, voet, arm, been, oog, oor, blind, lam, zwak, traag, snel, ós, koe, lam, schaap, kalf, tin, lood, staal, wit, groen, rood, zwart, blaauw, nieuw, boorn, koorn. Uyt

Uyt eenlédige woorden kan men fomtyds wel een gezég ontwerpen; als *Daar was op bet veld een ram, die my met zyn' kóp een' stoot gaf.*

Twcelédige woorden zyn, *Man-nen, maa-nen, beef-ten, pen-nen, zit-ten, zeg-gen, droef-beyd, mut-sen, muu-ren, muy-zen, men-schen, lan-den, ste-den, hoof-den, han-den, voe-ten, ar-men, bee-nen, oo-gen, oo-ren, ós-sen, schaa-pen, hey-lig, zwar-ten, huuw-baar, lees-baar, mee-ster, naai-ster, zus-ter, vreed-zaam, wys-ste, boos-ste, acht-tien, groot-te [magnitudo];* hoewel deeze vier laafte woorden (schoon t'onrecht) veeltyds maar geschreeven worden, *Wys-te, boos-te, ach-tien, groote.*

Drielédige woorden zyn, *Men-sche-lyk, blind-e-ling, ar-beyd-zaam, han-del-baar, vór-sten-dom, hey-lig-keyd, wee-ten-schap, wan-de-ling, a-de-men, be-gee-ren, barm-bar-tig, groe-te-nis, toe-stem men, om-bel-zen.*

Vierlédige woorden zyn. *Be-geer-lyk-beyd, Ta-fel-la-ken, on-bey-lig-beyd, on-eyn-de-lyk.*

Vyflédige woorden zyn, *Eeu-wig-duu-ren-de, on-barm-bar-tig-beyd, on-voor-zig-tig-lyk, o-ver-ee-n-stem-men.*

Zeslédige woorden zyn, *Al-ler-on-voor-zig-tigst, on-be-gry-pe-ly-ker.*

Zeven-ledige zyn, *Al-ler-on-barm-bar-tig-ste, al-ler-on-voor-zig-tig-ste.*

Achtlédige zyn, *Al-ler-on-be-gry-pe-lyk-ste, Kon-stan-ti-no-po-li-taan-sche.*

In

In de scheidyng der Lettergreepen houd ik my, gelyk uyt de voorgaande voorbeelden blykt, aan de oudste en gemeenste wyze: ook vind ik dat Christiaan van Heulen van dat verstand was; want hy zegt, dat als 'er in een woord een enkele Medeklinker is, die medeklinker dan in het leezen tot de laatste fillabe behoort, zo dat in *Wy-ze, Vroo-me, Goe-de, Ro-mey-nen*, de *z, m, d, n*, aan de laatste lettergreepen moeten gehecht worden; maar als 'er een Medeklinker in een woord verdubbeld wordt, dan behoort de eerste tot de voorgaande, en de andere tot de volgende fillabe, als *Bed-den, Mes-sen, Kel-len, Zin-nen, Tak-ken, Pap-pen, Fles-sen*.

Als 'er in een woord twee of meer Medeklinkers komen, die tzaamen kunnen uytgesproken worden, dan behooren die doorgaans tot de achterste lettergreep, als *Ge-dwaald, Be-spraakt, Be-staat, Ge-sprooken, Beschaamd, Ge-schonden, Be-freeden, Be-praaten, Be-plejten, Duy-ster, Eerste, Naa-ste, Mee-ster, Vry-ster, Naai-ster, Haasten*: Doch zo is 't niet gelegen met *Vas-ten, Tassen, Mes-ten, Quis-ten, Rus-ten*; Hoewel men mag schryven *Hoe-sten, Roe-sten, Bee-sten, Geesten*. Maar of men daarom ook schryven mag *Ghri-sten*, twyfel ik of 't gebruyk zal willen dulden, alhoewel *Ghri-stus* en *Apo-stel* gebruykelyk schynt, onaan gezien 't een algemeenè regel al van ouds geweest is, dat als 'er twee verscheidene Medeklinkers elkanderen in een woord volgen,

vólgden, de ééne tót de voorste, en de andere tot de vólgende lettergreep behoort, als *Liefde*, *Ban-den*, *Koor-den*, *Woor-den*, *Aan-zien*, *Eer-baar*.

Van de

(†) OORSPRONGKUNDE.

Door de *Oorsprongskunde* onderscheydt men de woorden in zekere (*) Spraakdeelen, die by de Nederduytschen negen in getal zyn, en genoemd worden een *Lédeken* (Articulus), *Naamwoord* (Nomen), *Voor-naamwoord* (Pronomen), *Werkwoord* (Verbum), *Deelwoord* (Participium), *Bywoord* (Adverbium), *'t Zamenvoegsel* (Conjunctio), *Voorzetsel* (Præpositio), en *Tusschenwerpsel* (Interjectio).

Hier van zyn de vyf eerste veranderlyk, en de vier laatste meerderdeels onveranderlyk.

Van de

L E D E K E N S.

De (†) *Lédekens* dienen om een onderscheyd te maaken in de Geslachten, en de (*) Naamvalen, en zyn, *De*, *Het*, *Een*.

De is van het Manlyk en Vrouwelyk, en *Het* van

(†) Etymologia. (*) Partes Orationis. (†) Articuli. (*) Casus.

van het Onzydig geslacht; want men zegt, *De Man, de boom, de berg; De Vrouw, de zee, de werreld; Het Kind, het wyf, het huys, het schip.* Een is van het manlyk, *Eene* van het vrouwelyk, en *Een* insgelyks van het onzydig geslacht; want men zegt, *Een man, een vogel; Eene vrouw, eene kamer; Een kind, een huys, een schip.*

Voorts staat aan te merken dat deeze *Lédekens* doorgaans onaffscheydelyk zyn van de Naamwoorden; want op de vraage, *Wat is dat?* antwoordt men, *Een mensch, Een beest, Een man, Een paerd, Een vogel, Een visch, Een boom, Een berg, Een huys, Een schip, Een rivier. De zee, De markt, Het raadhuys:* Dóch woorden dieeen zekere menigte betekenen, als *Land, Water, Sneeuw, Hagel, Yzer, Koper, Tin,* vereyfschen geen *Lédeken*. Op de zelfde wyze wordt op de vraage, *Wat heeft by te koop?* geantwoord, *Koorn, Wyn, Olie, Bier, Hout, Meel, Boter, Vleesch, Visch, Kaas:* maar van enkele spreekende, zegt men *Een visch, Een Kaas:* want woorden die een enkel ding betekenen, kunnen de *Lédekens* niet ontbeeren; en 't zou ten hoogsten ongerymd zyn, te zeggen, *Daar was kind; óf Hond heeft het gedaan;* maar men moet zeggen, *een kind, en De hond.* Dan in 't meervoudige kan men de *Lédekens* somtyds achterlaten, als, *Menschen hebben 't gedaan; en Zy queeten zich als mannen.* Evenwel zyn 'er ook Naamwoorden die men in 't Eenvoudige zonder de *Léde-*

Lédekens fomtyds gebruyken kan, als *Armoede zoekt list. Overvloed heeft hem bedurven. Rykdom is voor menig eenen gevaarlyk. Vertwyseldheyd heeft 'er hem toe gebragt.* Dus zegt men ook, *Het is nu Zomer. 't Was Winter. Hy legt op stroo.* Insgelyks zegt men, *Tin smelten; Kalk mengen; Meel be-slaan; Salaa verleezen; Hooi op doen; Wyn drinken; Melk kooken; Zyde winden; Wol spinnen; Linnen weeven.* By eygene naamen van menschen komen de Lédekenszelden te pas; want hoewel men zegt, *David versloeg den Reus*, nógtans mag men niet zeggen *den Goliath*, 't en waare daar een Byvoeglyk Naamwoord by quam, als, *den trótsen Goliath*; dóch men mag wel zeggen, *Deeze was de Christus.* Zo zegt men ook, *Engeland is magtig ter zee*, en *Het vruchtbaar Engeland.* Onder de eygene naamen moet men ook stellen *GOD*, 't en waare men 'er eenen valschen Gód door ver-stond; evenwel zegt men, *De Gód des Hemels en der aarde*, om hem van andere Goden te onderscheyden.

Deeze Lédekens zyn onderworpen aan de (*) Buyginge, welke eene verapdering is van den uytgang eens woords, in zekere (†) Naamvallen, die de Latynsche Spraakmeesters in zessen verdeelen, en aldus genoemd hebben, *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus*, waarvoor men op 't Duytsch kan zeggen, *de Noemer, Teeler, Geever, Aanklaager,*

E

Rec-

(*) Declinatio, (†) Casus.

Roeper, Afneemer. Dewyl nu den Geleerden de Latynsche benaamingen best bekend zyn, en de Ongeleerden niet zonder nader verklaring een recht begrip uyt de verduytschte kunnen krygen, zal ik my doorgaans van deeze Latynsche naamen, als konstwoorden, bedienen, geloovende dat ik gemaklyker zal verstaan worden, dan óf ik de Duytsche gebruykte. Ook kan 't den ongeleerden niet naadeelig zyn, dat zy deeze Latynsche benaamingen (waarvan by de Buyging der Naamwoorden breeder staat gehandeld te worden, om 'er den ongeletterden een rechtmatig begrip van te geeven) leeren, en zich daaraan gewennen; naardien zy daardoor des te beter deeze óf geene spraakkonstige aanmerkingen van Taalliefhebbers zullen kunnen verstaan. Ik kom dan tót de Buyging der Lédekens.

't Eenvoudig getal,
Manlyk geslacht.

<i>Nom.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des, óf vanden
<i>Dat.</i>	Den, óf aan den
<i>Acc.</i>	Den
<i>Voc.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van den

't Meervoudig getal,
Manlyk geslacht.

<i>N.</i>	De
<i>G.</i>	Der
<i>D.</i>	Den, óf aan de
<i>A.</i>	De
<i>V.</i>	ô De
<i>Ab.</i>	Vande

't Een.

't Eenvoudig getal, 't Meervoudig getal,
Vrouwlyk geslacht. Vrouwlyk geslacht.

<i>Nom.</i> De	<i>N.</i> De
<i>Gen.</i> Der, <i>of</i> van de	<i>G.</i> Der
<i>Dat.</i> Der, <i>of</i> aan de	<i>D.</i> Aan de
<i>Acc.</i> De	<i>A.</i> De
<i>Voc.</i> ô De	<i>V.</i> ô De
<i>Abl.</i> Van de	<i>Ab.</i> Van de

Het Eenv. Onzydig gefl. *Het Meerv.* Onzyd. gefl.

<i>Nom.</i> Het	<i>N.</i> De
<i>Gen.</i> Des, <i>of</i> van het	<i>G.</i> Der
<i>Dat.</i> Het, aan het, <i>of</i> den	<i>D.</i> Den
<i>Acc.</i> Het	<i>A.</i> De
<i>Voc.</i> ô Het	<i>V.</i> ô De
<i>Abl.</i> Van het, <i>of</i> van den	<i>Ab.</i> Van de

Het Lédeken *Een* is alleen van het Eenvoudig getal.

Manlyk, Vrouwelyk, Onzydig.

<i>Nom.</i> Een	Eene	Een
<i>Gen.</i> Eens	Eener	Eens
<i>Dat.</i> Eenen	Eene	Een <i>of</i> Eenen
<i>Acc.</i> Eenen	Eene	Een
<i>Voc.</i> ô Een	ô Eene	ô Een
<i>Abl.</i> Van Eenen	Van Eene	Van een

Van de

N A A M W O O R D E N .

* **N** *Naamwoorden* zyn woorden waarmede men alle dingen en hoedaanigheden benoemt en onderscheydt, als *een Mensch, een kind, een beest; de Hemel, Gód, kruid, toorn, beerlykheyd; Goed, quaad; wit, zwart, rood, groen; groot, kleyn, lang, kort; breed, smal; oud, jong.*

Deeze Naamwoorden worden verdeeld in (†) *Zelfstandige*, en (‡) *Byvoegelyke*.

Een zeltitandig Naamwoord bestaat op zichzelf, en betekent de zaaken zonder behulp van een ander woord, als, *Hemel, Aarde, Zee, Mensch, Koning, Boom*, zo dat het met byvoeging van een *Werkwoord* eenen volkomen zin kan uytmaaken, als, *Het paerd loopt. Het kind schreyt. De zon schynt.*

Een *Byvoegelyk* Naamwoord, dat de hoedaanigheyde ener zaake betekent, als, *Sterk, zwak, schoon; vuyt, droog, nat*, kan alleen niet gebruikt worden, als hebbende geen volkomene betekenis, 't en zy men 'er een *Zelfstandig* Naamwoord byvoege: want wie kan verstaan wat men meent, als 'er gezegd wordt, *De verwoede bruycht*, 'ten zy men 'er *Zee óf stroom*, óf iets diergelyks, byvoege?

Niette-

(*) *Nomina*. (†) *Substantiva*. (‡) *Adjectiva*.

Niettemin gebeurt het wel dat een Byvoeglyk Naamwoord in een Zelfstandig veranderd wordt, als *De donker begint te vallen: Het groen is nu op zyn krachtigst: De wilden hebben hem doodgestlagen.* Men vcegt dikwils twee Zelfstandige Naamwoorden byeen, waarvan het voorste de plaats van een Byvoegelyk bekleedt, als, een *Water-molen, wagen-smeer, kerk-dief, dief-benker, dienst-knecht, bofst-lap, hemd-rók, regen-water, bier-glas, dood-kist, koorn-zólder, koorn-kooper, pest-buys, Spraak-konst, zand-bak, zand-looper, zonne-schyn, weeg-luys* van *Weeg*, een Waterlandsch woord, betekenende een *boute wand*; en *Gaste-bóð* (ontbieding van gasten), waarvoor de Waterlanders door een bedurvene uytpraak zeggen *Keste-bóð*, noemende aldus de tzaenkomst des vólks in eene Herberg tót verkoopinge van een huys óf land; want *Het zal in de Keste bood' komen*, is zo veel by hen, als 't *Zal by openbaare veylinge verkóft worden.* Van dusdanige Kóppelwoorden is het voorste lid veeltyds de tweede Naamval óf *Genitivus* des woords, als blyktaan *Arbeydsloon, Bootsgezel, Doodsnood, Hartstógt, Krygsman, Landsbeer, Ryksvórst, Schaapsboofd, Tabaksdoos, Waardshuys, Ysgang.* Men vormt ook Kóppelwoorden uyt drie Zelfstandige Naamwoorden, als *Hoofdjaarmarkt, Riviervischmarkt, Oranjeappelboom.* En zelfs Byvoegelyke Naamwoorden zyn somtyds Kóppelwoorden, als *Tobry, Zeeziek, Tegenstrydig*: want de ey-

genschap onzer taale brengt dit mede, dat men byna t'elkens, als 'er eenige noodzaakelykheyd zich voordoet, nieuwe Koppelwoorden smeeden kan; gelyk ik 't woord *Lyfgezant*, voor *Legato a Latere* bedacht, toen ik het leeven van Paus Sixtus den V. uyt het Italiaansch vertaalde; en my dunkt dat dit niet oneygentlyk van my verzonnen wierdt, om dat men zegt *Lyfdoktor*, en *Lyfknecht*. Ook heugt my dat zeker verstandig Engelschman, achtende dat men te veel *steeds geneeygd* tot zonde was, die zondige neyging, in zyne yverige Predikaciën, met goeden val plagt te noemen, eene *steeds-geneeygdheyd*. Gelyk dit woord niet ongerymd is, (want het kan zo wel bestaan als het bekende Latyn van Terentius *Heri semper-lenitas*, 't welk hy in zyne *Andria Davus* doet zeggen), zo kan men ook somtyds met gevoeglykheyd een nieuw woord bedenken; by voorbeeld, men zoud het Latynsch woord *Auditorium*, waar voor wy in 't Neêrduytsch gewoon zyn *Hoorplaats* te zeggen, niet oneygentlyk kunnen noemen *eene Toeboordery*, welk woord, indien 't gebruyk zyn zegel daar aangestoken had, myns oordeels beter zoude zyn dan 't ander, 't welk ook maar een gemaakt Koppelwoord is. Men zou hier tegen kunnen zeggen, gelyk my ook eens is voorgekomen, dat zodanige woorden, die in *ry* uytgaan, eene doening betekenen, als *Lakenbereydery*, *Jaagery*, *Verweery*, enz. en dat *Toeboordery* niet zo eygentlyk een

ne doening, als eene lyding te kennen geeft, dewyl het gehoor eenigfins eene lyding is. Maar wat zal men dan zeggen van *Droogery*? want dus noemt men ook eene *droogplaats*, en wat staat onste denken van *Bakkerij*, *Braadery*, *Brandery*? Immers schynt het meer eene lyding dan doening te betekenen, als men zegt, *Het linnen droogt langzaam: Het brood bakt in den oven: Het vleesch braadt al te snel: Het hout brandt helder*; behalve nóg dat de woorden *Afgodery*, *Boeverij*, *Gastery*, *Kraamery*, *Slaavernij*, onder die aanmerkinge niet betrekkelyk zyn. Dóch deeze uytweyding my van de *Byvoegelyke Naamwoorden* ongevoelyk afgeleyd hebbende, zal ik vooreerst niet meer daarvan zeggen; vermids de órde vereyft eerst te handelen

Van de

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De *Zelfstandige Naamwoorden* zyn (*) *Eygene* óf (†) *Gemeene*.

Een *Eygen Naam* is die aan éénding alleen gegeven wordt, als *Willem*, *Jakob*, *Amsterdam*, *Róterdam*, *Hólland*, *Engeland*, *London*, *het Y*, *de Amstel*, *de Maaze*.

Een *Gemeen zelfstandig Naamwoord* is aan veel dingen gemeen, als, *Een Mensch*, *man*, *vrouw*,
E 4
kind,

(*) *Propria*. (†) *Appellativa*.

72 W. SEWELS *Nederduytsche*
kind, beest, visch, paerd, os, leeuw, stad, dorp,
rivier.

Verscheydene Zelfstandige Naamwoorden
 zyn Oorsprongklyk, van welke andere *afgeleyd* wor-
 den, als

Van <i>Visch</i>	<i>Visscher.</i>
<i>Trompét</i>	<i>Trompetter.</i>
<i>Vraag</i>	<i>Vraager.</i>
<i>Holland</i>	<i>Hollander.</i>
<i>Amsterdam</i>	<i>Amsterdammer.</i>
<i>Tuyn</i>	<i>Tuynier.</i>
<i>Vogel</i>	<i>Vogelaar.</i>
<i>Köppel</i>	<i>Köppelaar.</i>

Sommige der *Afgeleyde* eyndigen in *schap*, als

<i>Meesterschap</i>	Van <i>Meester.</i>
<i>Vrindschap</i>	<i>Vrind.</i>
<i>Ridderschap</i>	<i>Ridder.</i>
<i>Schoutschap</i>	<i>Schout.</i>
<i>Maagschap</i>	<i>Maag.</i>
<i>Broederschap</i>	<i>Broeder.</i>

Sommige in *ist*, als

<i>Latynist</i>	Van <i>Latyn.</i>
<i>Drogist</i>	<i>Droogent</i>

Sommige in *dom*, als

<i>Pausdom</i>	Van <i>Paus.</i>
<i>Hertogdom</i>	<i>Hertog.</i>
<i>Christendom</i>	<i>Christen.</i>
<i>Heydendom</i>	<i>Heyden.</i>

Veelc

Veele Zelfftandige Naamwoorden worden afgeleyd van Byvoegelyke , en eyndigen in *beyd*, als

<i>Aalwaarigbeyd</i>	Van	<i>Aalwaarig</i>
<i>Aardigkeyd</i>		<i>Aardig.</i>
<i>Bangbeyd</i>		<i>Bang.</i>
<i>Barmhartigbeyd</i>		<i>Barmhartig.</i>
<i>Blindbeyd</i>		<i>Blind.</i>
<i>Kreupelbeyd</i>		<i>Kreupel.</i>
<i>Menschelykheyd</i>		<i>Menschelyk.</i>
<i>Rechtvaerdigbeyd</i>		<i>Rechtvaerdig.</i>
<i>Witbeyd</i>		<i>Wit</i>
<i>Zwartbeyd</i>		<i>Zwart.</i>

Sommige eyndigen in *te*, als

<i>Dikte.</i>	Van	<i>Dik.</i>
<i>Diepte</i>		<i>Diep.</i>
<i>Grootte</i>		<i>Groot.</i>
<i>Hoogte</i>		<i>Hoog.</i>
<i>Laagte</i>		<i>Laag.</i>
<i>Scherpte</i>		<i>Scherp.</i>
<i>Sterkte</i>		<i>Sterk.</i>
<i>Steylste</i>		<i>Steyl.</i>

Etlyke worden van Werkwoorden afgeleyd, als

<i>Eeter</i>	en	<i>Eeting</i>	Van	<i>Eeten.</i>
<i>Geever</i>		<i>Geeving</i>		<i>Geeven.</i>
<i>Snyder</i>		<i>Snyding</i>		<i>Snyden.</i>
<i>Vlieger</i>		<i>Vlieging</i>		<i>Vliegen.</i>

Veele die insgelyks van Werkwoorden afgeleyd worden, eyndigen in *is*, als

<i>Begraavenis</i>	Van	<i>Begraaven</i>
<i>Behoudenis</i>		<i>Behouden</i>
<i>Besnydenis</i>		<i>Besnyden</i>
<i>Gebeurenis</i> , en niet <i>gebeurtenis</i>		<i>Gebeuren</i>
<i>Gebeugenis</i>		<i>Gebeugen</i>
<i>Gelykenis</i>		<i>Gelyken</i>
<i>Getuygenis</i>		<i>Getuygen</i>
<i>Groetenis</i>		<i>Groeten</i>
<i>Ontroerenis</i>		<i>Ontroeren</i>
<i>Ontfangenis</i>		<i>Ontfangen</i>
<i>Vergeetenis</i>		<i>Vergeeten</i>

Ook worden veele Werkwoorden (gelyk pag. 20. reeds gezegd is) gebruykt als Zelfftandige Naamwoorden, en dan zyn ze van 't Onzydig geslacht; als *Het gaan valt haar moeilyk. Veel spreekken vermeest hem. Haar praaten verveelde my. Het zien gaat het hooren te boven. Het doen gaat voor 't zeggen.*

De meeste *Nederduytsche* Naamwoorden kunnen in (*) *Verkleynnaamen* veranderd worden, als

<i>Boom</i>	in	<i>Boomtje</i>	óf	<i>boomken</i>
<i>Boek</i>		<i>Boekje</i>	óf	<i>boekskén</i>
<i>Bel</i>		<i>Belletje</i>	óf	<i>belleken</i>
<i>Huys</i>		<i>Huysje</i>	óf	<i>huysken</i>
<i>Jongen</i>		<i>Jongetje</i>	óf	<i>jongske</i>
				<i>Kam</i>

(*) Diminutiva.

<i>Kam</i>	in	<i>Kammetje</i>	
<i>Kind</i>		<i>Kindtje</i>	óf <i>kindeken</i>
<i>Man</i>		<i>Mannetje</i>	óf <i>manneken</i>
<i>Mól</i>		<i>Mólletje</i>	
<i>Pen</i>		<i>Pennetje</i>	
<i>Rók</i>		<i>Rókje</i>	óf <i>róksken</i>
<i>Stem</i>		<i>Stemmetje</i>	
<i>Straat</i>		<i>Straatje</i>	
<i>Stad</i>		<i>Steedtje</i>	óf <i>stédeken</i>
<i>Ton</i>		<i>Tonnetje</i>	óf <i>tonneken</i>
<i>Vogel</i>		<i>Vogeltje</i>	óf <i>vogelken</i>
<i>Wind</i>		<i>Windtje</i>	óf <i>windeken</i>
<i>Wyf</i>		<i>Wyfje</i>	óf <i>wyfken</i>

Eenige Naamwoorden zyn 'er by ons in 't gebruyk, welker oorsprong elk niet weet, schoon de betékenis daarvan bekend genoeg is; by voorbeeld: *Beunhaas* is door de gewoonte Hóllandfch geworden; schoon 't eygentlyk een woord is dat te Hamburg t'huys hoort: want daar plagten de Overluyden van 't Kleermaakers Gild fomtyds op de jagt te gaan van zulke *Haazen*, te weeten Snyders-gezellen, die by de luyden in de huizen gingen naaijen, en, om niet van elk gezien te zyn, op den *Boun* (dus noemen de Hamburgers een' *zólder*) gezét wierden, en aan 't werk betrapt zynde, 't ongeluk wel gehad hebben, van den vinger, zo my verhaald is, door die Overluyden gebroken te worden.

Hondsvót heeft, volgens 't verhaal van eenen geleer-

geleerden Schryver, deezen oorsprong: Men plagt wel eer zekere overtreeders Honden te doen draagen, tót een teken van schande: dewyl nu over deeze honden een Opziener óf Voogd gesteld was, meent men dat daar uyt de verachtelyke scheldnaam van *Hondsvoogd* óf *Hondsvót* ontstaan zy.

Knoet schynt afkomstig te zyn van den Deenschen naam *Kanut* óf *Kanutus*, en daarom worden de Deenen óf Noormannen veelyds *Knoeten* genoemd, op de zelfde wyze als men eenen Westfaalschen Maaijer een *Hanneken* noemt; want veele van dat slach *Johan* óf *Jobanken* geheeten zynde, heeft zulks aanleyding gegeven tót dien Maaijers naam; even gelyk men hier ter stede de Sjouwers veelyds *Jantjes*, en de Hoogduytsche Jooden *Smousjes* noemt, naar den naam van *Mousje*, (want dus spreekten zy den naam van *Moses* uyt) dien veele van hen draagen.

Kerk in 't oud Saxisch *Kyricb*, in 't Hoogduytsch *Kirch* / en in 't Engelsch *Church*, acht men herkomstig te zyn van 't Grieksch *Κυριακή* [*Kurikee*] 's Heeren huys.

Lyk is misschien by verkorting van het Hoogduytsch *Leichnam* / gesprooten. Dat ik hier *misschien* zegge, brengt my in gedachte dat ik daarvoor by zekeren Schryver telkens geschreeven vinde *mag schien*, alst'zamengetrokken van *mag geschien*.

Schenken in den eygen zin betekent *drank ingieten*

ten in eenen beker, kroes, óf kelk: dóch dit woord wordt immer zo veel in den oneygen zin gebruykt, namelyk voor *begiftigen*, gelyk ook de woorden *schenkaadje* en *geschenk*, eene *gifte* beduyden.

Spelonk, een bekend woord, komt van 't Latynsch woord *Spelunca*; dóch zeker Dichter te Amsterdam plagt in plaats van *Spelonken*, te schryven *Speelbonken*; want het schynt dat het woord *bonk*, waar van de jongens in die Stad zich in 't speelen loopen op straat bedienen, hem nóg zo sterk in 't hoofd speelde, dat hy daar door dit misselyk woord van *Speelbonken* verdichtte.

Vorst, waar voor de Hoogduytchers zeggen *Furst*, kan afgeleyd worden van de Voorste, want dat is hy eenigfins, gelyk *princeps*, in 't Latyn, als afkomstig van *primus*, (voor 't welk de Engelschen zeggen *the First*) ook schynt te betekenen.

Jonker is eene t'zamentrekking van *jongkbeer*, gelyk *Joffrouw* van *Jongvrouw*, waar voor de Hoogduytchers zeggen *Jungfrau* en *Junfer*.

Schipper schynt niet oneygentlyk afgeleyd van *Schip-beer*: En ik heb eenen Boer gekend die op verre nâ de botste niet was, welke plag te zeggen dat *Boer* zo veel was als *bouw-beer*: dóch dit kond ik hem niet toestaan; maar oordeelde dat het quam van *bouwer*, want een Akkerman is een *land-bouwer*.

Vagabond komt van 't Latynsch woord *Vagabundus* [een zwerver].

Het

Het woord *Vryer*, gelyk men eenen ongehuuwden, die nooit getrouwd was, noemt, is eygentlyk iemand die *Vryt*, dat is, eene vrouwsperfoon aanzoekt; en dewyl dit *Vryen* meest van jongmans geschiedt, noemt men eenen jongeling, schoon hy niet vryt, ook een' *Vryer*; welk woord men insgelyks zou kunnen afleyden van het Engelsch Naamwoord *Fryer*, dat eenen *Monnik* betekent, en afkomstig schynt van het Fransch woord *Frere* [Broër], gelyk men de Monniken noemt, als *Broër Felix*, *Broër Kornelis*, enz.

Zoen is een *kus*, want de kinderen, gelyk men weet, zyn doorgaans gewoon hunne verzoening met eene kus te maaken.

Rinsch wordt in onze taal gebruykt voor *zerp*, en heeft zynen oorspronk van *Rynsch*, omdat de Rynsche Wyn doorgaans van eene zerpe smaak is.

Een *Vel* papiers noemt men een geheel blad, 't welk afkomstig schynt van een *Vel perkament*, want dat is in der daad een *vel*, als zynde van een beest afgestroopt.

En *Perkament* komt van 't Latyn *Pergamena*, gelyk men by Plinius leeft *Pergamena charta*, het welk zo te bereyden dat het bequaam was om 'er opte schryven, geacht wordt te *Pergamum*, een' stad in Asie, eerst uytgevonden geweest te zyn.

Ledikant komt van 't Fransch *Lit du champ* [een veld-bed]; gelyk als *Koets* van 't Fransch *Couche*.

Oogstmaand komt ongetwyfeld van *Augustus*,

a]

al zo wel als een groene *mey* afkomstig schynt van de Maand *Majus*.

Belbamel noemt men iemand die zich eenen roervink toont; en heeft zynen oorsprong van eenen Hamel dien men eene bel óf schel aan den hals hangt, op dat hy der kudde tót voorganger diene.

Brief wordt afgeleyd van *brevet*, en dit van 't Latynsch woord *Breve* [kort]; want hoewel sommige brieven lang vallen, nógtans schynt het eene van de eygenschappen der brieven te zyn, kort te weezen.

't *Graauw* wordt genomen voor 't schuym des vólks; want voortyds was 't heel gemeen dat de deftigste burgers, uytgenomen sommige kloosterlingen (want men vindt gemeld van *Graauw-Monniken*) in 't zwart gekleed gingen: dewyl nu de slechtste soort der menschen minst in 't zwart gekleed, en veelyds in 't graauw gedóft was, schynt de benaaming van 't *Graauw* daarvan afkomstig.

Het woord *Oordeel* schynt herkomstig van het oud Saxisch woord *Ordael*, óf zo sommige het spellen, *Ordeal*, met welke benaaminge men voor eenige eeuwen noemde de proef die iemand doen moft om zich van de blaame eener misdaad, waaraan hy niet schuldig was, te zuiveren, 't zy zulks geschiedde door blindelings en bloots voets over gloeiende kouters te gaan, óf dooreen gloeiend yzer in zyne bloote hand negen voetstappen verre voort te draagen, zonder door den brand bezeerd

zeerd te worden; óf door den naakten arm, tót den elleboog toe, in eenen ketel met ziedend heet water te steeken, zonder zich te schroeijen; welke laatste manier van schuldzuivering in de oude Nederlandsche, inzonderheyd Vriesche Wetten, *Ketelvang* genoemd wordt.

Ketter, de schendnaam waarmede de Onroomschen van de Pausgezinden gebrandmerkt worden, moet men afleyden van 't Grieksch woord *καθαρός* [*Katharos*] *Zuyver*; want zulke die zich van de Roomsche Kerke en haare onreynigheyd, afzonderden, wierden dan van de Kerkelyken spótswyze *Cathari*, óf *Zuyvere*, genoemd, welke benaaming met der tyd in *Ketters* veranderd is. Op dezelfde wyze noemden de Bisschoppelyken in Engeland, ten tyde van de Koninginne Elizabeth, die vroomen lieden, welke de Kerk daar te lande van het overblyffel der Roomsche plegtigheden poogden te zuiveren, *Puriteynen*.

Kraalen noemt men gemeenlyk zekere glaze knópjes met een gaatje daardoor, om aan eene snoer te rygen, zynde die benaaming afkomstig van *Koraal*, waarvan men naar allen schyn eerst zulke gegaate knópjes gemaakt heeft, en welke men nu evenwel, tot onderscheydinge van de glaze kraaltjes, *Bloed-kraalen* noemt. Dus noemen de Engelschen alle slechte kraalen *Beads*, naar de Gebedekettingkjes der Roomsgezinden, die in de Engelsche taal den naam van *Beads* voeren, zynde, gelyk ieder weet, kraalsnoertjes, waar-

waarmê men de gebédekens by 't getal opzegt, en Gode (zo 't geoorlófd is dus te zeggen) toetelt. En dewyl dusdanige kettingkjes wel 'eer 't gemeen handgebaar van meest alle menschen waaren, heeft men in vervólg van tyd in Engeland allerleye kraalen *Beads* genoemd.

Vierschaar betekent een open Gerechtshof, 't welk, vólgens 't gevoelen van zekeren Schryver, zo genoemd zoude zyn naar de vierderleye perfoonen, waaruyt zulk een gerechtshóf bestaat, te weten de Aangeklaagde, de Advokaaten, de Schout, en de Schepenen.

Kruyn is een geschoorene haar *Kroon* óf krans; dewyl die nu op het hoofd, en alzo aan 't opperste deel des lighaams is, zo noemt men den tóp van een' boom óf berg, insgelyks eene *kruyn*, 't welk afgeleyd schynt van 't Latynsch *Corona*, gelyk men in 't Duytsch ook wel zegt, *De kroon van een boom*.

Kruk komt ongetwyfeld van 't Latynsch woord *Crux* [een kruys].

Borst te gebruyken voor een perfoon, al een *Jong borst*, een *Braaf borst*, is niet nieuws; want men leest by Virgilius, *Æn. 2. Juvenes, fortissima frustra pectora. . . . quæ sit rebus fortuna videtis*.

Kits is een Engelsch vaartuyg van een byzonder maaksel, om snel te kunnen zeylen, en wordt van de Engelschen genoemd *Ketch*, óf vólgens onze uytpraak *ketsj*, 't welk zy ook wel spellen

spellen *Catch*, dat eene *greep* betekent; en schynt deeze naam hieruyt onttaante zyn, dat men zulke vaartuygen tot Kapers gebruykt heeft, welker werk het is andere schepen te *grypen* of *neemen*, endie daarom niet oneygentlyk *grypschepen* by ons zouden kunnen genoemd worden.

Dat *Erf* of *Erve*, volgens de bedenkinge van zekeren zeer geleerden en verstandigen man, wel herkomstig kon zyn van 't Latynsch *Arvum*, komt my niet onwaarschynelyk voor; doch dan zoud het werkwoord *Erven*, myns oordeels, afgeleyd zyn van 't Naamwoord *Erve*, daar dit anders van 't gemelde Werkwoord afkomstig kon weezen; nademaal ook de Engelschen een *erfgood*, uyt landeryen bestaande, *Hereditaments* noemen, naar 't Latynsch woord *Hereditas*; even gelyk de Latynen zodaanig eene *erve*, of eene hofstede, *Heredium* noemden.

Bastaard is van de Leden der *Kamer in Liefde* *bloeiende*, aangemerkt als iets dat niet naar het pit, maar naar de *bast* aardt, en derhalve wel voor onecht mag gehouden worden.

Avontuur oordeelden zy afkomstig van *Avond en uur*, als of men zeyde, *God geeve u deezen dag een goed avondt-uur*, dat is, *geluk*.

Peyloot is door hen afgeleyd van *peylen* met het lood; *Bankét* van *Bank* en *eet*, en *Banketteeren* van *bankét* en *teeren*, doch andere achten dat dit eygentlyk eene verdraaijing is van 't Fransch woord *Banquetter*.

Mako-

Makelaar is iemand die mákelt, dat is, eenen koop tusſchen twee partyen bemiddelt en fluyt: want dat is de betékenis van het werkwoord *maakelen*, 't welk by ſommigen geacht wordt uyt *maaken* te ſpruyten, willende dat men *maakelen* zoud aanmerken als *dikwils maaken*, omdat 'et het werk eens *Makelaars* is, dikwils eenen koop te maaken, of dikwils over en weér te loopen. Dóch wat daar van zy, laat ik beruſten. Ondertuſſchen heeft men, al over de veertig jaaren geleeden, gezien, dat 'er waaren, die ganſch geen kennis van de eygenſchap onzer taale hebbende, zulken koop-middelaar eenen *Maak-klaar* noemden; en hoewel my zeer wel heugt dat het toen al van verſtandigen belacht wierdt, nógtans hebben etlyke ſederd in deeze miſſelyke bewoordinge zulk een gevallen gekreegen, dat zy 'er niet alleen in biljetten, maar zelfs op de poſten hunner deur, met geprónkt hebben; zonder, zo 't ſchynt, te begrypen, dat *Makelaar* afgeleyd wordt van *Makelen*, even als *Kakelaar* van *kakelen*. Maar dus gaat het ſomtyds, dat wantaal ſtand grypt, niet alleen onder 't graauw, maar ook by luyden van opvoedinge, als onder andere 't belachlyke loopje, *Das ik wel weet*, om van andere taalzóttternyen niet te reppen.

De naam *Karol* óf *Kaerle*, gelyk men oulings plagt te ſchryven, ſchynt een *dapper man* te betekenen; en hier van noemt men eenen *walkeren*

man, óf eenen fórſen vent, een' *Kaerel*. Dit woord *Vent* is by ons een ſmaadige benaaming; alhoewel het Friefch woord *Feint* niet haatelyks by de Friefen ſchynt te behelzen.

Deeygen naamen, *Dirk*, *Allard* óf *Ellert*, *Frederik*, *Herman*, *Leenard*, *Rykerd*, *Reyner* óf *Reynier*, *Robert*, *Volkert*, *Wouter*, *Zeeger*, ſchynen afgeleyd van *Dier-ryk*, *Eel-bart*, *Vreede-ryk*, *Heer-man*, *Leen-aard*, *Ryk-bart*, *Reyn-berit*, *Rob-baerd*, *Volg-aard*, *Woud-beer*, en *Zeeg-beer*. De naamen *Geerlós*, *Koenraad*, en *Warnar*, óf zo de Ridder Hóoft zegt, *Warenar*, verklaaren zich zelve. *Heyltje*, een vrouwen naam, ſchynt van *Heyl* afkomſtig te weezen.

Stank betekent tegenwoordig eenen quaaden reuk; maar eertyds was 't maar een *reuk*, vól-gens deeze bewoordinge, welke men wil over de vyf honderd jaaren oud te zyn, **Zich mich nah thir / ſo loughen wir in themo ſtanke thiner ſalbon /** dat is, *Trek my na u, zo loopen wy in den reuk uwer zalve*.

't Gebeurt ook wel dat een woord, door 't gebruyk, van zyne eygentlyke betékeniſſe verandert, gelyk *Boelbuys*, waar voor men te Amſterdam doorgaans zegt *Erfbuys*, dat is een huys alwaar men de boedel óf *erfenis* der overleedene by openbaare opveylinge verkoopt: Dóch by de Boeren is 't gebruykelyk, als zy verkooping van koeijen by opveylinge houden, zulks *Boelbuys van koeijen* te noemen; en *Boelbuys houden*, is, Een openbaare veyling aanſtellen. Het

Het woordtje *Quansuys* schryven sommige *quansuys*, dóch zonder eenige eygenschap: 't komt my waarschynelyk voor, dat het zynen oorsprong heeft van 't Latynsch *quasi ceu*, 't welk een ongeletterde gehoord, en de betékenis daar van begreepen hebbende, in *quansuys*, zo 't schynt, veranderd heeft, op dezelfde wyze als men zegt *Kolikompas* voor *Colica pássio*.

Een *Amery*, waar voor Dr. L. Meyer in zynen Woordenschat zegt *Amering*, en het verklaart eene *vonk* te zyn, en derhalve voor een *oogenblik* óf *zeer luttel tyds* te kunnen genomen worden, is in Noord Hólland een zeer gemeen woord, en *Iets in een amery doen* heeft dezelfde betékenis als de Amsterdamsche spreekwyze *Iets in een ommezien doen*. Dóch dat *Amery* eene *vonk* zoude betékenen, heb ik nooit kunnen bemerken: maar dat het van eene bekende benaaminge afkomstig is, schynt by my t'eenemaal buyten twyfel te wezen: want wie begrypt niet, als 't recht ingezien wordt, dat *amery* eene tzaumentrekking is van *Ave Mary* óf *Ave Maria*, de gemeene benaaming van zeker bekend gebédeken der Roomsgezinden, die wel eer den tyd by 't opzeggen van dusk een gebédeken, óf by een ander dat by den naam van *Miserere* bekend is, plagten af te meeten: want men vindt in oude Medicynboeken wel, dat 'er voorgeschreeven wordt, iets een *Miserere* lang op 't vuur te laten kooken. Op dezelfde wyze acht ik dat dit woord *Amery* t'zamengetrokken is,

als *Cicero*, de *Divinat. lib. II.* zegt, dat *Terripavium* in *Terripudium*, en dit eyndelyk in *Tripudium* veranderd wierdt; óf gelyk *A. Gellius*, *Lib. XVI.* c. 6. te verstaan geeft, dat het woord *Bidentes* geoordeeld wierdt van *biennes* zynen oorsprong te hebben.

Men heeft in onze taale ook eenige woorden, die schoon ze oneygentlyk, en in zich zelve tegenstrydig schynen, echter door 't gebruyk gewettigd zyn, als een *Zilver-Ooryzer*, een *Koper-Strykyzer*, een *Hals-Neusdoek*, een *Handſchoen*, (waar op de Heer Konstantyn Huygens zeyde, dat men een *Schoen* al zo wel mogt noemen een *Voet-want*), een *Peperbuys*, een *Rósbaar*, schoon die niet van *róffen* (dat is paerden), maar van menschen gedraagen wordt. Wyders een *Huysman*, 't welk een *Laudman* betekent, en alzo t'eenemaal afwykt van *Huysvrouw*, waar door men niet alleen eene *Getrouwde vrouw*, maar ook de *Eygenarés van een huys* verstaat. Hierby zoud ook in aanmerkinge kunnen komen de figuurlyke spreekwyze, *Van bet gelaove ſchipbreuk geleeden*. Over zulke oneygentlykheden, als *Zilver-ooryzer*, enz. worden wy fomtyds van de Engelfchen belacht, daar nógtans hunne eygene taal van diergelyke uytrégelicheyd niet vry is: want zy noemen eenen *Zak-inktkoker*, om dat die meestendeels van *hoorn* gemaakt zyn, en *Inkhorn*, en schoon 't een zilvere is, heeten zy die echter a *Silver-Inkhorn*. Een *Hoefzyer* heet by hen *Horsfſhoe*, dat is een *Paerde-*

de-schoen. Eenen *Messemaaker* noemen zy a *Cutler*, en een *Zwaerdveeger* wordt by hen genoemd a *Sword Cutler*, als óf men zeyde *Een Zwaerde-messemaaker*. Eenen *Vroedmeester* noemt men by hen a *Man midwife*, dat is, een *Man vroedvrouw*, ja zy zeggen ook *Midwived* dat is, *Gevoermoerd*, in plaats van *Ter werreld gebragt*. Als een wand met marmere platen bekleed is, noemen zy 't *Wainscotted with marble*, dat is, *Met marmer wagenschót beschooten*. Zy achten 't ook eene armoe-de onzer taale, dat wy zeggen *Manneken en Wyf-ken*, spreekende van beesten; en zy bedenken niet eens, dat zy eene *Vrindin* noemen a *Woman-Friend*, dat is eene *Vrouw vrind*. Een *Neef* heet by hen a *He-Cousin*, dat is, een *Hy-kozyn*, en een *Nicht* noemt men a *She Cousin*, dat is, eene *Zy-kozyn*. Ook noemen zy eenen *Kater*, tót onderfcheydinge, a *He-cat* (een *Hy kat*), en eene *Kat*, a *She-cat*, dat is, eene *Zy-kat*. Meer dier-gelyke byzonderheden, als a *Buck-Cony*, voor een' *Raminslaar*, en a *Doe-Rabbit* voor eene *Voed-ster*, ('t wyfje vaneen konyn); als ook *Cock-spar-row* (een *Haan-musch*) voor 't *Mannetje vaneen Musch*, gaa ik voorby.

Terwyl ik nu van deeygenschap der woorden handele, schiet my in den zin, dat 'er geweest zyn, die, om zuyver Duytsch te schryven, zich somtyds al te vies getoond hebben, en zich niet bedienen wilden van de woorden *Exempel*, *Filosoof*, *Poëet*, *Poëzy*, *Glorie*, *Scepter*, *Troon*, ach-

tende dat het beter luydde, daarvoor te zeggen, *Voorbeeld, Wysgeer, Dichter, Dichtkunde, Heerlykheyd, roem óf luyfter; Ryksstaf, Rykszetel.* 't Is waar, eenige deezer Duytsche woorden konnen somtyds met goede voeglykheyd gebruykt worden: en dat ik geen Voorstander van Onduytsche óf Basterd-woorden ben, gaeven myne schriften genoeg te kennen; dóch van woorden die 't Neerduytsch burgerrecht genoegzaam verkreegen hebben, mag men zich onbeschroomd bedienen: want als men al te naauw wilde ziften, waarheen dan met *Anker, Angstig, Beest, Dubbel, Fakkell, Górdyn, Graan, Heer, Jók, Kalk, Kamer, Kelder, Kelk, Kerker, Kist, Klaar, Kroon, Kruys, Korst, Kryt, Lelie, Letter, Lyn, Mellen, Muys, Poort, Penne, Plant, Pond, Purper, Recht, Regel, Roos, School, Tapyt, Uyl, Vat, Venster, Vlam, Vlók, Wal, Wan, Weduwe, Wyn, Butter, Kars, Zak, Zók?* 't en waarem vaststelde dat de Latynen eertyds de woorden *Anchora, Anxius, Bestia, Duplex, Facula, Cortina, Granum, Herus, Jocus, Calx, Camera, Cella, Calyx, Carcer, Cista, Clarus, Corona, Crux, Crusta, Creta, Liliun, Litera, Linea, Mola, Mus, Porta, Penna, Planta, Pondus, Purpura, Rectum, Regula, Rosa, Schola, Tapetum, Ulula, Vas, Fenestra, Flamma, Floccus, Vallum, Vannus, Vidua, Vinum, Butyrum, Caseus, Saccus, Soccus,* van het Duytsch ontleend hebben, 't welk ook niet gansch on-

waar-

waarſchynelyk is. De woorden *Deur* en *Lamp* zouden dus doende ook geen Duytſch zyn; want het Grieks daarvoor is *θύρα* (*thura*) en *λαμπάς* [*Lampas*]. Ja zelfs 't woord *Oogſt* acht ik, gelyk hier voore reeds gezegd is, dat van de maand *Augustus* zynen oorsprong heeft En *Keyzer* komt van *Cæſar*, waarvoor de Grieken ſchreeven *Καίσαρ* [*Kaiſar*].

Het woord *Kunne*, dat by ſommige voor nieuw aangezien, en by de Frieſen gewraakt wordt, is al oud; want *Melis Stoke* heeft dus opgezongen:

(*) *Des Hertogen Diederix dochter van Zaffen /
Van edelen come wat gewaffen.*

Voor *Heusbeyd* zegt de gemelde Rymkronykſchryver *Hovescheyd*, waarvoor wy ſomtyds zeggen *Hoofsheyd*, als afkomende van *hoofſch*, voor 't welk men ook zegt, *hóſlyk*.

Voor 't woord *deeden*, vind ik by den meergemelden Stoke, *daaden*, want dus luyden zyne woorden,

(†) *Dat de Frieſen dus dit daden.*

Van dit *daden* ſchynt het woord *daad* afkomſtig. Dóch dat wy nu *deeden* zeggen, ſchynt van het Hoogduytſch *thäten* te komen.

Plek voor plaats, is te Haarlem gemeener dan in andere Hóllandiſche ſteden; en evenwel ſchynt het inſchikkelyk, te zeggen, *Een mooije plek lands*, waarvoor men in 't Engeliſch met dezelfde be-

F 5

woor

(*) Pag. mihi 41; (†) Pag. 59.

woordinge zegt, *A fine spot of ground.*

Het is heel gemeen dat men *Hoofddeel* stelt voor *Kapittel*; maar ik zeg liever *Hoofdstuk*, gebruykende *Hoofddeel* voor *Caput rerum*, óf *Præcipua pars*, waarvoor men in 't Duytsch ook kan zeggen *Hoofdpunt*.

Somtyds bestaat men de naamen van uytheemfche steden te verduytschen, 't welk men liever mogt laten; want voor *Canterbury* te zeggen *Kantelberg* komt my zeer blaauw voor: immers waare het nóg beter te zeggen *Kanterburg*. 't Is eens gebeurd dat iemand my berispte, om dat ik *Yarmouth* schreef in stede van *Jarmuyden*, 't welk zyns oordeels de naam was, dien men aan die stad in 't Duytsch geeven most: maar deeze sneedige berisper (die al voor lang na de eeuwigheyd is gegaan) wist niet dat als men dit woord recht verduytschte, men dan zeggen most *Jarmonde*, naar den naam van de rivier *Yare*, even gelyk men hier te lande, een stédeken leggende aan de Merwe, tegen over den mond van den *Yssel*, *Ysselmonde* noemt; en *Dendermonde* een stédeken gelegen in Vlaandre, ter plaatse daar 't riviertje de *Dender* in de Schelde loopt.

Veele Naamwoorden die voordeezzen altoos in E eyndigden, worden nu zonder byvoeginge van die e geschreeven, als

Mensch In plaats van

Neef

Os

Mensche

Neeve

Osse

Brug

<i>Brug</i>	In plaats van	<i>Brugge</i>
<i>Rug</i>		<i>Rugge</i>
<i>Straat</i>		<i>Straate</i>
<i>Zeep</i>		<i>Zeepe</i>
<i>Zoon</i>		<i>Zoone</i>

En waarom zou men, dewyl't gebruyk zulks gewettigd heeft, in den (*) eersten Naamval niet schryven, *Bed, Beek, Biecht, Begraavenis, Mand, Vrouw, Wol, Wolk, Zaak*, in plaats van *Bedde, Beeke, Biechte, Begraavenisse, Mande, Vrouwe, Wolle, Wolke, Zaake*, welke beter in andere (†) Naamvallen passen? want hoewel het een lamme taal schynt, te zeggen *De wolke is verdreeven*, echter is het goed Duytsch, als men zegt, *De Duysterheyd der wolke*: Zo zegt men ook zeer wel, *De staatsi der begravenisse; De klem der zaake*: *Uyt het (óf uyt den) bedde opgestaan: Water uyt de beeke*. De Engeltchen hebben hun gebruyk daar ontrent ook veranderd; want zy plagten te schryven *Clocke, streete, pumpe, distresse, chylde, mynde, penne*, waar voor men nu schryft *Clock, street, pump, distress, child, mind, penn*. Waarom dan in het gebruyken van deeze E in den *Noemer*, onze Voorouderen meer gevólgd, dan in *ave, ane, en doene*; gelyk men ten tyde van *Melis Stoke* schreef, en waar voor men nu schryft, *af, aan, en doen?* te meer nóg als men aanmerkt, dat, schoon het eenigfins inschikkelyk mogt schynen, sommigen Naamwoorden van het *Vrouwelyk*

(*) Nominativus. (†) Casus.

welyk geslacht die laatste *e* te laten behouden, het nógtans in het Onzydig en Manlyk geslacht geen voorspraak dulden kan; als blykt in de woorden, *Bedde, Profeete, Zoone*: want men mag niet zeggen, *Des bedde; des Profeete; des zoone*; maar *Van het bedde óf des beds; des Profeets óf des Profeeten; des zoons*. En zeker *Melke* in den *Nominativus* luydt niet minder vreemd dan *vólke*; alhoewel 't geen onvoegelyke taal is, als men zegt, *Van den vólke verstooten*. Ook schynt het veel eer Walsch dan goed Nederduytsch, te zeggen *De ooge, de oore*, voor *Het oog, het oor*. Dóch het woord *Schaare* [τιόρ] kan de *e* niet wel derven. Maar *Reede* wordt by de keurigste kenners onzer taale geschreeven voor *Sermo óforatio*, en *Reden* is by hen *ratio*; alhoewel sommige achten dat *Reden* zo wel die beyde zaaken kan betékenen als 't Grieksch woord *λόγος*, onaan gezien Vondel niet t'onrecht in zyn *Koning David in Ballingschap* Absolon doet zeggen,

Die rede schynt bekleet met schyne van rype reden.

Van het

G E S L A C H T

Der Naamwoorden.

Het Geslacht der Naamwoorden is eenigfins aan de *Lédekens* te kennen, gelyk pag. 63 en 64. reeds is aangewezen; dóch dewyl die aanwyzing gebreklyk is, niet slechts ten aanzien van vreemdelingen, inzonderheyd Engelschen, die
gewoon

gewoon zyn te zeggen *Dat man, dat vrouw*, zo wel als *dát kind*, om dat alle de Naamwoorden van hunne eygene taal van 't Onzydig geslacht zyn, maar ook ten aanzien van inboorlingen, door dien de gemeene spraak het onderscheyd tusschen *Een* en *Eene* niet in acht neemt, en men al zo wel gewoon is te zeggen *Een vrouw*, als *Een Man*, zo is 't noodig een nadere aantooning der Geslachten te doen.

Een nader middel dan, om aan de Lédekens het geslacht der Zelfstandige Naamwoorden te kennen, is, dat alle de Naamwoorden, welker Lédekens *De* in den *Genitivus* heeft *des*, en in den *Accusativus*, *den*, van 't Manlyk geslacht zyn; als *De top des bergs; Hy stondt op den berg: De schorse des booms; Hy klom op den boom: Dus zegt men ook Des Vaders liefde; Des Zoons goederen*. Maar als de *Genitivus* is *Der*, dat is een teken dat het Naamwoord van 't Vrouwelyk geslacht is, als *De vruchten der aarde; De visschen der zee; 't Vermoogen der reden, De roem der Koninginne; De ydelbeyd der wereld*. 't Is waar men zegt wel, *Des vrouws voorzoon; 's Moeders geneegenbeyd; Zyn dóchters kind; 's Werrelds eere*: maar zulks wordt aangemerkt als onregelmatig: de Engelschen hebben diergelyk een onregelmatigheid ook: want zy zeggen *The King's Crown* ['s Konings kroon]; *The man's cloak* ['s mans mantel], en zy zetten altoos een *Apostrophe* óf *Uytlaatingsteken* (*dus'*) voor de *'s*, zeggende

gende dat die *s* staat voor *bis*, 't welk bétékent *zyn* óf *zyne*, als óf men zeyde, *De Koning zyne kroon*; en nógtans zeggen zy ook *The Queen's subjects*, [De onderzaaten der Koninginne]. Belangende het onzydig geslacht, de *Genitivus* van 't Lédeken *Het*, is *Des*, als *Des lands, des velds, des buyzes*.

1. Nóg zyn 'er eenige andere algemeene regelen, om de Geslachten by te kennen: want van 't *Manlyk geslacht* zyn *God* en *Duyvel*, benevens alle naamen van Mannen óf Engelen, 't zy cygene naamen, óf benaamingen hunner eygenschappen, ampten, óf bedryven: als *Willem, Jacob, Jan, Gabriel, Rafael, Uriel; Vader, Zoon, Oom, Broeder, Zwager, Koning, Vorst, Baljuw, Burgermeester, Koopman, Boode, Winkelier, Visscher, Burger, Boer, Beul, Reus, Dwerg, Jongen, Dief, Schelm, Guyt, Gek.* Voorts de Naamen der Afgoden, en Duyvelsche Geesten, als *Baal, Moloch, Jupiter, Mars, Bacchus, Apollion, Abaddon*.

2. De *dag* en deszelfs afleydingen en byzondere deelen, als *Zondag, Feestdag, Pingsterdag; Morgen, Avond, Nacht, Morgenstond, Dagevaad, Middag*. Als mede de naamen der *Winden*, als *Oostewind, Zuydewind, Westewind, Noordewind*.

3. *Veele Viervoetige dieren, Vogels, Visschen, en Boomen*, als *Os, varre, olifant, ótter, krokodil, eenhoorn, vos, bond, haas; maar Paerd, zwyn,*

zwyn, en konyn zyn van deezen regeluytgezonderd, en Onzydig: Dóch men kan hierby voegen *Hongst, stier, ezal, loeuw, beer*, welker Vrouwelyke benaamingen zyn, *Merri, koe, ezelin, leuwwin, beerin*. Van de Vogels zyn Manlyk, *Arend, struys, havik, ooijevaar, faizant, fenix, leuwrik, raven, valk, uyl, nachtegaal*; dóch *Kraai*, en *zwaluw* zyn Vrouwelyk: *Haan* en *paauw* zyn insgelyk Manlyk, en veranderen in 't vrouwelyke in *Henne* en *paauwin*. Van de Visschen zyn manlyk, *Aal, paling, kabbeljauw, fleur, zalm, snoek, baers, dólfsyn, walvisch*; En van de Boomen, *Appelboom, beuke, eyke, effche, linde, bazelaar, rozelaar*, enz.

4. De naamen van veele Rivieren worden ook Manlyk geacht, als de *Tyber, Teems, Ryn, Nyl, Donau, Amstel*; doch het *Y*, en 't *Sparen*, zyn Onzydig, maar als men zegt de *Ystroom*, dan is 't manlyk. Daarentegen zyn de *Elve, Schelde, Loire, Seine, Maas, Merve, Vecht*, vrouwelyk.

Van 't Vrouwelyk geslacht zyn (1) alle naamen van Afgodinnen, Vrouwen, en de benaamingen van haare bedieningen en bedryven, als *Juno, Venus, Judith, Elizabeth, Geertruyd; Moeder, Dóchter, Moeije, Zuster, Snaar, Bestemoer, Maagd, Koningin, Naaister, Bruyd, Hoer, Boerin, Pry, Scheuk, Hex, Kól*, dóch *Wyf* is van het Onzydig geslacht; en evenwel is het niet inschikkelyk, dat men zoude zeggen, *Het wyf heeft zyne kinderen gestagen*, als men 'er haare eygene

gene door verftaat; want *zyne* heeft opzigt op eens anders, en zoud op haars mans voorkinderen kunnen gepaft worden: en om deeze ongerymdheid voor te komen, acht ik ook dat de HeerHooft fchreef, *Een meysken in't twintigfte jaar haars ouderdoms*. Immers is't woord *Paar* Onzydig, en nógtans zyn 'er gevallen, dat het wanschikkelyk zoude weezen het Betrekkelyk Voornaamwoord, dat 'er achter volgt, in 't Eenvoudig getal en in 't Onzydig geflacht te ftellen, als, *Dit deugdzaam paar* (te weeten Man en Vrouw) *volbarde in weldeen tót het eynde hunner dagen*: want hier te zeggen *zyner*, komt my ongerymd te voore.

2. Veele *Veld- en Tuyn gewaffen*, als mede bloemen, en cenige vruchten, als *Rógge, tarwe, garst, geers, biet, pieterfeli, kervel, latuww, falie, look, nippe, dille, kool, kerse; Roos, leeli, tulp, angelier; Neut, kars, bey óf bes.*

1. Van 't *Onzydige geflacht* zyn het *Aardryk*, en veele van deszelfs deelen, als *Het Land, veld, bosch, woud, veen; Oosten, Westen, Zuyden, Noorden*

2. De naamen van Landen, Steden, en Dórpén, als *Italie, Engeland, Vrankryk, Hólland, Rome, Londen, Parys, Amsterdam, Amsterveen, Ouwerkerk, Diemen, Buyksloot, Heemstede, Heyloo*. Hiervan is uytgezonderd de *Haage*, en evenwel zegt men *Hetvermaakelyk's Graavenbaage*. Dóch hoewel men zegt, *Het vruchtbaar Engeland, het volkryk Hólland, het magtig Amsterdam, het beschaafd*

beschaafd Europa, echter is het veel tegenspraak onderworpen, als men zegt *Europa koestert boven andere werrelddeelen de Geleerdheyd in zynen schoot*: ik zou liever zeggen, *in haaren schoot*.

3. De naamen der Metaalen, als *Goud, zilver, koper, yzer, tin, lood, quikzilver, speauter*.

4. De Verkleynde Naamwoorden, als *Manneken, wyfken, vrouwtje, meysje, mandtje, huysje, paertje, scheepje, vogeltje, kind, kalf, veulen, lam, kuyken*. Evenwel moet men zeggen *Het vrouwtje beschreyde haaren man; Het meysje zette baare kap*, en niet *zyne*.

5. Woorden van getal, als *Het Duyzend, het Honderd, het Vyftig, het Vyfentwintig, het Dozyn, het Paar*, en *het Schók* (zynde een getal van zestig): Dóch *Snees*, voor twintig genomen, schynt zo wel *Vrouwelyk* als *Onzydig*.

6. Byvoegelyke Naamwoorden voor Zelfstandige gebruykt, als *Het Rond, het Recht, het Wit, het Zwart, het Rood, het Hól*.

7. Werkwoorden, als Naamwoorden gebruykt, als *Het Eeten, het Drinken, het Werken, het Zingen, het Springen, het Dansen*.

8. Bywoorden, als Naamwoorden gebruykt, als *Het Ja, het Neen, het Vroeg, het Laat, het Heden, het Gisteren*. Dóch hier van is uytgezonderd *Morgen*; want men zegt *De morgen*.

9. Werkwoordelyke Naamwoorden beginnende met *Be, Ge, Ver*, als *Bederf, Bedryf, Be-*

G

gryp.

gryp, Bebelp, Bejag, Beklag, Belét, Beraad, Bescheyd, Bestél, Betoog, Gebak, Gebied, Gebraad, Geding, Gedreun, Gestuyt, Gegons, Gebak, Gehoor, Geklag, Geklap, Gelach, Gemaal, Gemor, Gepiep, Gequél. Gerammel, Geroep, Geruysch, Gesnap, Gestél, Getreur, Gevecht, Gewas, Gezwél: Verblyf, Verdék, Vergift, Verhaal, Verloop, Verstek, Vervólg, Verwyt, Verzét. Dóch Verkoop is Manlyk

De *Kóppelwoorden* vólgén in 't geslacht doorgaans de enkele, (maar nógtans wyken zy'er somwylén van af); als *De doek, de droogdoek, de zweetdoek*: dóch *Doek*, als het lynwaad betekent, is Onzydig, als *Het Neteldoek, het Kameryks-doek*: Ook wil het gebruyk dat men zegt, *Het schorteldoek*. Voorts zegt men *De Vrouw, de mensch, en het Vrouwmensch*; Het *Wicht* (een kind) en *De Booswicht*: Zo is ook *Handschoen* vrouwelyk, hoewel men *Schoen* manlyk gebruyken mag.

Kaak is Vrouwelyk, maar *Blaaskaak* Mannelyk. *Borst* is Vrouwelyk, dóch als men 'ereen Manspersoon door verstaat, als *Een braaf borst*, dan is het Manlyk, zo wel als *Adelborst Tredt* is Mannelyk, en *Hertredt* Vrouwelyk. Dus zyn *Hagel* en *Boot* Manlyk, en *Jan hagel* en *Pakketboot* Onzydig. De woorden *Dwang, Slag, Val*, zyn Manlyk; maar *Redwang, Beslag, Geval, Verval*, heeft het gebruyk gewild dat Onzydig zyn; hoewel men noopende deeze laatste woorden zou kunnen zeggen, dat de *Voorkleeffels, Be, Ge,*

en *Ver*, die eygenschap hebben, dat zy de Naamwoorden Onzydig maaken, gelyk reeds aange-
toond is. *Hóf*, als 'er een tuyn door verstaan wordt,
is manlyk, en nógtans is *Kerkhof* onzydig. Men
wil dat *Gódsdienst* van 't manlyk geslacht zy, om
dat *Dienst* manlyk is; maar zou men kunnen goed-
vinden dat iemand zeyde *De waare Gódsdienst is*
beylig, hy neygt ons tót aandacht, zyn vermoogen is
groot? Zou 't niet beter Duytsch weezen, en
ruym zo wel met de eygenschap des woords over-
eenkomen, te zeggen, *Zy neygt ons tót aandacht*,
baar vermoogen is groot? Even zo merk ik 't woord
Vreede ook aan, hoewel my niet onbekend is dat
men somtyds zegt en schryft, *De Gód des vreeles*.
Aldus is ook *Toets* zo wel manlyk als vrouwelyk;
want men zegt, *Iemand op den toets zetten*, en *lets*
ter toetse brengen.

Oorlóg hebben sommige, even als 't Latynsch
woord *bellum*, voor *Onzydig* genomen; maar het
klinkt my zeer vreemd in 't oor; en dat het in on-
ze taal gevoeglyker in 't *manlyk* geslacht gesteld
wordt, dunkt my dat uyt het woord *Kryg* af te
leyden is: want aldus vindt men ook in 't Latyn
dat *Ensis* zo wel van 't manlyk geslacht is als *Gla-*
dus, en dat *Humus* en *Papyrus* zo wel vrouwelyk
gebruykt worden als *Terra* en *Charta*; Ook is
Virus zo wel van 't onzydig geslacht als *Venenum*.

Alhoewel ik nu veele Naamwoorden, op den
voorgang van Hoofd en Vondel manlyk acht,
nógtans wil ik de genen die eenige daar van lieft

als vrouwelyk willen gebruyken, niet bestryden; want onaangezien men *Brief* acht manlyk te zyn, evenwel kunnen 'er gevallen weezen, dat het immer zo voeglyk schynt, dat woord als vrouwelyk te gebruyken, als *Ik gaf den boer de brief*; dewyl het *Lédeken den*, hier tweemaal zo kort op malkanderen komende, eenige hardigheyd zoude baaren, welke men voorkomt, als men zegt *de brief* in stede van *den brief*. Het zelfde kan men ook zeggen van het woord *Brand*; want hoewel men onbeschroomd mag zeggen *Den brand blusschen*, nógtans kan ik het niet quaad keuren dat men, om hardigheyd te vermyden, zegt *Het schip wierd in de brand geschooten*.

Behalve de reeds gemelde régelen, heb ik in t' zamenstellen van myn Woordenboek waargenomen, dat 'er veele woorden zyn, welker geslachten men aan hunne uytgangen kennen kan; naamelyk:

Alle Zelfstandige Naamwoorden, betékenende den doener óf bedryver van iets, en uytgaande in ER, IER, óf AAR, zyn van 't Manlyk geslacht; als *Amptenaar, Aanbanger, Aanlökker, Aalmoesfenier, Bakker, Brenger, Daader, Eeter, Geever, Handelaar, Hengelaar, Hovenier, Makelaar, Kiezer, Kruidenier, Leeraar, Leezer, Maaker, Maakelaar, Neemer, Prediker, Queller, Roeijer, Slaaper, Slager, Tapp. r, Tuynier, Visscher, Vechter, Wageenaar, Yveraar, Zinger*.

Die in STER uytgaan, zou men moogen zeg-

zeggen, dat van 't Vrouwlyk geslacht zyn, als *Bedelaarster, Braister, Naaister, Gaapster, Vryster, Voedster*; maar daar zyn ook eenige van 't Manlyk geslacht die in *ster* eyndigen, als *Mee-ster, Heester, Hoester, Mester, Taster*; dóch noopende deeze drie laatste, dewyl ze van de werkwoorden *hoeften, mesten, tasten*, afgeleyd zyn, kunnen zy de *st* niet derven, en om een hoestend vrouwmensch te betékenen, moet men spellen *Hoestster*.

Alle Naamwoorden uytgaande in HEYD, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Argbeyd, beben- digbeyd, dankbaarbeyd, eenzaambeyd, felbeyd, gierigheyd, heyligheyd, kuysheid, loosbeyd, maatigheyd, néderigbeyd, plompbeyd, quaadbeyd, rekkelykheid, snoodbeyd, vryheyd, waarheyd, zaligbeyd, zedigbeyd*, enz.

Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en eyndigende in ING, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Aandryving, Aanlökking, Behuy- zing, Betering, Dwaaling, Ettering, Flikkering, Gaaping, Handeling, Inbeelding, Kastydig, Leezing, Leuning, Meeting, Naavólging, Per- sing, Quelling, Reyniging, Ruyling, Sorteering, Timmering, Wyking, Zwymeling*.

Dóch eenige die in LING uytgaan, zyn van het Manlyk, óf van het Gemeen geslacht, te weten beyde manlyk en vrouwelyk, als *Aan- komeling, Edeling, Leerling, Stedeling, Ster- veling, Uytwykeling*.

Naamwoorden uytgaande in SCHAP, zyn veeltyds van 't Vrouwelyk geslacht, als *Boodschap, blydschap, Broederschap, Eygenschap, Gemeenschap, Maatschap, Meesterschap, Ridder-
derschap, Rekenschap, Vriendschap, Vroedschap.*

Evenwel zyn 'er ook vanden zelfden uytgang verscheydene van het Onzydig geslacht, als *Admiralschap, Apostelschap, Burgerschap, genoot-
schap, gereedschap, landschap, maagschap, Prie-
sterschap, Schoutschap, zwagerschap.*

Die in RY óf NY eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Avery, Afgodery, Bakkery, Boevery, Droogery, Gastery, Guytery, Huygbe-
lery, Jaagery, Kancelery, Kraamery, Specery, Talmery, Tovery, Verwery; Gekkermy, Jökker-
ny, Spötterny, Slaaverny, Zötterny.*

Die in E uytgaan, cóch nu al veel zonder die e geschreeven worden, als *Aake, Aarde, bee-
ke, bresse, eere, maage, maate, penne, reyze, vreeze, weete,* zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Veelc Naamwoorden in TE en DE uytgaande, zyn insgelyks van 't Vrouwelyk geslacht, als *Diepte, dikte, drukte, engte, geboorte, ge-
daante, gemeente, gewoonte, gestalte, grootte, Groente, hoogte, hitte, krankte, laagte, lengte, liefde, moeite, naauwte, scherpte, sterkte, steylte, silte, ziekte; Bende, bede, koude, weelde, mee-
de, reede, steede, schreede, treede, zeede, vreed;* alhoewel men *vreed*, gelyk reeds gezegd is, ook als manlyk gebruykt, en zegt *De God des vree-*

woorden; maar óf dit goed is, staat nóg te be-
 flechten: dóch *Boode* is manlyk.

Maar ook veele van den zelfden uytgang, zyn
 van 't Onzydig geflacht, als *Eynde*, *Gebente*,
gebergte, *gebloemte*, *geboornte*, *geboefte*, *gedarmte*,
gedeelte, *gedierte*, *geraamte*, *gesteente*, *ge-
 sternte*, *g'staelte*, *gevoegelte*; voorts *Geleyde*, *ge-
 zweyde*, *gesmyde*.

Naamwoorden uytgaande in IE óf I, zyn van
 't Vrouwelyk geflacht, als *Baalie*, *fali*, *foeli*, *grif-
 fis*, *bistori*, *kevi*, *malie*, *monie*, *oli*, *predikacie*,
schali, *stuatfi*, *trali*: dóch *Evangelis* is Onzydig.

Die in NIS eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk
 geflacht, als *Behoudenis*, *belydenis*, *betékenis*,
beeldtenis, *befnydenis*, *erfenis*, *ergermis*, *erkente-
 nis*, *gelykenis*, *gevangenis*, *kennis*, *ontroerenis*,
ontsteltenis, *schennis*, *vergeetenis*, *vergiftenis*. Dóch
 hiervan zyn uytgezonderd, *Getuygenis*, en *Vonnis*,
 welke 't gebruyk wil dat van 't Onzydig geflacht
 zyn: want men zegt *Het getuygenis was waar*. *Het
 vonnis is geveld*.

Die uytgaan in SEL, zyn van het Onzydig
 geflacht, als *Aanhangfel*, *aanlókfel*, *afspruytsel*,
beduytsel, *beginsfel*, *beletfel*, *beschutsfel*, *bó duursfel*,
drukfel, *gebroedsfel*, *insteekfel*, *maakfel*, *naaisfel*,
olifel, *schepsfel*; *soudeersfel*, *verdichtfel*, *twisfel*, *ver-
 foeisfel*, *voegfel*, *weeffsel*, *zweemfel*: dóch hiervan
 zyn uytgezonderd, *Fronfel*, *geeffsel*, *styyffel*, die
 van 't Vrouwelyk geflacht zyn.

Naamwoorden, welker uytgang is in DOM, zyn

veeltyds van 't Onzydig geslacht, als *Bisdóm*, *Christendom*, *Heydendom*, *Heyligdom*, *Hertógdom*, *Joodendom*, *Menschdom*, *Pausdom*, *Vórstendom*.

Dóch hiervan zyn uytgezonderd *Eygendóm*, *maagdom*, *ouderdom*, *rykdom*, *vrydom*, *wasdom*, *weedom*, welke van 't Manlyk geslacht zyn; hoewel 't laatste moogelyk ook voor Vrouwe-lyk zou kunnen doorgaan.

Naamwoorden eyndigende in *Ment*, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Bannissement*, *Element*, *Regiment*, *Testament*!

Veele eenlédige Naamwoorden, hebbende den klank van UYT, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Duyt*, *fluyt*, *kuyt*, *kluyt*, *luyt*, *ruyt*, *schuyt*, *spruyt*, *tuyt*; dóch *Buyt*, en *stuyt*, zyn Manlyk.

Die de klank hebben van OUT óf OUD zyn van 't Onzydig geslacht, als *Goud*, *hout*, *mout*, *smout*, *woud*, *zout*; dóch *Mout*, als 't eenemelk-bak óf kalkbak betékent, en *Brouwt*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Etlyke welker laatste letteren zyn OT, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Kót*, *lót*, *rót*, (als 't eene *bende* óf *verrótbeyd* betékent,) *schót*, *slót*, *vlót*: Dóch *Mót*, *pót*, *sprót* zyn Vrouwelyk; *Spót* is Manlyk, en *Strót* kan zo wel voor Vrouwelyk als Manlyk genomen worden.

HOF als 't een *Vórstenhóf*, *Lóf* als 't groen loof, en *Stof*, als 't stuyffel betékent, zyn van 't Onzydig geslacht; dóch *Hóf* (een tuyn), *lóf*
(prys)

(prys), zyn Manlyk; en *stóf* (stóffe), Vrouwelyk.

Die den klank van *OND* hebben, zyn van alle geslachten; want *Mond* is Manlyk, *Wond* is Vrouwelyk, *Bont en verbond* zyn Onzydig: *Stond* wordt als Manlyk en Vrouwelyk gebruykt.

Veele andere eenlédigē Naamwoorden heeft men insgelyks getracht onder *Régelen* te brengen; dóch die men daarvan uytzondert, zyn bykans zo veel als de regelmaatige: want hoewel *Dag, Slag, Smak, Tak, Bek, Drek, Rók, Stók, Boeg, Ploeg, Balk, Valk, Balg, Kelk, Kólk, Stank, Schonk, Tronk, Reuk, Buyk, Steek*, Manlyk zyn; echter zyn, *Stag, Vlag, Klak, Vlak, Plek, Slek, Klók, Lók, Kroeg, Voeg, Kalk, Talk, Galg, Melk, Wolk, Bank, Lonk, Vonk, Spreuk, Kruyk, Week*, Vrouwelyk; en *Hek, Dak, Pak*, van 't Onzydig geslacht. En schoon *Dam, Ham, Last, Mast, Klap, Stap*, voor Manlyk doorgaan, nógtans zyn *Pram, Wam, Quast, Taft, Kap, Lap*, Vrouwelyk, gelyk ook *Lat, Mat*, onaangezien *Gat, Vat*, Onzydig zyn. En hoewel *Kerk* en *Kruk* Vrouwelyk zyn, nógtans zyn *Werk, Zwerk, Stuk* Onzydig. Hierom zal ik geen meer voorbeelden van dusdanige woorden bybrengen.

Alle Werkwoorden van de (*) Onbepaalende wyze, die als een Naamwoord worden gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Het* gaan *ver-*

G 5

veelde

* *Modus Infinitivus.*

voelde my: Het eeten viel er schraal; Het drincken is zuur: Dat spreekken was haar niet aangenaam. Het was een stout bestaan. Hy deed alles naar zyn eygen believen.

De Byvoeglyke Naamwoorden, zo men die, als reeds gezegd is, voor Zelfstandige gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, gelyk als *Het plat, het vlak, het recht, het wit, het naauw van de Straat*; dus zegt men ook, *Het Fransch, het Engelsch, het Duytsch, op zyn Spaansch.*

By deeze Règelen kan nóg gevoegd worden, dat om een Manlyk Naamwoord, 't zy van hoedanigheid óf bedryvinge, in een Vrouwelyk te veranderen, men zich van de uytgangen IN, STER, ES, óf ESSE bedient; by voorbeeld, Om de woorden *Man, Vrind, Beer, Leeuw, Paauw, Kooper, Maaker, Praater, Bedelaar, Vryer, Leeraar, Meester, Martelaar*, in 't Vrouwelyk te veranderen, zegt men *Mannin, Vrindin, Beerin, Leeuw in. Paauwin, Koopster, Maakster, Praaster, Bedelaarster, óf Bedelaars, Vryster, Leeraars, Meestresse, Martelaarestse.* Hierby mag men voegen,

Koning

Keyzer

Hertóg

Gód

Vórst

Prins

Koningin.

Keyzerin.

Hertógin.

Godin óf Godés.

Vórstin.

Prinsés.

Pris.

Priester
Profeet
Boer

Priesterin.
Profeetesse.
Boerin.

Evenwel zyn sommige Naamwoorden, ten aanzien van deezzen regel, onregelmatig, als

Man
Jongen
Neef
Knecht
Zwager
Hengst
Reu
Kater
Hart
Rammelaar
Haan

Vrouw.
Meysje.
Nicht.
Meyd.
Snaar.
Merri.
Teef.
Kat.
Hinde.
Voedster.
Hen óf Hoen.

Dóch 't isaanmerkelyk dat dit woord *Hoen* van 't Onzydig geslacht is.

Nademaal 'er nu zeer veele Naamwoorden in onze taale gevonden worden, die geensins onder eenige vaste regelen betrekkellyk zyn, en welker geslacht derhalve door de régelen, hier voore neêrgeesteld, niet kan worden aangetoond, zo heb ik deeze volgende Lyst daar van gemaakt, en alhier ingevoegd; zullende evenwel moogelyk hier en daar nog wel een woord ingesloopen zyn, het welk onder de Régelen behoort.

LYSTE

L Y S T E

Van de GESLACHTEN veeler

Naamwoorden.

A Air V.	Aanvang M.
Aak V.	Aanwas M.
Aalmoes V.	Aanwenst V.
Aam (<i>wynvat</i>) O.	Aanzien O.
Aamtógt V.	Aanzoek M.
Aanbeeld O.	Aap M.
Aanblik M. en V.	Aardaker M.
Aanbód N.	Aardbey V.
Aandacht V.	Aardbodem M.
Aangang M.	Aarde V.
Aangezigt O.	Aardkloot M. en V.
Aanklagt V.	Aardryk O.
Aankleeve V.	Aardt M.
Aankomst V.	Aars M.
Aanleg M.	Aas O.
Aanloop M.	Aaszak M.
Aanschouw M.	Abdy V.
Aanflag M.	Abrikoos M.
Aanspraak V.	Achterdócht V.
Aanstoot M.	Achterhoede V.
Aantaal V.	Achterhuys O.
Aanval M.	Achterkamer V.

Achter-

Achterftal M.

Adder M.

Adel M.

Adelaar M.

Adem M.

Ader V.

Afbreuk V.

Afdak O.

Afdruk M.

Affuyt V.

Afgang M.

Afgezant M.

Afgod M.

Afgodendienst M. en V.

Afground M.

Afgunft V.

Afkeer M.

Afkomst V.

Afkoop M.

Aflaat M.

Afsloop M.

Afreys V.

Affcheyd M.

Affchrift O.

Affchrik M.

Afflag M.

Affpraak V.

Afftand M.

Aftógt M.

Aftrek M.

Afval M.

Afweg M.

Afzien O.

Ajuyn M. en V.

Aker M.

Akker M.

Akkerbouw M.

Akfys M.

Alarm M.

Albaster O.

Albedil M.

Albedryf M.

Albefchik M.

Alikruyk V.

Almanak M.

Aloe V.

Alsem M.

Altaar M. en O.

Aluyn M.

Amandel M.

Ambacht O.

Ambeeld O.

Amber M.

Ambergrys O.

Ambey V.

Ampt O.

Amptgenoot M.

Andyvi V.

Angel M.

Angft V.

Anker

Anker O.	Avondstar V.
Antwoord O.	Avondstond M.
Anys V.	Avontuur O.
Apoteek V.	Ax M.
Appel M.	Azyn M.
Arbeyd M.	B.
Arbeysloon O.	Baai V.
Arduyn M.	Baak V.
Arend M.	Baaken O.
Argwaan M, en V.	Baal V.
Arm M.	Baali V.
Armband V.	Baan V.
Armbus V.	Baar V.
Armelyn of Ermelyn M.	Baard M.
Armoede V.	Baarensnood M.
Armozyn O.	Baas M.
Armpyp V.	Baat V.
Armitoel M.	Baatzucht V.
Artisjok V.	Babyn V.
Arts M.	Bad O.
Artfeyn V.	Badstoof V.
As (wagen-as) V.	Baers M. en V.
Affche V.	Bagge V.
Affchop V.	Bagyn V.
Afpunt O.	Bajard M.
Avegaar M.	Bajonét V.
Averuyt V.	Bak M. en V.
Avery V.	Baker V.
Avond M.	Bakermat V.
Avondmaal O.	Baktand M.

Bal

Bal M.
 Baldaad V.
 Balg M.
 Balk M.
 Balkon O.
 Ballast M. en V.
 Balsam M.
 Balyn V.
 Ban M.
 Band M.
 Bandelier M.
 Bank V.
 Banier V.
 Bankét O.
 Bankrôt O.
 Bannissement O.
 Barbeel M.
 Barg M.
 Bark V.
 Barnsteen M. en O.
 Barvoeter M.
 Bas V.
 Bast M.
 Bastard M en V.
 Baviaan M.
 Bazuyn V.
 Beampste M.
 Bed, Bedde O.
 Bede V.
 Beddendag M.

Bedelaar M.
 Bedelzak M.
 Bederf O.
 Bedevaart V.
 Bedgenoot M en V.
 Beding O.
 Bedpan V.
 Bedróg O.
 Bedryf O.
 Bedryfal M.
 Bedstede V.
 Bedstroo O.
 Bedtyk O.
 Bedwang O.
 Beek V.
 Beeld O.
 Beeldendienst M.
 Beeldwerk O.
 Beemd V.
 Been O en V.
 want men zegt *Het*
dik van 't been, en Op de
been zyn.
 Beer M.
 Beest O.
 Beestemarkt V.
 Beet M. en V.
 Beêvaart V.
 Bef V.
 Begin O.

Begraa-

Begraavenis V.
 Begyn V.
 Behoefte V.
 Behulp O.
 Bejag O.
 Bék M.
 Beker M.
 Bekken O.
 Bekkeneel O.
 Beklag O.
 Bekomst V.
 Bel V.
 Belang O.
 Belég O.
 Belét O.
 Beleyd O.
 Belgyver M.
 Belgzucht V.
 Believen O.
 Belhamel M.
 Beloop O.
 Belul O.
 Bemociaal M.
 Ben, Benne V.
 Beugel M.
 Beraad O.
 Berd *zie* Bord
 Bereyk O.
 Berg M.
 Bergloon O.

Berghoen O.
 Bergstóffe V.
 Bergwerk O.
 Bericht O.
 Berkemeyer M.
 Beroep O.
 Beroerte V.
 Berouw O.
 Berri V.
 Bes V.
 Bescheyd O.
 Bescjik O.
 Bescjót O.
 Beslag O.
 Besluyt O.
 Besprék O.
 Bestand O.
 Besték O.
 Bestier O.
 Betoni V.
 Betoog O.
 Betrék O.
 Beugel M.
 Beuk M.
 Beukelaar M.
 Beukhamer M.
 Beuling M. en V.
 Beunhaas M.
 Beurs V.
 Beurt V.

Bevél

Bevél O.
 Bever M.
 Beverzyn, Bevergeyl
 O.
 Bevernel V.
 Bewerp O.
 Bewind O.
 Bewys O.
 Bewysreden V.
 Beyerd M.
 Beytel M. en V.
 Bezaan M.
 Bézem M.
 Bezit O.
 Bezoek O.
 Biecht V.
 Bier O.
 Bierenbrood O.
 Bierkan V.
 Bies V.
 Bieflouk V.
 Bieft V.
 Biet V.
 Big V.
 Bikkel M.
 Biksteen M.
 Bil V.
 Bindgaren O.
 Binnekamer V.
 Binnewerk O.

Bit O.
 Blaam V.
 Blaar V.
 Blaas V.
 Blaasbalg M.
 Blaaskaak M.
 Blad O.
 Bladwyzer M.
 Bladzyde V.
 Blafferd M.
 Blaffetuur O.
 Blank V.
 Blazoen O.
 Bleekveld O.
 Bles V.
 Bleyne V.
 Blik, Blek O.
 Blik (opslag der oogen)
 M.
 Bliksem M.
 Blinde (boegspriets
 zeyl) V.
 Bloed O.
 Bloed (onnozel mensch)
 M.
 Bloedbad O.
 Bloedschande V.
 Bloedvin V.
 Bloedvrind M.
 Bloem V.

H Bloem.

Bloempót V.	Boezem M.
Bloefel O.	Bof M.
Bloeffem M.	Bogt V.
Blók O.	Boha M.
Blós V.	Bok M.
Bluts V.	Bokking M.
Bly (bleekvifch) V.	Ból M.
Blyk O.	Bólkvanger M.
Blyfpél O.	Bólfter M.
Bóbbel M.	Bólworm M.
Bochgel M.	Bolwerk O.
Bód O.	Bom V.
Bodem M.	Bombe V.
Boedel M.	Bombazyn O.
Boef M.	Bommel M.
Boeg M.	Bondel M.
Boei V.	Bondgenoot M.
Boeijer M.	Bonk V.
Boek O.	Bonnét M.
Boekftaaf V.	Bons M. en V.
Boekzaal V.	Bonfem of Bonfing M.
Boekweyt V.	Bont O.
Boel (boedel) M.	Bontekraai V.
Boel (byzit) V.	Boog M. en V.
Boelfchap V.	Boom M.
Boender M.	Boomgaard M.
Boert V.	Boon V.
Boete V.	Boor O.
Boevejagt V.	Boord (zoom) M.
Boezel, boezelaar M.	Boord (fcheepsboord)
	O. Boot

Boot (schuyt) M.
 Boot (borstjuwael)
 V.

Bootsvólk O.

Borat O.

Bórd O.

Bórdeel O.

Bórg M. en V.

Borgtógt V.

Borst V.

Borst (knaap) M.

Borstel M.

Borstrók M.

Bos O.

Bos (bus) V.

Bosch (woud) O.

Bot V.

Boter V.

Boteram M. en V.

Botmuyt M.

Bout M.

Bouw M.

Bouwstóffe V.

Bouwval M.

Braak V.

Braam V.

Braassem M.

Brand M. en V.

Brandaris V.

Brander M.

Brandewyn M.

Brandmerk O.

Brandwacht V.

Breedte V.

Brem V.

Brems V.

Bres V.

Breuk V.

Breydel M.

Breyn O.

Brief M.

Buil M. en V.

Broek M. en V.

Brók M.

Bron V.

Bronst V.

Brood O.

Brouwt V.

Brug V.

Bruylóft V.

Bruynvisch M.

Bry V.

Bul M.

Bult M.

Burgt M.

Bus V.

Buskruydt O.

Buur M. en V.

Buurt V.

Buy V.

H 2

Buy-

Buydel M.
 Buyk M.
 Buyl V.
 Buys V.
 Buyt M.
 Buytenkans V.
 Bybel M.
 Bye V.
 Bygeloof O.
 Byl M. en V.
 Bylage V.
 Byleger O.
 Bylegger M.
 Byslaap M. en V.
 Byspraak V.
 Bystand M. en V.
 Byt V.
 Bytel M.
 Byvoet V.
 Byweg M.
 Bywyf O.
 Byzit V.

C.

Cedel V.
 Ceder M.
 Cel V.
 Cement V. en O.
 Ceremonie V.

Cichorey V.
 Cier V.
 Cieraad O.
 Cimbel M.
 Cingel M.
 Cink V.
 Cirkel M.
 Citroen M.
 Civét O.
 Convoy V. en O.
 Courant V.
 Cyfer V. en O.
 Cypres M.
 Cyns V.
 Cyter V.

D.

Daad V.
 Daagbrief M.
 Daalder M.
 Dadel M.
 Dag M.
 Dagboek O.
 Dagverhaal O.
 Dak O.
 Dakpan V.
 Dakvenster O.
 Dal O.
 Dam M.

Da-

Damaft O.	Dienstboode M. en V.
Dambórd O.	Dieplood O.
Damp M.	Dier O.
Dank M.	Diergaarde V.
Dans M.	Diggel V.
Darm M.	Dille V.
Das (zeker dier) M.	Ding O.
Das (halsdoek) V.	Dingtaal V.
Dauw M.	Difch M.
Dauwel V.	Diffel M.
Deeg (dik beflag) O.	Diffelboom M.
Deel O.	Distel V.
Deel (plank) V.	Distelbloem V.
Deemoed M.	Distelvink M.
Deeffem M.	Dóbbel M.
Degen M.	Dópper M.
Dek O.	Doek (linnen) O.
Deken (van een gild) M.	Doek (linnelap) M.
Deken (bedde spreij) V.	Doekhuylf V.
Dekmantel M.	Doel O.
Deugd V.	Doelwit O.
Deugeniet M.	Doffer M.
Deun M.	Doeniet M. en V.
Deur V.	Dofje O.
Deurflag M.	Dóg M.
Deuvekater M.	Dók O.
Diamant M.	Dolhuys O.
Dieftal M.	Dólk M.
Diemit O.	Dom (hoofdkerk) M.
Dienst M.	Dommekracht V.

Donder M.
 Donderbuy V.
 Donderbus V.
 Donderflag M.
 Dons O.
 Dood M. en V.
 Doodbaar V.
 Doodbed O.
 Doedkist V.
 Doodkleed O.
 Doodklók V.
 Doodmaal O.
 Doodshoofd O.
 Doodflag M.
 Doodsnood M.
 Doodverw V.
 Doofpot V.
 Doorn V.
 Dooi V.
 Dooier M.
 Doolhóf O.
 Doop (doopfel) M.
 Doop (bus) V.
 Doorgang M.
 Doorloop M.
 Doortógt M.
 Doorvaart V.
 Doorzigt O.
 Doos V.
 Doovekeel V.

Dóp M.
 Dórp O.
 Dórpel zie Drempel.
 Dorst M.
 Dós M.
 Douworm M.
 Dozyn O.
 Draad M.
 Draagband M.
 Draagstoel V.
 Draai M.
 Draaiboom.
 Draak M.
 Draf M.
 Dragon V.
 Drang M.
 Drank M.
 Dreg V.
 Drek M.
 Drempel M.
 Dreygement O.
 Driehoek M.
 Driefprong M.
 Drietal M.
 Drietand M.
 Drievóet M.
 Drieweg M.
 Drift V.
 Dril M.
 Drinkbeker M.

Droes.

Droeffem M.	Dweyl V.
Dróg M.	Dye V.
Drom (drem) V.	Dyk M.
Drom (tróp) M.	E.
Dronk M.	Ebbe V.
Droogdoek M. en V.	Ebbenhout O.
Droom M.	Echt M.
Dróp (druppel) M.	Echtgenoot M. en V.
Dróp (in vrouwen borsten) V.	Edeldom M.
Dróp [van zoethout] O.	Eed M.
Dróppel M.	Eedgenoot M.
Druk M.	Eedgespan O.
Druyf V.	Eegaade V. <i>hoewel somtyds ook M.</i>
Dukaton M.	Eegemaal M. <i>hoewel somtyds ook V.</i>
Dukaat M.	Eegel M.
Durfriet M.	Eekel M.
Durk (vuyl fcheepswa- ter) O.	Eeland M.
Duur (duuring) M.	Eeldt O.
Duuw M.	Eend M.
Duyf V.	Eendragt V.
Duym M.	Eenling M. en V.
Duymeling V.	Eenoog M.
Duyn M.	Eental O.
Duyt V.	Eer, Eere V.
Dwaalgeest M.	Eerampt O.
Dwaas M.	Eertytel M.
Dwang M.	Eerzucht V.
Dwarsboom M.	Eest M.

Eeuw V.
 Egge V.
 Element O.
 Elende V.
 Elft M.
 Elger M.
 Elle V.
 Els M.
 Elft M.
 Emmer M.
 End, Eynde O.
 Endivie V.
 Endvogel M.
 Ent V.
 Enterbyl M.
 Erf O.
 Erfdeel O.
 Erfgenaam M.
 Erfloogt V.
 Erfzonde V.
 Ernst M.
 Erts *twyfelachtig*.
 Erve V.
 Erwt V.
 Effche M.
 Etgroen O.
 Etmaal O.
 Etter M.
 Etterbuyl V.
 Eunjer M.

Euvel O.
 Evenaar M.
 Everzwyn O.
 Exempel O.
 Exter M.
 Exteroog M. en V.
 Ey O.
 Eygenbaat V.
 Eyfch M.

F.

Faal V.
 Faam V.
 Fabel V.
 Fabryk V.
 Fakkell M. en V.
 Fali V.
 Fatfoen O.
 Feest O.
 Felp O.
 Fenyn O.
 Feyt O.
 Feyl V.
 Feytel V.
 Fielt M.
 Fiool V.
 Flap V.
 Flep V.
 Fles V.

Fleur

Fleur V.
 Flint V.
 Flits V.
 Floers O.
 Florét O.
 Flouw V.
 Fluym V.
 Fluyt V.
 Fluweel O.
 Fók V.
 Fontanél V.
 Fontansje V.
 Fonteyn V.
 Forét O.
 Forneys O.
 Fórtuyn V. en O.
 Francyn O.
 Franje V.
 Fregat O.
 Fries V.
 Fronfel V.
 Fruyt O.
 Fuyk V.
 Fyt V.

G.

Gaaf, Gaave V.
 Gaas O.
 Gade V.

Gaffel M. en V.
 Gal V.
 Galey V.
 Galg V.
 Galjoen O.
 Galjoot O.
 Galm. M.
 Galneut V.
 Galon V.
 Gang M.
 Gans M.
 Gard V.
 Gareel O.
 Garen O.
 Garf V.
 Garnaal M.
 Garst V.
 Gast M.
 Gastmaal O.
 Gat O.
 Gebaar O.
 Gebéd O.
 Gebit O.
 Gebód O.
 Gebouw O.
 Gebruyk O.
 Gebuur M. en V.
 Gedicht O.
 Gedrag O.
 Geduld O.

H 5

Geer

Geer V.	Gevaar O.
Geeffel M. en V.	Geval O.
Geheugen O.	Gével M.
Geheym O.	Gewaad O.
Geheymkunde V.	Geweer O.
Gehoor O.	Gewelf O.
Gehucht O.	Gewest O.
Gehuyt O.	Gewin O.
Geld O.	Gewoel O.
Geldzucht V.	Gewricht O.
Gelid O.	Gezang O.
Gemak O.	Gezant M.
Gemeen O.	Gezin O.
Gemoed O.	Ghyl V.
Gengber V.	Gicht V.
Genoode M. en V.	Gidfe M.
Genót O.	Gier M.
Gepeupel O.	Gift (gaave) V.
Gerecht O.	Gift (fenyn) O.
Gerief O.	Gil V.
Gerucht O.	Gild O.
Gefchut O.	Gis V.
Geflacht O.	Gift V.
Gefp M. en V.	Git V en O.
Gefprék O.	Glimp M. en V.
Gefst V.	Gloed M.
Getouw O.	Glorie V.
Getuyge M. en V.	Gódsdienft M. en V.
Gety O.	Gódspraak V.
Geur M. en V.	Goed O.

Goed-

Goedvinden O.	degens) V.
Gólf V.	Greppel V.
Gondel V.	Greyn O.
Gons M. en V.	Griël (grabbel) V.
Gooi M. en V.	Griffi V.
Goot V.	Gril V.
Gooteling V.	Groef, Groeve V.
Górdel M.	Groei V.
Górdyn V. en O.	Groente V.
Górgel M.	Groep V.
Górt V.	Groeze V.
Gouđ O.	Gról V.
Goudsblom V.	Grondregel M.
Graad M.	Grondslag M.
Graan O.	Grondfóp O.
Graat (vischgraat) V.	Groom O.
Graauw (gefnaauw) M.	Grós O.
Graauw (gepeupel) O.	Grót V.
Grabbel V.	Grut V.
Gracht <i>zie</i> Graft	Gruuwel M.
Graf O.	Gryns V.
Graffchrift O.	Guds V.
Graft V.	Gulden M.
Granaat (appel) M.	Gulp V.
Granaad (handgranaad)	Gunst V.
V.	Guych V.
Gras O.	
Graveel O.	
Greep M.	
Greep (handvatfel eens)	

H.

Haag V.

Haa-

Haagedis V.	Hal V.
Haagedoorn V.	Halfter M.
Haaibaai V.	Halm M.
Haair O.	Hals M.
Haailók V.	Halsband M.
Haairnaald V.	Ham M.
Haairfnoer V.	Hamel M.
Haak M. en V.	Hamer M.
Haal (trek) M.	Hamey V.
Haas M.	Hand V.
Haast M. en V.	Handel M.
Haat M.	Handgift V.
Haaze (kniebuygfel) V.	Handschoen V.
Haazemond M.	Handschrift O.
Haazewind M.	Handspak V.
Haave V.	Handvatfel O.
Hach V. en O. als	Handvol V.
Eene zaak in de hach	Hap M.
stellen; <i>en</i> Op 't hach	Hark M.
aan.	Harnas O.
Hacht M. en V.	Harp V.
Haerd M.	Harpoen M.
Haerdfede V.	Harpuys O.
Haering M.	Hars V.
Haft O.	Harft M.
Hagel M.	Hart O.
Hak (houw) M.	Haspel M. en V.
Hak (hiel) V.	Have V.
Hakkeney V.	Haven V.
Hakmes O.	Haver V.

Hecht

Hecht (heft) O.	Heuvel M.
Hecht (snoek) M.	Hey, Heyde V.
Heerszucht V.	Heyl O.
Heester M. en V.	Heylbot V.
Hef V.	Hiel V.
Heg V.	Hik V.
Heir O.	Hitte V.
Hek O.	Hoed M.
Hekel M.	Hoede V.
Hel, Helle V.	Hoedekas M.
Hel (de harde boven- korst van eenen bevroo- zen weg) O.	Hoef M.
Helft V.	Hoek M.
Hellebaard M.	Hoer O.
Helleveeg V.	Hoep } M.
Helm M.	Hoepel } M.
Hemd O.	Hoest M. en V.
Hemel M.	Hoefe V.
Hengel M.	Hóf (tuyn) M.
Hengelroede V.	Hóf (Vorsten woning) O.
Hennip V.	Hófftede V.
Herberg V.	Hók O.
Herfft M.	Hól O.
Herkomst V.	Hólster M.
Herpauk V.	Hólte V.
Herfenpan V.	Hom V.
Heugel M.	Hommel M.
Heul V.	Homp M.
Heup V.	Honger M.
	Honig M.

Hoofd

Hoofd O.
 Hoogtyd V.
 Hooi O.
 Hoon M.
 Hoop M.
 Hoop (hoope) V.
 Hoorn M.
 Hoos V.
 Hóp V.
 Hórde V.
 Hout O.
 Houw M.
 Hul V.
 Hulde V.
 Hulk V.
 Hulp V.
 Hut V.
 Hutspót V.
 Huur V.
 Huuwelyk O.
 Huy V.
 Huyd M. en V.
 Huyf V.
 Huyg V.
 Huyk V.
 Huys O.
 Huysgezint O.
 Huysraad O.
 I.
 Iever M.

Impoſt M.
 Imboek M.
 Imborſt M. en V.
 Indrang M.
 Indruk M.
 Ingang M.
 Ingewand O.
 Inham M.
 Inhoud M.
 Inkeer M.
 Inkoop M.
 Inkt M.
 Inlage V.
 Inloop M.
 Intógt M.
 Inval M.
 Inzigt O.
 Ivoor O.

J.

Jaar O.
 Jaargetyde O.
 Jaarmarkt V.
 Jagt V.
 Jagt (zeylſchuyt) O.
 Jak O.
 Jammer O.
 Jaſmyn V.
 Jaſpis M.

Jave-

Javelyn M. en V.
 Jeugd V.
 Jicht V.
 Jók O.
 Jól O.
 Jonk V.
 Juk O.
 Jurk V.
 Juweel O.

K.

Kaade V.
 Kaag V.
 Kaai V.
 Kaak V.
 Kaap V.
 Kaar (vischkaar) V.
 Kaar (vrind) M. en V.
 Kaart V.
 Kaas V.
 Kaats V.
 Kaauw V.
 Kabas V.
 Kabel M.
 Kabinét O.
 Kachgel M.
 Kaers V.
 Kaf O.
 Kajuyt V.

Kalés V.
 Kalf O.
 Kalk V.
 Kalkoen M.
 Kalot V.
 Kam M. en V.
 Kameel M.
 Kamenier V.
 Kamelót O.
 Kamer V.
 Kameraad M.
 Kamergang M. en V.
 Kamerling M.
 Kamfer V.
 Kamille V.
 Kamizool V. en O.
 Kammeling V.
 Kamp M.
 Kampanje V. en O.
 Kamperfoeli V.
 Kampernoelje V.
 Kan V.
 Kanaal O.
 Kanaalje O.
 Kancelier M.
 Kandeel V. en O.
 Kandeelmaal O.
 Kandelaar M.
 Kaneel V.
 Kanefas O.

Kan-

Kanker M. en V.	Karel M.
Kanon O.	Karkant M.
Kanonik M.	Karmozyne O.
Kans V.	Karn V.
Kansel M.	Karoot V.
Kant M. en V.	Karos V.
Kant (speldewerk) V.	Karpét (sprey) O.
Kanteel V.	Kars V.
Kantoor O.	Karfeboom M.
Kanttekening V.	Karspel O.
Kap V.	Karsteling V.
Kapél V.	Karsteng <i>zie</i> Kastanje V.
Kappellaan M.	Karthuyzer M.
Kaper (hulsel) V.	Kartouw V.
Kaper (rooifchip) M.	Karwey V.
Kapitaal O.	Kas V.
Kapiteel O.	Kassier M.
Kapiteyn M.	Kassaye V.
Kapittel O.	Kastanje V.
Kapoen M.	Kasteel O.
Kaproen V.	Kasteleyn M.
Kapsel O.	Kasuyfel M.
Kar V.	Kat V.
Karakter O.	Kater M.
Karavane V.	Katrol V. en O.
Karbonkel M.	Kaviaard V.
Karbyn V.	Kauwoerde V.
Kardamon V.	Keel V.
Kardinaal M.	Keep V.
Kardoes V.	

Kee-

Keeper V.
 Keer M.
 Keering V.
 Keerkring M.
 Keest V.
 Keet V.
 Kegel M.
 Kelder M. en V.
 Kelk M.
 Kerf V.
 Kerffstok M.
 Kerk V.
 Kerker M.
 Kerkgang M.
 Kerkgebaar O.
 Kerkhof O.
 Kerkzeede V.
 Kermis V.
 Kern V.
 Kersdag M.
 Kerse V.
 Kersnacht M. en V.
 Kersmis V.
 Kerfouw V.
 Kerstyd V.
 Kerwe V.
 Ketel M.
 Keteltrom V.
 Keten } V.
 Ketting } V.

Kever M.
 Kevi V.
 Keuken V.
 Keur V.
 Keurs V.
 Keutel M.
 Keuvel V.
 Keuze V.
 Key M.
 Kiel V.
 Kiem V.
 Kies V.
 Kievit M. en V.
 Kikvorsch M.
 Kil (fleuf) M.
 Kil (koude) V.
 Kim V.
 Kind O.
 Kink V.
 Kinkel M.
 Kinkhoorn M.
 Kinnetje O.
 Kinnebakken V.
 Kinnebakslag M.
 Kip V.
 Kist V.
 Kit V.
 Klaaglied O.
 Klaauw V.
 Klaauwier V.

Klad } V.
 Kladder } V.
 Kladboek O.
 Klagte V.
 Klamp V.
 Klander M.
 Klank M. en V.
 Klant M.
 Klap M. en V.
 Klapmuts V.
 Klapöör V.
 Klavecimbel M.
 Klaver V.
 Klay V. en O.
 Kleed O.
 Kleerkas V.
 Klem M. en V.
 Klepel M.
 Klerk M.
 Klets V.
 Kleun V.
 Kleuter O.
 Kley als Klay
 Kleynood O.
 Klick V.
 Klier V.
 Klik M.
 Klimop V.
 Kling M. en V.
 Klink (van een deur) V.

Klink (slag) M.
 Klinkdicht O.
 Klinker M.
 Klip V.
 Klis } V.
 Klits } V.
 Kloet M.
 Klókhuis O.
 Klókreep V.
 Klókspys V.
 Klomp M.
 Klont V.
 Kloof V.
 Klooster O.
 Kloot M. en V.
 Klóp M.
 Klóp (klópje) V.
 Klópper M.
 Klós V.
 Klósbaan V.
 Klóskoord V. en O.
 Klouw M.
 Klucht V.
 Kluft V.
 Kluts V.
 Kluwen O.
 Kluyts O.
 Kluyfter M. en V.
 Kluyt V.
 Klyf (klimop) V.

Knaap

Knaap M.	Koevoet M.
Knak M. en V.	Koffer M.
Knapzak M.	Kógge V.
Kneep V.	Koker M.
Knevel M.	Kól V.
Kneukel M.	Kólder M.
Knie V.	Koleur V.
Knieschyf V.	Kólf V.
Knik M.	Kólk M.
Knip V.	Kolom V.
Knóbbel M.	Kolyk O.
Knóds V.	Kom V.
Knoest M. en V.	Kombuys V.
Knofloek V.	Komfoor O.
Knókkel M.	Kommer M.
Knól (raap) V.	Kompas O.
Knól (lompig paerd) M.	Komst V.
Knoop M.	Komyn V.
Knóp M. en V.	Kondschap V.
Knor V.	Konfynt O.
Knuppel M.	Koningryk O.
Knurf V.	Konst V.
Koe V.	Konstgreep M.
Koegel M.	Konvooi V.
Koek M.	Kooi V.
Koekoek M.	Kool V.
Koelbak V.	Koon V.
Koers M.	Koop M.
Koets V.	Koophandel M.
	Koopmanschap V.

Koor O.
 Koord V.
 Koorn O.
 Koorts V.
 Koot V.
 Kóp M.
 Koper (metaal) O.
 Kóppel O.
 Kórf M. en V.
 Kórk O.
 Korst V.
 Kóssem M.
 Kóst M. en V.
 Kót O.
 Koude V.
 Koudeschaal V.
 Kous V.
 Koufeband V.
 Kout (praat) V.
 Kouter O.
 Kouw V.
 Kraag V.
 Kraai V.
 Kraak V.
 Kraakeling V.
 Kraal V.
 Kraam V.
 Kraan V.
 Kraan (vogel) M.
 Krab V.

Kracht V.
 Krak M.
 Krakkeel O.
 Kram V.
 Kramp V.
 Krans M. en V.
 Krap V.
 Kras V.
 Krat O.
 Krauw V.
 Kreb V.
 Kreeft M.
 Kreek V.
 Kreet M. en V.
 Krekel M.
 Kreng O.
 Kreuk V.
 Krevel V.
 Kreyts M.
 Krebbe *zie* Kreb.
 Kriek V.
 Krimp V.
 Kring M.
 Krinkel V.
 Krip O.
 Kristal O.
 Kroeg V.
 Kroes M.
 Krokodil M. en V.
 Kromtong M. en V.
 Kron-

Kronkel V.
 Kronyk V.
 Kroon V.
 Kroos O.
 Krooft O.
 Króp M.
 Króplap V.
 Krópsalá V.
 Kruk V.
 Kruk (bróddelaar) M.
 Krul V.
 Kruyd O.
 Kruydery V.
 Kruydhóf M.
 Kruyk V.
 Krúym V.
 Kruyrn O.
 Kruids O.
 Kruysweg M.
 Kruiwagen M.
 Kryg M.
 Krygsraad M.
 Kryt O.
 Kuch O.
 Kudde O.
 Kuf O.
 Kunde O.
 Kunne O.
 Kunst O.
 Kurk O.

Kus M. en V.
 Kussen V.
 Kust V.
 Kuur V.
 Kuyer V.
 Kuyf V.
 Kuyl M.
 Kuyp V.
 Kuyt O.

L

Laade V.
 Laag V.
 Laan V.
 Lach M. en V.
 Ladder V.
 Laers V.
 Lak (zegellak) V.
 Lak (fmet) M.
 Laken O.
 Lamfers O.
 Lamp V.
 Lampét O.
 Lamprey V.
 Lancét O.
 Lance V.
 Land V.
 Landard V.
 Landbouw M.

Landdag M.	Leder (bereyd vel) O.
Landkaart V.	Leed O.
Landmeetkunde V.	Leedweezen O.
Landpaal M.	Leeftógt V.
Landfchap O.	Leek M.
Landgenoot } M.	Leeli V.
Landsman } M.	Leem O.
Landftreek V.	Leen O.
Landzaat M.	Leer zie Leder.
Langét O.	Leere V.
Langtong M. en V.	Leergeld O.
Lans V.	Leerling M. en fomtyds ook V.
Lantaern V.	Leerftuk O.
Lap V.	Leertyd V.
Lafch V.	Leerwerk O.
Last M. en O.	Leerzucht V.
Lastbrief M.	Leest V.
Laster M.	Leeuw M.
Lat V.	Leeuwerik M.
Latoen O.	Leeven O.
Latuw V.	Legénde V.
Latyn O.	Leger O.
Lauwer } M.	Lek O.
Laurier } M.	Lel V.
Lavas V.	Lelie V.
Lavendel V.	Lemmer O.
Leb V.	Lemmet O.
Ledekant V. en O.	Leng V.
Ledemaat M. en V.	Lens V.
Leder (ladder) V.	

Le-

Lepel M. en V.	Linnen O.
Lerp V.	Lint O.
Les, Leste. V.	Linze V.
Letfel O.	Lip V.
Letter V.	Lisch O.
Letterkonst. V.	List V.
Lever V.	Lits V.
Leugen M.	Lób V.
Leunigstoel M.	Lóbbes M.
Leur V.	Loef V.
Leus V.	Lóf (prys) M.
Ley V.	Lóf (groen loof) O.
Leyband V.	Lófreede V.
Leyftar V.	Lófwerk O.
Leyzeel O.	Lófgang M.
Lias V.	Logen M.
Licht O.	Lók V.
Lid O.	Lókás O.
Lidmaat M. en V.	Lóllepót V.
Lidteyken O.	Lomberd M.
Lied O.	Lommer V.
Liedboek O.	Lomp V.
Lier V.	Long V.
Liesch V.	Lonk V.
Lievrey V.	Lood O.
Ligtekooi V.	Loods (Loodsman) M.
Ligter M.	Loodwit O.
Ligthoofd O. en M.	Loog V.
Ligtmis (ligte quant) M.	Look V.
Lil O.	Loon O. en M.

Loop M. en V.	Lyftógt V.
Loopbaan V.	Lyftrawant M.
Loot (jonge spruyt) V.	Lyfwacht V.
Loots (fchuur) V.	Lyk O.
Lósból M.	Lykafch V.
Lós.ceel V.	Lykdicht O.
Lósgeld O.	Lykreede V.
Lót O.	Lykftaatfi V;
Lover V.	Lym V.
Lub V.	Lyn V.
Lucht V.	Lynbaan V.
Luchtgat O.	Lyniaal O.
Luchttyp V.	Lynwaat O.
Luchtftreek V.	Lyft V.
Luft M. en V.	Lyfter M.
Lufthóf M.	M.
Luyelak M.	Maade V.
Luyer V.	Maag V.
Luyfel V.	Maag (verwant) M. en
Luyk O.	V.
Luytm V.	Maagd V.
Luypaard M.	Maagdepalm V.
Luyts M. en V.	Maagdom M.
Luyfter M.	Maalftroom M.
Luyt V.	Maaltyd V.
Lyf O.	Maan V.
Lyfeygen M. en V.	Maand V.
Lyfrente V.	Maaneschyn M. en V.
Lyfsftal M.	Maankop V.
Lyfftraf V.	Maanlicht O.

Maar,

Maar, maare V.
 Maas (van braifel) V.
 Maat V.
 Maat (makker) M.
 Maatklank M. en V.
 Maatschappy V.
 Madelief V.
 Magazyn O.
 Magistraat M. en V.
 Magneet M.
 Magt V.
 Magtbrief M.
 Majesteit V.
 Majeleyn V.
 Makreel M.
 Male V.
 Malie V.
 Mand V.
 Mangel O.
 Manfchap V.
 Manflag M.
 Mantel M.
 Mantelkoord V.
 Marioleyn V.
 Mark O.
 Markt V.
 Marmer O.
 Mars (tógt) M.
 Mars (eens kraamers) V.
 Mast M. en V.

Mat V.
 Matras V.
 Medegezél M.
 Medicyn V.
 Meede V.
 Meel O.
 Meerl V.
 Meeuw V.
 Meeze V.
 Meir O.
 Melk V.
 Meloen V.
 Mensch M.
 Menschdom O.
 Merg O.
 Merk O.
 Messing O.
 Mes O.
 Mest V.
 Metaal O.
 Meulen M.
 Middel O.
 Middel (middellyf) M.
 Middellyn V.
 Middelmaat V.
 Middelpunt O.
 Middernacht V.
 Mier V.
 Mik V.
 Milt V.

Min V.	Moordpriem M.
Minuit V.	Móp V.
Mirrhe V.	Morél V.
Misse V.	Mórgen M.
Misbruyk O.	Morzel V.
Miskraam V.	Moft M.
Mispel M.	Mót V.
Misflag M.	Mout (gefchooten garft) O.
Mift (nevel) M.	Mout (hólle bak) V.
Mift (mest) V.	Mouw V.
Misftal M.	Mudde V.
Miftthoop M.	Mug V.
Misval M.	Munt V.
Modder M.	Mufch M. en V.
Mode V.	Muskaat V.
Moed M.	Muskét O.
Moedwil V.	Muskus V.
Moeras V. en O.	Muts V.
Moes, Moeskruyd. O.	Mutfaard M.
Mof V.	Muur M.
Moker M.	Muur (muurkruyd) V.
Molen M.	Muyl (toffel) V.
Mólik M.	Muyl (smoel) M.
Mólm M. en V.	Muyl (muylezel) M.
Mom M. en V.	Muys M.
Mond M.	Muyzenest O.
Mondgesprék O.	Muyzeval M.
Mondkofft V.	Muzyk V.
Monfter O.	Myl V.
Moord M.	

Myt

Myt V.
Myter M. en V.

N.

Naaberouw O.
Naabruylóft V.
Naad M. en V.
Naadeel O.
Naadruk M.
Naajaar O.
Naakomeling M.
Naakomelingschap V.
Naald V.
Naaldekoker M.
Naam M.
Naamceel } V.
Naamról }
Naaneef M.
Naaricht V. en O.
Naayver M.
Naafchrift O.
Naafslag M.
Naafmaak M en V.
Naaftander M.
Naafte M.
Naavraag V.
Naazaat M.
Naazaatschap O.
Naazock V.

Naazomer M.
Naabestaande M. en V.
Nabuur M. en V.
Nacht M. en V.
Nagel M.
Nap V.
Nar M.
Narrekap V.
Nat O.
Natie V.
Natuur V.
Nave V.
Navel V.
Neeffchap O.
Neep V.
Neerlaag V.
Neerftik O.
Neet V.
Nek M.
Nerf V.
Nest O.
Nestel V.
Net O.
Netel V.
Ncteldoek O.
Neus V.
Neusdoek V.
Neusgat O.
Neut V.
Neuteboom M.

Neu-

Neutemuschaat V.	Ochtend M.
Nevel M.	Oester M.
Nier V.	Oever M.
Niervet O.	Offer O.
Nieskruyd O.	Offerande V.
Niet V. en O.	Offerkist V.
Nieuwjaar O.	Oir O.
Nieuweling M. en V.	Okfel M.
Nieuws O.	Okshoofd O.
Nip V.	Oktrooi O.
Noen M.	Oli V.
Nók (hik) V.	Olikan V.
Nók [van de rae] M.	Olyf V.
Nood M.	Omloop M.
Noodhulp M. en V.	Ommegang M.
Noodlót O.	Ommezien O.
Noodweêr O.	Omreede V.
Noorden O.	Omflag M.
Noordewind M.	Omspraak V.
Noordftar V.	Omval M.
Noordzee V.	Omvang M.
Noot V.	Omweg M.
Nóp V.	Onbyt O.
Nul V.	Once V.
Nut O.	Ondank M.
Nyd M. en V.	Onderdaan M.
Nyptang V.	Onderkeurs V.
	Onderkin V.
	Onderkleed O.
	Onderkous V.
O.	
Oceaan M.	

On-

Onderlyf O.	Onmin V.
Onderpand O.	Onraad M. óf V.
Onderrók M.	Onrecht O.
Onderfcheyd O.	Onruft V.
Onderfpit O.	Onruft [eens uurwerks]
Onderftand M. en V.	O.
Ondertrouw V.	Onrym O.
Onderwind O.	Onfchuld V.
Onderwys O.	Ontbyt O.
Onderzaat M.	Ontfangft M.
Onderzoek O.	Onthaal O.
Ondeugd V.	Onthoud O.
Ondienft M.	Ontslag O.
Ondier O.	Ontucht V.
Onduyts O.	Ontyd M. en V.
Oneer V.	Ontzag O.
Ongeduld O.	Ontzét O.
Ongel O.	Onverlaat M.
Ongeloof O.	Onverftand O.
Ongeloovige M. en V.	Onvréede V.
Ongeluk O.	Onweeder O.
Ongelyk O.	Ooft O.
Ongemak O.	Oog O.
Ongenoegen O.	Oogenblik M. en O.
Ongeryf O.	Oogendienft M. en V.
Ongeval O.	Oogenschyn M.
Ongunft V.	Oogentrooft V.
Onheyl O.	Oogmerk O.
Onkunde V.	Oogft M.
Onmagt V.	Oogwit O.

Oor

Oor O.	Opvaart V.
Oorboir M.	Opzet O.
Oord M.	Opzigt O.
Oordeel O.	Orakel O.
Oorlepel M. en V.	Orber M.
Oorlof M.	Orde V.
Oorlog M.	Order V.
Oorsprong M.	Orgel M. en O.
Oorworm M.	Orkaan M.
Oorzaak V.	Orlozi O.
Oosten O.	Ouderling M.
Ootmoed V.	Outaar O.
Opdragt, M.	Ouwel M.
Opgang M.	Oven M.
Opgeld O.	Overdaad V.
Ophef M.	Overdragt V.
Opkomst V.	Overeenkomst V.
Opkoop M.	Overgang M.
Oploop M.	Overgave V.
Opper (hooftapel) M.	Overhand V.
Oppervlakte V.	Overhoofd O.
Oppermal M.	Overkomst V.
Oproer M. en O.	Overlast M.
Opschrift O.	Overleer O.
Opflag M.	Overleg O.
Opspraak V.	Overloon O.
Opstal M.	Overloop M.
Opstand M.	Overmoed M.
Opstel O.	Overfchót O.
Optógt M.	Overflag M.

Over-

Overfipel O.
 Overfte M.
 Overtal O.
 Overtógt M.
 Overtoom M.
 Overvaart V.
 Overval O. en M.
 Overvloed M.
 Overwigt O.
 Overwinft V.
 Overzyde V.
 Oxel M.
 Oxhoofd O.
 Oye V.
 Oyevaar M.

P.

Paai (betaling) V.
 Paal M.
 Paander (ben) V.
 Paar O.
 Paafch V.
 Pacht V.
 Pad (weg) O.
 Pad, Padde M. en
 V.
 Paerl V.
 Pais M. en V.
 Pak O.

Pakhuys O.
 Pakkaadje V.
 Paknaald V.
 Palét O.
 Paley V.
 Paleys O.
 Paliffade V.
 Palm M. en V.
 Pan V.
 Pand O.
 Pand (flip) V.
 Panneel O.
 Pannekoek M.
 Panther M.
 Pantoffel V.
 Pantfier M.
 Pap. V.
 Papegai M.
 Papier O.
 Paradys O.
 Parceel O.
 Pardon O.
 Parey V.
 Park O.
 Parlement O.
 Parmezaan M.
 Pars V.
 Part (deel) O.
 Part (pots) V.
 Party V.

Pas (ftond) O. Op dit pas Perk O.

Pas (doortógt) M.

Ik heb hem dien pas
verzét.

Paslood O.

Passément O.

Passer M.

Pastey V.

Patent O.

Paternofter M.

Patroon (voorstander)
M.

Patroon (ftaal) O.

Patrys (vogel) V.

Pauze V.

Peen V.

Peer M.

Pees M. en V.

Pegel M.

Pek O.

Pekel M. en V.

Pelgrimaadje V.

Pels V.

Pen V.

Penning M.

Pens V.

Penfeel O.

Peper V.

Peperdoos V.

Peperhuys O.

Perkement O.

Pers V.

Perfoon M.

Pertizaan M.

Peruyk V.

Perzik M.

Pest V.

Pesttyd V.

Peukel (puyft) V.

Peul V.

Peuluw V.

Peyl V.

Piek V.

Pier V.

Pik (pek) O.

Pik (wrók) M.

Pikkrans V.

Pikton V.

Piktouw O.

Pil V.

Pillegift V.

Pilaar M.

Pinas V.

Pingfter M.

Pink M.

Pink (viffchers fchuytje)
V.

Pip V.

Pippeling M.

Pis

Pis V.	Pligt M.
Pislap V.	Ploeg M.
Pispót V.	Plok M.
Pissebed M. en V.	Plooi V.
Pistool V. en O.	Plug (deuvik) V.
Pit (kern) V.	Pluk M.
Pit (eener kaerse) O.	Plunje V.
Plaag V.	Pluym V.
Plaat V.	Pluymaadje V.
Plaats V.	Pluymbos O.
Pladys (schol) V.	Pluys V.
Plank V.	Poeder O.
Plant V.	Poel M.
Plantázi V.	Poëzy V.
Planthóf M.	Pók V.
Plas M. en V.	Pólder M.
Plasdank M.	Póls M.
Plasregen M.	Polvey V.
Plat O.	Pomp V.
Plegt V.	Pompoen V.
Plegtanker O.	Pond O.
Plek V.	Pont (schouw) V.
Pleuris V. en O.	Pook M.
Pley V.	Pool (des hemels)
Pleyn O.	M.
Pleyfter M.	Poort V.
Pleyt (geding) O.	Poortaal O.
Pleyt (platboomde schuyt) V.	Poortklók V.
Pleyzier O.	Poos V.
	Poot M. en V.

K

Pop

Pop V.	Principaal (van <i>een</i> schildery) O.
Poppegoed O.	Print V.
Porceleyn O.	Proef V.
Pórt O.	Proefftuk O.
Póft M.	Profecy V.
Póthuis O.	Profyt O.
Pótpaerd O.	Prooi V.
Póftuur O.	Proosdy V.
Pót V.	Próp M. en V.
Pótáard V.	Propoof O.
Pótáich V.	Prove V.
Pótgeld O.	Provenu O.
Póthuis O.	Proviand V.
Pótscherf V.	Prul V.
Pótspys V.	Pruym M. en V.
Póts V.	Pry V.
Póttebank V.	Prys M.
Póttekraam V.	Pfalm M.
Póttewinkel M.	Pul V.
Praal V.	Pultrom M.
Praam V.	Pulver O.
Praat M. en V.	Punt M. en O. als
Pracht V.	<i>De Punt van eenen do-</i>
Pram V.	<i>gen, en Op 't Punt des</i>
Preeke V.	<i>doods.</i>
Prent <i>zie</i> Print.	Puntlicht O.
Prieel O.	Purper O.
Priem M.	Put M. en V.
Prik M.	Puthaak V.
Principaal (meester) M.	

Puts

Puts V.
 Puy V.
 Puyn V. en O.
 Pyl M.
 Pylkoker M.
 Pyn V.
 Pynbank V.
 Pyp V.
 Pypkan V.

Q

Quaal V.
 Quab V.
 Quak V.
 Quakkel M.
 Qualm M. en V.
 Quant M.
 Quarteel O.
 Quartier O.
 Quaft M. en V.
 Queepeer M.
 Queevleefch O.
 Queekhóf M.
 Queen V.
 Queezel V.
 Quendel V.
 Questie V.
 Quinkflag M.
 Quispedoor V.

Quifpel M. en V.
 Quyl V.

R.

Raa V.
 Raa-zeyl O.
 Raad M.
 Raadhuyts O.
 Raadfel O.
 Raadflag M.
 Raadflót O.
 Raagból M.
 Raam M. en V.
 Raap V.
 Rabat O.
 Rabouw M.
 Rad O.
 Radys V.
 Rag V. en O.
 Rak O.
 Rakét (kaartstuyg) O.
 Rakét (kruyd) V.
 Ram M.
 Ramp M.
 Rand M.
 Rang M.
 Rank V.
 Rantzoen O.
 Rapiér O.

K 2

Rasp

Rasp V.
 Rasphuys O.
 Rat M. en V.
 Ratel M.
 Ratyn O.
 Rave M. en V.
 Ravelyn O.
 Recht O.
 Rechtbank V.
 Rechterstoel M.
 Rechtsgebied O.
 Ree V.
 Reede V.
 Reef V.
 Reeks V.
 Reep V.
 Reet V.
 Regel M.
 Regelmaat V.
 Regiment O.
 Regen M.
 Regenbak M.
 Regenboog M. en V.
 Regenbuy V.
 Regenkleed O.
 Regenvlaag V.
 Register O.
 Rek O.
 Rekenkonst V.
 Ren M.

Rente V.
 Republyk V.
 Request O.
 Reipyt O.
 Rest V.
 Restant O.
 Reuk M. en V.
 Reukvat O.
 Reuzel M.
 Rey M. en V.
 Reys V.
 Reystógt M.
 Reyszak M.
 Rib M.
 Richgel M.
 Richtsnoer O. en V.
 Riem M.
 Riet O.
 Rif O.
 Rimpel M. en V.
 Ring M.
 Rinkel M.
 Rioel O.
 Rift V.
 Rivier V.
 Rób M.
 Robyn M.
 Róch M.
 Roede V.
 Roef V.

Roem

Roem M.
Roemer M.
Roep M.
Roer O.
Roerdomp M.
Roest V. en O.
Roet O.
Rógge V.
Rók M.
Ról V.
Roman V.
Rondas V.
Ronde V.
Rondeel O.
Roof (prooi) M.
Roof (roove) V.
Rook M.
Room M. en V.
Roos V.
Rooster M.
Roozeboom M.
Roozenobel M.
Rós O.
Rósbaar V.
Róskam V.
Rósmeulen M.
Rót O.
Rouw M. en V.
Ruym O.
Ruymte V.

Ruyn M. en O.
Ruyt V.
Ry V.
Rybaan V.
Rýf V.
Ryglyf O.
Ryk O.
Ryksdaalder M.
Ryksdag M.
Rym O.
Rym (ryp) V.
Rys (ryft) V.
Rys (afgesneedene takjes) O.
Rytuug O.

S.

Saai V.
Saaijét V. en O.
Sabbat M.
Sabel M. en V.
Saffier M.
Saffraan V.
Saizoen O.
Salaade V.
Salamander M.
Salét O.
Samaar V.
Sap O.

Satyn O.	Scheede V.
Saus V.	Scheen M. en V.
Saufys V.	Scheermes O.
Scepter M.	Schel V.
Schaade V.	Schelling V.
Schaaf V.	Schelmstuk O.
Schaal V.	Schelp V.
Schaap O.	Schelvifch M.
Schaapskooi V.	Schenkaadje V.
Schaamte V.	Schenkel M. en V.
Schacht V.	Schenkbórd O.
Schaduw V.	Schep M. en V.
Schaar V.	Schepenkennis V.
Schaets V.	Scherf V.
Schakel M. en V.	Scherp M. en V.
Schali V.	Schermschool O.
Schalmey V.	Scherts V.
Schamp V.	Schets V.
Schandaal O.	Scheur V.
Schande V.	Scheurbuyk V.
Schandvlek V.	Scheut M.
Schans V.	Schicht M.
Schanskórf V.	Schietspoel V.
Schappraai V.	Schil V.
Scharre V.	Schild O.
Schat M.	Schilpad M. en V.
Schatkamer V.	Schim V.
Schatkist V.	Schimmel O.
Schavot O.	Schemp V.
Schedel M.	Schip O.

Schip-

Schipbreuk V.	H. Schrift V.
Schoen M.	Schrik M.
Schof O.	Schrob M.
Schoffel M. en V.	Schroef O.
Schóft (schouder) M.	Schróom M. en V.
Schók (stoot) M.	Schryn V.
Schók (zestigtal) O.	Schub V.
Schol V.	Schuld M. en V.
Schonk M. en V.	Schulp V.
Schoof V.	Schurft O.
School V. en O.	Schut O.
Schoor (stut) M.	Schuur V.
Schoorsteen M.	Schuyf V.
Schoot M.	Schuyt V.
Schop (met den voet) M.	Schuym V. en O.
Schop (schup) V.	Schuymspaan V.
Schót O.	Schyf V.
Schotel M.	Schyn M.
Schouder M. en V.	Segryn O.
Schouw V.	Sek V.
Schouwburg M. en O.	Selry V.
Schouwspel O.	Servét O.
Schraag V.	Sexe V.
Schraap M.	Seyflen M. en V.
Schrab V.	Sieraad O.
Schram V.	Signét O.
Schreede V.	Siroop V.
Schreeuw M.	Slaap M.
Schrift O.	Slaapból M. en V.
	Slaapkamer V.

Slaapmuts V.	Sloop V.
Slab V.	Sloot V.
Slach (foort) O.	Slót O.
Slag M.	Sluyer M.
Slag (wagenspoor) O.	Sluys V.
Slagorde V.	Slyk V. en O.
Slagpen V.	Slym V.
Slagregen M.	Slypbórd O.
Slagveld O.	Smaad V.
Slagtand M.	Smaak M. en V.
Slagtbank V.	Smak (werp) M.
Slagtóffer O.	Smak (fchip) V.
Slagtryd V.	Smart V.
Slagzwaerd O.	Smeer O.
Slak V.	Smet V.
Slang V.	Smids, Smisse V.
Sleede V.	Smient M en V.
Sleep M.	Smoel M.
Sleet V.	Smul V.
Slek V.	Snaar V.
Slemp V.	Snak (fnik) M.
Sleuf V.	Snater (bek) M.
Sleur V.	Sneb V.
Sleutel M.	Sneede V.
Slinger M.	Sneeuw V. en O.
Slip V.	Snik M.
Sloep V.	Snip M. en V.
Slok (zwelg) M.	Snoer V. en O.
Slommer V.	Snof V.
Sloof V.	Snuyt M.

Sók M. en V.	Spiering M.
Soldy V.	Spies V.
Somme V.	Spikkel M.
Soort V.	Spil V.
Spaade V.	Spin V.
Spaak V.	Spinazie V.
Spaan V. en O.	Spinde V.
Spaander V.	Spinnekóp M.
Spade V.	Spinneweb V.
Spalk V.	Spinnewiel O.
Span V.	Spinrag V.
Spange V.	Spinrök M.
Spar V.	Spint O.
Spat V.	Spit O.
Spatel M.	Spits V.
Speekfel O.	Spleet V.
Speelgoed O.	Splinter M.
Speen V.	Spoed V.
Speer V.	Spoel V.
Spek O.	Spog O.
Spel O.	Sponde V.
Speld V.	Spons V.
Spelonk V.	Spook O.
Spelte V.	Spoor (prikspoor) V.
Sperwer M.	Spoor (speur) O.
Spie V.	Sport V.
Spiegat O.	Spot M.
Spiegel M.	Spraak V.
Spier V.	Spraakkonst V.
*Spier in de ruggraat O.	Spreekwoord O.

Spreekwyze V.
 Spreeuw M. en V.
 Spreuk V.
 Spriet M. en O.
 Springader } V.
 Springbron }
 Springkhaan M.
 Sproet V.
 Sprót V.
 Spruw V.
 Spuy O.
 Spuyt V.
 Spyker M.
 Spyl V.
 Spys V.
 Spyt V.
 Staaf V.
 Staak M.
 Staal O.
 Staat M.
 Staatendom O.
 Staatkunde V.
 Staatfi V.
 Staatzucht V.
 Stad V.
 Stadhuis O.
 Staert M. en V.
 Stal M.
 Stam M.
 Stand M.

Stang V.
 Standaard M.
 Stap M. en V.
 Stapel M.
 Star V.
 Stede V.
 Steeg V.
 Steegelreep V.
 Steek M.
 Steekade V.
 Steekel M.
 Steekpenning M.
 Steekte V.
 Steel M.
 Steen M.
 Steenbok M.
 Steenrots V.
 Stelt V.
 Stem V.
 Stempel M.
 Steng V.
 Sterfte V.
 Steen M.
 Stevel M. en V.
 Steven O.
 Steyger M.
 Sticht O.
 Stier M.
 Stift V.
 Stip M.

Stip.

Stippel M. en V.
 Stoel M.
 Stoelgang M.
 Stoep V.
 Stoet M.
 Stóf O.
 Stóffe V.
 Stóffer M.
 Stók M.
 Stólp V.
 Stom (tót wyn) V.
 Stond M. en V.
 Stoop V.
 Stoom (waassem) M.
 Stoot M.
 Stóp V.
 Stóppel M.
 Stópsel O.
 Stórk M.
 Stórm M.
 Stórmhoed M.
 Stórmwind M.
 Straal V.
 Straat V.
 Straffe V.
 Strand V. en O.
 Streek V.
 Streem V.
 Streep V.
 Streng V.

Strik M. en V.
 Stronk M.
 Stront V.
 Stroo O.
 Strook V.
 Stroom M.
 Stroowisch V.
 Stróp M. en V.
 Strót M. en V.
 Struyf V.
 Struyk M. en V.
 Stryd M.
 Steuk O.
 Stulp V.
 Stut M.
 Stuur O.
 Stuyp V.
 Stuyt M. en V.
 Stuyver M.
 Styffel V.
 Stygbeugel M.
 Styl M.
 Suyker M. en V.
 Suykerbrood O.

T.

Taak V.
 Taal V.
 Taalkunde V.

Taart

Taart V.
 Tabak V.
 Tabberd M.
 Taeling M. en V.
 Taf O.
 Tafel M. en V.
 Tafelbórd O.
 Tafereel O.
 Tak M.
 Takel O.
 Takkebos O.
 Tal O.
 Talie V.
 Talk V.
 Tand M. en V.
 Tang V.
 Trap M. en V.
 Tapyt O.
 Tarbot M. en V.
 Tarw V.
 Tas (ftapel) M.
 Tas, Tafch V.
 Taft M. en V.
 Teelt V.
 Teem V.
 Teems V.
 Teen (rysje) V.
 Teen (toon) M.
 Teer V.
 Teerling M.

Teerquaft V.
 Teerton V.
 Tegel V.
 Tegenspoed V.
 Tegenspraak V.
 Tegenftand M.
 Tegenftoot M.
 Tegenweer V.
 Tegenwind M.
 Tegenzin M.
 Teken O.
 Tekenkonft V.
 Tel V.
 Telg V.
 Tempeeft O.
 Tempel M.
 Tent V.
 Terpentyn V.
 Test V.
 Testament O.
 Teng V.
 Teugel M.
 Text M.
 Teyken O.
 Thee V.
 Thym V.
 Tichgel M.
 Tien (rys) V.
 Tik V.
 Til M.

Tim.

Timmeraadjc V.
 Timmerwerf V.
 Tin O.
 Time V.
 Tip V.
 Tittel M.
 Tobbe V.
 Toegang M.
 Toegift V.
 Toekeer M.
 Toeleg M.
 Toeloop M.
 Toenaam M.
 Toepad O.
 Toer V.
 Toestand M.
 Toets M. en V.
 Toeval M. en O.
 Toeverlaat M.
 Toevlugt V.
 Toevoer M.
 Toffel V.
 Tógt M. en V.
 Tól M.
 Tombe V. . . .
 Ton V.
 Tonder V. en O.
 Tong V.
 Tongriem M.
 Tonym M.

Toom M.
 Toon M.
 Toonbank V.
 Tooneel O.
 Tooneelfpel O.
 Toorn M.
 Toorts V.
 Tóp M.
 Tóppunt O.
 Torre V.
 Toren M.
 Tórment O.
 Tórñ M.
 Tortel V.
 Touw O.
 Traan V.
 Tralie V.
 Trans M. en V.
 Trant M.
 Trap M. en V.
 Trechter M.
 Tredt M.
 Treede V.
 Trecft M.
 Trek M.
 Treyn M.
 Tril M.
 Triomf V.
 Trits V.
 Troef V.

Troep

Troep V.
 Tróg M. en V.
 Trom V.
 Trommel M. en V.
 Trommelstók M.
 Tromp V.
 Trompét V.
 Tronie V.
 Tronk M.
 Troon M.
 Troost M.
 Tróp M. en V.
 Trós M.
 Trouw V.
 Trouwring M.
 Tryp O.
 Tucht V.
 Tulp V.
 Turf M.
 Tuttel M.
 Tuyg O.
 Tuyn M.
 Tuyt V.
 Tweebak V.
 Tweedragt V.
 Tweegevecht O.
 Tweeling M. en V.
 Tweespalt V.
 Tweespraak V.
 Tweesprong M.

Twist M. en V.
 Twyfel M. en V.
 Tyd M. en V.
 Tydverdryf O.
 Tydverzuym O.
 Tyger M.
 Tyk, teek O.
 Tytel M.
 Tzamenhang M.
 Tzamenloop M.
 Tzamenspraak V.

U.

Uchtend M.
 Uur O. en V.
 Uurglas O.
 Uurwerk O.
 Uurwyzer M.
 Uye V.
 Uyer M.
 Uyl M.
 Uytdrukfel O.
 Uyterste O.
 Uytgaave V.
 Uytgang M.
 Uytgeleyde O.
 Uytham M.
 Uythangbórd O.
 Uythock M.

Uyt-

Uytkomst V.

Uytkoop M.

Uytkyk M.

Uytloop M.

Uytspanfel O.

Uytspraak V.

Uytitel M. en O.

Uyttógt M.

Uytvaart V.

Uytval M.

Uytvloed M.

Uytlugt V.

Uytvoer M.

Uytwas O.

Uytweg M.

V.

Vaagevuur O.

Vaak M. en V.

Vaam, vadem M.

Vaan V.

Vaandel O.

Vaardt (spoed) M. en

V.

Vaart (zeevaart, óf een
vaarbaar water) V.

Vaartuyg O.

Vaarwater O.

Vaatdoek V.

Vaatwerk O.

Vacht V.

Vadem M.

Vaderland O.

Vadermoord M.

Vader-ons O.

Vaderschap V. en O.

Vaers O.

Vaerze (jonge koe) V.

Vak O.

Val M.

Val (knip) V.

Valbrug V.

Valhoed M.

Valey V.

Valies O.

Valreep V.

Valftrik M.

Vang V.

Vangft V.

Varre M.

Vat O.

Vedel V.

Veder V.

Vee O.

Veeg M. en V.

Veem O.

Veer (veder) O.

Veer (overvaart) V.

Veerschip V.

Veeft

Veest V.	Verloop O.
Vel O.	Vermaak O.
Veld O.	Vernis O.
Veldslag M.	Vernuft O.
Veldtóg M. en V.	Verraad O.
Velge V.	Verrekyker M.
Vendel O.	Verschiet O.
Venkel V.	Vershil O.
Venster O.	Verschooving M. en
Venyn O.	V.
Verblyf O.	Verschót O.
Verbód O.	Verflag O.
Verbond O.	Verstand O.
Verdék O.	Verstek O.
Verderf O.	Vertier. O.
Verdienst V.	Vertoog O.
Verding O.	Vertrouwde M. en V.
Verdrag O.	Verval O.
Verdriet O.	Vervólg O.
Verf V.	Verw V.
Verfquast V.	Verwant M.
Vergift O.	Verwyt O.
Verhaal O.	Verzét O.
Verjaardag M.	Verzoek O.
Verjuys O. en V.	Verzuym O.
Verkeerbórd O.	Vest V.
Verken O.	Vet O.
Verkoop M.	Veulen O.
Verlaat O.	Veyl (klimop) O.
Verlóf O.	Vezel V.

Vier-

Vierdevat O.	Vlies O.
Vierkant O.	Vliet M.
Vliering V.	Vloed M.
Vierschaar V.	Vloek M.
Vilt V.	Vloer M. en V.
Vin V.	Vlók V.
Vinger M.	Vloo V.
Vingerling M. en V.	Vloot V.
Vink M. en V.	Vlót O.
Viole V.	Vlugt V.
Violét V.	Vocht O.
Vifch M.	Vodde V.
Vlaade V.	Voeder, Voer O.
Vlaag V.	Voedfel O.
Vlag V.	Voege V.
Vlam V.	Voet M. en V.
Vlas O.	Voetbank V.
Vlecht V.	Voeteuvel O.
Vleefch O.	Voetkus V.
Vleeshal V.	Voetpad O.
Vleefchfóp O.	Voerftal M.
Vleet V.	Voetftap M. en V.
Vlegel M.	Voetvólk O.
Vlek (fmet) V.	Vogel M.
Vlek (open fteedtje) O.	Vólk O.
Vlerk V.	Volmagt V.
Vles V.	Vond M.
Vleugel V.	Vondeling M. en V.
Vlieg V.	Vonk V.
Vliering V.	Vonnis O.
	L Von-

Vonte V.	Voorſpraak (Advokaat)
Voogdy V.	M.
Voorbaat V.	Voorſtaad V.
Voorbeeld O.	Voorſtand M.
Voorboode M. en V.	Voorſtel O. en M.
Voordacht V.	Voortgang M.
Voordeel O.	Voortogt M. en V.
Voordeur V.	Voortyd V.
Voorhang M.	Voorval O. en M.
Voorhoede V.	Voorwacht V.
Voorhóf M.	Voorwerp O.
Voorhoofd O.	Voorwind M.
Voorhuyd V.	Vore (groeve) V.
Voorhuys O.	Vórk M. en V.
Voorkind O.	Vótm V.
Voorkoop M.	Vórfch M.
Voorloop M.	Vórf M.
Voormiddag M.	Vrouw V.
Voormuur M.	Vraag V.
Voorn V.	Vraat M. en V.
Voorraad M. en V.	Vracht V.
Voorrang M.	Vreede M. en V.
Voorrecht O.	Vreemdeling M. en V.
Voorſchans V.	Vrees V.
Voorſchoot O.	Vreugde V.
Voorſchrift O.	Vrindſchap V.
Voorſlag M.	Vrouwmenſch O.
Voorſpoed V.	Vrouwvólk O.
Voorſpraak (verdeedi-	Vrucht V.
ging) V.	Vryaadjc V.

. Vry-

Vryburg M.
 Vrybuyt M.
 Vryftad V.
 Vul-aard V.
 Vullis V.
 Vuur O.
 Vuurflag O.
 Vuursteen M.
 Vuurwagen M.
 Vuurwerk O.
 Vuylnis V.
 Vuyft M. en V.
 Vyfhoek M.
 Vyg V.
 Vyl V.
 Vyver M.
 Vyt V.
 Vyze (fchroef) V.
 Vyzel M.

W.

Waaghals M.
 Waaijer M.
 Waake V.
 Waan M. en V.
 Waarande V.
 Waarborg M.
 Waard (herbergier) M.
 Waard (polder) V.
 Waarde, waardy V.

Waaffem M.
 Wacht V.
 Wadte V.
 Waereld V.
 Wafel V.
 Wagen M.
 Wagenschot O.
 Wagenspoor O.
 Wal M. en V.
 Walg V.
 Walm V.
 Walvifch M.
 Wam V.
 Wambes O.
 Wand (Muur) M.
 Wandt (fcheepswant)
 O.
 Wandel M.
 Wandelftok M.
 Wang V.
 Wangunft V.
 Wanhoop V.
 Want (handfchoen) V.
 Want (touwerk) O.
 Wantrouw V.
 Wapen O.
 Wapenhuys O.
 War V. en O.
 Wafch O.
 Wafch (wafching) V.

Waschtobbe V.

Water O.

Waterzucht V.

Watte V.

Web V.

Wedde V.

Wedt, *paerdewedt* O.

Weeder O.

Weedom M. en V.

Weegbree V.

Weegluyt V.

Weegschaal V.

Week V.

Weelde V.

Weer (tegenweer) V.

Weer [weeder] O.

Weergade V.

Weergalm M.

Weerhaan M.

Weerlicht O.

Weerzin M.

Weeshuys O.

Weete V.

Weetenfchap V.

Weeze M. en V.

Weldaad V.

Welvaart V.

Weg M.

Wen V.

Wenk M. en V.

Wensch M. en V.

Wenst V.

Werf V.

Werk O.

Werktuyg O.

Werreld V.

Wervel M. en V.

Wesp V.

Wet V.

Wetboek O.

Wey (huy) O. en V.

Wey, *Weyde* V.

Weyland O.

Weyte V.

Wieg V.

Wicht O.

Wiek V.

Wiel O.

Wierook M.

Wig V.

Wil M. en V.

Wildbraad O.

Wildernis V.

Willekeur V.

Wimpel M. en V.

Wind M.

Windas O.

Windhond M.

Windpyp V.

Windfel O.

Wink-

Winkbrauw V.
 Winkel M.
 Winft V.
 Winter M.
 Wip V.
 Wiskonft V.
 Wissel M. en V.
 Witquaft V.
 Woede V.
 Woeker M.
 Wol V.
 Wolk V.
 Wonde V.
 Wonder O.
 Wonderdaad V.
 Woon V.
 Woord O.
 Woordenboek O.
 Woordenfryd M.
 Worm M.
 Worp M.
 Worft M. en V.
 Wortel M. en V.
 Woud O.
 Wraak V.
 Wraakzucht V.
 Wrak O.
 Wrat V.
 Wrevel M.
 Wrók M.

Wrong M.
 Wrongel M. en V.
 Wyf O.
 Wyk V.
 Wyl V.
 Wyn M.
 Wynberg M.
 Wyngaard M.
 Wynglas O.
 Wynkan V.
 Wynkelder M.
 Wynkuyp V.
 Wypers V.
 Wynstók M.
 Wynvat O.
 Wyquaft V.
 Wywater O.
 Wyze V.
 Wyzer M.

Y.

Yk M.
 Ys O.
 Ysgang M.
 Yskégel M.
 Ysfpoor V.
 Yver M.
 Yvoor O.
 Yzer O.

L 3

Yzer

Yzerwerk O.

Z.

Zaad O.

Zaag V.

Zaak V.

Zaal V.

Zaan V.

Zadel M. en V.

Zaizoen O.

Zak M.

Zalf V.

Zand O.

Zang M.

Zark M. en V.

Zee V.

Zeede V.

Zeedyk M.

Zeef V.

Zeege V.

Zegepraal V.

Zeegestanderd M.

Zeegeteken O.

Zeegevecht O.

Zeehaven V.

Zeelt M.

Zeepe V.

Zeeſóp O.

Zeer O.

Zeeſlag M.

Zeeſtad V.

Zee (zitplaats) V.

Zeeve V.

Zeevaart V.

Zeeviſch M.

Zegel O.

Zegen M.

Zemel V.

Zerk M. en V.

Zet M.

Zetel M.

Zever V.

Zeyl O.

Zeyldoek. O.

Zeylſteen M.

Zeyſſen M. en V.

Ziekte V.

Ziel V.

Zilver O.

Zin M.

Zinnebeeld O.

Zinſpreuk V.

Zitbank V.

Zitplaats V.

Zoen M.

Zoenóffer O.

Zoethout O.

Zóg (zeug) V.

Zóg (vrouwemelk) O.

Zók

Zók M.
 Zólder M.
 Zomer M.
 Zon V.
 Zonde V.
 Zonneftand M.
 Zoode V.
 Zool V.
 Zoom M.
 Zórg V.
 Zout O.
 Zoutkeet V.
 Zoutmyn V.
 Zoutvat O.
 Zucht V.
 Zult O.
 Zuydewind M.
 Zuyl M. en V.
 Zuyvel O.
 Zwaai M.
 Zwaan M. en V.
 Zwachtel M.

Zwaade V.
 Zwaerd O.
 Zwalp M.
 Zwang M.
 Zwaluw V.
 Zwavel M. en V.
 Zwavelftók M. en V.
 Zweep V.
 Zweer V.
 Zweet O.
 Zwelg M.
 Zwenk M.
 Zwerk O.
 Zwerm M.
 Zwier M.
 Zwik V.
 Zwilk O.
 Zwym V.
 Zwyn O.
 Zyde V.
 Zydewee O.
 Zywórm M.

Van het

G E T A L

Der Naamwoorden,

DE Getallen zyn tweederley, *Eenvoudig* en *Meervoudig*: en de meeste Zelfstandige Naamwoorden eyndigen in 't meervoudig getal in EN óf N, sommige ook in S, en erlyke in die beyde. Dóch éénledige Naamwoorden eyndigen altoos in *en*, uytgenomen *Kók*, waar voor men in 't Meervoudige zegt *kóks*, en *Maat* als het *makker* betekent; want dan zegt men *maats*; vermids *maaten* geheel iets anders betekent: Zo gaat het ook met het woord *Boot*; het welk niet alleen een zeker vaartuyg, maar ook een borstjuweel is; dóch als men van vaartuygen spreekt, dan is 't meervoudige *boots*; waarentegen men van borstjuweelen spreekende, *booten* zegt. Deze twee woorden veranderen ook in geslacht naar de betekenis; want *Maat* (*makker*) is van 't Manlyk, en *maat*, daarmen meê meet, van 't Vrouwelyk geslacht: insgelyks is *Boot* (een zeeschuyt) manlyk, en *boot* (een borstjuweel) vrouwelyk.

Dóch deeze verandering van geslacht wordt niet bespeurd in 't woord *Maan*, 't welk niet alleen het bekende hemellicht, maar ook het

hals-

hals-haar van een paerd óf leeuw betékent.

Naamwoorden die 't *meervoudige* in *en* maaken
zyn als volgt,

<i>Gat</i>	<i>Gaten</i>
<i>Vat</i>	<i>Vaten</i>
<i>Bruyd</i>	<i>Bruyden</i>
<i>Brood</i>	<i>Brooden</i>
<i>Lót</i>	<i>loten</i>
<i>Slót</i>	<i>sloten</i>
<i>Tyd</i>	<i>tyden</i>
<i>Zoon</i>	<i>zoonen</i>
<i>Been</i>	<i>beenen</i>
<i>Aal</i>	<i>aalen</i>
<i>Hand</i>	<i>handen</i>
<i>Olifant</i>	<i>olifanten</i>
<i>Slang</i>	<i>slangen</i>
<i>Gang</i>	<i>gangen</i>
<i>Tang</i>	<i>tangen</i>
<i>Ketting</i>	<i>kettingen</i>
<i>Muur</i>	<i>muuren</i>
<i>Peer</i>	<i>peeren</i>
<i>Gebéd</i>	<i>gebeden</i>
<i>Gebód</i>	<i>geboden</i>
<i>Quaſt</i>	<i>quaſten</i>
<i>Néſt</i>	<i>neſten</i>

Hier toe behooren ook alle Naamwoorden van
Werkwoorden afgeleyd, en in *ing* eyndigende, als

<i>Draaijing</i>	<i>draaijingen</i>
<i>Beweeging</i>	<i>beweegingen</i>

Reyniging *reynigingen**Wederfpreeking* *wederfprekingen*

Waarby men kan voegen *Leerling leerlingen*,
 en *Sterveling ftervelingen*.

Etlyke Naamwoorden, die 't Meervoudig
 getal in *en* maaken, verdubbelen daarin hunne
 laatste letter, als

<i>Bed</i>	<i>bedden</i>
<i>Brug</i>	<i>bruggen</i>
<i>Bus</i>	<i>bussen</i>
<i>Zak</i>	<i>zakken</i>
<i>Tak</i>	<i>takken</i>
<i>Gek</i>	<i>gekken</i>
<i>Rok</i>	<i>rökken</i>
<i>Stok</i>	<i>stökken</i>
<i>Bril</i>	<i>brillen</i>
<i>Bal</i>	<i>ballen</i>
<i>Val</i>	<i>vallen</i>
<i>Ham</i>	<i>hammen</i>
<i>Kam</i>	<i>kammen</i>
<i>Ram</i>	<i>rammen</i>
<i>Stam</i>	<i>stammen</i>
<i>Kan</i>	<i>kannen</i>
<i>Man</i>	<i>mannen</i>
<i>Lip</i>	<i>lippen</i>
<i>Klip</i>	<i>klippen</i>
<i>Kap</i>	<i>käppen</i>
<i>Sap</i>	<i>sappen</i>
<i>Trap</i>	<i>trappen</i>

Kop

<i>Kóp</i>	<i>kóppen</i>
<i>Knóp</i>	<i>knóppen</i>
<i>Sóp</i>	<i>sóppen</i>
<i>Kat</i>	<i>katten</i>
<i>Pót</i>	<i>póttten</i>
<i>Zót</i>	<i>zóttten</i>

Die in F eyndigen veranderen die letter in 't Meervoudige doorgaans in eene V, als

<i>Gaaf</i>	<i>gaaven</i>
<i>Lyf</i>	<i>lyven</i>
<i>Wyf</i>	<i>wyven</i>
<i>Dief</i>	<i>dieven</i>
<i>Hóf</i>	<i>hoven</i>
<i>Graf</i>	<i>graven</i>
<i>Wolf</i>	<i>wolven</i>
<i>Huyf</i>	<i>huyven</i>

Maar hier van zyn uytgezonderd *Bef*, *bessen*, *Mof*, *moffen*, *Straf*, *straffen*.

Die in S eyndigen hebben het meervoudige in *zen*, als

<i>Baas</i>	<i>baazen</i>
<i>Blaas</i>	<i>blaazen</i>
<i>Glas</i>	<i>glazen</i>
<i>Doos</i>	<i>doozen</i>
<i>Roos</i>	<i>roozen</i>
<i>Huys</i>	<i>huyzen</i>
<i>Muys</i>	<i>muyzen</i>

Hier

Hier van zyn uytgezonderd *Bus bussen, Kas kas-*
sen, Fles flessen, Mes messen.

Het woord *Koe* heeft in 't meervoudig getal
Koejen, en *Vloo* heeft *vloojen*, hoewel men 'er
vindt die daar voor zeggen *vloobn*.

Naamwoorden uytgaande in *ER, AAR, en*
EL, hebben 't meervoudige in *s en en*, als

<i>Vader</i>	<i>Vaders</i>	en	<i>vaderen</i>
<i>Broeder</i>	<i>broeders</i>	en	<i>broederen</i>
<i>Zuster</i>	<i>zusters</i>	en	<i>zusteren</i>
<i>Meeſter</i>	<i>meeſters</i>	en	<i>meeſteren</i>
<i>Vervólger</i>	<i>vervólgers</i>	en	<i>vervólgeren</i>
<i>Schryver</i>	<i>ſchryvers</i>	en	<i>ſchryveren</i>
<i>Leeraar</i>	<i>leeraars</i>	en	<i>leeraaren</i>
<i>Minnaar</i>	<i>minnaars</i>	en	<i>minnaaren</i>
<i>Diſtel</i>	<i>diſtels</i>	en	<i>diſtelen</i>
<i>Appel</i>	<i>appels</i>	en	<i>appelen</i>
<i>Tafel</i>	<i>tafels</i>	en	<i>tafelen</i>
<i>Geeffel</i>	<i>geeffels</i>	en	<i>geeffelen</i>
<i>Vogel</i>	<i>vogels</i>	en	<i>vogelen</i>
<i>Dekfel</i>	<i>dekfels</i>	en	<i>dekſelen</i>

By deeze zou men mogen voegen *Kéten, Ké-*
tens en kétenen; Schepen, Schepens en Schépenen,
Jongen, jongens, jongers, en jongeren. Echter
behoort aangemerkt te worden dat het *Meervou-*
dige van de meeste deezer woorden in *S* eyndi-
gende, doorgaans eygentlyk de *Nominativus* is;
maar de *Genitivus, Dativus, Accuſativus* en *Ab-*
lativus worden beſt door den uytgang *en* uytge-
drukt.

drukt, als *Ten tyde onzer vaderen. 't Is den Schryveren niet te wyten. Hy kantte zich tegen de Leeraarsen. Hy bediende zich van de dekfelzen.* Doch het gebruyk heeft gewild, dat *Appelen, vogelen, en tafelen* ook in den *Nominativus* gebruykt worden; want men zegt gemeenlyk *De appelen zyn zuur: De vogelen vliegen in de lucht: De tafelen waren te klein: evenwel zegt men mede, 't Zyn vette vogels.*

Verkleynde Naamwoorden hebben 't *Meervoudige* in S, als

<i>Hondtje</i>	<i>bondtjes</i>
<i>Mandtje</i>	<i>mandtjes</i>
<i>Steentje</i>	<i>steentjes</i>
<i>Boomken</i>	<i>boomkens</i>
<i>óf boomtje</i>	<i>boomtjes</i>

Hier by kan men voegen *Kindtje, kindertjes, en Kindekens, kinderkens.*

Naamwoorden in E eyndigende, maaken hun *Meervoudige* door eene N tót zich te noemen, als

<i>Aards</i>	<i>aarden</i>
<i>Boode</i>	<i>booden, en niet Boodens</i>
<i>Stede</i>	<i>stedes</i>
<i>Sleeds</i>	<i>sleeden</i>
<i>Zeede</i>	<i>zeeden</i>
<i>Zee</i>	<i>zèen</i>
<i>Reyze</i>	<i>reyzen</i>
<i>Offerande</i>	<i>offeranden</i>
<i>Hoers</i>	<i>hooren</i>

Hoe-

Hoewel men voormaals in den *Nominativus* fchier altoos plagt te fchryven *Bedde, menfche, fpyze, môtte, padde, Graave, vrouwe, boere*, echter zegt men nu doorgaans, *Bed, menfch, fpyfs, môt, pad, Graaf, vrouw, boer*, gebruykende 't andere in den *Genitivus, Dativus, en Ablativus*. Noopende 't woord *Heere*, als men 'er God door verftaat, dan wil ik, uyt eerbiedigheyd voor dien naam, liever in den *Nominativus* zeggen *Heere*, en in den *Genitivus, des Heeren*: want het woord *Heer* is nu zo gemeen geworden, dat elk, die maar een fatfoenlyk kleet aan heeft, dien tytel krygt.

Naamwoorden in I óf IE uytgaande, hebben 't *Meervoudige* in iën, als

<i>Faali</i>	<i>faaliën</i>
<i>Griffi</i>	<i>griffiën</i>
<i>Kevi</i>	<i>keviën</i>
<i>Malie</i>	<i>maliën</i>
<i>Oli</i>	<i>oliën</i>
<i>Staatsi</i>	<i>staatsiën</i>
<i>Tralie</i>	<i>traliën</i>

Naamwoorden in *beyd* eyndigende, maaken hun *Meervoudige* in *beden*, als

<i>Boosbeyd</i>	<i>boosbeden</i>
<i>Waarbeyd</i>	<i>waarbeden</i>

Sommige Naamwoorden zyn onregelmatig in 't *Meervoudige*, door 't aanneemen van eene fillabe meer dan gewoonlyk is, als

By

<i>Ey</i>	<i>eyeren</i>
<i>Gemoed</i>	<i>gemoederen</i>
<i>Goed</i>	<i>goederen</i>
<i>Hoer</i>	<i>hoederen</i>
<i>Kind</i>	<i>kinderen</i>
<i>Kalf</i>	<i>kalveren</i> , dóch in de gemeene spraak
<i>Kleed</i>	<i>kleederen</i> . zegt men ook <i>kalven</i>
<i>Lam</i>	<i>lammeren</i>
<i>Lied</i>	<i>liederen</i>
<i>Rad</i>	<i>raderen</i>
<i>Rund</i>	<i>runderen</i>
<i>Réden</i>	<i>rédenen</i>
<i>Blad</i>	<i>bladen en bladeren</i>
<i>Been</i>	<i>Beenderen</i> , want <i>beenen</i> zyn eygentlyk <i>tibiae</i> , de stylen naamelyk die ons lighaam draagen.

Land heeft ook *landeryen*, dat is *landen* tót weyden óf beplantinge; en zo iemand ergens *Landery* mogte gezeyd hebben, dat is al zo zeldzaam als *pascuum* in 't Latyn, 't welk evenwel by *Varro* gevonden wordt.

Onder de Onregelmaatige mag men ook tellen

<i>Lid</i>	<i>leden</i>
<i>Stad</i>	<i>steden</i>
<i>Schip</i>	<i>schepen</i>
<i>Leer</i>	<i>leeringen</i>
<i>Bedrog</i>	<i>bedriegeryen</i>
<i>Krygsman</i>	<i>krygslieden</i>

Huys.

Huysman
*Verraad**huysluyden*
verraadersjen

Ontrent het woord *Huysman*, 't welk een *Landman* betékent, staat aan te merken, dat de verandering van 't geslacht ook een zeer groote verandering in de betékenisse maakt; want *Huysvrouw* is eygentlyk *Uxor* óf eenegetroowde vrouw, of ook de Eygenaareffe van een huys.

Etlyke zelfstandige Naamwoorden hebben geen Meervoudig getal, als *Adel*, *Beklag*, *Be-rouw*, *Geklap*, *Gepraat*, *Geboor*, *Gezwees*, *Geklag*, *Verkoop*, *Verloop*, *Vervolg*, *Toelag*, *Toevlugt*, *Heyl*, *Dronk*, *Dank*, *Draf*, *Vergift*, *Huysraad*, *Voorraad*, *Overfchot*, *Slym*, *Roest*, *Hoest*, *Gicht*, *Vleesch*, *Bloed*, *Breyn*, *Zwest*, *Etter*, *Pik*, *Hors*, *Wofsch*, *Kalk*, *Lym*, *Teer*, *Zwavel*, *Edik*, *Inkt*, *Mom*, *Droeffem*, *Hout*, *Zout*, *Zuyvel*, *Vet*, *Vlas*, *Gras*, *Kaf*, *Stros*, *Floot*, *Meel*, *Mout*, *Mofterd*, *Hennip*, *Kaneel*, *Foeli*, *Gengber*, *Peper*, *Honig*, *Praal*, *Pracht*, *Magt*, *Boert*, *Jók*, *Ernst*, *Vrees*, *Ruft*, *Slaap*, *Vaak*, *Rouk*, *Honger*, *Dorft*, *Toorn*, *Haat*, *Nyd*, *Leed*, *Tucht*, *Kuysheyd*, *Kindskeyd*, *Jeugd*, *Wasdom*, *Maagdom*, *Ouderdom*, *Gelaat*, *Trouw*, *Waan*, *Yver*, *Lucht*, *Weeder*, *Hitte*, *Koude*, *Sneeuw*, *Hagel*, *Dauw*, *Ryp*, *Vorft*, *Dooi*, *Drek*, *Slyk*.

De namen der Metaalen, als *Goud*, *Zilver*, *Koper*, *Tin*, *Yzer*, *Lood*, *Staal*, *Spencer*, *Quikzilver*.

Veele

Veele naamen van Akkergewassen, als *Koorn, Rogge, Tarwe, Garst, Haver, Boekweyt, Spelte.*

Sommige Naamwoorden die eenigermaate konnen aangemerkt worden als niet betrekkelijk onder 't Meervoudig getal, worden echter somtyds in 't veelvoudige gebruykt: want hoewel *Brood, Kaas, en Visch* als ondeelbaar geacht konnen worden, om dat men zegt, *Voorraad van brood en kaas, Eene zoó visch*: even gelyk men ook zegt, *De Vyand heeft het land verlaaten*; nógtans als 'er verscheydene enkele door verstaan worden, zegt men, *Oubakkene brooden: Gaave kaazen: Groote Visschen: en Het land is door de vyanden verwoest.* Zo zegt men ook *Groote Wateren, Vreemde Bieren, Koole Wynen, Bierazynen, Fyne Oliën; Eene laading van Suykeren en Siroopen: Voorts Fyne Lakenen, Grove Lynwaaten; Zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, Dikke Satynen, Geverwde Saaijen, Fyne Baaijen: Wyders Natte Zomers, Slappe Winters, Zwaare Regens, Groote Vuuren, Uytstaande Gelden.*

Eenige weynige Naamwoorden derven 't Eenvoudig getal, als, *Hersenen, Ouders, Lieden, Versenen.*

Van de

(*) B U Y G I N G E

Der Naamwoorden.

DE Naamwoorden zyn, zo wel in 't Meer-
voudige als Eenvoudige, aan zekere buy-
ginge door (†) *Naamvallen* onderworpen. Dee-
ze Naamvallen zyn zes in getal, naamelyk de
Nominativus, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*,
Vocativus, en *Ablativus*, welke men in 't Duytsch
noemt den *Noemer*, *Teeler*, *Geever*, *Aanklaa-
ger*, *Roepcr*, *Afneemer*: dóch om den Geleer-
den te gemoet te komen, zal ik my meest van
de Latynsche benaamingen, als best bekend,
bedienen, zonder daarom de Ongeletterden te
vergeeten: want om hunnent wille zal ik de ey-
genfchap deezer Naamvallen duydelyk aanwy-
zen, om hen, zo veel my moogelyk is, te doen
begrypen hoe ze gebruykt moeten worden.

Hoe vreemd nu deeze benaamingen iemand
ook moogen voorkomen, nógtans fchynr de
Reden, zo wel als de rechte eygenfchap der be-
woordinge, aanleyding daar toe gegeven te heb-
ben: want wat ongerymdheyd fteekt 'er tóch
in, dat men den rechten naam, waarmede iets
genoemd wordt, den *Noemer* heet, als *Vader*,
Moeder,

(*) *Declinatio*. (†) *Cafus*.

Moeder, Kind? En vermids men zegt, *Des vaders zoon*, dan is 't immers niet oneygen deezen naamval *Vaders*, den *Teeler* te noemen: dus zegt men ook, *De dóchter haarer moeder*, *De vogelen des luchts*, *De beesten des velds*, en *De visschen der zee*: Men gebruykt den *Teeler* ook om den genen, dien iets in eygendom toebehoort te betékenen, als, *Des mans huys*, *De man dier vrouwe*, en *Des kinds vader*. Hoewel nu de derde Naamval eygentlyk aanwyft het gene waar aan iets gegeven wordt, als, *De brief is den Graave of den Vorst behandigd*, en *Zy gaf het haaren vader*, zo heeft zulks echter eenige gemeenschap met geoven. 't Zelfde zy gezegd wegens den *Aanklaager*; want men zegt, *Zy klaagde hem aan*, en *Hy beschuldigde haar*. De vyfde Naamval heeft den naam van *Roeper*, en verscheelt niet van den *Noemer*; want het zoud immers oneygen zyn, iemand by eenen anderen naam te roepen óf aan te spreken, dan men gewoon is hem te noemen, als *Hoor hier Willem. ó Vader. Waar zyt gy, moeder? Komt gy, zuster?* En waarom men den zesden Naamval den *Afneemer* noemt, valt niet zwaar te begrypen, als men aanmerkt dat hy gebruykt moet worden als men van afneemen óf ontfangen spreekt, als, *De schotels wierden van de tafel afgenomen. En hy heeft een geschenk van den Hertoge ontfangen*. Dus veel van de benaaminge der Naamvallen; nu van 't gebruyk der zelve.

De *Nominativus*, betékend wordende door *Een, De, Het*, alsmede door *Ik, gy, by, zy*, geeft den naam en de beduydenis van het Naamwoord te verstaan, en wordt voor het *Werkwoord* gesteld, beantwoordende de vraage *Wie? óf Wat?* als *Een Man is 'er noodig: De Koning komt: Het buys schudt. Ik heet Willem. Gy zyt eene getrouwde vrouw; Hy gaat mank; Zy schreyde.*

De *Genitivus*, betékend door *Eens, eener, van eenen, des, der, van my, van hem, van het*; en in 't Meervoudige door *Der*, beantwoordt de vraage, *Wiens? Van wien? óf van wat? óf Waar van?* en in 't Meervoudige, *Welker?* als *De sterkte eens mans, en de bebedigheyd eener vrouwe, wordt 'er vereyscht. Des Konings goedertierenheyd. De achtbaarheyd van eenen Vorst. De diepte der Zee: De voorspoed der Kerke: Belóste van vergiffnisse: Des paerds zadel, óf De zadel van het paerd: De gével van 't buys: Hy deed het met het geld van my: 't Beleyd van hem was uytmuntend: Het geruysch der boomen.*

Men vindt 'er die beweeren dat *Van den vader*, óf *Van den burger*, schoon als een *Genitivus* gebruykt, nógtans eygentlyk voor eenen *Ablativus* te houden zy: maar als men 't recht inziét, schynt 'er een merkelyk onderscheyd te weezen, wanneer dit *Van* als een *Genitivus*, en wanneer als een *Ablativus* moet genomen worden: want dit zeggen, *De zadel van het paerd was van tryp*, levert ons eenen *Genitivus* en eenen *Ablativus*; naardien *van het paerd* hier zo veel is als *des paerds*; dóch

dóch zo is 't niet gelegen met de woorden *van tryp*, zynde dit zo veel als *van tryp gemaakt*, en in dien zin is 't woordtje *van*, het teken van den *Ablativus*, gelyk ook als men zegt, *Ik ligtte den zadel van het paerd*. Dat is, Ik nam hem daar af. Dit onderscheyd ziet men mede in deeze spreekwyzen, *Hy quam uyt het huys van zynen vader*, en *Hy nam het huys over van zynen vader*: want het eerste verbeeldt ons den *Genitivus*, en 't laatste den *Ablativus*. Maar dubbelzinnig is dit gezég, *Hy heeft het huys van zynen vader geërfd*, zynde zo veel als *Domum a patre suo hæreditario jure accepit*, en *Domum patris sui hæreditate adeptus est*. Ondertusschen vindt men ook in 't Latyn spreekwyzen die door eenen *Genitivus* óf door eenen *Ablativus*, zo als men lieft wil, uytgedrukt worden, als *Plenus vini*, en *plenus vino*; als mede *Admoneo te hujus rei*, óf *de hac re*: zulks dat het my niet der pyne waerd schynt, te krakkeelen óf 't woordtje *Van* eygentlyk het téken eens *Genitivus* óf eens *Ablativus* is; nademaal het blykt de betékenis van die beyde te weezen. Des niettegenstaande is het zeker, dat 'er Manlyke Naamwoorden zyn, die in den *Genitivus* het woordtje *des* niet dulden kunnen, zonder eene groote hardigheyd óf wrangheyd; want wie zegt tóch, *De dikte des masts*? Is 't hier niet beter te zeggen, *De dikte van den mast*? en zeker dit kan geen *Ablativus* genoemd worden, gelyk ook niet *Het boven-end van den mast*, het welk een

gedeelte van den mast is ; maar zo is 't niet gelegen met *De vleugel die door eenen rukwind van den mast afwaaide* ; waarom van den mast in dit geval ook een *Ablativus* is. Als men dan zegt *De breedte van het huys* , dan is van , het teken van den *Genitivus* ; maar , *De steen viel van 't huys* , geeft te kennen , dat van een *Ablativus* betekent.

De *Dativus* wordt betekend door *Eenen* , of *aaneene* , *Den* , *der* , of *aan de* , *aan het* , en *Hem* of *aan hem* ; *My* of *aan my* , *U* of *aan u* ; en beantwoordt de vraag , *Wien ? aan wie ? Aan wat ? Waar aan ?* als *De zaak is den Koning en der Koninginne voorgedraagen* : *De knecht is den meester onderwerpen* : *Het wierdt der (of aan de) Gemeynte voorgesteld* . 't *Quam den volke vreemd voor* : 't *Wierdt aan het volk bekend gemaakt* : *Ik heb het hem gegeven* : *Ik zeyd het hem* : *My is gezeyd* : *Hy vraagde my* . *Het beek is aan hem opgedraagen* : *Zy is aan hoofdpyn onderhevig* : 't *Lachgen is alleen den menschen eygen* , als zynde allen menschen aangebooren , en niet den beesten : *De zaak wierdt aan de mannen voorgesteld* ; *Het geschil wierdt aan de vrouwen verbleeven* . *Wacht u uoor 't quaad* .

De *Accusativus* hangt van 't *Werkwoord* af , en wordt uytgedrukt door *Eenen* , *eene* , *den* , *de* , *Hem* , *haar* , *het* , *hen* , *My* , *U* , beantwoordende de vraag *Wien ? wiet welken ? welke ? wat ?* en in 't meervoudige *Wien ?* als *Hy heeft eenen man gedood* : *Hy heeft eene vrouw getrouwd* . *Wy zagen den Koning en de Koningin* . *Ik hoorde u niet* . *Ik heb hem geroepen* :
Hy

Hy stiet my omverre. Hy heeft haar verlaaten: Zy hebben het hays gestut. Zysloegen het.

De *Vocativus* wordt gebruykt in 't roepen of aanspreeken, als *O Heere! Hoor hier man! Vrouw, zie voor u! Jongen, wacht u! O Gelukkig land! O Koning! O ik ongelukkige! of O my rampzalige!*

De *Ablativus* is kenbaar aan deeze merktékenen, *Van eenen, van eene, van een, van den, van de, van het, van hem, van my, van haar, van hen,* en beantwoordt de vraage, *Van wien? van welke? of van wat?* als, *Peeren verscb van eenen boom gescbud: Vruchten van een weelig land: Daar is een bevél gekomen van den Koning en de Koninginne: Het is van hem genomen: Zy quam van het land: Hy viel van 't huys: De weerbaan waande van den toren: Verlost van den dood: Bevryd van een qaaad wyf: Ontslagen van de koortse: Ik heb eenen brief van hem ontfangen: 't Quam van my voort: 't Is van haar genomen.* Somtyds wordt de *Ablativus* door 't woordtje *Van* alleen, zonder *den* of *de*, uytgedrukt, als *Een drank van wyn en water en limoenen gemaakt. De menschen moet men van ondengd afschrikken. Zy is verlost van kinde,*

Ik acht dat een Ongeletterde, zo hy anders een goed verstand heeft, uyt dit bericht, waar in ik met voordacht vry wydloopig ben geweest, het gebruyk der Naamvallen zal kunnen begrypen. Dies kom ik nu tót de Buyginge zelve, welke ik door een goed getal van voorbeelden zal aanwyzen, beginnende met **MANLYKE** Naamwoorden. Een-

*Eenvoudig.**Meervoudig.*

<i>Nominativus</i>	Een Man	<i>Nom.</i>	De Mannen
<i>Genitivus</i>	Eens Mans	<i>Gen.</i>	Der Mannen
<i>Dativus</i>	Eenen Man of Manne	<i>Dat.</i>	Den Mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen Man	<i>Acc.</i>	De Mannen
<i>Vocativus</i>	ô Man	<i>Voc.</i>	ô Mannen
<i>Ablativus</i>	Van eenen Man	<i>Abl.</i>	Van de Mannen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Mensch	<i>N.</i>	De Menschen
<i>Gen.</i>	Des Menschen	<i>G.</i>	Der Menschen
<i>Dat.</i>	Den Mensche	<i>D.</i>	Den of Aan de Menschen
<i>Acc.</i>	Den-Mensch	<i>A.</i>	De Menschen
<i>Voc.</i>	ô Mensch	<i>V.</i>	ô Menschen
<i>Abl.</i>	Van den Mensche	<i>Ab.</i>	Van de Menschen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Gód	Goden, <i>in alle de Naams-</i>
<i>Gen.</i>	Góds	<i>vallen.</i>
<i>Dat.</i>	Gode, <i>en Aan</i> Gód	
<i>Acc.</i>	Gód	
<i>Voc.</i>	ô Gód	
<i>Abl.</i>	Van ofuyt Gód, of van Gode	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afgód	N. De Afgoden
<i>Gen.</i>	Des Afgóds	G. Der Afgoden
<i>Dat.</i>	Den Afgód	D. Den óf Aan de Afgoden
<i>Acc.</i>	Den Afgód	A. De Afgoden
<i>Voc.</i>	ô Afgód	V. ô Afgoden
<i>Abl.</i>	Van den Afgód	Ab. Van de Afgoden

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vader	N. De Vaders óf Vaderen
<i>Gen.</i>	Des Vaders, óf Van den Vader	G. Der Vaderen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Vader.	D. Den óf Aan de Vaderen
<i>Acc.</i>	Den Vader	A. De Vaders óf Vaderen
<i>Voc.</i>	ô Vader	V. ô Vaders
<i>Abl.</i>	Van den Vader	Ab. Van de Vaderen

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Burger	N. De Burgers
<i>Gen.</i>	Des Burgers, óf Van den Burger	G. Der Burgeren
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Burger	D. Den óf Aan de Burgeren

M 5

Acc.

<i>Acc.</i> Den Burger	<i>A.</i> De Burgers
<i>Voc.</i> ô Burger	<i>V.</i> ô Burgers
<i>Abl.</i> Van den Burger	<i>Ab.</i> Van de Burgers

Dus worden ook geboogen, *Herder, Bakker, Brouwer, Maaier,* enz.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> De Zoon	<i>N.</i> De Zoonen
<i>Gen.</i> Des Zoons, <i>of</i> van den Zoon	<i>G.</i> Der Zoonen
<i>Dat.</i> Den Zoone, <i>of</i> Aanden Zoon	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Zoonen
<i>Acc.</i> Den Zoon	<i>A.</i> De Zoonen
<i>Voc.</i> ô Zoon	<i>V.</i> ô Zoonen
<i>Abl.</i> Van den Zoone	<i>Ab.</i> Van de Zoonen

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> De Neef	<i>N.</i> De Neeven
<i>Gen.</i> Des Neefs, <i>of</i> Vanden Neef	<i>G.</i> Der Neeven
<i>Dat.</i> Den Neeve, <i>of</i> Aanden Neef	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Neeven
<i>Acc.</i> Den Neef	<i>A.</i> De Neeven
<i>Voc.</i> ô Neef	<i>V.</i> ô Neeven
<i>Abl.</i> Van den Neeve	<i>Ab.</i> Van de Neeven

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> Een Vrind	<i>N.</i> De Vrindes
<i>Gen.</i> Eens Vrinds	<i>G.</i> Der Vrinden

Dat.

<i>Dat.</i> Eenen <i>of</i> Aan eenen Vrind	<i>D.</i> Den <i>of</i> aan de Vrinden
<i>Acc.</i> Eenen Vrind	<i>A.</i> De Vrinden
<i>Voc.</i> ô Vrind	<i>V.</i> ô Vrinden
<i>Abl.</i> Van eenen Vrind	<i>Ab.</i> Van de Vrinden
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> De Vyand	<i>N.</i> De Vyanden
<i>Gen.</i> Des Vyands, <i>of</i> van den Vyand	<i>G.</i> Der Vyanden
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> aan den Vyand	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Vyanden
<i>Acc.</i> Den Vyand.	<i>A.</i> De Vyanden
<i>Voc.</i> ô Vyand	<i>V.</i> ô Vyanden
<i>Abl.</i> Van den Vyand	<i>Ab.</i> Van de Vyanden
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> De Dienaar	<i>N.</i> De Dienaars <i>of</i> Dienaaren
<i>Gen.</i> Des Dienaars	<i>G.</i> Der Dienaaren
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> Aan den Dienaar	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Dienaaren
<i>Acc.</i> Den Dienaar	<i>A.</i> De Dienaars <i>of</i> Dienaaren
<i>Voc.</i> ô Dienaar	<i>V.</i> ô Dienaars (ren)
<i>Abl.</i> Van den Dienaar	<i>Ab.</i> Van de Dienaaren
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> De Knecht	<i>N.</i> De Knechts <i>of</i> Knechten
<i>Gen.</i> Des Knechts	<i>G.</i> Der Knechten
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> Aan den Knecht	<i>D.</i> Den <i>of</i> aan de Knechten
<i>Acc.</i> Den Knecht	<i>A.</i> De Knechten

Voc.

<i>Voc.</i> ô Knecht	<i>V.</i> ô Knechten	
<i>Abl.</i> Van den Knecht	<i>Ab.</i> Van de Knechten	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Koning	<i>N.</i> De Koningen	
<i>Gen.</i> Des Konings, <i>óf</i> Van den Koning	<i>G.</i> Der Koningen	
<i>Dat.</i> Den <i>óf</i> Aan den Koning	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de Koningen	
<i>Acc.</i> Den Koning	<i>A.</i> De Koningen	
<i>Voc.</i> ô Koning	<i>V.</i> ô Koningen	
<i>Abl.</i> Van den Koning	<i>Ab.</i> Van de Koningen	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Vórst	<i>N.</i> De	} Vórsten
<i>Gen.</i> Des Vórsten, <i>óf</i> Vanden Vórst	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Vórst, <i>óf</i> Aanden Vórst	<i>D.</i> Den <i>óf</i> aan de	
<i>Acc.</i> Den Vórst	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Vórst	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Vanden Vórst <i>óf</i> Vórst	<i>Ab.</i> Vande	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Graaf	<i>N.</i> De	} Graaven
<i>Gen.</i> Des Graaven, <i>óf</i> Vanden Graaf	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Graave, <i>óf</i> Aan den Graaf	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i> Den Graaf	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Graaf	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van den Graave	<i>Ab.</i> Van de	
		<i>Eenv.</i>

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Hertóg	<i>N.</i>	De	} Her- to- gen.
<i>Gen.</i>	Des Hertógen, óf Van den Hertóg	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Hertóge, óf Aan den Hertóg	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Hertóg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hertóg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hertóg óf Hertoge	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Heer	<i>N.</i>	De	} Hee- ren
<i>Gen.</i>	Des Heeren, óf Van den Heer	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Heere, óf Aan den Heer	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Heer	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Heer	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Heere	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Getuyge	<i>N.</i>	De	} Ge- tuy- gen.
<i>Gen.</i>	Des Getuygen, óf Van den getuyge	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Getuyge	<i>D.</i>	Den óf aan de	
<i>Acc.</i>	Den Getuyge	<i>A.</i>	De.	
<i>Voc.</i>	ô Getuyge	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Getuyge	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Hemel	<i>N.</i>	De	} Hémelen
<i>Gen.</i>	Des Hemels	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den of Aan den Hemel, en Ten Hemel	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Hemel	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hemel	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van of uyt den He- mel	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Tempel Spiegel, Nagel, Vlegel*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Dag	<i>N.</i>	De	} Dagen
<i>Gen.</i>	Des Dags, of 3 Daags	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den of Aan den Dag	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	Den Dag	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Dag	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Dag, Ten Dage, of By Dage	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Nacht	<i>N.</i>	De	} Nachten
<i>Gen.</i>	Des Nachts	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Nacht	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Nacht	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Nacht	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van den Nacht, of by Nachte	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Boom	<i>N.</i> De	} Boomen
<i>Gen.</i> Des Booms, <i>of</i> Vanden Boom	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> Aan den Boom	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Den Boom	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Boom	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van den Boom	<i>Ab.</i> Van de	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	

<i>Nom.</i> De Berg	<i>N.</i> De	} Berge
<i>Gen.</i> Des Bergs, <i>of</i> Van den Berg	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> Aan den Berg	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Den Berg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Berg	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van den Berg <i>of</i> Berge	<i>Ab.</i> Van de	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	

<i>Nom.</i> De Mond	<i>N.</i> De Monden	}
<i>Gen.</i> Des Monds	<i>G.</i> Der Monden	
<i>Dat.</i> Den <i>of</i> Aan den Mond	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Monden	
<i>Acc.</i> Den Mond	<i>A.</i> De Monden	
<i>Voc.</i> ô Mond	<i>V.</i> ô Monden	
<i>Abl.</i> Van den Mond <i>en</i> Uyt den Monde.	<i>Ab.</i> Van de Monden	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Weg	<i>N.</i>	De	} We- gen.
<i>Gen.</i>	Des Wegs <i>of</i> Van G. den Weg	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Weg	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den weg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Weg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Weg, Te wege, van mynent Wege	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Brief	<i>N.</i>	De	} Brie- ven.
<i>Gen.</i>	Des Briefs, <i>of</i> Van G. den Brief	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Brief	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Brief	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Brief	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Brief Zo ook <i>Dief.</i>	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Mast	<i>N.</i>	De	} Mas- ten.
<i>Gen.</i>	Vanden Mast	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Mast	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Mast	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Mast	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Mast Zo ook <i>Last.</i>	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Hengft	<i>N.</i>	De	} Heng- ften.
<i>Gen.</i>	Des Hengfts, <i>of</i>	<i>G.</i>	Der	
	Vanden Hengft			
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
	Hengft			
<i>Acc.</i>	Den Hengft	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hengft	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hengft	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Ezel	<i>N.</i>	De Ezels <i>of</i> Ezelen
<i>Gen.</i>	Des Ezels	<i>G.</i>	Der Ezelen
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Ezelen
	den Ezel		
<i>Acc.</i>	Den Ezel	<i>A.</i>	De Ezels <i>of</i> Ezelen
<i>Voc.</i>	ô Ezel	<i>V.</i>	ô Ezels
<i>Abl.</i>	Van den Ezel	<i>Ab.</i>	Van de Ezelen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Staf	<i>N.</i>	De	} Sta- ven.
<i>Gen.</i>	Des Stafs, <i>of</i>	<i>G.</i>	Der	
	Vanden staf			
<i>Dat.</i>	Aan den Staf, <i>of</i>	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan	
	<i>of</i> Den Stave		de	
<i>Acc.</i>	Den Staf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Staf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Staf, <i>of</i>	<i>Ab.</i>	Van de	
	Van den Stave			

Dóch *Graf* en *Kaf* zyn van 't Onzydig ge-
flacht.

N

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Rók	<i>N.</i>	De	} Rók- ken
<i>Gen.</i>	Des Róks, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	vanden Rók			
<i>Dat.</i>	Aanden Rók	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Rók	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rok	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Rok	<i>Ab.</i>	Vande	} Zo buygt men ook <i>Brók</i> en <i>Stók</i> .

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Naam	<i>N.</i>	De	} Naa- men
<i>Gen.</i>	Des Naams, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Vanden Naam			
<i>Dat.</i>	Den Naame <i>óf</i>	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
	Aanden Naam			
<i>Acc.</i>	Den Naam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Naam	<i>V.</i>	ô	} <i>Ab.</i> Vande
<i>Abl.</i>	Vanden Naame	<i>Ab.</i>	Vande	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Bliksem	<i>N.</i>	De	} Blik- semen
<i>Gen.</i>	Des Bliksems, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Vanden Bliksem			
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aanden	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
	Bliksem			
<i>Acc.</i>	Den Bliksem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Bliksem	<i>V.</i>	ô	} <i>Ab.</i> Vande
<i>Abl.</i>	Vanden Bliksem	<i>Ab.</i>	Vande	

Aldus buygt men ook de woorden *Bodem*, *Boezem*, enz.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Profeet	<i>N.</i>	De	} Pro- fee- ten,
<i>Gen.</i>	Des Profects óf Profeeten	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Profecte, óf Aan den Profeet.	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Profeet	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Profeet	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Profect	<i>Ab.</i>	Vande	

De Ridder Konstantyn Huygens heeft op een zonderlinge wyze den *Genitivus* van eygene Naamen gevormd: want by hem vindt men *Tennens, Klaasens, Thysens*, enz. En Melis Stoke heeft aan den naam eener Vrouwe den *Genitivus* doen uytgaan in *en*; zeggende, *Florens Sophien sone*: Dóch niemand behoeft zulks naa te volgen: want in *Eygene* naamen drukt men den *Genitivus* best uyt door 't byvoegen van eene *S*, als *Willems, Jakóbs, Pieters*. Maar zulke naamen die in *S* uytgaan hebben geen verandering van noode: want men mag zeggen *Paulus bekeering: Christus hemelvaart: Lukas Evangelij: Herodes Kindermoord*: dóch met den naam *Klaas* wil zulks niet wel gaan: En indien men niet kan goedvinden op Huygens voorbeeld te zeggen *Klaasens*; dan zou men kunnen zeggen, *Klaas zyn boed*. Maar de naamen die met eene *Klinkletter* eyndigen, neemen eene *S* tót zich, als *Judas zoonen. Farabs versoktbeyd. Karst wyne raad*.

196 W. SEWELS *Nederduytsche*
raad. Jehus wagen. Esaus onbedachtzaamheyd.
Levi's naakomelingen.

De naam van *Jooft* maakt den *Genitivus* door 't byvoegen van de fillabe *en*, als *Jillis Jooften*, dat is *Joofts* zoon, en *Maaike Jooften* voor *Joofts* dochter. Zo zou men ook moogen zeggen *Jooften mantel*, en als men 't wel in ziet, schynt dit eene tzamentrekking te zyn van *Jooft zyn mantel*.

De Buyging der VROUWELYKE Naamwoorden is als volgt.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nominativus</i>	De Vrouw	<i>N.</i>	De Vrouwen
<i>Genitivus</i>	Der Vrouwe	<i>Gen.</i>	Der Vrouwen
<i>Dativus</i>	Aan de (of Der) Vrouwe	<i>Dat.</i>	Den of Aan de Vrouwen
<i>Accusativus</i>	De Vrouw	<i>Acc.</i>	De Vrouwen
<i>Vocativus</i>	ô Vrouw	<i>Voc.</i>	ô Vrouwen
<i>Ablativus</i>	Vande Vrouwe	<i>Abl.</i>	Vande Vrouwen

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Koningin	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Koninginne	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aande, (of Der) Koninginne	<i>D.</i>	Den of Aan de
<i>Acc.</i>	De Koningin	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Koningin	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Vande Koninginne	<i>Ab.</i>	Van

} Koninginnen.
Even

Even zo worden ook geboogen de woorden-
Vriendin, Leeuwin, enz.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Leeraarés		<i>N.</i> De	} Lee- raa- résfen
<i>Gen.</i> Der Leeraarésse		<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Leeraarésse		<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Leeraarés		<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Leeraarés		<i>V.</i> ô	
<i>Ab.</i> Van de Leeraarésse		<i>Ab.</i> Van de	

Zo insgelyks *Martelaarés, Meesterés, Voogdés,*
enz,

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Moeder		<i>N.</i> De Moeders	
<i>Gen.</i> Der Moeder		<i>G.</i> Der Moederen	
<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Moeder		<i>D.</i> Den óf Aan de Moe- deren	
<i>Acc.</i> De Moeder		<i>A.</i> De Moeders óf Moe- deren	
<i>Voc.</i> ô Moeder		<i>V.</i> ô Moeders	
<i>Abl.</i> Van de Moeder		<i>Ab.</i> Van de Moederen	

Zo ook *Dochter.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Zuster		<i>N.</i> De Zusters	
<i>Gen.</i> Der Zuster		<i>G.</i> Der Zusteren	
		<i>N</i> 3	<i>Dat.</i>

<i>Dat.</i> Aan de (of Der)	<i>D.</i> Den of Aan de
Zuster	Zustersen
<i>Acc.</i> De Zuster	<i>A.</i> De Zusters
<i>Voc.</i> ô Zuster	<i>V</i> ô Zusters
<i>Abl.</i> Van de Zuster	<i>Ab.</i> Van de Zustersen

Dus buygt men ook *Vryfter*, *Naafter*, enz.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i> De Nicht	<i>N.</i> De	}	<i>Nicht</i>	ten.
<i>Gen.</i> Der Nichts	<i>G.</i> Der			
<i>Dat.</i> Aan de Nicht	<i>D.</i> Den of Aan de			
<i>Acc.</i> De Nicht	<i>A.</i> De			
<i>Voc.</i> ô Nicht	<i>V</i> ô			
<i>Abl.</i> Van de Nicht	<i>Ab.</i> Van de			

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i> De Hoer	<i>N.</i> De	}	<i>Hoer</i>	ren.
<i>Gen.</i> Der Hoere	<i>G.</i> Der			
<i>Dat.</i> Aan de Hoere	<i>D.</i> Den of Aan de			
<i>Acc.</i> De Hoer	<i>A.</i> De			
<i>Voc.</i> ô Hoer	<i>V.</i> ô			
<i>Abl.</i> Van de Hoere	<i>Ab.</i> Van de			

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i> De Weduwe	<i>N.</i> De	}	<i>Wedu</i>	wen.
<i>Gen.</i> Der, of Van de	<i>G.</i> Der			
Weduwe				
<i>Dat.</i> Aan de (of Der)	<i>D.</i> Den of Aan de			
Weduwe	<i>A.</i> De			
<i>Acc.</i> De Weduwe				
<i>Voc.</i> ô Weduwe	<i>V.</i> ô			
<i>Abl.</i> Van de Weduwe	<i>Ab.</i> Van			

Zo

Zook *Aarde*, *Genade*, *Wyze*, en andere Naamwoorden in *e* uytgaande; dóch *Zee* heeft in 't Meervoudig *Zéén*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Waereld	Waerelden,
<i>Gen.</i>	Der Waereld, óf's Waerelds	in alle Naam- vallen, zo
<i>Dat.</i>	Aan de Waereld, óf Der Waereld	men t'eeniger tyd dit
<i>Acc.</i>	De Waereld	woord in het
<i>Voc.</i>	ô Waereld	meervoudig
<i>Abl.</i>	Van de Waereld	getal gebruy- ken moet.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Stad	N. De	} Ste- den
<i>Gen.</i>	Der Stad óf Stede	G. Der	
	óf't Stads		
<i>Dat.</i>	Aan de Stad	D. Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Stad	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Stad	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van de Stad, en Ter Stede	Ab. Vande	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Deur	N. De	} Deur- ren
<i>Gen.</i>	Der Deure	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Deur	D. Aande	
<i>Acc.</i>	De Deur	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Deur	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van de Deur, en Ter Deure uyt	Ab. Vande	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Duyf	<i>N.</i>	De	} Duy- ven
<i>Gen.</i>	Der Duyve	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Duyf	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Duyf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Duyf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Duyf	<i>Ab.</i>	Vande	

Zo insgelyks de woorden *Huyf*, *Druyf*, *Kuyf*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Kaers	<i>N.</i>	De	} Kaer- fen.
<i>Gen.</i>	Der Kaerse, óf Van de Kaers	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kaers	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Kaers	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kaers	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kaerse	<i>Ab.</i>	Vande	

Aldus buygt men ook de Woorden *Tasch*, en *Kas*, welker *Genitivus* is *Tassche*, en *Kasse*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Spys	<i>N.</i>	De	} Spy- zen
<i>Gen.</i>	Der Spyze	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Spyze	<i>D.</i>	Aande	
<i>Acc.</i>	De Spys	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Spys	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Spyze	<i>Ab.</i>	Vande	

Zo

Zo ook de woorden *Spies*, *Liesch*, welker *Genitivus* is *Spieffe*, *Liesche*.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Knóds	<i>N.</i> De	} Knod- fen
<i>Gen.</i> De Knódsfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Knódsfe	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Knóds	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Knóds	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Knódsfe	<i>Ab.</i> Van de	

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Koets	<i>N.</i> De	} Koet- fen
<i>Gen.</i> Der Koetsfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Koetsfe	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Koets	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Koets	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Koetsfe	<i>Ab.</i> Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Plaats*, *Koorts*, *Toorts*.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Klók	<i>N.</i> De	} Klók- ken
<i>Gen.</i> Der Klókke	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aande Klók	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i> De Klók	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Klók	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Vande Klók	<i>Ab.</i> Vande	

Zo buygt men ook de woorden *Mik*, *Kruk*, *Nuk*.

N 5

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Kruyk	<i>N.</i> De	} Kruy- ken
<i>Gen.</i>	Der Kruyke	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kruyke	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kruyk	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Kruyk	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kruyke	<i>Ab.</i> Van de	

Zo wordt ook geboogen het woord *Week*; evenwel zegt men ook *Driemaal's Weeks*, zo wel als *Tweemaal ter weeke*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Galg	<i>N.</i> De	} Gal- gen
<i>Gen.</i>	Der Galge, of Van de Galg	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Galg, Ter Galg	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Galg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Galg	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van de Galge	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Slang	<i>N.</i> De	} Slan- gen
<i>Gen.</i>	De Slange	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Slange	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Slang	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Slang	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van de Slange	<i>Ab.</i> Van de	

Koe, waar voor *Vondel* zegt *koei*, is in alle de
Naam-

Naamvallen eveneens, en heeft in 't Meervoudig
Koojen.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vlam	<i>N.</i>	De	} Vlam- men
<i>Gen.</i>	Der Vlamme, <i>of</i> G.	Der		
	Van de Vlam			
<i>Dat.</i>	Aan de Vlamme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Vlam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vlam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Vlamme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Stem	<i>N.</i>	De	} Stem- men
<i>Gen.</i>	Der Stemme	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Stemme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Stem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Stem	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Stemme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Pen	<i>N.</i>	De	} Pen- nen
<i>Gen.</i>	Der Penne	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Penne	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Pen	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pen	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Penne, <i>of</i> Ab.	<i>Ab.</i>	Van de Uyt de Penne.	
	Zo ook 't woord <i>Ben.</i>			

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Lamp	<i>N.</i> De	} Lam- pen
<i>Gen.</i> Der Lampe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Lampe	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i> De Lamp	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Lamp	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Lampe	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Zon	Zonnen, Byaldien het
<i>Gen.</i> Der Zonne	t'eeniger tyd
<i>Dat.</i> Aan de, óf Der Zonne	gebeurt dat
<i>Acc.</i> De Zon	men van
<i>Voc.</i> ô Zon	meer dan éé- ne Zon spree- ken moet.
<i>Abl.</i> Van de Zonne	

*Eenv.**Eenv.*

<i>Nom.</i> De Munt	<i>Nom.</i> De Hulp
<i>Gen.</i> Der Munte	<i>Gen.</i> Der Hulpe
<i>Dat.</i> Aan de Munte	<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Hulpe
<i>Acc.</i> De Munt	<i>Acc.</i> De Hulp
<i>Voc.</i> ô Munt	<i>Voc.</i> ô Hulp
<i>Abl.</i> Van de Munte	<i>Abl.</i> Van de Hulpe

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Quaal	<i>N.</i>	De	} Quaa- len
<i>Gen.</i>	De Quaale	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Quaale	<i>D.</i>	Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Quaal	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Quaal	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Quaale	<i>Ab.</i>	Van de	

De *Genitivus* van *Rôl*, *Bel*, *Schel*, is *Rôlle*, *Belle*, *Schelle*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Kerk	<i>N.</i>	De	} Ker- ken
<i>Gen.</i>	Der Kerke, of Van de Kerk	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of Der) Kerke	<i>D.</i>	Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kerk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kerk	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kerke	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus buygt men ook de woorden *Spreuk*, *Reuk*, *Kreuk*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Gemeente, of Gemeynthe	<i>N.</i>	De	} Ge- meen- ten of Ge- meyn- ten
<i>Gen.</i>	Der Gemeente	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of Der) Gemeente	<i>D.</i>	Den of Aan de	
<i>Acc.</i>	De Gemeente	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gemeente	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gemeente	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Pers	<i>N.</i>	De	} <i>Person</i>
<i>Gen.</i>	Der Perse, of Vande Pers	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Perse	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Pers	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pers	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Perse	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Paerl	<i>N.</i>	De	} <i>Paer- len.</i>
<i>Gen.</i>	Der Paerle	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Paerle	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Paerl	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Paerl	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Paerle	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vrindschap	<i>N.</i>	De	} <i>Vrind- schap- pen.</i>
<i>Gen.</i>	Der Vrindschap	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Vrind- schap	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Vrindschap	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vrindschap	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Vrindschap	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook *Blydschap, Eygenschap, Gemeenschap, enz.*
 Maar *Gereedschap, Gezelschap, Landschap, enz.* zyn
 Onzydig, en neemen in den *Genitiuus* een *s* aan,
 gelyk hiernaa getoond zal worden.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Gelykenis	<i>N.</i>	De	} Gelykenissen
<i>Gen.</i>	Der Gelykenisse	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Gelykenisse	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Gelykenis	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gelykenis	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gelykenisse	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook de woorden *Gevangenis*, *Kennis*, enz.
Eenv. *Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Waarheid	<i>N.</i>	De	} Waarheden
<i>Gen.</i>	Der Waarheid	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of Der) Waarheyd	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Waarheyd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Waarheyd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Waarheyd	<i>Ab.</i>	Vande	

Eveneens buygt men *Gerechtigheyd*, *Heyligheyd*, en alle andere woorden in *heyd* uytgaande, uytgenomen *Inzonderheyd*, het welk geen Naamwoord, maar een Bywoord is.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Afgodery	<i>N.</i>	De	} Afgoderyen.
<i>Gen.</i>	Der Afgoderye	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of der) Afgoderye	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	De Afgodery	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Afgodery	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>				

Abl.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Spóttorny	N. De	} Spót- ter- nyen
<i>Gen.</i>	Der Spóttorny	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan de, (<i>óf</i> Der Spóttorny	D. Der <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Spóttorny	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Spóttorny	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van de Spóttorny	Ab. Van de	

Aldus worden ook geboogen de woorden, *Boe-
 very, Tovery, Ververy, Slaaverny, Zottorny.*

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afdeeling	N. De Afdeelingen
<i>Gen.</i>	Der Afdeeling	G. Der Afdeelingen
<i>Dat.</i>	Aan de Afdeeling	D. Den <i>óf</i> Aan de Af- deelingen
<i>Acc.</i>	De Afdeeling	A. De Afdeelingen
<i>Voc.</i>	ô Afdeeling	V. ô Afdeelingen
<i>Abl.</i>	Van de Afdeeling	Ab. Van de Afdeelingen

Zo buygt men ook *Besmetting, Dwaaling*, en eene menigte van Naamwoorden in *ing* uytgaande.

Hoewel de *Genitivus* der woorden van 't Vrouwelyk Geslacht eygentlyk geen S aan 't eynde van 't woord vereyscht, nógtans brengt het gebruyk mede dat men zegt, 's *Moeders liefste kind. Haar Zusters man. Zyne Vrouws voorkinderen. De Stads*

Stads gebouwen. Judiths vader, Elizabeths moeder, Geertruyds broeder. Annas man Marias zuster. Zo schryft men ook wel op 't voorbeeld van den Ridder Hooft, *Veel Wysheyds, en Voorzigtigheyds genoeg* En 't is heel gebruykelyk te zeggen: *Geneegenheyds halve, Duydelykheyds halve, Vrin. schaps halve, Om de deugds wille.*

ONZYDIGE Naamwoorden buygt men op de vólgende wyze.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Geld	<i>N.</i>	De Gelden
<i>Gen.</i>	Des Gelds, <i>of</i> Van 't Geld	<i>G.</i>	Der Gelden
<i>Dat.</i>	Aan 't Geld	<i>D.</i>	Aan de Gelden
<i>Acc.</i>	Het Geld	<i>A.</i>	De Gelden
<i>Voc.</i>	ô Geld	<i>V.</i>	ô Gelden
<i>Abl.</i>	Van het Geld	<i>Ab.</i>	Van de Gelden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Veld	<i>N.</i>	De Velden
<i>Gen.</i>	Des Velds	<i>G.</i>	Der Velden
<i>Dat.</i>	Aan het Veld, <i>of</i> den Velde .	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Velden
<i>Acc.</i>	Het Veld	<i>A.</i>	De Velden
<i>Voc.</i>	ô Veld	<i>V.</i>	ô Velden
<i>Abl.</i>	Van het Veld, <i>of</i> Vanden Velde	<i>Ab.</i>	Van de Velden

Maar *Speld* is Vrouwelyk, daarom mag men in den *Genitivus* zeggen *De punt der spelde.*

○

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Hoofd	<i>N.</i>	De	} Hoofden
<i>Gen.</i>	Des Hoofds, <i>óf</i> Van 't Hoofd	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Hoofd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Hoofd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hoofd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Hoofd, <i>en</i> <i>Ab.</i> Uyt dien Hoofde	<i>Vande.</i>		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Land	<i>N.</i>	De	} Landen
<i>Gen.</i>	Des Lands, <i>óf</i> Van 't Land	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lande, <i>óf</i> Aan 't Land	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Land	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Land	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Land, <i>óf</i> <i>Ab.</i> Van <i>óf</i> uyt den Lande, <i>óf</i> te Lande	<i>Vande</i>		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Vólk	<i>N.</i>	De	} Volken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Gen.</i>	Des Vólks	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Vólke, <i>óf</i> Aan 't Vólk	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Vólk			
<i>Voc.</i>	ô Vólk	<i>V.</i>	De	
<i>Abl.</i>	Van het Vólk, <i>óf</i> Vanden Volke, <i>Ab.</i> Vande	<i>A.</i>	ô	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Schip	<i>N.</i>	De	} Sche- pen
<i>Gen.</i>	Van het Schip, <i>of</i> G. des Schips	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Schip	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Schip	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Schip	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van 't Schip, <i>en</i> Te Schepe	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Jaar	<i>N.</i>	De	} Ja- ren
<i>Gen.</i>	Des Jaars, <i>of</i> Van 't Jaar	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Jaar	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Jaar	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Jaar	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Jaar, <i>en</i> In den Jaare	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Kind	<i>N.</i>	De	} Kin- deren
<i>Gen.</i>	Des Kinds, <i>of</i> Van 't Kind	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Kind	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Kind	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kind	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Kind, <i>en</i> Van Kinde	<i>Ab.</i>	Van de	

Ding dat in den *Genitivus* des *Dings*, in d' *Ablativus* van het *Ding*, en in 't Meervoudig *Dingen* heeft, wordt ook ontrent zo geboogen.

Eenv.

Nom. Het Bloed

Gen. Des Bloeds, *of*
Van het Bloed.

Dat. Aan het Bloed, *of*
Den Bloede.

Acc. Het Bloed

Voc. ô Bloed.

Abl. Van het Bloed, *of*
In den Bloede;
Uyt den Bloede, *en*
Met den Bloede.

Dit woord heeft geen Meervoudig getal, 't en zy wanneer men 'er een Onnozel mensch door verstaat, en dan is het van 't Manlyk geslacht; want men zegt, *Die Bloed*; en dan is de *Dativus*, Aan den Bloed, de *Ablativus* Van den Bloed, en 't Meervoudig getal is *De Bloeds*.

Eenv.

Meerv.

Nom. Het Kleed, *N.* De

Gen. Des Kleeds, *of* *G.* Der

Van het Kleed

Dat. Aan 't Kleed : *D.* Den *of* Aande } Klee-

Acc. Het Kleed *A.* De } deren

Voc. ô Kleed *V.* ô

Abl. Van het Kleed *Ab.* Vande }

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Lam	<i>N.</i>	De	} Lam- meren
<i>Gen.</i>	Des Lams, <i>óf</i> Van G. het Lam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lamme, <i>óf</i> Aan het Lam	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Lam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Lam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Lam	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Rund	<i>N.</i>	De	} Run- deren
<i>Gen.</i>	Des Runds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Rund	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Rund	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rund	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Rund	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook *Kalf, Hoen, Rad, Blad,*
welker Meervoudige is *Kalveren, Hoenderen, Ra-
deren, Bladen en Bladeren.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Paerd	<i>N.</i>	De	} Paer- den
<i>Gen.</i>	Des Paerds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Paerde, <i>óf</i> Aan het Paerd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Paerd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Paerd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Paerd <i>en Te Paerde</i>	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Wyf	<i>N.</i>	De	} Wy- ven
<i>Gen.</i>	Des Wyfs, <i>of</i> Van 't Wyf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Wyve, <i>of</i> Aan't Wyf	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Wyf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Wyf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Wyf, <i>of</i> Vanden Wyve	<i>Ab.</i>	Vande	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Dak	<i>N.</i>	De	} Da- ken
<i>Gen.</i>	Des Daks, <i>of</i> Van het Dak	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Dake, <i>of</i> Aan het Dak	<i>D.</i>	Aande	
<i>Acc.</i>	Het Dak	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Dak	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Dak, <i>en</i> Ten Dakeuyt	<i>Ab.</i>	Vande	

Pak, *Rak*, *Vak*, *Hek*, *Stak*, zyn in den *Genitivous*, als *Dak*; maar lyden in de andere *Naamvallen* geen verandering, hebbende in 't *Meervoudige* *Pakken*, *Rakken*, *Vakken*, *Hekken*, *Stukken*.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Pad	N. De	} Paden
<i>Gen.</i>	Des Pads, <i>of</i> Van het Pad	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den Pade, <i>of</i> Aan 't Pad	D. Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Pad	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Pad	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van het Pad, <i>of</i> Van den Pade	Ab. Vande	

Dus buygt men ook het woord *Zaad*. *Vat* heeft in den Dativus *Den Vate*, maar *Gat*, en *Slôt*, lyden naauwlyks verandering; en in 't Meervoudige zegt men *Vaten*, *Gaten*, *Sloten*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Graf	N. De	} Gra- ven
<i>Gen.</i>	Des Grafs, <i>of</i> Van 't Graf	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Graf, <i>of</i> Ten Grave	D. Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Graf	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Graf	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van het Graf, Uyt den Grave, <i>of</i> Ten Grave uyt	Ab. Vande	

Kaf heeft in den Genitivus, *Des Kafs*, *of* *Van 't Kaf*; meer veranderinge lydt het niet. 't *Hof* heeft in den Ablativus, *Ten Hove*

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Gebéd	<i>N.</i> De	} Ge- be- den
<i>Gen.</i>	Des Gebéds, <i>óf</i> Van't Gebéd	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan't Gebéd	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Gebéd	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Gebéd	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gebéd, en In den Gebede	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Bevé	<i>N.</i> De	} Bevé- len
<i>Gen.</i>	Des Bevéls, <i>óf</i> Van het Bevé	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Bevé	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Bével	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Bevé	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Bevé	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Dal* en *Hól*, die in't Meervoudige hebben *Dalen*, *Hólen* en *Hóllen*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Anker	<i>N.</i> De Ankers
<i>Gen.</i>	Des Ankers, <i>óf</i> Van't Anker	<i>G.</i> Der Ankeren
<i>Dat.</i>	Aan het Anker	<i>D.</i> Den Ankeren, <i>óf</i> Aan de Ankers
<i>Acc.</i>	Het Anker	<i>A.</i> De Ankers
<i>Voc.</i>	ô Anker	<i>V.</i> ô Ankers
<i>Abl.</i>	Van het Anker	<i>Ab.</i> Van de Ankers

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Venster	N. De Vensters
<i>Gen.</i>	Des Vensters,	of G. Der Vensteren
	Van het Venster	
<i>Dat.</i>	Aan 't Venster,	D. Den of Aan de Vensteren
	en Den Venstere in	
<i>Acc.</i>	Het Venster	A. De Vensters
<i>Voc.</i>	ô Venster	V. ô Vensters
<i>Abl.</i>	Van het Venster	Ab. Van de Vensteren
	Uyt het Venster,	
	of Ten Venstere uyt	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Gezelschap	N. De	
<i>Gen.</i>	Des Gezelschaps,	G. Der	
	of Van 't Gezelschap		
<i>Dat.</i>	Den Gezelschappe,	D. Den of Aan de	
	of Aan 't Gezelschap	} Gezelschappen	
<i>Acc.</i>	Het Gezelschap		A. De
<i>Voc.</i>	ô Gezelschap		V. ô
<i>Abl.</i>	Van het Gezelschap		Ab. Van de

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Landschap	N. De
<i>Gen.</i>	Des Landschaps,	G. Der
	of Van het Landschap.	

O 5

Dat;

<i>Dat.</i>	Aan't Landschap óf Den Land- schappe	<i>D.</i> Den óf Aan de	} Land- schap- pen
<i>Acc.</i>	Het Landschap	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Landschap	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Landschap	<i>Ab.</i> Vande	

Zo ook *Admiraalschap*, *Burgerschap*, *Genoot-
schap*, enz. Maar *Boodschap*, *Gemeenschap*, *Vrind-
schap*, enz. zyn van't Vrouwelyk geslacht, en nee-
men doorgaans geen *s* in den *Genitivus* aan.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Getuygenis	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- genis- fen
<i>Gen.</i>	Van't Getuygenis óf Des Getuyge- nisse.	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Getuygenisse, óf Aan't Getuy- genis	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Getuygenis	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Getuygenis	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Getuyge- nisse	<i>Ab.</i> Vande	

Zó ook *Vonnis*. Dóch alle andere Naamwoor-
den in *nis* zyn Vrouwelyk.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Gedeelte	<i>N.</i>	De	} Ge- deel- ten
<i>Gen.</i>	Des Gedeeltes, <i>of</i> Van 't Gedeelte	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Gedeelte	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan	
<i>Acc.</i>	Het Gedeelte	<i>A.</i>	De de	
<i>Voc.</i>	ô Gedeelte	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gedeelte	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Gebeente*, *Ge-
steente*, uytgenomen dat zy niet eygentlyk een
Meervoudig getal hebben.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Beginfel <i>of</i> Begin	<i>N.</i>	De	} Be- gin- felen
<i>Gen.</i>	Des Beginfels <i>of</i> Begins, <i>of</i> Van 't Begin <i>of</i> Begin- fel	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Beginfel, <i>of</i> Begin	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Beginfel, <i>of</i> Be- gin	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Beginfel, <i>of</i> B. gin	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Beginfel, <i>of</i> Van den Be- ginne, <i>en</i> In den Beginne	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Vogeltje	<i>N.</i> De	} Vo- gel- tjes
<i>Gen.</i> Des Vogeltjes, <i>of</i> G. Der Van't Vogeltje	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan het Vogeltje	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aande	
<i>Acc.</i> Het Vogeltje	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Vogeltje	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van het Vogeltje	<i>Ab.</i> Vande	

Alhier staat aan te merken dat men by Ver-
kleynde Naamen het *Lédeken Des* in den *Geni-
tivus* menigmaal achterwege laat, en daarvoor
eene *t* met een Uytlaatings teken (*Apostrophe*)
stelt, dus, 't *Vrouwtes man*, 't *Scheepjes zeyl*,
't *Mannetjes boed*, enz.

Van de

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

BYvoegelyke Naamwoorden hebben veeler-
leye uytgangen: De volgende zyn vermengd,
als

<i>Groot</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Hoog</i>	<i>Laag</i>
<i>Lang</i>	<i>Kort</i>
<i>Breed</i>	<i>Smal</i>
<i>Dik</i>	<i>Dun</i>
<i>Wys</i>	<i>Gek</i>

Glad

<i>Glad</i>	<i>Ruyg óf Oneffen</i>
<i>Heet</i>	<i>Koud</i>
<i>Schrander</i>	<i>Dom</i>
<i>Stout</i>	<i>Blood</i>
<i>Dapper</i>	<i>Flaauw</i>
<i>Blyd</i>	<i>Droevig óf bedroefd</i>
<i>Kloek</i>	<i>Traag</i>
<i>Scherp</i>	<i>Stomp en bot</i>

Sommige zyn van Zelfftandige Naamwoorden afgeleyd, en eyndigen in *lyk*, als

Broederlyk	}	Van	}	Broeder
Geestelyk				Geest
Gevaarlyk				Gevaar
Gódyk				Gód
Lighaamlyk				Lighaam
Lieflyk				Lief
Redelyk				Reden
Vrouwelyk				Vrouw
Zeedelyk				Zeede

Andere eyndigen in *sch*, als

Aardsch	}	Van	}	Aarde
Hemelsch				Hemel
Heydensch				Heydenen
Kindsch				Kind
Hooffsch				Hóf

Etlyke eyndigen in *en*, als

Aarden	}	Van	}	Aarde
Gouden				Goud
Houten				Hout
Wollen				Wol

Ecnige

Eenige hebben tót eenen uytgang *zaam*, als

Arbeydzaam	} Van }	<i>Arbeyd</i>
Deugdzaam		<i>Deugd</i>
Groeizaam		<i>Groei</i>
Heylzaam		<i>Heyl</i>
Minzaam		<i>Min</i>
Raadzaam		<i>Raad</i>

Verfcheydene gaan uyt in *dig, lig, nig, pig, rig, sig, zig*, als

Bloedig	} Van }	<i>Bloed</i>
Moedig		<i>Moed</i>
Aardig		<i>Aardt</i>
Voordeelig		<i>Voordeel</i>
Kortswylyg		<i>Kortswyl</i>
Diftelig		<i>Diftel</i>
Haanig		<i>Haan</i>
Koppig		<i>Kop</i>
Sappig		<i>Sap</i>
Yverig		<i>Yver</i>
Shkrig	<i>Slik</i>	
Haairig	<i>Haair</i>	
Luchtig	<i>Lucht</i>	
Magtig	<i>Magt</i>	
Vernuftig	} Van }	<i>Vernuft</i>
Klagtig		<i>Klagt</i>
Kluchtig		<i>Klucht</i>
Luyzig		<i>Luyt</i>
Vliezig		<i>Vlies</i>

Andere eyndigen in *achting*, als

Dief.

Diefachtig	}	Van	}	<i>Dief</i>
Kinderachtig				<i>Kind</i>
Waterachtig				<i>Water</i>
Zoetachtig				<i>Zoet</i>

Ook zyn 'er die in *loos* eyndigen; 't welk het gebrek óf de derving van iets betekent, als

Baardeloos	}	Van	}	<i>Baard</i>
Handeloos				<i>Hind</i>
Hoofdeloos				<i>Hoofd</i>
Kinderloos				<i>Kind</i>
Naameloos				<i>Naam</i>
Troosteloos				<i>Troost</i>
Vruchteloos				<i>Vrucht</i>
Zinneloos		<i>Zin</i>		

Van *Stroo* zegt men *strooje*, als een *strooje hoed*; 't en waar iemand liever zeyde een *stroón hoed*.

Men heeft 'er insgelyks die van Werkwoorden afgeleyd zyn; waarvan etlyke uytgaan in *lyk*, als

Doenlyk	}	Van	}	<i>Doen</i>
Kennelyk				<i>Kennen</i>
Moogelyk				<i>Moogen</i>
Tastelyk				<i>Tasten</i>
Verfoeijelyk				<i>Verfoeijen</i>
Verkoopelyk				<i>Verkoopen</i>
Wenschelyk				<i>Wenschen</i>
Zinlyk				<i>Zien</i>

En andere eyndigen in *baar*, als

Be-

Beloonbaar	} Van }	<i>Beloonen</i>
Befchimmelbaar		<i>Befchimmelen</i>
Bevriesbaar		<i>Bevriezen</i>
Eetbaar		<i>Eeten</i>
Handelbaar		<i>Handelen</i>
Kenbaar		<i>Kennen</i>
Leverbaar		<i>Léveren</i>
Verdeedigbaar		<i>Verdeedigen</i>
Verftaanbaar		<i>Verftaan</i>
Wiffelbaar		<i>Wiffelen</i>

Etlyke eyndigen in *erals*, - *De Zuyder zee*, *De Wefter kerk*, *De Rechter hand*, *De Slinker voet*, *Het Rechter oog*, *De Slinker zyde*, *De Haarlemmer Meer*, *Eene Enkbuizer vrouw*.

Veele Byvoegelyke Naamwoorden neemen het Onaffcheydelyk Voorzetzel *On* tót zich, als de zaak zulks vereyft, als

<i>Onbedacht</i>	<i>Ongekemd</i>
<i>Onbehoorlyk</i>	<i>Ongeleerd</i>
<i>Onbemind</i>	<i>Ongemeen</i>
<i>Onbeschaamd</i>	<i>Ongenuod</i>
<i>Oneyndig</i>	<i>Onruftig</i>
<i>Onfeylbaar</i>	<i>Onzeker</i>

Daar zyn'er ook die men Byvoegelyke Kóppelwoorden zou moogen noemen, als

<i>Baatzuchtig</i>	<i>Konftryk</i>
<i>Geldgierig</i>	<i>Tólvry</i>
<i>Menscblievend</i>	<i>Taallievend</i>
<i>Naamziek</i>	<i>Zeeziek</i>
	<i>Lysfeygen</i>

Van

Van het **GESLACHT** der Byvoeglyke
Naamwoorden.

DE Byvoeglyke Naamwoorden zyn van drie-
derleye Geslachten, te wecten, Manlyk,
Vrouwelyk, en Onzydig, als

Manlyk		Vrouwelyk	Onzydig
<i>Groot</i>	<i>groot</i>	<i>Groote</i>	<i>Groot</i>
<i>Goed</i>	<i>goede</i>	<i>Goede</i>	<i>Goed</i>
<i>Dapper</i>	<i>dappere</i>	<i>Dappere</i>	<i>Dapper</i>
<i>Heet</i>	<i>beete</i>	<i>Heete</i>	<i>Heet</i>
<i>Heylig</i>	<i>beylige</i>	<i>Heylige</i>	<i>Heylig</i>
<i>Kleyn</i>	<i>kleyne</i>	<i>Kleyne</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Koud</i>	<i>koude</i>	<i>Koude</i>	<i>Koud</i>
<i>Lang</i>	<i>lange</i>	<i>Lange</i>	<i>Lang</i>
<i>Raauw</i>	<i>raauwe</i>	<i>Raauwe</i>	<i>Raauw</i>
<i>Reyn</i>	<i>reyn</i>	<i>Reyn</i>	<i>Reyn</i>
<i>Stout</i>	<i>stoute</i>	<i>Stoute</i>	<i>Stout</i>
<i>Zoet</i>	<i>zoete</i>	<i>Zoete</i>	<i>Zoet</i>
<i>Zuur</i>	<i>zuure</i>	<i>Zuure</i>	<i>Zuur</i>

Aldus zegt men; *Een groot en sterk man; Eene
grote en sterke vrouw; Een groot beest. Een goede
naam; Eene goede dóchter; Een goed buys. Een kleyne
boom; Eene kleyne kerk; Een kleyn schip. Een stompe
degen; Een stomp mes. Raauwe visch; Raauwe
vrucht; Raauw vleesch. Bittere wyn, Bitter bier.
Heete wyn, Eene beete lucht, Heet water. Zuure
azyn, Zuur limoensap. Dóch hoewel men zegt *Een
groot man; Een vroom man, nógtans zegt men ook
Een goed Meester, en Een goede meester. Een goed
P knecht,**

knecht, en *Een goede knecht*; als mede *Een goed vrind*, en *Een goede vrind*; wyders *Een hooge boom*, een *grootte berg*: maar als men de *Lédekens de* óf *die* gebruykt, dan veroorzaakt zulks eenige verandering: want men moet zeggen, *Die groote man heeft het gedaan. De vroomen man vindt zich misleyd.* En men moet zorg draagen dat men het verkeerdt gebruyk van sommige plaatsen ter deege vermynde: want schoon het goed Neerduytsch is, *Ik zag dien vroomen man gisteren*; evenwel is het oninschikkelyk dat men zegt, *Dien vroomen man sprak'er niet een woord tegen*: hoewel dusdanig een wanspraak zeer gemeen is in zékere voorname Stad van Hólland.

Onaangezien de Byvoegelyke Naamwoorden het Vrouwelyk geslacht door 't aannemen van eene *e* betékenen, echter staat aan te merken, dat als zy achter een Zelfstandig Naamwoord gesteld worden, zy dan die *e* afwerpen; want men zegt, *Het is een groote stad*; en *Die stad is groot*.

Ontrent het Onzydig is insgelyks aanmerkellyk, dat hoewel men zegt, *Een groot schaap*, men nógtans ook gewoon is te zeggen, *Dat groote schaap*. Dus zegt men insgelyks, *Een groen veld*, en *Dat groene veld*. *Een paersch kussen*, en *Dat paersche kussen*. *Een kleyn kind*, en *Het kleyne kind*. Ook wil het gebruyk dat men zegge, *Het grootste land*; *Het zwaarste werk*; *Het mooiste meysje*: en evenwel zegt men *Welk land is 't grootst? Wat paerd is 't mooist? Welk van beyde woog 't zwaarst?*

Van

Van de **Buiging** der **Byvoegelyke Naamwoorden**.

Eenvoudig

Meervoudig

Nominativus Een Vroom *Nom.* De Vroome man-
Man, en De nen
Vroome man

Genitivus Eens en Des Vroom *Gen.* Der Vroome mannen
men mans

Dativus Eenen of Den *Dat.* Den Vroomen mannen
Vroomen man

Accusativus Eenen of Den *Acc.* De Vroome mannen
Vroomen man

Vocativus ô Vroome man *Voc.* ô Vroome mannen

Ablativus Van eenen, of *Abl.* Van de Vroome mannen
van den Vroom-
men man

Eenv.

Meerv.

Nom. De Groene Boom
Gen. Des Groenen Booms
of Van den Groenen Boom
Dat. Den of Aan den Groe-
nen Boom
Acc. Den groenen Boom
Voc. ô Groene Boom
Abl. Van den Groenen Boom

N. De Groene
G. Der Groene
D. Den Groenen
A. De Groene
V. ô Groene
Ab. Van de Groene } **Boo-
men.**

Eenv.

Meerv.

Nom. Eene, of de Goede **N.** De Goede
Vrouw Vrouwen
Gen. Eener, of der Goe- **G.** Der Goede
de Vrouwe Vrouwen

P 2

Dat.

<i>Dat.</i>	Aan eene, <i>of</i> aan <i>D.</i> Den Goeden de Goede Vrou.	<i>of</i> aan de we Goede	} Vrouwen.
<i>Acc.</i>	Ecne, <i>of</i> de Goede <i>A.</i> De Goede Vrouw		
<i>Voc.</i>	o Goede Vrouw <i>V.</i> o Goede		
<i>Abl.</i>	Van eene, <i>of</i> van de <i>Ab.</i> Van de Goede Goede Vrouwe	de	

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>N.</i> De Vrucht- baare	} Lan- den.
<i>Gen.</i>	Des Vruchtbaar- ren Lands, <i>of</i> Van 't Vrucht- baar Land	<i>G.</i> Der Vrucht- baare	
<i>Dat.</i>	Den Vruchtbaar- ren Lande, <i>of</i> Aan 't Vrucht- baar Land	<i>D.</i> Den Vrucht- baaren <i>of</i> Aan de Vrucht- baare	
<i>Acc.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>A.</i> De Vrucht- baare	
<i>Voc.</i>	o Vruchtbaar Land <i>V.</i> o Vruchtbaare		
<i>Abl.</i>	Van den Vrucht- baaren Lande <i>of</i> Van het Vruchtbaar Land	<i>Ab.</i> Van de Vrucht- baare	

Dóch

Dóch wanneer Byvoegelyke in Zelfstandige Naamwoorden veranderd worden, dan buygt menze als Zelfstandige, gelyk blykt in de woorden *Kerkelyke, Overste, Schriftgeleerde, Gódgeleerde.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Een Kerkelyke	<i>N.</i>	De Kerkelyken
<i>Gen.</i>	Eens Kerkelyken	<i>G.</i>	Der Kerkelyken
<i>Dat.</i>	Eenen, óf Aan eenen Kerkelyke	<i>D.</i>	Den óf Aan de Kerkelyken
<i>Acc.</i>	Eenen Kerkelyke	<i>A.</i>	De Kerkelyken
<i>Voc.</i>	ô Kerkelyke	<i>V.</i>	ô Kerkelyken
<i>Abl.</i>	Van den Kerkelyke	<i>Ab.</i>	Van de Kerkelyken

Even zo wordt ook het woord *Gódgeleerde* geboogen.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Overste	<i>N.</i>	De Oversten
<i>Gen.</i>	Des Oversten	<i>G.</i>	Der Oversten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Overste	<i>D.</i>	Den óf Aan de Oversten
<i>Acc.</i>	Den Overste	<i>A.</i>	De Oversten
<i>Voc.</i>	ô Overste	<i>V.</i>	ô Oversten
<i>Abl.</i>	Van den Overste	<i>Ab.</i>	Van de Oversten

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Manlyk</i>		<i>Vrouwelyk</i>	
<i>Nom.</i>	Een Ander.	Eene	Andere
<i>Gen.</i>	Eens Anders.	Eener	Andere
<i>Dat.</i>	Eenen Anderen.	Aan eene	Andere
<i>Acc.</i>	Eenen Anderen.	Eene	Andere

	<i>Manl.</i>		<i>Vrouwl.</i>	
<i>Voc.</i>	♂	Ander,	♂	Andere
<i>Abl.</i>		Van eenen Anderen,		Van eene Andere

	<i>Meerv.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>
<i>N.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>G.</i>	Veeler	Anderen,	Andere
<i>D.</i>	Veelen	Anderen,	Andere
<i>A.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>V.</i>	♂ Veele	Andere,	Andere
<i>Ab.</i>	Van Veele	Anderen,	Andere

Eenvoudig.

<i>Nom.</i>	De	Andere	Man
<i>Gen.</i>	Des	Anderen	Mans
<i>Dat.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Acc.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Voc.</i>	♂	Andere	Man
<i>Abl.</i>	Vanden	Anderen	Man

Eenige Byvoeglyke Naamwoorden zyn eygentlyk Deelwoorden, als *Bedurven, Geleerd, Gerust, Gescheurd.*

Onder de Byvoegelyke Naamwoorden, worden ook gerekend de Getalwoorden, *Een, twee, drie, vier, vyf, enz.* en *De eerste, tweede, derde, vierde, vyfde, enz.*

Van

Van de () Vergelykinge der Byvoegelyke
Naamwoorden.*

Daar zyn drie trappen der Vergelykinge, te
weeten de (+) Stellige, (+) Vergelykende,
en (s) Overtreffende.

De *Stellige* trap betekent de zaak enkelyk zo
als zy is, zonder eenige byvoeginge, als *Groot*,
Kleyn, *Ryk*, *Arm*, *Wys*, *Verstandig*.

De *Vergelykende* trap, by de Stellige vergelee-
ken, voert de hoedaanigheyd eene treede ver-
der, en breydt de betekenis uyt, door het by-
voegen van *er*, als *Grooter*, *Kleynere*, *Ryker*, *Ar-
mer*, *Wyzer*, *Verstandiger*.

De *Overtreffende* trap stelt de zaak op 't hoogste
voor, door *st* óf *ste* achter 't Stellige woord te
voegen, als *Grootste*, *Kleynste*, *Rykste*, *Armste*,
Wysste, *Verstandigste*: waar by nóg komt dat men
tót verder opvyzelinge óf verlaaginge der zaa-
ke, het woordtje *Aller* veeltids daar by voegt,
als *Allerverstandigste*, *Allergeringste*.

<i>Stellige.</i>	<i>Vergelykende.</i>	<i>Overtreffende trap.</i>		
Hoog.	Hooger,	Hoogst,	Hoogste,	Allerhoogste.
Laag,	Laager,	Laagst,	Laagste,	Allerlaagste.
Diep,	Dieper,	Diepst,	Diepste,	Allerdiepste.
Lang,	Langer,	Langst,	Langste,	Allerlangste.
Kort,	Korter,	Kortst,	Kortste,	Allerkortste.
Heet,	Heeter,	Heetst,	Heetste,	Allerheetste.

P 4

Koud,

(*) Comparatio. (+) Positivus. (+) Comparativus,
(s) Superlativus.

Koud, Kouder, Koudft, Koudfte, Allerkoudfte.
 Oud, Ouder, Oudft, Oudfte, Alleroudfte.
 Zoet, Zoeter, Zoetft, Zoetfte, Allerzoetfte.
 Magtig, Magtiger, Magtigft, Magtigfte, Allermagtigfte.

Sommige Byvoeglyke Naamwoorden zyn onregelmaatig in de Vergelykinge, als

Goed, Beter, Best, Beste, Allerbeste
 Quaad, Quaader, of Erger, Quaadt, Ergft, of Allerërgfte
 Veel Meer, of Meerder, Meest, Meeste of Allermeeft

Uyterfte heeft geen Stellige trap.

Van de

(*) VOORNAAMWOORDEN.

Een *Voornaamwoord* wordt doorgaans voor een Naamwoord, dat is, in plaats daar van, gebruykt, het zy töt aanwyzinge van een persoon of zaak, of om betrékking op iets te maaken, of om iets te vraagen, of om de bezitting te betékenen: en hierom worden ze verdeeld in (†) *Aanwyzende*, (†) *Betrekkelijke*, (§) *Vraagende*, en (¶) *Bezittende*. En dewyl ze ook geboogen worden, zullen wy derzelve Buyging mede alhier aantoonen.

De Aanwyzende wyzen een Persoon of zaak aan, als

Eenv.

(*) Pronomina. (†) Demonstrativa. (‡) Relativa.
 (§) Interrogativa. (¶) Possessiva.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Ik	<i>N.</i> Wy
<i>Gen.</i> Myns <i>of</i> Myner	<i>G.</i> Onzer
<i>Dat.</i> My <i>of</i> Aan My	<i>D.</i> Ons <i>of</i> Aan Ons
<i>Acc.</i> My	<i>A.</i> Ons
<i>Voc.</i> ô Ik, ô My	<i>V.</i> ô Wy
<i>Abl.</i> Van My	<i>Ab.</i> Van Ons

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Gy	<i>N.</i> Gy, Gy lieden
<i>Gen.</i> Uws <i>of</i> Uwer	<i>G.</i> U lieder
<i>Dat.</i> U <i>of</i> Aan U	<i>D.</i> Aan U lieden <i>of</i> U- lieden
<i>Acc.</i> U	<i>A.</i> U lieden
<i>Voc.</i> ô Gy	<i>V.</i> ô Gy lieden
<i>Abl.</i> Van U	<i>Ab.</i> Van U lieden

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Hy	<i>N.</i> Zy
<i>Gen.</i> Zyns <i>of</i> Zyner	<i>G.</i> Hunner
<i>Dat.</i> Hem, Zich, <i>of</i> Aan Hem	<i>D.</i> Hen, Hun, Zich, <i>of</i> Aan Hen
<i>Acc.</i> Hem, Zich	<i>A.</i> Hen, Zich, Zy
<i>Abl.</i> Van Hem, <i>of</i> Van Zich	<i>Ab.</i> Van Hen

De Voornaamwoorden, *Ik zelf*, *Gy zelf*, *Hy zelf*, waar voor men in 't Latyn zegt, *Egomet*, *Tutemet*, *Ipsemet*, worden dus geboogen.

*Eenv.**Meerv.**Manlyk.**Vrouwelyk.*

<i>Nom.</i> Ik zelf,	Ik zelve,	N. Wy zelve
<i>Gen.</i> Myns zelfs,	Mynes zelfs	G. Ons zelve
<i>Dat.</i> My zelve,	Aan my zelve.	D. Ons zelve of Aan Ons zelve
<i>Acc.</i> My zelve,	My zelve	A. Ons zelve
<i>Abl.</i> Van my zelve,	Van my zelve,	Ab. Van Ons zelve

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Zy	N. Zy
<i>Gen.</i> Haars	G. Haarer
<i>Dat.</i> Haar, Zich, of Aan Haar	D. Haar, Zich, of Aan Haar
<i>Acc.</i> Haar, Zich	A. Haar, Zy
<i>Abl.</i> Van Haar, van Zich	Ab. Van Haar, van Zich

*Eenv.**Meerv.**Manlyk**Vrouwl.**Onzydig.*

<i>Nom.</i> Deez,	Deeze,	Dit	N. Deeze
<i>Gen.</i> Deezes,	Deezes,	Van Dit	G. Deezer
<i>Dat.</i> Deezen,	Aan Deeze,	Aan Dit	D. Deezen, of Aan Deeze
<i>Acc.</i> Deezen,	Deeze,	Dit	A. Deeze
<i>Abl.</i> Van Deezen,	Van Deeze,	Van Dit	Ab. Van deeze

*Eenv.**Meerv.**Manl.**Vrouwl.**Onzyd.*

<i>Nom.</i> Die,	Die,	Dat,	N. Die
<i>Gen.</i> Diens,	Dier, of Van Die,	Van Dat	G. Dier, of Van Die
<i>Dat.</i> Dien,	Aan Die,	Aan Dat	D. Dien of Aan Die
<i>Acc.</i> Dien,	Die,	Dat	A. Die
<i>Abl.</i> Van Dien, Van Die,		Van Dat	Ab. Van Die

Be:

Betrekkelijke Voornaamwoorden hebben opzigt op een persoon óf zaak, reeds gemeld.

Het Voornaam woord *Dezelve*, *Dezelve*, *Het zelve*, gebruyk ik in plaats van 't Latyn *Is*, *Ea*, *Id*.

<i>Eenv.</i>			
<i>Manlyk</i>		<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	De zelve,	De Zelve,	Het Zelve
<i>Gen.</i>	Des Zelfen,	Der Zelve,	Des Zelfs, of Des Zelfen
<i>Dat.</i>	Den Zelfen,	Aan de Zelve,	Aan 't Zelve
<i>Acc.</i>	Den Zelfen,	De Zelve,	Het Zelve
<i>Abl.</i>	Van den Zelfen,	Van de Zelve,	Van het Zelve

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelve
<i>Gen.</i>	Der Zelfer
<i>Dat.</i>	Den Zelfen
<i>Acc.</i>	De Zelve
<i>Abl.</i>	Vande Zelve

Voor het Latyn *Idem*, *Eadem*, *Idem*, kan men gevoegelyk zeggen, *De Zelfde*, *Het Zelfde*,

<i>Eenv.</i>			
<i>Manlyk</i>		<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	De Zelfde,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Gen.</i>	Des Zelfden,	Der Zelfde,	Des Zelften
<i>Dat.</i>	Den Zelfden,	Aan de Zelfde,	Aan het Zelfde
<i>Acc.</i>	Den Zelfden,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Abl.</i>	Van den Zelfden,	Van de Zelfde,	Van het Zelfde

Meerv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelfde
<i>Gen.</i>	Der Zelfder
<i>Dat.</i>	Den Zelfden
<i>Acc.</i>	De Zelfde
<i>Abl.</i>	Van de Zelfde

De Zelfste gebruyk ik voor 't Latyn *Ipsissimus*.

Eenv.

<i>Manlyk.</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i> Welk of Welke	Welke,	't Welk
<i>Gen.</i> Welks,	Welker	Welks of
	of Wier,	Van 't Welk
<i>Dat.</i> Den Welken, of Aan Welken,	Aan Welke,	Aan 't Welk
<i>Acc.</i> Welken,	Welke,	't Welk
<i>Abl.</i> Van Welke	Van Welke,	Van 't Welk

Meerv.

<i>Nom.</i>	Welke
<i>Gen.</i>	Welker
<i>Dat.</i>	Welken of Aan Welken.
<i>Acc.</i>	Welke
<i>Abl.</i>	Van welke

Dit woord *Welke* is veelyds ook *Deagende* gelyk *Wie* of *Wat* meest altoos is.

Eenv.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> Wie,	Wat N. Wie, Wat
<i>Gen.</i> Wiens,	Wier, Van Wat G. Wier
<i>Dat.</i> Wien,	Aan Wie, Aan Wat D. D. Wien, Aan
	Wie of Aan Wat
<i>Acc.</i> Wen,	Wie, Wat A. Wie, Wat
<i>Abl.</i> Van Wien,	Van Wie, Van Wat Abl. Van Wie

Het

Het woord *Wat* wordt in alle geslachten, en ook in 't Meervoudige, gebruykt, als *Wat Hóllander?* in plaats van *Welke een Hóllander?* *Wat man leeft 'er die den dood niet zien zal?* Ps. LXXXIX. 29. *Wat vrouw is zo hardhartig?* *Wat kind kan dat doen?* *Wat zyn 't voor luyden?* *Wat menschen waaren 't?* 't en waare men oordeelde dat hier eene (*) Woorduytlaating was, en dat *Wat* hier zo veel zeggen wil, als *Wat slach?* In de gemeene spraak gebruykt men 't woord *Wat* veelyds voor *iets*, óf *eenig*, als *Geef my wat:* en *Hy had nóg wat geld.* Voor het woord *Iets* hoort men sommige t' onrecht zeggen *Ietwets*, uyt naabootsinge van 't Hoogduytsche *Etwas* op dezelfde wyze gelyk etlyke in stede van *Geweesten* [Consciëntie] zeggen *Gewisse*, 't welk in 't Nederduytsch eygentlyk betékent *Zókere*.

Bezittende Voornaamwoorden betékenen dat men eygendom óf recht op iets heeft; en zyn **Manlyk**, **Vrouwelyk**, en **Onzydig**, als

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzydig</i>
<i>Nom.</i>	Myn,	Myne,	Myn N. Myne
<i>Gen.</i>	Myns,	Myner,	Van Myn G. Myner of Van Myne
<i>Dat.</i>	Mynen,	Aan Myne,	Aan Myn D. Mynen, of Aan Myne
<i>Acc.</i>	Mynen,	Myne,	Myn A. Myne
<i>Voc.</i>	ó Myn,	Myne,	Myn, F. ó Myne
<i>Abl.</i>	Van Mynen,	Van Myne,	Van Myn Ab. Van Myne
			Aldus

(*) Ellipsis.

238 W. SEWELS *Nederdajtsche*
 Aldus buygt men ook het Voornaam woord *Zyn*.

<i>Eenv.</i>			
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Ons,	Onze,	Ons
<i>Gen.</i>	Onzes,	Onzer,	Van Ons
<i>Dat.</i>	Onzen,	Aan Onze ;	Aan Ons
<i>Acc.</i>	Onzen,	Onze,	Ons
<i>Voc.</i>	o Onze	Onze,	Ons
<i>Abl.</i>	Van Onzen,	Van Onze,	Van Ons

Meerv.

<i>Nom.</i>	Onze
<i>Gen.</i>	Onzer, Van Onze
<i>Dat.</i>	Onzen, Aan Onze
<i>Acc.</i>	Onze
<i>Voc.</i>	o Onze
<i>Abl.</i>	Van Onze

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Uw,	Uwe,	Uw <i>N.</i> Uwe
<i>Gen.</i>	Uws,	Uwer,	Van Uw <i>G.</i> Uwer
<i>Dat.</i>	Uwen,	Aan Uwe,	Aan Uw <i>D.</i> Uwen of Aan Uwen
<i>Acc.</i>	Uwen,	Uwe,	Uw <i>A.</i> Uwe
<i>Abl.</i>	Van Uwen,	Van Uwe,	Van Uw <i>Ab.</i> Van Uwe

Alhier ſtaat aan te merken dat de *Genitivus* deezer woorden des Vrouwelyken geſlachts, in 't eenvoudig getal, en die van 't meervoudig getal van alle de geſlachten, eveneens zyn; want men mag zeggen *Myner vrouwe*, en *myner kinderen*; en zo is 't ook gelegen met *onzer* en *uwer*.

Eenv.

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Hun;	Hunne	Hun
<i>Gen.</i>	Hunnés,	Hunner	Huns, of Van Hun
<i>Dat.</i>	Hunnen,	Aan Hunne,	Aan Hun
<i>Acc.</i>	Hunnen,	Hunne,	Hun
<i>Abl.</i>	Van Hunnen,	Van Hunne,	Van Hunne

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>N.</i>	Haar	Haare,	Haar
<i>G.</i>	Haars,	Haarer	Haars of Van Haar
<i>D.</i>	Haaren	Aan Haare,	Aan Haar
<i>A.</i>	Haaren	Haare,	Haar
<i>Ab.</i>	Van Haaren	Van Haare,	Van Haar

Meerv.

<i>Nom.</i>	Hunne en Haare
<i>Gen.</i>	Hunner en Haarer, of Van Hunne en Van Haare
<i>Dat.</i>	Hunnen en Haaren, of Aan Hunne en Aan Haare
<i>Acc.</i>	Hunne en Haare
<i>Abl.</i>	Van Hunne en Van Haare

Nóg zyn 'er onbepaalde Voornaamwoorden, als *Alle*, *Eenige*, *Sommige*, *Etlyke*, *Zodaanig*, *De Gene*, *Zulk*, *Ander*, *Zeker*, *Elk*, een *Ieder* of *Yder*, een *Iegelyk*, *Iemand*, *Niemand*. Deeze worden geboogen als de Naamwoorden, en *Zulk* buygt men aldus.

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Zulk een,	Zulk eene	<i>N.</i> Zulke
<i>Gen.</i> Van Zulken,	Van zulk eene	<i>G.</i> Zulker
<i>Dat.</i> Aan Zulken,	Aan Zulk eene	<i>D.</i> Zulken
<i>Acc.</i> Zulken, Zulk eenen	Zulk eene	<i>A.</i> Zulke
<i>Abl.</i> Van zulken,	Van zulk eene	<i>Ab.</i> Van Zulke

In 't Onzydige zegt men *Zulk zand*.
Ieder heeft in den *Genitivus*, *Ieders*, en in den
Dativus, *Eenen ieder*, óf *Aanieder een*.

Eenvoudig.

<i>Nom.</i> Een Iegelyk
<i>Gen.</i> Eens Iegelyks
<i>Dat.</i> Eenen Iegelyke
<i>Acc.</i> Eenen Iegelyken
<i>Abl.</i> Van eenen Iegelyken

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Gene, Het Gene	<i>N.</i> De Gene
<i>Gen.</i> Des Genen	<i>G.</i> Der Gener
<i>Dat.</i> Den Genen, Aan 't Gene	<i>D.</i> Den Genen
<i>Acc.</i> Den Genen, Het Gene	<i>A.</i> De Gene
<i>Abl.</i> Van den Gene, van 't Gene	<i>Ab.</i> Van de Gene

Dus buygt men in 't Meervoudige ook *Sommige*, *Etlyke*, *enz.* want die hebben geen eenvoudig
getal.

Van

Van de

W E R K W O O R D E N.

EEn (*) *Werkwoord* is een Spraakdeel, beté-kenende *te zyn, doen, óf lyden*, als *Ik Ben, Ik Bemin, Ik word gebaat*. Hierom verdeelt men de Werkwoorden in (†) *Bedryvende*, (‡) *Lyden- de*, en (§) *Geenerleye*.

De *Bedryvende* betékenen het doen van iets; als *Onderwyzen, Hooren, Leezen, Slaan, Ver- achten*.

De *Lydende* betékenen eene aandoening óf ly- ding van iets, als *Onderweezen worden, Gehoord worden, Geleezen worden, Geslagen worden, Ver- acht worden*.

De *Geenerleye* óf *Onzydige Werkwoorden* betéke- nen eygentlyk nóch doen nóch lyden, als *Blin- ken, Glinsteren, Flikkeren, Daalen, Stinken, Vaaren, Staan, Woonen, Blyven, Vertrekken, Komen, Leeven, Durven*. Tót de *Onzydige* behoo- ren ook *Klimmen, Loopen, en Zitten*, om dat zy niet in *Lydende* veranderd kunnen worden; want men mag niet zeggen, *Ik word geklommen, Ik word ge- loopen, en Ik word gezeten*.

Ook zyn 'er *Bedryvende* en tegelyk *Onzydige* Werkwoorden, als *Beginnen, Branden, Drov- gen, Veranderen, Bederven*: want men zegt, *Een werk*

Q

(*) Verbum. (†) Activa. (‡) Passiva. (§) Neutra.

werk beginnen, en De zomer begint eerst. Hy brandt zynen vinger; en 't Hout brandt wel. Erwten droogen; en 't Nat linnen droogt langzaam. Zyne stem veranderen; en 't Weer verandert. Dat verzwakt hem, en Hy zal verzwakken: Een mes bederven; en Laat de spys niet bederven. Even gelyk men in 't Latyn zegt Incipit ver, en Incipere facinus. Variare vocem, en Variant Scriptorum. Differt colore, en Differre negotium. Van dit slach is ook het woord Scheuren, want men leeft Job. XXVI. 7. Hy bindt de wateren in zyne wolke, en nochtans scheurt de wolk daar onder niet: daar men nochtans ook vindt Gen. XXXVII. 34. Toen scheurde Jakob zyne kleederen. In den eersten zin dan schynen die woorden eene lyding te betékenen; gelyk ook het woord Sterven meer eene lyding dan een bedryf is.

De Werkwoorden zyn *Perfoonlyk* en *Onperfoonlyk*: *Perfoonlyk* is *Hooren*, waarvan men kan zeggen *Ik hoor, Gy Hoort, Hy Hoort, Wy Hooren*. En *Onperfoonlyk* zyn *Betaamen, Donderen, Blikfemen, Regenen, Verdrieten, Vriezen*: want men mag niet zeggen, *Ik Betaam, Ik Donder, Ik Regen, Ik Verdriet; Ik Vries*; maar *Het betaamt niet, óf 't Betaamt my; Het dondert, Het regende; Het verdriet my, 't Verdroot hem, Het vroor fel*.

Dóch hier staat aan te merken dat men hier ter plaats ten aanzien der woorden *Donderen, Blikfemen, Regenen*, maar spreekt als menschen, gelyk

gelyk ook met dit gansche werkje niet anders beoogd wordt dan onderrechten te geeven wegens de menschelyke taal; maar anders is 't gelegen met de Gódyke: want hoewel van wege Góð gezegd wordt, 2. *Sam. XXII. 14. De HEERE donderde van den Hemel. En Psalm. CXLIV. 6. HEERE bliksem bliksem. En Matth. V. 45. Hy regent over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen*; zo zyn dit nógtans bedryven die geenfins van 't menschelyk vermoogen af hangen. En des niet tegenstaande leeft men ook *Gen. XIX. 24. Toen deed de Heere zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen.* En hoewel men in eenen *Figuurlyken* zin zouden kunnen zeggen van een' mensche, *Hy spreekt niet, maar by dondert*, nogtans komt zulks hier niet te passe: want van *figuurlyke* spreekwyzen staat hiernaa gehandeld te worden.

Veele Werkwoorden zyn afgeleyd van Naamwoorden, als

Van	{	<i>Adem</i>	<i>Ademen</i>
		<i>An. woord</i>	<i>Antwoorden</i>
		<i>Balsem</i>	<i>Balsemen</i>
		<i>Doel</i>	<i>Doelen</i>
		<i>Dood</i>	<i>Dooden</i>
		<i>Egge</i>	<i>Eggen</i>
		<i>Ente</i>	<i>Enten</i>
		<i>Fluyt</i>	<i>Fluyten</i>
		<i>Gulp</i>	<i>Gulpen</i>

	(<i>Houw</i>	<i>Houwen</i>	
	<i>Kamp</i>	<i>Kampen</i>	
	<i>Krap</i>	<i>Krabben</i>	
	<i>Laster</i>	<i>Lasteren</i>	
	<i>Lym</i>	<i>Lymen</i>	
	<i>Munt</i>	<i>Munten</i>	
	<i>Nagel</i>	<i>Nágelen</i>	
	<i>Oorlog</i>	<i>Oorlogen</i>	
	<i>Pand</i>	<i>Panden</i>	
	<i>Ploeg</i>	<i>Ploegen</i>	
	<i>Pomp</i>	<i>Pompen</i>	
	<i>Put</i>	<i>Putten</i>	
Van	{	<i>Sabel</i>	<i>Sabelen</i>
		<i>Smeer</i>	<i>Smeeren</i>
		<i>Stórm</i>	<i>Stórmén</i>
		<i>Stut</i>	<i>Stutten</i>
		<i>Treede</i>	<i>Treedén</i>
		<i>Visch</i>	<i>Visschen</i>
		<i>Water</i>	<i>Wateren</i>
		<i>Ys</i>	<i>Yzen</i>
		<i>Zadel</i>	<i>Zadelen</i>
		<i>Zalf</i>	<i>Zalven</i>
		<i>Zegen</i>	<i>Zégenen</i>
	(<i>Zwalp</i>	<i>Zwalpen</i>

Van *Hand* komt *Behandigen*, en van *Hals*, *Ontbalzen*, mitsgaders het Kóppelwoord *Rekbalzen*: van *Hoofd* spruyt *Onthoofden*; en van *Lyf* komt *Ontlyven*; dat is De ziel van 't lyf berooven: Van 't woord *Glorie* zegt men ook (gelyk door die van *de Kamer*

Kamer in liefde bloeiende is aangemerkt) *Glooren*, als *Het vuur gloort*; en *Die drank gloort in de borst*.

Naardien nu zeer veele Werkwoorden dus van Naamwoorden afgeleyd worden, wat ongerymdheyd steekt 'er dan tóch in, dat gelyk van 't Naamwoord *Natuur* het Werkwoord *Natuuren* gemaakt wordt, men ook alzo het woord *Leeraaren*, als afgeleyd van *Leeraar*, tracht door te zetten; te meer, doordien dit geen nieuwigheyd is gelyk sommige, uyt onkunde, het genoemd hebben? Want behalven dat de *Kamer in Liefde bloeiende*, te Amsterdam, dit woord voor meer dan honderd twintig jaaren goedgekeurd heeft, zo vindt men 't ook verscheydenmaal in de *Ontleedinge van Kabrolius*, door *V. F. Plemp* vertaald, en in den jaare 1633. t'Amsterdam gedrukt. Ook heeft men dit woord ten hoogsten van noode, om de gebreklykheyd van 't woord *Leeren*, 't welk zo wel voor *docere*, als voor *discere*, wordt gebruykt, voor te komen: want *Leeren* is eygentlyk, *kennis van iets bekomen*; en dat men het ook voor *Onderwyzen* gebruykt, schynt zynen oorsprong te hebben uyt de Hoogduytsche woorden *Uernen/en Uehren*/welk laatste *Onderwyzen* betékent, en 't eerste is *discere*, waar voor de Engelschen zeggen *Learn*, 't welk buyten twyfel afkomstig is van 't Hoogduytsch woord *Uernen*/waar voor wy zeer gevoeglyk kunnen zeggen *Leeren*. Gelyk nu *Leeraaren* van *Leeraar* afgeleyd wordt, zo komt van *Moeffer*

ook *Meeſteren*, 't welk men gebruykt voor *geneezen*, om dat men gewoon is eenen Wondheeler, by uytneemendheyd, eenen *Meeſter* te noemen, even als men eenen Arts met den naam van *Doctor* noemt, waar van inſgelyks de werkwoorden *Dokteren* en *Verdokteren* gevórm worden: want men zegt, *Hy heeft lang te vergeefs gedokterd*: en *Zy heeft veel gelds verdokterden vermeeſterd*. Ondertuſſchen denke niemand, dat met het bybrengen deezer wyzen van ſpreken beweerd wordt dat deeze woorden cierlyk Duytſch zyn; veel min dat men die iemand wil opdringen voor Spreekwyzen onzer taale, gelyk my naagegeeven wordt, met byvoeginge dat *ze zynopgeraapt uyt den drek der verachtelykſte ſtraattaal, en klap van oude wyven*. Doch hoe verachtelyk men die woorden ook afmaalt; nógtans ſchynen ze in de gemeene ſpraak, óf in eenen brief-ſtyl, al zo wel door den beugel te konnen, als dat men *Hoeren* en *Pryen* tó: Werkwoorden maakt, gelyk door die van 't Konſtgenootſchap *Nil volentibus a duum* is geſchied; want in 't ſpel van *Gierige Geeraard* vindt men wegens hem gezegd, *Hy boerde en pryde*; om daar door te betekenen *dat hy voor boer en pry uytſcholdt*. Alles dan wat hier met de woorden *Dokteren* en *verdokteren* beoogd wordt, dient flechts om aan te toonen hoe 't gebruyk het ééne woord uyt het ander doet voortkomen. Ook ſchynen deeze woorden zo wel voor Duytſch te konnen doorgaan,

als.

als *Kofter* dat van 't Latynsch *Custos* komt ; en *Kantoor* van 't Fransch *Comptoir* ; voor 't welk Geleerde Liefhebbers onzer taale zich niet ontzien hebben in 't Duytsch te spellen *Kantoor*. En ik zie geen reden, waarom men in onze spraak zich juist aan de Fransche spellinge van *Comptoir* moet houden ; dewyl dit zo veel zeggen wil als *Rekenkamer* ; daar nu nóg tans ecne menigte van *Kantooeren* gansch geen *Rekenkamertjes*., maar alleenelyk Schryf óf aanteken-plaatsen zyn.

Het woord *Erinneren* is ook één van die welke sommigen, zo 't schynt, niet gevallen ; dóch Vondel heeft het gevoeglyk in 't Neêrduytsch gebruykt ; en wy moogen hem onbeschroomd daarin naavólgén, mids dat het niet al te dikwils, maar met bescheydendheyd , geschiede : want dit woord komt my immer zo nadrukkellyk voor, en is van veel minder omslags, dan *Te binnen brengen*, óf *In de gedachten brengen*, welke bewoordingen daarom evenwel gansch niet te verwerpen zyn.

De meeste Werkwoorden zyn op zeer veele zaaken toepasselyk, als *Achten*, *Beschikken*, *Doen*, *Dwingen*, *Geeven*, *Houden*, *Inbeelden*, *Jaagen*, *Kennen*, *Leeren*, *Maaken*, *Neemen*, *Openen*, *Plukken*, *Rekken*, *Schenden*, *Treffen*, *Vatten*, *Werken*, *Zetten*, enz. Maar des niet tegenstaande zyn 'er in onze taale ook etlyke Werkwoorden, die maar tót een eenige zaak óf bedryf gebruykelyk zyn, als *Balderen*, *Biggelen*, *Kabbelen*,

Prévelen, Quylen, Reutelen, Ritfelen, Ronken, Schateren, Siffen, Snerken, Snorken, Suyfen, Verbedden, Verhaairen, enz. sommige van welke men in 't Engelsch, (gelyk ik in 't maaken van myn Groot Engelsch en Nederduytsch Woordenboek bevonden heb) niet zonder omschryvinge uyt-drukken kan.

Men maakt in de Spellinge onderscheyd tus-schen *Vercieren* en *verzieren*; en nógtans schynt het één uyt het ander te spruyten; want *verdich-ten* bestaat in *optooijen*, en wat is *verzieren* tóch anders dan iets dat valsch is zodaanig te *vercieren* óf op te pronken dat het naar waarheyd gelykt? En daarom noemt men zulks ook *stóffeeren*.

De Werkwoorden worden door verscheyde-ne Wyzen en Tyden veranderd óf verschikt, welke **VERSCHIKKING** in 't Latyn **CONJUGA-TIO** genoemd wordt, en by die benaaming best bekend is. Dóch alle de Wyzen en Tyden, en derzelve betékenissen, alhier omstandig te be-schryven, acht ik noodeloos; dewyl men uyt de Voorbeelden, welke hier staan te volgen, zulks best zal kunnen begrypen. Nademaal nu tót het veranderen der Werkwoorden zekere Hulpwoorden noodig zyn, zal ik de verande-ring daarvan laten voor af gaan, en beginnen met het gebreklyk Hulpwoord *Zullen*.

Tegen-

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Zal
Gy Zult
Hy zal

Wy Zullen
Gy lieden Zult
Zy Zullen

Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Zou *of* Zoude
Gy Zoudt
Hy Zou *of* Zoude

Wy Zouden
Gy lieden Zoudet
Zy Zouden

De Onbepaalende Wyze is *Zullen*, en het Deelwoord *Zullende*.

Het Helpwoord *Hebben* wordt aldus veranderd,

(*) De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Heb
Gy Hebt
Hy, Zy, *of* Het Heeft

Wy hebben
Gy lieden Hebt
Zy Hebben

Onvólmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Had
Gy Hadt
Hy Had

Wy Hadden
Gy lieden Hadt
Zy Hadden

(*) Indicativus Modus.

Q 5

Vol-

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Heb Gehad
 Gy Hebt Gehad
 Hy Heeft Gehad

Meerv.

Wy Hebben Gehad
 Gy lieden Hebt Gehad
 Zy Hebben Gehad

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Had Gehad
 Gy Hadt Gehad
 Hy Had Gehad

Meerv.

Wy Hadden Gehad
 Gy lieden Hadt Gehad
 Zy Hadden Gehad

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik Zal Hebben
 Gy Zult Hebben
 Hy Zal Hebben

Meerv.

Wy Zullen Hebben
 Gy lieden Zult Hebben
 Zy Zullen Hebben

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik Zou Hebben
 Gy Zoudt Hebben
 Hy Zoud Hebben

Meerv.

Wy Zouden Hebben
 Gy lieden Zoudet Hebben
 Zy Zouden Hebben

De (*) GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Heb, *of* Heb Gy

Meerv.

Hebbenwe, *of* Laat ons
 Hebben

Hy

(*) Modus Imperativus.

Hy Hebbe, *óf* Laat Hem Heb, *óf* Hebt Gylieden
 Hebben Laat ze Hebben

De (*) AANVOEGENDE, *óf* WENSCHENDE
 WYZE.

Eenv. *Dat* Ik Hebbe, Gy Hebt, Hy Hebbe
 Meerv. *Dat* Wy Hebben, Gyl. Hebbet, Zy Hebben

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Hadde } *óf* { Had Ik
 { Gy Hadt } { Hadt Gy
 { Hy Hadde } { Had Hy

Meerv.

Dat { Wy Hadden } *óf* { Hadden Wy
 { Gylieden Haddet } { Hadt Gylieden
 { Zy Hadden } { Hadden Zy

*Volmaakte Verleeden, en meer dan Volmaakte
 Verleeden Tyd.*

Dat { Ik Gehad Hebbe *en* Hadde, *óf* Had Ik Gehad
 { Gy Gehad Hebt *en* Hadt, *óf* Hadt Gy Gehad
 { Hy Gehad Heeft *en* Hadde, *óf* Had Hy Gehad

Meerv.

Dat { Wy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden
 { Gyl. Gehad Hebt *en* Haddet, *óf* Haddet Gyl.
 { Zy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden
 { Gehad
 { Zy Gehad

Toe-

(*) Subjunctivus vel Optativus.

Toekomende Tyd.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Als	{	Ik Hebben Zal Als	{	Wy Hebben Zullen
of		Gy Hebben Zult of		Gyl. Hebben Zult
Dat		Hy Hebben Zal Dat		Zy Hebben Zullen

Tweede Toekomende Tyd.

Eenv.

{	Als	Ik Gehad zal hebben
		Gy Gehad zult hebben
		Hy Gehad zal hebben

Meerv.

{	Als	Wy Gehad zullen hebben
		Gylieden gehad zullen hebben
		Zy gehad zullen hebben

Onbepaalde Tyd.

Eenv.

{	Schoon	Ik Gehad zoud hebben
		Gy Gehad zoudt hebben
		Hy Gehad zoud hebben

Meerv.

{	Schoon	Wy Gehad zouden hebben
		Gyl. Gehad zoudet hebben
		Zy Gehad zouden hebben

De

De (*) ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordige Tyd.</i>	Hebben
<i>Verleeden Tyd.</i>	Gehad Hebben
<i>Toekomende Tyd.</i>	Te Zullen Hebben

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige Tyd.</i>	Hebbende
<i>Verleeden Tyd.</i>	Gehad
<i>Toekomende Tyd:</i>	Zullende Hebben

Het Zelfftandig Werkwoord *Zyn* óf *Weezen*, voornamentlyk gebruykt tót behulp der Lydende Werkwoorden, wordt aldus verſchikt.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben	Wy Zyn
Gy Bent óf Zyt	Gylieden Zyt
Hy, Zy, Het Is	Zy Zyn

Onvolmaakte Verleden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Was	Wy Waaren
Gy Waart	Gyl. Waart
Hy, Zy, Het Was	Zy Waaren

Vol.

(*) Modus Infinitivus.

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben Geweest	Wy Zyn Geweest
Gy bent of Zyt Geweest	Gyl. Zyt Geweest
Hy, Zy, Het Is Geweest	Zy Zyn Geweest

Meer dan Volmaakte Verleeden tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Was geweest	Wy Waaren geweest
Gy Waart geweest	Gylieden Waart geweest
Hy Was geweest	Zy waaren geweest

Toekomende Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zal Zyn	Wy Zullen Zyn
Gy Zult Zyn	Gyl. Zult Zyn
Hy Zal Zyn	Zy zullen Zyn

} of Wee-zen

DE GEBIEDENDE WYZE.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Wees of Wees Gy	Zynwe, of Laaten we Zyn
Dat Hy. Zy	Weeft of Zyt Gylieden
	Laatze Zyn

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Dat	}	Ik Ben óf Zy	Dat	}	Wy Zyn
		Gy Zyt			Gyl. Zyt
		Hy Is óf Zy			Zy Zyn

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat	}	Ik Waare	Dat	}	Wy Waaren
		óf Gy Waart			óf Gyl. Waart óf Waaret
		Als Hy Waare			Als Zy Waaren

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat	}	Ik Geweest Ben óf Zy	Dat	}	Wy Geweest Zyn
		Gy Geweest Zyt, Dat			Gyl. Geweest Zyt
		Hy geweest Is óf Zy			Zy Geweest Zyn

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat	}	Ik Geweest waare	}	}	Wy Geweest waaren
		óf Gy Geweest waart			Gyl. Geweest waart
		Als Hy Geweest waare			Zy Geweest waaren

Toes-

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Dat, óf In- } Ik Zyn óf Weezen zal
 dien, óf } Gy Zyn óf weezen zult
 Als } Hy zyn óf weezen zal

Meerv.

Dat, óf In- } Wy zyn óf Weezen zullen
 dien, óf } Gyl. zyn óf weezen zult
 Als } Zy zyn óf weezen zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als } Ik zal Geweest zyn
 } Gy zult Geweest zyn
 } Hy zal Geweest zyn

Meerv.

Als } Wy zullen Geweest zyn
 } Gyl. zult Geweest zyn
 } Zy zullen Geweest zyn.

Onbepaalde Tyd.

Ik Zou óf zoude zyn }
 Gy zoudt zyn } óf Weezen
 Hy zou óf zoude zyn }

Meerv.

Meerv.

Wy zouden zyn	} of Weezen
Gyl. zoudet zyn	
Zy zouden zyn .	

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig.</i>	Zyn of Weezen
<i>Verleeden.</i>	Geweest zyn
<i>Toekomende.</i>	Zullen zyn

Deekwoorden.

<i>Tegenwoordig.</i>	Zynde of Weezende
<i>Verleeden.</i>	Geweest
<i>Toekomend.</i>	Zullende zyn of weezen

Somtyds zegt men ook *Geweezen*, volgens de Hoogduytsche wyze, als *De gewezen Koning*: *Zyne gewezene vrouw*: doch dan schynt het hier een Byvoegelyk Naamwoord te zyn.

Het Hulpwoord *Worden of Werden*, 't welk gebruykt wordt om de lyding van iets te betékenen, wordt door zyne Wyzen en Tyden dus veranderd. ,

De AANTOËNENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Word of werd	Wy worden.
Gy Wordt	Gyl. wordt
Hy, zy, of het wordt	Zy worden

R.

On-

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik wierd
Gy wierdt
Hy wierdt

Wy wierden
Gyl. wierdt
Zy wierden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben Geworden
Gy zyt Geworden
Hy is Geworden

Wy zyn Geworden
Gyl. zyt Geworden
Zy zyn Geworden

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik was Geworden
Gy waart Geworden
Hy was Geworden

Wy waaren Geworden
Gyl. waart Geworden
Zy waaren Geworden

*Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik zal worden
Gy zult worden
Hy zal worden

Wy zullen worden
Gyl. zult worden
Zy zullen worden

De GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*

Word of werd Gy
Hy worde

Worden we
Wordt of werdt Gy lieden
Dat zy worden

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat { Ik worde
Gy wordt
Hy worde

Dat { Wy worden
Gyl. wordt óf wordet
Zy worden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat { Ik wierde óf wierd.
óf { Gy wierdt
Als { Als wierde

Dat { Wy wierden
óf { Gyl. wierdt óf wier-
Als { Zy wierden det

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat { Ik Geworden ben óf zy
Gy Geworden zyt
Hy Geworden is óf zy } Wy Geworden zyn
Gyl. Geworden zyt
Zy geworden zyn

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Geworden waare
Gy Geworden waart.
Hy Geworden waare

Meerv.

Dat { Wy Geworden waaren
Gyl. Geworden waart
Zy Geworden waaren

*Anders.**Eenv.*

Toen { Ik Geworden was
 Gy Geworden waart
 Hy Geworden was

Meerv.

Toen { Wy Geworden waaren
 Gyl. Geworden waart
 Zy Geworden waaren

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik worden zal
 of { Gy worden zult
 Dat { Hy worden zal

Meerv.

Als { Wy worden zullen
 of { Gyl. worden zult
 Dat { Zy worden zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

In- { Ik worden zoude
 dien { Gy worden zoud
 Hy worden zoude

Meerv.

In- { Wy worden zouden
 dien { Gyl. worden zoudet
 Zy worden zouden

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Als { Ik zoude Geworden zyn
 Gy zoudt Geworden zyn
 Hy zoude Geworden zyn

Meerv.

Meerv.

Als } Wy zouden Geworden zyn
 } Gyl. zoudt Geworden zyn
 } Zy zouden Geworden zyn

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Worden
<i>Verleeden</i>	Geworden zyn
<i>Toekomende</i>	Zullen worden

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Wordende
<i>Verleeden</i>	Geworden
<i>Toekomende</i>	Zullende worden

Daar zyn nóg andere Hulpwoorden, als *Kon-
 nen, Moeten, Moogen*. Dóch ik acht onnoodig
 meer daaraf alhier te zeggen, dan dat *Konnen*
 in den Tegenwoordigen Tyd der Aantoonende
 Wyze heeft, *Ik Kan, Gy kont, Hy kan; Wy
 komen, Gyl. kont, Zy kunnen*. In den Onvol-
 maakten Verleeden Tyd, *Ik Kon óf Konde, óf
 Kost, Gy Konde óf Kost, Hy Kon óf Kost; Wy
 Konden, Gyl. kondet, Zy konden*. In den Vol-
 maakten Verleeden Tyd: *Ik Heb Gekonnen*: In
 den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Had Ge-
 konnen*: In den Toekomenden Tyd, *Ik Zal Kon-
 nen*: De Deelwoorden zyn *Konnende, en Ge-
 konnen*.

konnen. Het woord *Moeten*, heeft in den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Moft*: en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik heb gemoeten*. En *Moogen* heeft in den Tegenwoordigen Tyd, *Ik Mag*, *Gy Moogt*, *Hy Mag*; *Wy Moogen*, enz. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Mogt*; en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoogen*. Ik gaa nu over tót de Verschikking van een Bedryvend en Lydend Werkwoord, waar uyt men het noodig gebruyk der voorgaande Hulpwoorden zal zien. Dóch ik zal hier niet reppen van Vier *Conjugatien*, vólgens den Latynschen trant, gelyk eens iemand ontrent het Nederduytsch heeft willen doen; maar hoe ongerymd, zal uyt het vervólg blyken; want het verschil der Verschikkinge bestaat voornaamelyk in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, die op veelerley wyze naa de verscheydene hoedaanigheden der woorden uytgedrukt wordt, gelyk ik door eene menigte van Voorbeelden zal toonen: zo dat men uyt dien hoofde zou kunnen zeggen, dat 'er acht *Conjugatien* in 't Nederduytsch zyn. Maar ik acht dat men uyt het voorbeeld van een eenig Werkwoord de Verschikking van alle vry wel zal kunnen begrypen: want zelfs het verschil der *Onvolmaakte verleeden Tyd* is niet zo regelmatig, dat men eenen vasten regel daar ontrent voorschryven kan; naardien de woorden, *Hoopen*, *Koopen*, en *Loopen* eveneens in klank luyden, en nógtans in den Onvol-

Onvolmaakten Verleeden Tyd zeer veel verscheelen, als *Ik Hoopte, Ik Kóft, Ik Liep*. Zo is'took gelegen met *Meeten, Weeten, Zweeten*: want men zegt, *Ik Mat, Ik Wist, Ik Zweette*. Hierom zal ik een voorbeeld geeven, van het woord *Leeren*, volgens 't welk men alle andere, als men slechts weet hoe de Onvolmaakte Verleeden Tyd is, in hunne Wyzen en Tyden Verschikken kan.

DE AANTOONENDE WYZE

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Leer,
Gy Leert,
Hy óf zy Leert

Wy Leeren
Gylieden Leert
Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Leerde
Gy Leerde
Hy Leerde

Wy Leerden
Gyl. Leerde
Zy Leerden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik heb Geleerd
Gy hebt Geleerd
Hy heeft Geleerd

Wy hebben Geleerd
Gyl. hebt Geleerd
Zy hebben Geleerd

R 4

Meer

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik had Geleerd
Gy hadt Geleerd
Hy had Geleerd

Wy hadden Geleerd
Gyl. hadt Geleerd
Zy hadden Geleerd

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal Leeren
Gy zult Leeren
Hy zal Leeren

Wy zullen Leeren
Gyl. zult Leeren
Zy zullen Leeren

Tweede Toekomende of Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zou Leeren
Gy zoudt Leeren
Hy zou Leeren

Wy zouden Leeren
Gyl. zoudt Leeren
Zy zouden Leeren

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Meerv.

Leer of Leer Gy
Hy Leere

Leerenwe
Leert, of Leert Gy lieden
Dat zy Leeren

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat	}	Ik Leere	Dat	}	Wy Leeren
		Gy Leert			Gy Lieden Leert
		Hy Leert óf Leere			Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat óf Schoon	}	Ik Leerde	Dat óf Schoon	}	Wy Leerden
		Gy Leerde			Gyl. Leerdet
		Hy Leerde			Zy Leerden

Tweede Onvolmaakte Verleeden óf Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Meerv.

Toen	}	Ik Leeren zoude	Toen	}	Wy Leeren zouden
		Gy Leeren zoudt			Gyl. Leeren zoudet
		Hy Leeren zoude			Zy Leeren zouden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat óf Hoewel	}	Ik Geleerd heb óf hebbe
		Gy Geleerd hebt
		Hy Geleerd heeft óf hebbe

R 5

Meerv.

Meerv.

Dat of Hoewel } Wy Geleerd hebben
 } Gyl. Geleerd hebt
 } Zy Geleerd hebben

Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Indien of Dat } Ik Geleerd had of hadde
 } Gy geleerd hadt
 } Hy geleerd had of hadde

Meerv.

Indien of Dat } Wy Geleerd hadden
 } Gyl. geleerd haddet
 } Zy geleerd hadden

Toekomende Tjd.

Eenv.

Meerv.

Als } Ik Leeren zal
 } Gy Leeren zult
 } Hy Leeren zal

Als } Wy Leeren zullen
 } Gyl. Leeren zult
 } Zy Leeren zullen

Tweede Toekomende Tjd.

Eenv.

Als } Ik Geleerd zal hebben
 } Gy geleerd zult hebben
 } Hy geleerd zal hebben

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen hebben
 { Gyl. geleerd zult hebben
 { Zy geleerd zullen hebben

Derde Toekomende, óf Onbepaalde Tjd.

Eenv.

Schoon { Ik Geleerd zoud hebben
 { Gy geleerd zoudt hebben
 { Hy geleerd zoud hebben

Meerv.

Schoon { Wy Geleerd zouden hebben
 { Gyl. geleerd zouden hebben
 { Zy geleerd zouden hebben

DE ONBEPAAALDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Leeren
<i>Verleeden</i>	Geleerd hebben
<i>Toekomende</i>	Te zullen Leeren

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Leerende
<i>Verleeden</i>	Geleerd
<i>Toekomende</i>	Zullende Leeren

Dit woord *Leeren* in een Lydend woord ver-
 keerd, is *Geleerd worden*, het welk aldus ver-
 schikt wordt.

De

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Ik Word Geleerd	Wy Worden Geleerd
Gy wordt geleerd	Gylieden wordt geleerd
Hy, zy, wordt geleerd	Zy worden geleerd

Alhier staat aan te merken, dat als men 't woord *Ik Ben* gebruykt, zulks de betekenis iets verandert; want *Ik Ben Geleerd*, is niet alleen te zeggen, dat men onderrechting bekomen heeft, maar ook, dat men een Geleerde is, immers heeft zulks plaats als men zegt, *Hy is Geleerd*. Echter zyn 'er eenige *Onzydige Werkwoorden* die het woord *Ik Ben* tót zich neemen, als *Ik ben gebleeven*, *Ik was vertrokken*, *Ik ben geklommen*, *Ik was gekomen*, *Ik was gedaald*.

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik wierd Geleerd
Gy wierdt Geleerd
Hy wierdt Geleerd

Meerv.

Wy wierden Geleerd
Gyl. wierdt Geleerd
Zy wierden Geleerd

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Ben }
Gy Zyt } Geleerd
Hy Is } geweest

Meerv.

Wy Zyn }
Gyl. Zyt } Geleerd geweest
Zy Zyn }

Meer.

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik was	} Geleerd } Geweest	Wy waaren	} Geleerd } Geweest
Gy waart		Gyl. waart	
Hy was		Zy waaren	

Toekomende Tyd.

Eenv.

Ik zal Geleerd worden
Gy zult geleerd worden
Hy zal geleerd worden

Meerv.

Wy zullen Geleerd worden
Gyl. zult geleerd worden
Zy zullen geleerd worden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik Zou	} Geleerd } worden.	Wy Zouden	} Geleerd } worden.
Gy Zoudt		Gyl. Zoudt	
Hy Zou		Zy Zouden	

DE GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Word Geleerd
Dat hy Geleerd worde

Meerv.

Wordt [gylieden] Geleerd
Dat zy Geleerd worden.

De

De AANVOEGENDE of WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Als of Dat { Ik Geleerd word of worde
Gy Geleerd wordt
Hy Geleerd word of worde

Meerv.

Als of Dat { Wy Geleerd worden
Gyl. Geleerd wordet
Zy Geleerd worden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Geleerd wierd of wierde
Gy Geleerd wierdt
Hy Geleerd wierd

Meerv.

Dat { Wy Geleerd wierden
Gyl. Geleerd wierdet
Zy Geleerd wierden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Geleerd geweest
ben, of zy
Gy Geleerd geweest
zyt
Hy Geleerd geweest
is, of zy

Meerv.

Dat { Wy Geleerd ge-
weest zyn
Gyl. Geleerd ge-
weest zyt
Zy Geleerd ge-
weest zyn

An-

*Anders.**Eenv.*

Was ik Geleerd geweest
 Waart gy Geleerd geweest
 Was hy Geleerd geweest

Meerv.

Waaren wy Geleerd geweest
 Waart gyl. Geleerd geweest
 Waaren zy Geleerd geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Indien of Dat } Ik Geleerd geweest waare
 } Gy Geleerd geweest waart
 } Hy Geleerd geweest waare

Meerv.

Indien of Dat } Wy Geleerd geweest waaren
 } Gyl. Geleerd geweest waart
 } Zy Geleerd geweest waaren

*Tweede meer dan Volmaakte Verleeden, of
Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Als } Ik Geleerd geweest zoude zyn
 } Gy Geleerd geweest zoudt zyn
 } Hy Geleerd geweest zoude zyn

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd geweest zouden zyn
 { Gyl. Geleerd geweest zoudet zyn
 { Zy Geleerd geweest zouden zyn

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd zal worden
 { Gy Geleerd zult worden
 { Hy Geleerd zal worden

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen worden
 { Gyl. Geleerd zult worden
 { Zy Geleerd zullen worden

Tweede Toekomende of Onbepaalde Tjd.

Indien { Ik Geleerd zoude worden
 { Gy Geleerd zoudt worden
 { Hy Geleerd zoude worden

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden worden.
 { Gyl. Geleerd zoudet worden
 { Zy Geleerd zouden worden

*Derde Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd zal }
 { Gy Geleerd zult } Geworden zyn
 { Hy Geleerd zal }

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen }
 { Gyl. Geleerd zult } Geworden zyn
 { Zy Geleerd zullen }

Vierde Toekomende of Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Indien { Ik Geleerd zou }
 { Gy Geleerd zoudt } Geworden zyn
 { Hy Geleerd zou }

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden }
 { Gyl. Geleerd zoudet } Geworden zyn
 { Zy Geleerd zouden }

DE ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd worden
<i>Verleeden</i>	Geleerd geworden
<i>Toekomend</i>	Geleerd te zullen worden

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd, Geleerd wordende
<i>Verleeden</i>	Geleerd Geworden zynde
<i>Toekomend</i>	Zullende Geleerd worden
	S Om

Om nu den Leerling te vaster begrip van deeze Verschikkinge te doen hebben, zal ik nóg een voorbeeld van deeze vólgende woorden laaten vólgen.

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik	{ Vermaan	Wy	{ Vermaanen
	{ Antwoord		{ Antwoorden
	{ Bind		{ Binden
	{ Gebied		{ Gebieden
	{ Gaa		{ Gaan
	{ Treed		{ Treeden
Gy	{ Vermaant	Gylieden	{ Vermaant
	{ Antwoordt		{ Antwoordt
	{ Bindt		{ Bindt
	{ Gebiedt		{ Gebiedt
	{ Gaat		{ Gaat
	{ Treedt		{ Treedt
Hy <i>óf</i> Zy	{ Vermaant	Zy	{ Vermaanen
	{ Antwoordt		{ Antwoorden
	{ Bindt		{ Binden
	{ Gebiedt		{ Gebieden
	{ Gaat		{ Gaan
	{ Treedt		{ Treeden.

On-

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
Ik	}	Vermaande	Wy	}	Vermaanden
		Antwoordde			Antwoordden
		Bond			Bonden
		Gebood			Gebooden
		Ging			Gingen
Gy	}	Trad	Gyl.	}	Traden
		Vermaande			Vermaandet
		Antwoordde			Antwoorddet
		Bondt			Bondt
		Geboodt			Geboodt
Hy of Zy	}	Gingt	Zy	}	Gingt <i>of</i> Ginget
		Trad			Trad <i>of</i> Tradet
		Vermaande			Vermaanden
		Antwoordde			Antwoordden
		Bondt			Bonden
Zy	}	Geboodt	}	}	Gebooden
		Ging			Gingen
		Trad			Traden

Volmaakte Verleeden Tyd.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
Ik heb	}	Vermaand	Wy hebben	}	Vermaand
		Geantwoord			Geantwoord
		Gebonden			Gebonden
Ik heb of ben.	}	Gebooden	Wy hebben <i>of</i> zyn	}	Gebooden
		Gegaan			Gegaan
		Getreeden			Getreeden

Gy hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gy hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

Hy { Vermaand
of { Geantwoord
zy { Gebonden
heeft { Gebooden

Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Gyl. hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gyl. hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik had { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Ik had { Gegaan
of was { Getreeden

Gy hadt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gy hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Hy of zy { Vermaand
heeft { Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Meerv.

Wy hadden { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Wy hadden { Gegaan
of waaren { Getreeden

Gyl. hadt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gyl. hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Toe-

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zal
Gy zult
Hy of
zy zal

{
Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

Wy zullen
Gyl. zult
Zy zullen

{
Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik zou
Gy zoudt
Hy of
zy zou

{
Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

Wy zouden
Gyl. zoudt
Zy zouden

{
Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

DE GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Meerv.

Vermaan
Antwoord
Bind
Gebied
Gaa
Treed of Tree

} Gy

Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

} We

Hy
of
Zy

{
Vermaane
Antwoorde
Binde
Gebiede
Gaa
Treedde

Vermaant
Antwoordt
Bindt
Gebiedt
Gaat
Treedt

{ Gy-
lic-
den

{ Dat
Zy

{
Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

DE AANVOEGENDE ÓF WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
Dat Ik	{ Vermaane	Dat wy	{ Vermaanen
	{ Antwoorde		{ Antwoorden
	{ Binde		{ Binden
	{ Gebiede		{ Gebieden
	{ Gaa		{ Gaan
Dat Gy	{ Treede	Dat Gyl.	{ Treeden
	{ Vermaant		{ Vermaant
	{ Antwoordt		{ Antwoordt
	{ Bindt		{ Bindt
	{ Gebiedt		{ Gebiedt
Dat hy of zy	{ Gaat	Dat zy	{ Gaat
	{ Treedt		{ Treedt
	{ Vermaant of Vermaane		{ Vermaanen
	{ Antwoordt of Antwoorde		{ Antwoorden
	{ Bindt of Binde		{ Binden
	{ Gebiedt of Gebiede	{ Gebieden	
	{ Gaat of Gaa	{ Gaan	
	{ Treedt of Treede	{ Treeden	

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
Dat, of Schoon, Ik	{ Vermaande	Dat, of Schoon wy	{ Vermaanden
	{ Antwoorde		{ Antwoorden
	{ Bond		{ Bonden
	{ Gebood		{ Gebooden
	{ Ging of Ginge		{ Gingen
	{ Trad of Trade	{ Traden	

Ver-

Eenv.

Meerv.

Dat, of Schoon Gy	{	Vermaande	Dat, of Schoon gyl.	{	Vermaandet
		Antwoordde			Antwoorddet
		Bondt			Bondt of Bondet
		Geboodt			Geboode of Geboodet
		Gingt			Ginget
Tradt	Tradet				

Dat, of Schoon Hy of zy	{	Vermaande	Dat, of Schoon zy	{	Vermaanden
		Antwoordde			Antwoordden
		Bond			Bonden
		Gebood			Gebooden
		Ging			Gingen
Tradt of Trade	Traden				

*Tweede Onvolmaakte Verleeden of Onbe-
paalde Tyd.*

Eenv.

Meerv.

Toen Ik	{	Vermaanen	Zoude. Toen	Wy	{	Vermaanen	Zou- den
		Antwoorden				Antwoorden	
		Binden				Binden	
		Gebieden				Gebieden	
		Gaan				Gaan	
Treeden	Treeden						
Toen Gy	{	Vermaanen	Zoudt. Toen	Gyl.	{	Vermaanen	Zou- det
		Antwoorden				Antwoorden	
		Binden				Binden	
		Gebieden				Gebieden	
		Gaan				Gaan	
Treeden	Treeden						
Toen Hy of Zy	{	Vermaanen	Zoude	Toen zy	{	Vermaanen	Zou- den
		Antwoorden				Antwoorden	
		Binden				Binden	
		Gebieden				Gebieden	
		Gaan				Gaan	
Treeden	Treeden						

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat, of Hoe- wel Ik	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Heb of } { hebbe } { Heb } { of ben }	Dat of Hoe- wel Wy	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Heb- ben. Heb- ben of zyn												
						Dat, of Hoe wel, Gy	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Hebt } { Hebt } { of zyt }	Dat, of Hoe- wel, Gyl.	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Hebt } { Hebt } { of zyt }						
												Dat, of Hoe- wel, hy of zy	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Heeft of } { hebbe. } { Heeft } { of is }	Dat, of Hoe wel, zy	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Heb- ben. Heb- ben of zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Indien of Dat Ik	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Had of } { hadde. } { Had of } { waare }	In- dien of Dat Wy	{ Vermaand } { Geantwoord } { Gebonden } { Gebooden } { Gegaan } { Getreeden }	{ Hadden } { Hadden } { of waa- ren				

Ver.

Indien	} Vermaand	} Hadt	Indien	} Geantwoord	} Had-
of Dat			} Gebonden		
Gy	} Gebooden	} hadt of		Gyl.	} Gebooden
			} Gegaan	} waart	
	} Getreeden				
In-		} Vermaand	} Had of Indien		} Vermaand
dien	} Geantwoord			} hadde. of Dat	
of		} Gebonden	} Hadde of		Zy
Dat	} Gebooden			} waare	
hy of		} Gegaan			
zy	} Getreeden				} Getreeden

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Als	} Vermaanen	} Zal	Als wy	} Vermaanen	} Zullen								
Ik			} Antwoorden			} Als Gyl.		} Antwoorden	} Zult				
							} Binden			} Als zy		} Binden	} Zullen
											} Gebieden		
	} Gaan			} Gaan	} Zullen								
		} Treeden				} Treeden		} Zult					
Als			} Vermaanen				} Zult		Als Gyl.	} Vermaanen		} Zult	
Gy									} Antwoorden		} Als zy		
	} Binden			} Als zy									} Binden
		} Gebieden			} Als zy			} Gebieden					
			} Gaan			} Als zy				} Gaan		} Zullen	
							} Treeden		} Als zy				
Als	} Vermaanen			} Zal							Als zy		} Vermaanen
Hy		} Antwoorden			} Als zy						} Antwoorden		
of			} Binden			} Als zy				} Binden		} Zullen	
Zy							} Gebieden	} Als zy					
	} Gaan			} Als zy									} Gaan
		} Treeden			} Als zy						} Treeden		

S 5

Twee.

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.**Eenv.*

Als Ik	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zal hebben. Zal hebben	} Als wy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zullen hebben Zullen hebben					
						} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn.	
										} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden
						} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	
Als Hy of zy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zal hebben. Zal hebben	} Als zy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zullen hebben Zullen hebben					
						} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn.	
										} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden
						} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	

*Derde Toekomende, of Onbepaalde Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Schoon Ik	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zoud hebben Schoon Zoude Wy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden	} Zouden hebben Zouden hebben				
					} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn
					} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn	} Gegaan Getreeden	} hebben of zyn

Ver-

Schoon Gy	{	Vermaand	}	Zoudt	{	Vermaand	}	Zoudt
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben
		Gebonden		Schoon		Gebonden		
		Gebooden		Zoudt Gyl.		Gebooden		Zoudt
		Gegaan		hebben		Gegaan		hebben
Schoon Hy of zy	{	Getreden	}	of zyn	{	Getreden	}	of zyn
		Vermaand		Zoude		Vermaand		Zouden
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben
		Gebonden		Schoon		Gebonden		
		Gebooden		Zoude zy		Gebooden		Zouden
Gegaan	hebben	Gegaan	hebben					
	{	Getreden	}	of zyn	{	Getreden	}	of zyn

DE ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig { Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

Verleeden { Vermaand } hebben
{ Geantwoord }
{ Gebonden }
{ Gebooden }
{ Gegaan } hebben of zyn.
{ Getreden }

Toekomende Tezullen { Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treedden

Deel-

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	}	Vermaanende
		Antwoordende
		Bindende
		Gebiedende
		Gaande
<i>Verleeden</i>	}	Treedende
		Vermaand
		Geantwoord
		Gebonden
		Gebooden
<i>Toekomende</i>	}	Gegaan
		Getreeden
		Vermaanen
		Antwoorden
		Binden
<i>Zullende</i>	}	Gebieden
		Gaan
		Treeden

Sommige Werkwoorden, als *Haaten, Laaten, Eeten, Weeten, Stooten*, enz. hebben in het Meervoudig getal der Gebiedende wyzen, *Haatet, Laatet, Eetet, Weetet, Stootet*.

Hoe nu de voorgaande woorden Lydender wyze verschikt moeten worden, kan men uyt het voorbeeld van het woord *Geleerd worden* zien; alleen staat alhier aan te merken, dat men ten aanzien van het woord *Antwoorden* niet zegt, *Ik word geant-*

geantwoord, maar wel *My wordt geantwoord*, óf *My wierdt geantwoord*. De zeltde aanmerking vindt ook eenigfins plaats in 't woord *Gebieden*; want hoewel men zeggen kan, *Wy worden Geboden*, nógtans zoud ik liever zeggen, *Ons wordt geboden*. De woorden *Gaan* en *Treedén* zyn wel eenigermaate bedryvende Werkwoorden, maar evenwel niet eygentlyk aan lydinger onderworpen; en moogen derhalve wel onder de Onzydige geteld worden; onaangezien het fomtyds beter voegt te zeggen *Ik ben gegaan*, dan *Ik heb gegaan*; gelyk men ook zegt; *Ik ben getreden*, dat is, voortgegaan: want, *Ik heb getreden*, is zo veel als *Ik heb getrapt*; in welken zin men ook lydender wyze zeggen kan, *Ik wierd getreden*; óf *De druyven wierden in de eene kuyp getreden*.

Vólgens deeze voorbeelden van *Conjugatie* konnen alle andere Werkwoorden door hunne Wyzen en Tyden verschikt worden, mids dat men gade flaa dat de woorden in den *Tegenwoordigen Tyd* der (*) *Aantoonende Wyze* doorgaans in den tweeden en derden perfoon van 't Eenvoudig, en alleen in den tweeden perfoon van 't Meervoudig ge'al, eene T aanneemen, als *Ik Woon, Gy Woont, Hy Woont: Wy Woonen, Gylieden Woont, Zy Woonen*. Zo ook, *Ik Benyd, Gy benydt; Hy benydt: Wy benyden, Gyl. benydt, Zy benyden*. En *Ik Adem, Gy ademt, Hy ademt: Wy ademen, Gyl. ademt, Zy ademen*, enz. Als mede, *Ik Blaas, Gy blaast,*

(*) Indicativus.

blaast, *Hy blaast: Wy blaazen, Gyl. blaast, Zy blaazen.* En *Ik hoor, Gy hoort, Hy hoort: Wy hooren, Gyl. hoort, Zy hooren.* Daarby staat ook aan te merken dat de *Onvolmaakte Verleeden Tyd* in verscheydene woorden merkelyk verscheelt: want schoon het voegen van den uytgang *de*, aan den *Tegenwoordigen Tyd* der (+) *Aantoonende Wyze*, de regelmatigste vorming schynt, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* uyt te beelden, als *Ik Leer, Ik Leere. Ik hoor, Ik hoorde*; zo maaken nóg tans veele Werkwoorden den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* anders, als blykt aan het woord *Spreeken*, 't welk heeft, *Ik Sprak, Gy spraakt, Hy sprak: Wyspraken, Gylieden spraakt, Zyspraken.* Het woord *Treedden* heeft *Ik trad, Gy tradt, Hy tradt: Wy traden, Gylieden tradt, Zy traden.* Het woord *Leezen* heeft *Ik Las, Gyl. laast, Hy las: Wy lazen, Gylieden laast, zy lazen.* 't Woord *Zien* heeft *Ik zag, Gy zaagt, Hy zag: Wy zagen, Gylieden zaagt, Zy zagen.* Het woord *Komen* heeft, *Ik Quam, Gy quaamt, Hy quam: Wy quamen, Gyl. quaamt, zy quamen.* En *Nemen* heeft, *Ik Nam, Gy naamt, Hy nam: Wy namen, Gyl. naamt, Zy namen.* Dus wyken ook veele andere Werkwoorden van den gemeenen Regel af, gelyk hierna door eene menigte van voorbeelden, ter plaatse daar van de (*) Worteltyden gehandeld wordt, zal blyken. Onder tusschen acht ik dat iemand, die maar een weynig

(*) Indicativus.

nig opmerkend is, uyt deeze aantoonende voorbeelden wel zal kunnen begrypen, hoe wanfchikelyk het is, dat men in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* tuffchen 't Eenvoudig en Meervoudig getal geen onderichêyd maakt; het welk nóg tans veel gefchiedt, zelfs van Schryvers die men moet bekennen fchrander te zyn: maar iemand, die zich zulk een quaade gewoonte niet heeft aangewend, komt het zeer walgelyk voor, alshy leeft, *Om dat ik oordeelden. Waar op ik hem antwoorden. Ik meenden hem te zien. Men hoorden U niet*, enz. Waarvoor een kundige fchryft, *Oordeelde, antwoordde, meende, en hoorde*. De woorden *Sterven*, en *Verwerven*, hebben in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* der Aantoonende wyze, *Hy Sturf, ik Verwurf*; en dien zelfden Tyd der *Aanvoegende Wyze* kan men dus uyt drukken: *Zy meenden dat ik ftierf. Het kôfte my veel moeite eer ik het verwierf*.

De *Tegenwoordige Tyd* der (†) *Aantoonende Wyze*, wordt gemaakt van de (*) *Onbepaalende Wyze* door 't affnyden van den uytgang *en*; als van *Deelen, Ik Deel: Gelooven, Ik Geloof: Leeven, Ik Leef: Leezen, Ik Lees: Beminuen, Ik Bemin: Verneemen, Ik Verneem: Klôppen, Ik Klôp: Vatten, Ik Vat: Snyden, Ik Snyd of Sny: Voeg hierby, Doen, Ik Doe: Gaan, Ik Gaa: Staan, Ik Staa: Slaan, Ik Slaa*, enz. Sommigen willen dat men den *Tegenwoordigen Tyd* der (†) *Aantoonende Wyze*

(†) Indicativus. (*) Infinitivus.

Wyze deezer woorden dus zal schryven, *Ik Deele*, *Ik Geloove*, *Ik Leeve*, *Ik Leeze*, *Ik Beminne*, *Ik Verneeme*, enz. Maar behalve dat dit een lamme spraak schynt, wat onderscheyd zal men dan maaken, om de (†) *Aanvoegende* óf *Wenschende Wyze* uyt te beelden: Immers is het veel beter dat men dat onderscheyd in acht neem, dewyl onze taal zulks toelaat, Als, *Ik Deel eenpaarig*; *Hy wil niet dat ik Deele. Ik Geloof u wel*; *Meent gy dat ik u Geloove. Ik leef Gerust*; *Hly benydt my dat ik gerust Leeve. Ik Lees veel*; *Zy wil niet dat ik veel Leeze. Ik Bemin haar*; *Staa toe dat ik haar Beminne. Ik Verneem'er niets van*; *Vergun my dat ik 'er nã verneeme*. Ik vind dit onderscheyd tusschen de *Aantoonende* en de *Aanvoegelyke* wyze al waargenomen by *Melis Stoke*: want dus zingt die aaloude Kronykschryver in zynen Opdragt.

**Om dat ic niet en wille
Dat mine sinnen pet leggen stille /
Ende verderben met ledichede /
Wil ic alhier ter stede
Seggen wie die Gaden waaren.**

**Hem bid ic die noyt began /
Ende die ober gemeene man /
Om berechten sette Lantsheren /
Dat hi my dat moete leren /
Dat ic die waarheyt so verclare /
Dat men weren moet dat ware.**

(†) Subjunctivus.

In

In zyne Inleydinge:

Hier lat' ic van den Kaerlingen
 Mijn scriben bliuen / ende mine dingen /
 Ende heb u bi dien gheseit
 Die reden / die hier is voerleit.

Elders (*) laat hy zich dus hooren:

Hier keer ic t'onfen Gaben weder /
 Doztien jaar (dus is 't getelt)
 Had hi Holland in sijn gewelt.

Men brengt hier tegen in, dat men door te zeggen, *Ik Bemin, Ik Hoor, Ik Vermaan*, enz. geen onderscheyd maakt tusschen de Gebiedende wyze en den Tegenwoordigen tyd der Aantoonende wyze; dewyl men gebiedende zegt, *Hoor my*. Doch dit zy zo: ondertusschen dunkt my dat daar minder aan gelegen is, dan dat 'er geen vershil tusschen de Aantoonende en de Aanvoegende wyze gemaakt wordt; om dat men, ter oorzaake van de byvoeginge en afluatinge van het Voornaamwoord *Ik*, in het vershil van de Gebiedende en de Aantoonende wyze niet doelen kan, gelyk men zou kunnen in het onderscheyd tusschen de Aanvoegende en de Aantoonende Wyze in den eersten Persoon, nademaal 'er in onze taale veele Werkwoorden zyn, die

(*) Pag. mihi 29.

T

door

door de byvoeginge van de E in de Aantoonende wyze eene twyfelachtigheyd konnen baaren; by voorbeeld, als men zegt, *Ik wachte u met verlangen*, dan zal dit ligtelyk konnen genomen worden voor *Ik wachtede*; en schoon men in 't fchryven daar voor ftelt *Ik wachte*; nóg tans zyn 'er veele Leezers en Schryvers, die dit naauwkeurig onderscheyd niet waarneemende, daardoor in verbyfteringe zouden konnen gebragt worden, waarvan men geen gevaar loopt, als men in de Aantoonende wyze zegt, en ook fchryft, *Ik wacht*. In dezelfde dubbelzinnigheyd vervalt men als men fchryft *Ik werd* in plaats van *Ik wierd*; want veele fchryven altoos, *Werden* in ftede van *Worden*, zich inbeeldende, zo 't fchynt, dat het laafte niet deftig genoeg is, alhoewel *Werden* in de gemeene fpraak my zeer gemaakt voorkomt, gelyk ook als ik iemand hoor zeggen, *Ik heore u niet; Ik weete het niet; Ik hebbe hem niet gezien*, enz. Maar ik vind 'er gansch geen gemaaktheyd in, als men zegt, *Maak dat ik zulks nooit weér hoore*. Hierby komt nóg, dat de woorden *Gaan, Doen, Slaan, Staan, Zien*, enz. geen onderscheyd tuffchen de Aantoonende en Gebiedende wyze toelaaten. Hoewel nu het oud gebruyk voor *Ik Geloove, Ik meene*, enz. fchynt te pleyten; even zo doet het ook voor *Gaane en Doene*, al zo wel als voor *Ane en Ave*, in ftede van *Aan en Af*, en wil men dit voorftaan, dan valt 'er vooral niet te zeggen tegen *Zeepe, Zoone*

Zoone, Mensch, Neeve, enz. in den Nominativus.

Hoe sterk nu ook dit onderscheyd tusschen de Aantoonende en Aanvoegende wyze is tegengesproken geweest, zo vind ik echter dat ik het alleen, en ook de eerste geensins ben, die geoordeeld heb dat het grondwoord van *Maaken* en van *Hooren*, enz. was, *Ik maak, ik hoor, enz.* want de zeer geleerde en arbeydzaam Taalkundige E. vander Hoogt, in de Voorrede van zyn *Grieksch Woordenboek over het N. Testament*, met zeer bondige redenen getoond hebbende, dat ons *en* in de Naamwoorden het teken van het Meervoudig getal was, en dat als men dat teken wegneemt van *Zalen, delen, Zonen, buren*, men dan maar behoudt deeze valsche grondwoorden *Zal, del, zon, bur*, in plaats van *Zaal, deel, zoon, buur*, geeft dan vervolgens te verstaan, dat het zelfde *en* in onze Werkwoorden het teken is van de Onbepaalende wyze, en ook van de Meervoudige eerste en derde perfoonen. „ Dit, „ zegt hy, leert my dan spellen *Smaaken, eeten,* „ *brenge, dringen, werken, enz.* want derzel- „ ver grondwoorden zyn, *Ik smaak, eet, breng,* „ *dring, werk, enz.* Hieruyt blykt het immers klaar, dat onaan gezien de bekende *Anonymus Batavus* in de *Boekzaal* van *May* en *Juny*, des jaars 1708. my durft verwyten, *de fabryk- zieke opwerping van dat kostelyk onderscheyd, dat men daar mee aanwyft tusschen de aantoonende wyze*

en de aanvoegende of wenscbende, ik nógtans de eerste opwerper van dat onderfcheyd niet geweest ben; maar dat, by geleerder dan ik, al lang voor my aangetoond is, dat het op goede reden steunde. En immers zoud het een zeer lamme spraak zyn, indien men zeyde, *Ik wille dat gy dit doet*; maar daar steekt gansch geen ongerymdheid in als men zegt, *Dat by't vry wille, ik bekeer het niet*.

En tót een verder bewys dat ik de Vinder van die *Fabrykzieke opwerpinge* niet ben, dient dat niet alleen in de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkonst*, nú al verre over de honderd en twintig jaaren oud, de grondwoorden gezegd worden te zyn, *Ik Blaf, gryns, kaauw, knor, pryk, slok, zucht, zuyp, enz.* maar men vindt ook dat de geleerde Simón Stevin, één van de opbouwers onzer taale, in zyne *Beginselen der Weegkonst*, te Leyde gedrukt in 't jaar MDLXXXVI, gevevende vooraf een kort bericht van den aakouden oorsprong der Duytsche taale, een geheele lyst opgesteld heeft van over de zevenhonderd Duytsche werkwoorden, die éénfilbig in den eersten persoon zyn, als onder andere, *Ik Acht, Ban, Bid, Bind, Byt, Bloos, Breek, Buk, Dank, Dool, Droom, Eer, Eet, Eysch, Fluyt, Gaap, Groet; Haal, Heb, Hoor, Jaag, Kan, Kerm, Klim, Knars, Kruip, Lach, Leg, Lieg, Loop, Maak, Meng, Muyt, Naai, Neem, Noop, Oogst, Pers, Pis, Ploeg, Praat, Put, Quel, Quets, Quist, Raak,*

Raak, Reys, Rym, Roem, Schaak, Scheer, Schenk, Schreeuw, Schryf, Slaap, Smoor, Snork, Stel, Steel, Stryk, Tast, Toon, Troost, Twist, Val, Vast, Veyns, Vraag, Waan, Wacht, Walg, Was [Cresco], Wasch [Lavo], Ween, Werp, Woon, Wyk. Achter deeze Lyst heeft de gemelde Schryver nóg een veel grooter gevoegd van eenlédige Naamwoorden; welke verzameling tót een bewys kan dienen, dat de byvoeging van de Letter *e* achter de woorden, *Baan, biecht, blaas, brug, eer, hemd, kaers, klagt, mensch, plaats, quaal, vrees, wolk, enz.* niet oorsprongklyk, maar van een laater uytvindsel is; en dat de afluating van de achterste *E* in den *Nominativus* der woorden *Biechte, blaaze, eere, kaerse, mensche, enz.* eene wederkeering is tót het aaloude gebruyk.

Daar zyn 'er die den *Subjunctivus* dus uytdrukken, *Zie óf by dat gedaan hebbe.* Maar my dunkt het veel beter dat men zegge, *Zie óf by dat gedaan heeft:* want de *Subjunctivus* wordt duydelijk uytgedrukt door de verplaatsing van 't Hulpwoord *Heeft.:* doordien men in de *Aantoonende wyze* zegt, *Hy heeft het gedaan; Hy is vertrokken:* En men drukt de *Aanvoegende Wyze* volkomenlyk uyt als men zegt, *Zie óf by dat gedaan heeft, Ik heb verstaan dat hy vertrokken is.* Maar om de (*) *Wenschende Wyze* te betékenen, is het noodig te zeggen, *Dat by zyne wil hebbe; Dat by te vreede gesteld zy, óf worde.* Uyt het gezeyde zal

(*) Optativus.

T 3

men

men wél kunnen begrypen dat ik het onnoodig achte, het woord *Werd* tót het betékenen van den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* der *Aantoonende Wyze* te gebruyken, in plaats van *Wierd*; on-aangezien men zulks by den Historischryver Hooft, en eenigé anderé Schryveren, doorgaans vindt: want tót betékeninge van de *Aanvoegende wyze* heeft men niet anders te doen, dan het woordtje *Wierd* te verplaatsen, als, *Ik wierd daar toe verzócht*; En *Eer ik daartoe verzócht wierd*. Waaruyt dan zonneklaar blykt, dat men zich van zulk een arm behulp, als *Werd* voor het *Præteritum Imperfectum Indicativi*, en *Wierd* alleen voor het *Imperfectum Subjunctivi*, (de Ongeletterden gelieven my dit Latyn ten goede te houden) niet behoeft te bedienen. Nóg staat my alhier te melden, dat onze taal zékere bewoordingen, óf tzaamvoeging van twee *Infinitivi* heeft, welke andere taalen niet toelaaten, als *Ik heb hem zien steruen. Ik heb booren zeggen. Ik heb haar weezen haaten. Ik heb 't hem doen brengen. Ik heb hem laten staan. Ik heb het niet moogen doen. Ik heb 'er niet konnen byzyn. Ik heb 't niet willen booren. Ik heb 't niet duruen spreken*: want in dien zin te gebruyken de Deelwoorden *Gezien, Geboord, Geweest, Gelaaten, Gemoogen, Gekonnen, Gewild en Gedurfd*, laat de eyschapp onzer taale niet toe. Maar des niet tegenstaandé zegt men evenwel, *Ik heb 't begonnen te doen. Ik heb 't gevreesd te zien.*

Om

Om nu de Werkwoorden door alle tyden naar behooren te veranderen, moet men derzelver (†) Wortel tyden weeten, welke nu staan te volgen.

I. De regelmatigste wyze om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te betékenen, geschiedt, gelyk reeds gezegd is, door de sillabe *de* achter den *Tegenwoordigen Tyd* te voegen, als

Ik Adem	Ik Ademde	Geademd	Ademen
Ik Anker	ik ankerde	geankerd	ankeren
Ik Baar	ik baarde	gebaard	baaren
Ik Bouw	ik bouwde	gebouwd	bouwen
Ik Cyfer	ik cyferde	gecyferd	cyferen
Ik Daal	ik daalde	gedaald	daalen
Ik Derf	ik derfde	gederfd	derven
Ik Dien	ik diende	gediend	dienen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	oeren
Ik Eyndig	ik eyndigde	geëyndigd	eyndigen
Ik Erf	ik erfde	geërfd	erven
Ik Faamroof,	ik faamroofde	gefaamroofd	faamrooven
Ik Flikker	ik flikkerde	geflikkerd	flikkeren
Ik Gier	ik gierde	gegierd	gieren
Ik Graauw	ik graauwde	gegrauwd	grauwen
Ik Handel	ik handelde	gehandeld	handelen
Ik Hoor	ik hoorde	gehoord	hooren
Ik Huur	ik huurde	gehuurd	huuren
Ik Jammer	ik jammerde	gejammerd	jammeren

T 4

Ik

(†) Tempora Radicalia,

296 W. SEWELS *Nederduytsche.*

Ik Kaauw	ik kaauwde	gekaauwd	kaauwen
Ik Klaag	ik klaagde	geklaagd	klaagen
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Louter	ik louterde	gelouterd	louteren
Ik Mazel	ik mazelde	gemazeld	mazelen
Ik Moedig	ik moedigde	gemoedigd	moedigen
Ik Nader	ik naderde	genaderd	naderen
Ik Nies	ik niesde	geniefd	niesen
Ik Oordeel	ik oordeelde	geoordeeld	oordeelen
Ik Ordineer	ik ordineerde	geordineerd	ordineren
Ik Pel	ik pelde	gepeld	pellén
Ik Plonder	ik plonderde	geplonderd	plonderen
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Quyn	ik quynde	gequynd	quynen
Ik Rammel	ik rammelde	gerammeld	rammelen
Ik Reken	ik rekende	gerekend	rekenen
Ik Reys	ik reyfde	gereyfd	reyzen
Ik Scheur	ik fcheurde	gefcheurd	fcheuren
Ik Sluymér	ik fluymerde	gefluymerd	fluymeren
Ik Tem	ik temde	getemd	temmen
Ik Tuymel	ik tuymelde	getuymeld	tuymelen
Ik Vloei	ik vloeiide	gevloeid	vloeyen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Waag	ik waagde	gewaagd	waagen
Ik Woon	ik woonde	gewoond	woonen
Ik Yl	ik ylde	geyld	ylen
Ik Ys	ik ysde	geysd	yzen
Ik Yver	ik yverde	geyverd	yveren
Ik Zaaí	ik zaaide	gezaaid	zaaijen
Ik Zegel	ik zegelde	gezegeld	zégelen

By

By deeze kan men voegen

Ik Jaag	ik jaagde <i>en</i> joeg	gejaagd	jaagen
Ik Vraag	ik vraagde <i>en</i> vroeg	gevraagd	vraagen.
Ik raad	ik raadde <i>en</i> ried	geraaden	raaden

II. De vólgende Verandering is, als men *te*, by den *Tegenwoordigen Tyd* voegt, als

Ik Buk	ik bukte	gebukt	bukken
Ik Doop	ik doopte	gedoopt	doopen
Ik Druk	ik drukte	gedrukt	drukken
Ik Eysch	ik eyschte	geëyscht	eyschen
Ik Fóp	ik fóppte	gefópt	fóppen
Ik Gis	ik giste	gegíft	gíffen
Ik Hink	ik hinkte	gehínt	hínnen
Ik Hoop	ik hoopte	gehoopt	hoopen
Het Jeukt	het jeukte	gejeukt	jeuken
Ik Jók	ik jókpte	gejókpt	jókken
Ik Kef	ik kefte	gekeft	keffen
Ik Kap	ik kapte	gekapt	kappen
Ik Lesch	ik leschte	gelescht	leschen
Ik Merk	ik merkte	gemerkt	merken
Ik Naak	ik naakte	genaakt	naaken
Ik Oogst	ik oogste	geoogst	oogsten
Ik Pas	ik paste	gepast	passen
Ik Predik	ik predikte	gepredíkt	predíken
Ik Queek	ik queekte	gequeekt	queeken
Ik Quets	ik quetste	gequetst	quetfen
Ik Raak	ik raakte	geraakt	raaken

T 5

Ik

Ik Schimp	ik schimpte	geschimpt	schimpen
Ik Tróts	ik trótfte	getrótft	trótsen
Ik Vifch	ik vifchte	gevischt	viffchen
Ik Vloek	ik vloekte	gevloekt	vloeken
Ik Wenfch	ik wenfchte	gewenfcht	wenfchen
Ik Yk	ik ykte	geykt	yken
Ik Zeep	ik zeepte	gezeept	zeepen
Ik Zwik	ik zwikte	gezwikt	zwikken
Ik Zwets	ik zwetfte	gezwetft	zwetsen

Hierby kunnen gevoegd worden

Ik Lach	ik lachte <i>en</i>	loeg	gelacht <i>en</i>	gelachgen
				lachgen
Ik Tref	ik trefte <i>en</i>	trof	getrefte <i>en</i>	getroffen
				treffen

III. De Derde Verandering is van Werkwoorden, die in den Tegenwoordigen Tyd eyndigen in *d* óf *t*, en welker *Onvolmaakte Verleeden Tyd* gemaakt wordt door het verdubbelen dier letteren, dus *dde*, óf *ste*, óf door *ede*, achter den *Tegenwoordigen Tyd* te voegen, als

Ik Antwoord	ik antwoordde <i>óf</i>	antwoordede	
	geantwoord	antwoorden	
Ik Acht	ik achtte <i>óf</i>	achtete	
	geacht	achten	
Ik Bloed	ik bloedde <i>óf</i>	bloedede	
	gebloed	bloeden	
Ik Boet	ik boette <i>óf</i>	boetede	
	geboet	boeten	
			Ik

Ik Dood	ik doodde <i>of</i> doodede gedood dooden
Ik Fluyt	ik fluytte <i>of</i> fluytede gefluyt fluyten
Ik Groet	ik groette <i>of</i> groetede gegroet groeten
Ik Hoed	ik hoedde <i>of</i> hoedede gehoed hoeden
Ik Haat	ik haatte <i>of</i> haatede gehaat haaten
Ik Jagt	ik jagtte <i>of</i> jagtede gejagt jagten
Ik Kleed	ik kleedde <i>of</i> kleedede gekleed kleeden
Ik Knót	ik knótte <i>of</i> knottede geknot knóttten
Ik Laad	ik laadde <i>of</i> laadede gelaaden laaden
Ik Lust	ik lúfste <i>of</i> lúfste. gelúft lúften
Ik Myd	ik mydde <i>of</i> mydede gemyd myden
Ik Muyt	ik muytte <i>of</i> muytede gemuyt muyten
Ik Nood	ik noodde <i>of</i> noodigde genood nooden
Ik Net	ik nette <i>of</i> nettede genét netten
Ik Pacht	ik pachtte <i>of</i> pachtede gepacht pachten

Ik

300	W. SEWELS	<i>Nederduytsche</i>
Ik Quist	ik quistte <i>of</i> quistede	gequist quisten
Ik Red	ik redde <i>of</i> reddede	geréd redden
Ik Rust	ik rustte <i>of</i> rustede	gerust rusten
Ik Smeed	ik smeedde <i>of</i> smeedede	gesmeed smeeden
Ik Schat	ik schatte <i>of</i> schattede	geschat schatten
Ik Troost	ik troostte <i>of</i> troostede	getroost troosten
Ik Uyt	ik uytte <i>of</i> uytede	geuyt uytten
Ik Voed	ik voedde <i>of</i> voedede	gevoed voeden
Ik Vast	ik vastte <i>of</i> vastede	gevast vasten
Ik Wied	ik wiede <i>of</i> wiede	gewied wieden
Ik Wacht	ik wachtte <i>of</i> wachte	gewacht wachten
Ik Zift	ik ziftte <i>of</i> ziftede	gezift ziften
Ik Zucht	ik zuchtte <i>of</i> zuchtete	gezucht zuchten
Ik Zweet	ik zweette <i>of</i> zweetede	gezweet zweeten

IV. De Vierde Verandering is van Werkwoorden welker *y* van den *Tegenwoordigen Tyd* veranderd wordt in *ee*, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te vormen; en als men dan *Ge* daar voor, en *en* daar achter stelt, zo wordt het *Deelwoord van den Verleeden Tyd* daaruyt gemaakt, als

Ik Byt	ik beet	gebeeten	byten
Ik Blyf	ik bleef	gebleeven	blyven
Ik Dryf	ik dreef	gedreeven	dryven
Ik Glyd	ik gleed	gegleeden	glyden
Ik Gryp	ik greep	gegreepen	grypen
Ik Kryg	ik kreeg	gekreegen	krygen
Ik Kryt	ik kreet	gekreeten	kryten
Ik Kyk	ik keek	gekeeken	kyken
Ik Kyf	ik keef	gekeeven	kyven
Ik Lyd	ik leed	geleeden	lyden
Ik Nyg	ik neeg	geneegen	nygen
Ik Nyp	ik neep	geneepen	nypen
Ik Prys	ik prees	gepreezen	pryzen
Ik Quyt	ik queet	gequeeten	quyten
Ik Ryd	ik reed	gereeden	ryden
Ik Ryg	ik reeg	gereegen	rygen
Ik Rys	ik rees	gereezen	ryzen
Ik Ryt	ik reet	gereeten	ryten
Ik Schryf	ik schreef	geschreeven	schryven
Ik Schyn	ik scheen	gescheenen	schynen
Ik Slyt	ik sleet	gesleeten	slyten
Ik Smyt	ik smeed	gesmeeten	smyten
Ik Stryd	ik streed	gestreeden	stryden

Ik

Ik Styg	ik steeg	gesteegen	strygen
Ik Vryf	ik vreef	gevreeven	vryven
Ik Wyk	ik week	geweeken	wyken
Ik Wys	ik wees	geweezen	wyzen
Ik Wyt	ik weet	geweeten	wyten
Ik Zwym	ik zweet	dóch de	
Volmaakte	Verleeden	Tyd is	bezwymd zwymen.

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Hyg	ik hygde	gehygd	hygen
Ik Hys	ik hyste	gehyft	hyssen
Ik Krysch	ik kryfchte	gekryfcht	kryfchen.
Ik Kryg(oorlóg)	ik krygde	gekrygd	krygen
Ik Lyn	ik lynde	gelynd	lynen
Ik Lym	ik lymde	gelymd	lymen
Ik Myd	ik mydde	gemyd	myden
Ik Myn	ik mynde	gemynd	mynen
Ik Pyp	ik pypte	gepypt	pypen
Ik Rym	ik rymde	gerymd	rymen
Ik Twyn	ik twynde	getwynd	twynen
Ik Vyl	ik vylde	gevyld	vylen

V. De Vyfde Verandering is als *uy* van den *Tegenwoordigen Tyd* in *oo* veranderd wordt in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, als

Ik Buyg	ik boog	geboogen	buygen
Ik Druyp	ik droop	gedroopen	druypen
Ik Duyk	ik dook	gedooken	duyken
			Ik

Ik Kruyp	ik kroop	gekroopen	kruypen
Ik Luyk	ik look	gelooken	luyken
Ik Ruyk	ik rook	gerooken	ruyken
Ik Schuyf	ik fchoof	gefchooven	schuyven
Ik Snuyt	ik snoot	gesnooten	snuyten
Ik Sluyt	ik ftoot	gesflooten	fluyten
Ik Stuyf	ik ftoof	gestooven	ftuyven
Ik Zuyg	ik zoog	gezoogen	zuygen
Ik Zuyp	ik zoop	gezoopen	zuypen

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Buyl	ik buylde	gebuyld	buylen
Ik Huys	ik huysde	gehuyfd	huyzen
Ik Huyl	ik huylde	gehuyld	huylen
Ik Kuyp	ik kuypte	gekuypt	kuypen
Ik Pruyl	ik pruylde	gepruyld	pruylen
het Puylt	het puylde	gepuyld	puylen
Ik Ruyl	ik ruylde	geruylde	ruylen
Ik Ruym	ik ruymde	geruymde	ruymen
het Ruyscht	het ruyschte	geruyscht	ruysen
Ik Spuyt	ik fpuytte	gespuyt	spuyten
Ik Stuyt	ik ftuytte	gestuyt	ftuyten
het Suyft	het fuyfde	gefuyfd	fuyzen
Ik Wuyf	ik wuyfde	gewuyfd	wuyven

Merk dat *Kluyven* en *Schuylen* hebben *kluyfde* of *kloof*, en *gekluyfd* of *geklooven*: en *schuyfde* of *school*, en *geschuyld* of *geschoolen*.

VI. De Zesde Verandering is als de Werkwoorden, om den *Orrvolmaakten Verleeden Tyd* uyt te drukken, *in* in *on* veranderen, als

Ik Bind	ik bond	gebonden	binden
Ik Blink	ik blonk	geblonken	blinken
Ik Ding	ik dong	gedongen	dingen
Ik Drink	ik dronk	gedronken	drinken
Ik Dwing	ik dwong	gedwongen	dwingen
Ik Klink	ik klonk	geklonken	klinken
Ik Spin	ik spon	gesponnen	spinnen
Ik Spring	ik sprong	gesprongen	springen
Ik Stink	ik stonk	gestonken	stinken
Ik Vind	ik vond	gevonden	vinden
Ik Win	ik won	gewonnen	winnen
Ik Wind	ik wond	gewonden	winden
Ik Wring	ik wrong	gewrongen	wringen
Ik Zing	ik zong	gezongen	zingen
Ik Zink	ik zonk	gezonken	zinken

By deeze mag men voegen

Ik Glim	ik glom	geglommen	glimmen
Ik Klim	ik klom	geklommen	klimmen
Ik Krimp	ik kromp	gekrompen	krimpen

VII. De Zevende Verandering is als men *ie* in *oo* verwisselt, als

Ik

Ik Bedrieg	ik bedroog	bedroogen	bedriegen
Ik Gebied	ik gebood	gebooden	gebieden
Ik Geniet	ik genoot	genooten	genieten
Ik Giet	ik goot	gegooten	gieten
Ik Kies	ik koos	gekoozen	kiezen
Ik Lieg	ik loog	geloogen	liegen
Ik Schiet	ik schoot	geschooten	schieten
Ik Vlied	ik vlood	gevlooden	vlieden
Ik Vlieg	ik vloog	gevloogen	vliegen
Het Vriest	het vroor	gevrooren	vriezen
Ik Verlies	ik verloor	verlooren	verliezen
Ik Bied	ik bood	gebooden	bieden
Ik Zied	ik zood	gezooden	zieden

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Nies	ik niesde	geniesd	niesen
Ik Wieg	ik wiegde	gewiegd	wiegen

VIII. De Achtste Verandering is, als *ee* veranderd wordt in *a*; zynde het *Lydend Deelwoord* onregelmatig, als

Ik Breek	ik brak	gebroken	brecken
Ik Beveel	ik beval	bevolen	beveelen
Ik Eet.	ik at	gegeeten	eeten
Ik Geef	ik gaf	gegeeven	geeven
Ik Genees	ik genas	geneezen	geneezen
Ik Lees	ik las	gelezen	leezen
Ik Meet	ik mat	gemeeten	meeten

V

Ik

Ik Neem	ik nam	genomen	neemen
Ik Spreek	ik sprak	gesproken	spreken
Ik Steek	ik stak	gestoken	steeken
Ik Steel	ik stal	gestolen	steelen
Ik Treed	ik trad	getreden	treeden
Ik Vergoet	ik vergat	vergeeten	vergeeten
Ik Vreet	ik vrat	gevreeten	vreeten

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Beef	ik beefde	gebeefd	beeven
Ik Deef	ik deedde	gedeed	deelen
Ik Eier	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Kleed	ik kleedde	gekleed	kleeden
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Leer	ik leerde	geleerd	leeren
Ik Queef	ik quoeide	gequoeid	quecken
Ik Sneef	ik sneefde	gesneefd	sneeven
Ik Smeer	ik smeerde	gesmeerd	smeeren
Ik Streef	ik streefde	gestreefd	streeven
Ik Teer	ik teerde	geteerd	teeren
Ik Veeg	ik veegde	geveegd	veegen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Weef	ik weefde	geweeven	weeven
Ik Zweet	ik zweette	gezweet	zweeten

Uyt deeze acht Veranderingen en haare verscheyden uytzonderingen blykt het, dat het zeer ongerymd is, het Nederduytsch aan Vier Conjugation, volgens het Latyn, te bepalen: want

want als iemand maar één Werkwoord wel kan *Conjugeeren*, dan kan hy ze alle maar de Tyden verschikken, byaldien hy hunnen *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, nevens het *Doelwoord der Verleeden Tyd*, maar weet. Hierom is het dat ik zulk een menigte daarvan in de voorgaande lyfsten verzameld hebbe, om aan onkundigen een duydelyke leerwyze voor te stellen. Ondertusschen staat aan te merken, dat hoewel de lettergreep *Ge* doorgaans het téken is van het *Doelwoord* des *Verleeden Tyds*, de Werkwoorden nógtans die met *Ge*, *Be*, óf *Ver* beginnen, daarvan uytgezonderd zyn; als *Beminnen*, *Bemind*: *Begeeren*, *Begeerd*: *Bezoeken*, *Bezocht*: *Gebruyken*, *Gebruykt*: *Gelooven*, *Geloofd*: *Geschieden*, *Geschied*: *Verachten*, *Veracht*: *Verstinden*, *Verstonden*: *Verteeren*, *Verteerd*.

In t'Zamengezette woorden wordt deeze fillabe *Ge* naa het *Voorzetsel* geplaatst, als *Aanwyzen*, *Aangewezen*: *Afbreeken*, *Afgebroken*: *Doordringen*, *Doorgedrongen*: *Ingaan*, *Ingegaan*: *Mededeelen*, *Medegedeeld*: *Neërslaan*, *Neergeslagen*: *Naaspeuren*, *Nagespeurd*: *Omkeeren*, *Omgekeerd*: *Ophouden*, *Opgehouden*: *Overzetten*, *Overgezét*: *Toeschryven*, *Toegeschreeven*: *Uytwerpen*, *Uytgeworpen*: *Voorstellen*, *Voorgesteld*: *Voortbrengen*, *Voortgebracht*: *Wederkomen*, *Wedergekomen*: *t'Zamenstellen*, *t'Zamengesteld*.

Des niettegenstaande zyn 'er veele t'Zamengezette woorden die deeze lettergreep *Ge* verwerpen, als *Doorgronden*, *Doorgrond*; *Doorschie-*

308 W. SEWELS *Nederduytsche*
ten, Doorschooten: (want *doorgeschooten* is met een
 beschót afgeschooten). *Herstellen, Hersteld*: *Om-*
ringen, Omringd: *Ondervinden, Ondervonden*:
Ontkennen, Ontkend: *Onthoofden, Onthoofd*: *Vol-*
harden, Volhard: *Volbrengen, Volbragt*: *We-*
derleggen, Wederlegd.

Daar zyn ook verscheydene t'Zamengezette
 woorden, welker *Onbepaalende Wyze*, en het
Lydend Deelwoord, eweneens zyn; als *Doorloo-*
pen, Doorstooten, Geneezen, Herroepen, Onthou-
den, Ontkomen, Ontloopen, Ontslaapen, Verlaa-
ten. Want men zegt, *De Heelmeeesters konden haar*
niet geneezen; en *Zyne wonde wierdt geneezen*.
Hy mag haar niet verlaten; en *Zy heeft bem*
verlaten.

Noopende de t'Zamengezette woorden is dit
 insgelyks aanmerkelyk, dat de Voorzetsfels dik-
 wils daarvan gescheyden worden, dóch niet in
 de *Onbepaalende en Aanvoegende Wyzen*; maar in
 de *Aantoonende Wyze* is zulks zeer gemeen, als
Zy gingen t'zamen: Wy quamen aan't buys: Hy
week van den Heere af: Ik wys veele zaaken, die
andere voorbygegaan zyn aan. Dóch indien men
 deeze bewoordingen tót de *Wenschende óf Aan-*
voegende Wyze overbrengt, dan heeft die schey-
 ding geen plaats, als *Ik wenschte dat wy t'zamen-*
gingen: 't Was laat eer wy daar aanquamen: Hy
ontkende dat hy daarvan afweek: 't Is een zwaar-
der werk dan veele denken, dat ik alles dus omstan-
diglyk aanwyze.

Nu

Nu zyn 'er nóg veele Werkwoorden welker (*) Worteltyden onregelmatig zyn, en niet onder de acht voorgaande lyften konnen gebragt worden, als,

Ik Bak	ik bakte	gebakken	bakken
		<i>en niet</i>	gebakt
Ik Blaas	ik bliés	geblaazen	blaazen
Ik Bederf	ik bedurf	bedurven	bederven
Ik Bid	ik bad	gebéden	bidden
Ik Braad	ik bried	gebraaden	braaden
Ik Breng	ik bragt	gebragt	brenghen
Ik Denk	ik dacht	gedacht	denken
Ik Doe	ik deed	gedaan	doen
Ik Draag	ik droeg	gedraagen	draagen
Ik Gaa	ik ging	gegaan	gaan
Ik Hang	ik hing	gehangen	hangen
Ik Heb	ik had	gehad	hebben
Ik Help	ik hielp	gehulpen	helpen
Ik Houd (<i>teneo</i>)	ik hield	gehouden	houden
Ik Houw (<i>cædo</i>)	ik hieuw	gehouwen	houwen
Ik Jaag	ik joeg	gejaagd	jaagen
Ik Kan	ik kon	gekonnen	konnen
Ik Kom	ik quam	gekomen	komen
Ik Koop	ik kóft	gekóft	kooppen
Ik Laat	ik liet	gelaaten	laaten
Ik Lach	ik loeg	gelachgen	lachgen
Ik Leg (<i>jaceo</i>)	ik lag	gelegen	leggen
Ik Leg (<i>pono</i>)	ik leyd	gelegd	leggen
Ik Loop	ik liep	gelopen	loopen

V 3

Ik

(*) *Tempora radicalia.*

Ik Mag	ik moegt	gemoogen	mogen
Ik Melk	ik molk	gemolken	melken
Ik Moet	ik moft	gemoeten	moeten
Ik Raad	ik ried	geraaden	raaden
Ik Roep	ik riep	geroepen	roepen
Ik Scheer	ik fchoor	gefchooren	fcheeren
Ik Schep	ik fchiep	gefchaapen	fcheppen

Merk, als *Scheppen* betekent *putten* of *opfcheppen*, dan heeft het *fchepste* en *gefchepst*.

Ik Scheld	ik fchold	gefcholden	fchelden
Ik Slaa	ik floeg	geflaagen	flaen
Ik Slaap	ik fliep	geflaapen	flaapen
Ik Smelt	ik fmolt	gefsmolten	fmelten
Ik Staa	ik ftand	geftaan	ftaan
Ik Sterf	ik fturf	gefturnen	fterven
Ik Stoot	ik ftiet	gefstoeten	ftooten
Ik Trek	ik trok	getrokken	trekken
Ik Vaar	ik voer	gevaaren	vaaren
Ik Val	ik viel	gefallen	vallen
Ik Vang	ik ving	gevangen	vangen
Ik Vecht	ik vocht	gevochten	vechten
Ik Verlaat	ik verliet	verlaaten	verlaaten
Ik Vlecht	ik vlocht	gevlochten	vlechten
Ik Vraag	ik vroeg	gevraagd	vragen
Ik Was (<i>crefco</i>)	ik wies	gewaffen	waffen
Ik Wasch (<i>larvo</i>)	ik wiefch	gewaffchen	waffchen
	of wafchte		
Ik Weet	ik wift	geweeten	wecten

Ik

Ik Weeg	ik woog	gewoogen	weegen
Ik Werf	ik wierf of worf	geworven	werven
Ik Werk	ik wrócht of werkte	gewrócht of gewerkt	werken
Ik Werp	ik wierp	geworpen	werpen
Ik Word	ik wierd	geworden	worden
Ik Wreek	ik wreekte	gewrooken	wreken
Ik Zeg	ik zeyd	gezegd of gezeyd	zeggen
Ik Zend	ik zond	gezonden	zenden
Ik Zie	ik zag	gezien	zien
Ik Zit	ik zat	gezeeten	zitten
Ik Zoek	ik zócht	gezócht	zoeken
Ik Zweer	ik zwoor	gezwooren	zweeren
Ik Zwel	ik zwol	gezwollen	zwellen
Ik Zwelg	ik zwolg	gezwolgen	zwelgen

Sommige deezer Onregelmaatige Werkwoorden zouden onder één hoofddeel kunnen betrokken worden, als *Bid, zit. Blaas, slaap. Braad, taad. Bederf, stierf, werf, werp. Draag, vaar, vraag. Hang, vang. Loop, stoot. Melk, scheld, smelt, vecht, zend, zwel, zwelg. en Scheer, weeg.*

ONPERSOONLYKE WERKWOORDEN

worden alleenlyk in den derden perfoon ver-
schikt, en zyn bekend door de voorzetting van
het *Lédeken* *Het*. Sommige zyn *Bedryvende*, als

Het Regent	Het Behoort
Het Regende	Het Schynt
Het heeft Geregend	Het Blykt
Het had Geregend	Het Vriest
Het zal Regenen	Het Waait
Laat het Regenen	Het Dondert

Zie de Aanmerking op deeze woorden pag. 242. en 243.

Sommige zyn *Lydende*, als

Het Berouwt my	Het Verdriet my
Het heeft my berouwd	Het heeft my verdrooten
Het Walgt my	Het Jammert my
Het Walgde my	Het heeft my gejammerd
Het Spyt my	Het Lust my
Het Speet my	

Etlyke Persoonlyke Werkwoorden worden
ook in Onpersoonlyke veranderd, als

Men Zegt,
Men Hoort,
Men kan 't niet zien,
Men zeyd dat men 't niet wist,
Mag men 't wel weeten?
Men behoeft 'er geen geloof aan te slaan,
Men staat zich moede,
Het wordt gezegd,
Het wordt geloofd,

Van

Van de

D E E L W O O R D E N.

Deelwoorden worden zo genoemd omdat zy aan de *Werkwoorden* deel hebben, en ook geboogen worden als de *Byvoeglyke Naamwoorden*; Zy worden verdeeld in *Tegenwoordige* en *Verleedene*; zynde de eerste *Bedryvende*, als *Slaande*, en de laatste *Lydende*, als *Geslagen*; deeze woorden worden ook in de *Geslachten* onderscheyden, en aldus geboogen.

Eenv.

<i>Nominativus</i>	De Werkende Man
<i>Genitivus</i>	Des Werkenden Mans
<i>Dativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Accusativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Vocativus</i>	ô Werkende Man
<i>Ablativus</i>	Van den Werkenden Man

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Werkende Mannen
<i>Gen.</i>	Der Werkende Mannen
<i>Dat.</i>	Den Werkende Mannen
<i>Acc.</i>	De Werkende Mannen
<i>Voc.</i>	ô Werkende Mannen
<i>Abl.</i>	Vande Werkende Mannen

De *Bedryvende Deelwoorden* van 't *Vrouwelyk geslacht* zyn aan geen veranderinge in de *Buyginge*

314 W. SEWELS *Nederduytsche*
ginge onderworpen, zo wel in 't Eenvoudig als
in 't Meervoudig getal, als by 't vólgende voor-
beeld blykt.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Naaijende Vrouw	Naaijende
<i>Gen.</i>	Der Naaijende Vrouwe	Vrouwen, <i>is</i>
<i>Dat.</i>	Aan de Naaijende Vrouwe	<i>alle Naam-</i>
<i>Acc.</i>	De Naaijende Vrouw	<i>vallen</i>
<i>Voc.</i>	ô Naaijende Vrouw.	.
<i>Abl.</i>	Van de Naaijende Vrouwe	

De Deelwoorden van 't *Onzydig Geslacht* buygt
men dus.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Gen.</i>	Des Verwoestenden Vólks
<i>Dat.</i>	Den Verwoestenden Vólke
<i>Acc.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Voc.</i>	ô Verwoestend Vólk
<i>Abl.</i>	Van het Verwoestend Vólk, <i>óf</i> van den Verwoestenden Vólke

Het *Meervoudig* heeft *Verwoestende Vólken* in al-
le de Naamvallen.

Alhier staat ook aan te merken, dat indien het
Lédeken een voorgaat, de eyndigende *e* van het
Deelwoord, zo het van 't Manlyk Geslacht is,
dan afgesneeden wordt, als *De Werkende Man,*
en Een Werkend Man. Dóch in 't *Vrouwelyk*
Ge-

Geflacht heeft zulks geen plaats; want het zoud oninſchikkelyk weezen te zeggen, *Een Werkend Vrouw*, maar men moet zeggen, *Eene Werkende Vrouw*. In het *Onzydige* zegt men altoos, *Een Vliegend Vogeltje*, maar als 't *Lédeken* *Het* daarvoor ſtaat, voegt men 'er wel eene *e* achter, als *Het Vliegende Vogeltje*. Ik zal nu nóg een Voorbeeld óf twee van de Buyginge der Lydende Deelwoorden neerſtellen.

Eenv.

- Nom.* Een Bemind Man, óf De Beminde Man
Gen. Eens óf Des Beminden Mans
Dat. Eenens óf Aan den Beminden Man
Acc. Eenens óf Den Beminden Man
Voc. Ó Beminde Man
Abl. Van Eenens óf Van den Beminden Man

Het *Meerwoudig* heeft *Beminds* in alle de Naamvallen.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Geſlagen Man	Geſlagenc in alle
<i>Gen.</i> Des Geſlagen Mans	de Naamvallen,
<i>Dat.</i> Den Geſlagen Man	
<i>Acc.</i> Den Geſlagen Man	
<i>Voc.</i> Ó Geſlagen Man	
<i>Abl.</i> Van den Geſlagen Man	

Om dit in 't *Vrouwelyke* uytte drukken, acht ik dat men behoort te zeggen, *Eene Geſlagene Vrouw*,

Vrouw, alhoewel my niet onbekend is, dat sommige het Vrouwelyk betékenen door *Geslage*: dóch het eerste gevalt my beter: want wie zal bestaan te schryven, *Die Vrouw wierdt Geslage*? Immers moet het weezen *Geslagen*; 't welk dan te kennen geeft, dat men de *n* daar niet missen kan. Indien iemand hier tegen inbragte, dat men ook niet schryft, *Die Vrouw is geslagene*; dien zoud ik tót antwoord te gemoet voeren, dat de eygenschap onzer taale zulks niet toelaat: want men zegt *Eene ryke Vrouw*; maar wie zal daarom zeggen, *die Vrouw is ryke*? Hieruyt blykt het dan dat die laatste *e* in zulk een spreekwyze achter blyven moet. Dit zelfde zy gezegd van de Deelwoorden, *Gevangen, Gedwongen, Gepreezen, Overwonnen, enz.* welker Vrouwelyk Geslacht, gelyk ook 't Meervoudig getal, is, *Gevangene, Gedwongene, Gepreezene, Overwonnene.*

Deeze buyging hebben de Overzetteren van onzen Nederduytschen Bybel ook gevolgd, als *Gebrokene bakken die geen water en houden*, Jer. 2. 13. Somtyds kan men in het eenvoudige getal des Vrouwelyken Geslachts de *e* ook achterlaaten, en zulks door een uytlaatings-teken vervullen, als *Hy ging na de bescheyden' plaats*. En als men *Gezonde* schryft in stede van *gezondene*, zouden 'er gevallen kunnen weezen dat men 'er door verstonde, *in gezondbeyd zynde*, als, *Men schikte eenige welvaarende knechten uyt, maar de gezonde dienaars wierden ztek*. En hoewel men veel

veeltyds schryft *Verscheyde personen*, echter acht ik *Verschiedene* beter, te meer dewyl de Hoogduytschen ons zo voorgaan, zeggende **Unterschiedene** of **Verschiedene**.

Eenv.

- Nom.* Een Verdrukte Man, *en* Eene Verdrukte
Vrouw
Gen. Eens Verdrukten Mans, *en* Eener Ver-
drukte Vrouwe
Dat. Eenem Verdrukten Man, *en* Aan eene Ver-
drukte Vrouwe
Acc. Eenem Verdrukten Man, *en* Eene Verdruk-
te Vrouwe
Voc. ô Verdrukte Man, *en* ô Verdrukte Vrouwe
Abl. Van den Verdrukten Man, *en* Van de Ver-
drukte Vrouwe

Het *Meervoudig* zo wel *Manlyk* als *Vrouwelyk* is *Verdrukte* in alle Naamvallen.

Eenv.

- Nom.* Het Gedrukt Boek
Gen. Des Gedrukten Boeks
Dat. Aan 't Gedrukte Boek
Acc. Het Gedrukte Boek
Voc. ô Gedrukt Boek
Abl. Van het Gedrukte Boek

Het

Het Meervoudig is *Godrukte Boeken* in alte de Naamvallen.

Van de

BYWOORDEN.

EEn (*) *Bywoord* is een overanderlyk *Spraakdeel*, dat by een *Naamwoord* of *Werkwoord* gevoegd wordt, om de *hoedanigheyd* of *omftandigheyd* van een bedryf te kennen te geeven. Van deze *Bywoorden* zyn'er verscheydene soorten, die onder zekere *Hoofddeelen* betrekkelijk zyn. *Zeer* veel der zelve zyn,

Van *Hoedanigheid*, als *Wel*, *qualyk*, *rykelyk*, *armelyk*, *gehoordelyk*, *wyslyk*, *naerstiglyk*, *gemaklyk*, *haastelyk*, *manlyk*, *dapperlyk*, *spòtswyze*, *steelswyze*, *streakswyze*, *vraagswyze*.

Van *Hoegrootheyd* of *Besték*, als *Veel*, *weynig*, *meer*, *min*, *hoeveel*, *al te veel*, *zeer*, *hoezeer*, *genoeg*, *schaars*, *bykans*, *schier*, *byna*, *allengs*, *naauwelyks*.

Van *Plaats*, als, *Waar*, *bier*, *daar*, *alhier*, *elders*, *overal*, *binnen*, *buyten*, *ergens*, *nergens*, *ginder*, *voor*, *achter*. *Na binnen*, *na buyten*, *achterwaarts*, *voorwaarts*, *achterwyt*, *na boven*,

na

(*) *Adverbium*.

na beneden, dat heeren. *Hiervandaan, daarvandaan. Van beneden, van onder, van boven, van verre, Vanwaar, vandaar. Waardoor, daardoor, hierdoor, vooruyt.*

Van Tyd, als *Nu, toen, heden, gisteren, eergisteren, betëergisteren, morgen, overmorgen, besovermorgen, eens, alsdan, vroeg, laat, altyd, altoos, nooit, somtyds, altemets, bywylen, eertyds, onlangs, voormaals, voordezen, stus, straks, daadlyk, terstond, opstaandevoet, 's morgens, 's woonds, 's nachts, overdag, by dage, wanneer, tót nóg toe, hiernaamaals.*

Van Getal, als *Eenmaal, tweemaal, driemaal, driewerf, viermaal, vyfmaal, enz. Alsmede Dikwils, vaak, zelden, wederom, zo dikwils, hoe menigmaal.*

Van Orde, als *Tevore, daarnaa, voorts, wyders, veertaan, aanstonds, eyndelyk, daarenboven, ten eersten, ten tweeden, ten laatsten.*

Van Bevestiginge, en nader verklaringe, als, *Ja, zeker, waarlyk, voorzeker, immers, naameelyk, te weten, welverstaande, voornaa-melyk, inzonderheyd, rondom, i'eenemaal, ganschelyk.*

Van Ontkenninge, als *Neen, niet, nóchte, geensins, in geenen deele, nóg niet.*

Van Aantooninge, als, *Zie, kyk, zie daar.*

Van Aanmaaninge, als, *Welaan, wakker, lustig, voort.*

Van

Van Gelykenisse, als, *Gelyk, als, gelykerwys, quansuys, als of.*

Van Twyfelinge, als *Misschien, moogelyk, bachelyk.*

Van Verzaamlinge, als *Tegelyk, teffens, gezamentlyk, t'zamen.*

Van Afzonderinge, óf Uytfluytinge, als *Byzonderlyk, alleenlyk, anders, slechts.*

Van Verkiezinge, als, *Eer, liever, veeleer, veelmeer.*

Van Verbiedinge, als *Vooral niet, geensins.*

Van Vraaginge, als, *Waarom, hoe, of, wanneer, hoe groot, hoe kleyn.*

Etlyke Bywoorden zyn ook aan de trappen der *Vergelykinge* onderworpen, als

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst
Eer,	Eerder,	Eerst
Laat,	Laater,	Laatst
Veel,	Meer,	Meest
Weynig,	Weyniger,	Weynigst
Min,	Minder,	Minst
Na,	Nader,	Naast

Van

Van de

TZAMENVOEGSELEN.

EEn (*) *tZamenvoegfel* is een onbuygelyk Spraakdeel, waarmede men woorden en reeden t'zamenvoegt en aanéén schakelt, zynde van verscheydenerye soort, te weeten,

t'Zamenbechtende, dat is die de woorden aan één hechten, als *En, ende, ook, mede, alsmede, mitsgaders, insgelyks, beneffens, daarenboven.*

Schiftende, die de woorden wel t'zamen hechten, maar den zin nógtans schiften, als *Of, óf, te, nochte, 't zy.*

Toestaande, die iets toestaan waartegen 't voorgaande schynt te stryden, als *Hoewel, alhoewel, schoon.*

Weerstreevende, die iets stellen, dat het voorgaande wederstreeft, als *Maar, dóch, dan, nógtans, niettemin, echter, evenwel.*

Oorzaakelyke, die de oorzaak van 't voorgaande toonen, als, *Want, dewyl, vermids, nademaal, doordien, naardien, omdat, opdat.*

Redekavelende, die uyt de voorgestelde reden een besluyt maaken, als; *Daarom, derhalve, dan, weshalve, waarom, vermids.*

W

Voor.

(*) *Conjunctio*,

322 W. SEWELS *Nederduytsche*

Voorwaardelyke, die 't gezeyde door zekere voorwaarde styven, als, *Indien, byaldien, byzoverre, 't en zy, 't en waare, zomaar.*

Verkiezende, welke toonen dat het voorgaande beter te achten is, als, *Dan, als*, gelyk men zegt, *Beter is een gerust gemoed dan rykdom. Ik had dit liever als 't ander.*

Verknóchtende, die de leden eener reede órdentlyk aan één schakelen, als *Vooreerst, daarna, wyders, daarenboven, voorts, thans.*

Uytzonderende, die iets uytzonderen, als *Behalve, uytgezeyd, uytgenomen, des niettegenstaande.*

Vervullende, die niet zo zeer uyt eene volstrekte noodzaakelykheyd, als wel uyt cieraad, óf om de reede des te volkomener te maaken, gebruykt worden, als *Tóch, vast, juyst, nu, vry.* Welke men dus kan gebruyken, *Hoor tóch wat ik zegge. Hy ging vast weg. Zy hoorde juyst niet wat ik zeyde. Hoewel nu dat ik hem niet gezien had. Laat hy 't vry doen.*

De woordtjes *Sampt* en *Wen*, worden by sommigen nóg gebruykt; dóch my dunkt dat men den Hoogduytschers en Mofsen (want *Wen* is geen Hoogduytsch maar Mofs) die woordtjes niet behoeft te ontleenen, dewyl wy ons genoeg behelpen kunnen met *Mitsgaders, óf alsmede, en wanneer*, welke zuiver Nederduytsch zyn.

Van

Van de

VOORZETSELEN.

EEn. (+) *Voorzetsel* is een onbrygelyk Spraak-
deel, dat voor andere woorden gezét worde,
om de plaats, oorzaak, óf tyd te betékenen, als

Aan	Onder
Achter	Ontrent
Af	Op
By	Over
Behalve	Rondom
Beneden	Sederd
Binnen	Sint
Boven	Te
Bryten	Tegen
Dicht by	Tegen-over
Door	Ten
In	Tót
Met	Ter
Naa	Tuffchen
Naar	Van
Na toe	Van wege
Om	Voor

W 2

Van

(+) Prepositio.

Voorby
Vólgens

Wegens
Zonder

Af wordt zo wel achter als voor gesteld, als *Af* komen, en *Kom af*, *daar af*.

Eenige Voorzetsels zyn onscheydelyk, wordende nooit alleen, maar voor Naamwoorden en Werkwoorden gezét, en daar aan gehecht: deeze zyn *Ant*, *Aal*, *Be*, *Er*, *Ge*, *Her*, *On*, *Ont*, *Toe*, *Ver*, *Wan*, welke dus gebruykt worden, *Antwoord*, *Aaloud*, *Bedekken*, *Bedélven*, *Begeeven*, *Bekleeden*, *Betoonen*, *Erlangen*, *Erkennen*, *Gedenken*, *Geleyden*, *Gelid*, *Herdoen*, *Herdoopen*, *Onbestendig*, *Ondeugd*, *Ontbeyligen*, *Ontslaapen*, *Ontvrouwen*, *Toedoen*, *Toegeeven*, *Verbidden*, *Verbooren*, *Verkrygen*, *Verneemen*, *Verschryven*, *Verbinden*, *Vergaan*, *Verkoopen*, *Wanschepfel*, *Wanhoopen*, *Wantrouwen*. Evenwel wordt het woordtje *Toe* somtyds op zichzelve gebruykt, als *Hy bewoog 'er my toe*. *De deur was toe*. *Hy is na Engeland toe*.

Noopende het Voorzetsel *Ver* staat aante merken, dat het tweederley betékenis heeft; want *Verspreeken* is Weder overspreeken, en *Zich verspreeken* is, In 't spreeken missen: *Verdoen* is Herdoen, en ook Verquisten. *Verdrakken* is Onderdrukken, en ook Wederdrukken of Herdrukken. *Vermaken* is Hermaaken, als mede *Verlustigen*. De verscheelende betékenis van *Verzinnen* vindt men in P. C. Hoofts *Gerard van Velzen*

aan

aangewezen, alwaar de Schildknaap dus zegt.

Hoe nu? Het woord verzind men dubbelduydig vindt.

Is 't van myn Heer verzind, met zinnen wel geslepen,

Of heeft by zich verzind, en wel ter deeg ver-greepen?

Ge is ook een onaffscheydelyk Voorzetsel dat men voor Naamwoorden stelt, als blykt aan *Gevader, Gebroeders, Gezusters*, zynde zo veel als *Mede-vader, Medebroeders, Medezusters*; zo is ook *Geweeten* eene *Meêwustigheyd*, waarvoor men in 't Latyn zegt *Conscientia*.

Van de

TUSSCHENWERPSELEN.

EEn (*) *Tusschenwerpsel* is een onbuigelyk woord dat uyt zich zelve eenen zin uytmaakt, en zo genoemd wordt, omdat men het tusschen de reede inwerpt, tót uytdrukkinge eener hartstógt, en daarom zyn ze verscheydenley, te weeten

Van Bedroefdheyd, als, *Ach, ocb, belaas, eylaas, ocb arm, o ramp, ey my!*

W 3

Van

(*) Interjectio.

Van Blydschap,	<i>Hoy sa.</i>
Van Verwonderinge,	<i>Femini, is't moogelyk.</i>
Van Bedreyginge,	<i>Wee.</i>
Van Wenschinge,	<i>Och dat, Och of.</i>
Van Smeekinge,	<i>Ey, eylieve.</i>
Van Goedkeuringe,	<i>Braaf.</i>
Van Versmaadinge,	<i>Foei, ó Schande.</i>
Van Bepóttinge,	<i>Jou jou.</i>
Van Geroep,	<i>Ho, bem.</i>
Van Gelach,	<i>Ha ha ha.</i>
Van Gehuyl,	<i>Och, O my.</i>
Om te doen zwygen,	<i>Sus, stil, st.</i>

Van

Van de

(*) WOORDSCHIKKINGE.

DE *Woordschikking* is een gedeelte der *Spraak-*konst waardoor men de woorden gevoegelyk leert tzaamenschikken. Hoewel nu myn voornemen niet is, den ganschen trant der *Latynsche Syntaxis* te volgen, te meer dewyl ik reeds al nu en dan, daar't eenigfins te passe quam, iets van de *Woordschikkinge* gemeld hebbe, nochtans zal ik van eenige spreekwyzen, waarin men veelyds groote mislagen bespeuft, eenige onderrechting geeven, en beginnen met de **NAAMWOORDEN.**

De (+) *Noemer* wordt vereyscht by *Werkwoorden* die niet overgangklyk zyn, als *Zyn, Loopen, Zitten, Gaan, Staàn*: want men zegt, *Ik ben reeds een bedand man. Daar loopt een paerd. Op dien stoel zat de Koning. Daar gaat een groot man. Ginder staat een os.* Een (*) overgangklyk *Werkwoord* is een woord dat van den éenen persoon (of zaak) tot den anderen overgaat, hoedaanig de meeste *Werkwoorden* zyn, als *Begeeren, maaken, krabben, stooten, schoppen, eeten, drinken,* enz. waar van straks meer, onder den *Accusativus.*

W 4

Het

(*) *Syntaxis.* (+) *Nominativus.* (•) *Transitivum.*

Het geflacht behoort ontrent de Byvoegelyke Naamwoorden wel in acht genomen te worden, als *Een vroom Man. Eene goede Vrouw. Een sterk Paerd. Een Godvruchtig en geleerd man.* Hoewel nu het Byvoegelyk Naamwoord doorgaans voor het Zelfftandige staan moet, nógtans gebeurt het wel dat men één óf meer Byvoegelyke Naamwoorden achter een Zelfftandig voegt, als, *Een mensch raazende van ongeduld. Een paerd moedig en sterk, en snel in 't loopen. Zy was eene Vrouw doorschrander en sneedig.* Van den gemeenen regel wyken ook af deeze volgende Spreekwyzen: *Den nacht voorleden. Zyn leeven lang. Een uur lang. Een pond zwaar. Drie ellen lang. Zes duym breed. Zeven voet hoog. Acht voet diep. Een hand vol.*

De *Genitivus* (want de Latynsche benaamingen der Naamvallen acht ik dat myn Leezer nu al verstaat, al kent hy geen Latyn,) wordt veel gebruykt om iemands eygendom óf bezit óf maakfel aan te wyzen, als, *De aarde is des Heeren Wiens mes is dat? Des Koopmans waaren Het geld der kooplyden. Iemands oordeel begeeren: Elks goeddunken: 't Is ieders zin niet: Het heeft wat schyns. De eygenschap der deugd. De diepte der zee: De bekoorlykheyd der waereld. Het verstand dier vrouwe is groot Schuddet het stof uwer voeten af, Matth. X. 14. Hy is één van de Reeders van dat Schip; De Man van 't huys is dood. Davids Psalmen, óf De Psalmen van David. Het is eens goeden Herders, de kudde te scheeren, en niet te villen. 't*
Schrift

Schrift van dien brief is Willems hand Dat werk is Jakobs maaksel. Góds Woord; Góds Vólk; Salomons Tempel: waar voor men ook zegt, Het woord Góds; Het vólk Góds; De Tempel Salomons. Welk laatste van sommigen gewraakt wordt: evenwel is het zo doorgedrongen, te zeggen De Spreuken Salomons; 't Evangelium van Mattheus, de Zendbrief van Paulus aan de Romeynen, dat hoewel ik 't eerste goedkeure, ik 't laatste nógtans niet verwerpen kan.

Wanneer het gebeurt dat 'er twee *Genitivi* achter den anderen noodig zyn, dan voegt het best den éénen, door *van*, en den anderen door *des* uyt te drukken, als *De Zendbrieven van Paulus den Apostel des Heeren: want hier té zeggen van den Heere*, maakt een wangeluyd. Men leest *Rom. VIII. 2. De wet des Geests des levens*; maar beter waar het in 't Neêrduytsch bewoord, indien 'er stond, *De Wet van den Geest des levens*.

Nóg eenige andere wyzen van spreken zyn 'er, waarin de *Genitivus* by goede Schryveren gebruykt wordt, als *Een teug biers; Een roemer wyns; Een dronk waters; Een kool vuurs; Veel goeds; Iets quaaads: Weynig gelds; Gelds genoeg; Vol waters: Goed kinds, Goed paerds. Een end wegs. Voorts, Wees onzer genadig. Die zyn kruys niet opneemt, en my naavólg, (zegt Christus) is myns niet waerdig, Matth 10. 38. Om uws ongeloofs wille, Matth. 17. 20. Om myns naams wille, Matth. 19. 29. Ontferm u myner, Matth. 15. 22. Ontferm u*

onzer, Luk. 17. 13. *Wees onzer indachtig. Heerd gedenk myner*, Luk. 23. 42. *Godenkt uwer voorgangeren*, Heb. XIII. 7. *Hy toonde zich 't zynen bystand gereed.*

Zo zegt men ook, *Myns bedunkens; Goeds moeds; Bloots voets; Bloots hoofds, Luyds keels. Ik ging myns weegs. Hy is slinks. Eens 's woekts; Driemaal 's jaars; Tweemaal 's daags; 's Morgens; 's Avonds; 's Nachts. Spottender wyze. Onvoorzien; Onverhoeds.*

Het woord *Wille* vereyscht mede eenen Genitivus, als, *Om des menschen wille. Om des woords wille. Om der leerlingen wille. Om der toehoorderen wille.* Dóch men zegt ook, *Om zynent wille, Om baarent wille, Om hunnent wille;* want *Om hunner wille*, schynt het gebruik niet toe te laten. Op diergelyke wyze bedient men zich ook van de woordtjes *Wege* en *Halve*, als *Van mynent wege. Van kaarent wege. Mynent halve, Onzent halve.* Hoewel men ook zegt, *Vrindschaps halve.*

De *Dativus* gebruykt men dus. *Hy is zynen vader gelyk. Den volke iets voordraagen. Het plakkaat wierdt den volke openlyk voorgelezen; 't Loofgen is den mensche eygen; Het is den menschen gezét eenmaal te sterven; Heb. 9. 27. Die zaak is allen gemeen. Hy is der waereld nog niet gestorven. Ten eeuwigen leeven overgevoerd. Ter helle vaaren. Ten grave gaan. Ten wuide gedoemd. Ten oordeel gedagwaard. Ik heb het hem gezegt. Hy heeft het my gegeven. Een zoon die hem lief was. Wees my genadig.*

't Is

't Is hem ontnomen. Ik ben openbaar geworden den genen die na my niet vraagen; Rom. X. 20. 't Is den lande onttrokken. De degen wierdt hem ontnomen. Men moet Gode meer geboortzaam zyn dan den menschen, Hand. V. 29. Deezen geveen alle de Profeeten getuygenis, X. 43. Boodschapt dit Jakobus ende den broederen, XII. 17. Gode zyn alle zyne werken van eeuwigheyd bekend, XV. 18. Ontrent de middernacht baden Paulus en Silas, ende zongen Gode lofzangen, XVI. 25. Dat Christus de eerste uyt de opstandinge der dooden zynde, een licht zoude verkondigen dezen volke, ende den Heydenen, XXVI. 22. Gode dienstbaar gemaakt zynde, Rom. VI. 22. Wy weet u dat den genen die Gód lief hebben, alle dingen mede werken ten goede, VIII. 28. Zy zwoeren d' één den anderen, Gen. XXVI. 31. Men ziet hier uyt dat schoonhet woordtje *aan* veeltyds een téken van den *Dativus* is, het doorgaans nó ztans voorbygegaan wordt. Aldus zegt men, *De Kaper quam het oorlogschip op zy*, dat is, *aan het oorlogschip*.

De *Accusativus* wordt vereyscht by (*) overgangklyke Werkwoorden, als *De Smidt maakt eenen hamer. Zy krabde haaren man. Hy sloeg zynen zoon. De kareel stiet my. Zy bespótte hem. De vs schoppte den jongen. Ik brandde mynen vinger. Hy wistp den steen weg. Zy at eenen appel. Hy drinkt liefst rooden wyn. Ik heb hem niet gezien, Wótg my. Ik hoorde hem niet. Zelig is by die den Heere bemint*, dat is, die den Heere liefde toedraagt. *Zelig is by dien*

(*) Verba transitiva

(*)

dien de Heere bemint, dat is, die van den Heere bemind wordt. Want te zeggen, *Ik bemin myn vader*, is niet goed, 't en zy men'er door verstaaf, *Ik bemin* [*bem of haar*], *ô Myn vader*: anders moet het zyn *Ik bemin mynen vader*, en dan betékent het, *Myn vader worat van my bemind*.

Hy plantte eenen wyngaard, en zettede eenen tuyn daar om, Mark. 12. 1. *Hy zondt eenen dienstknecht tót de landlieden*, vs. 2. *Zy namen en sloegen hem*, vs. 3. *Laat ons hem dooden*, vs. 7. *Zy verlieten hem*, vs. 12. *Jesus den Nazarener eenen man van Gode, deezzen hebt gy genomen ende gedood; welken God opgewekt heeft*, Hand. II. 22, 23, 24. *De God onzer vaderen heeft zyn kind Jesus verheerlykt, welken gy overgeleverd hebt, ende hebt hem verlooghend; gy hebt den Heyligen en rechtvaerdigen verlooghend; ende den Vórst des leevens hebt gy gedood*, III. 13, 14, 15. *De Heere uw God zal u eenen Profeet verwekken; dien zult gy hooren in alles wat hy tót u spreeken zal*, III. 22. *Zy vonden eenen zekeren tooveraar, eenen valschen Profeet*, XIII. 6. *God heeft ze overgegeeven in eenen verkeerden zin*, Rom. I. 28. *Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zyn? Die ook zynen eygenen zoon niet gespaard heeft*, VIII. 32. Het (*) onovergangklyk Werkwoord *Sterven*, beheerscht ook eenen *Accusativus*, als *Hy sturf eenen barden dood*. Dus mag men ook zeggen, *Eenen zwaaren dienst dienen*.

De *Vocativus* dient alleen om teroepen, óf iemand

(*) *Intransitivum*.

mand aan te spreken, als O Góð, wees my zondaar genadig, Luk. 18. 13. *Vader, niet myne wille, maar de uwe geschiede*, Luk. 22. 42. Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn? Matth. 3. 7. *Gaa weg, Satan*, Matth. 4. 10. *Heere, gy Zoon Davids, ontferm u myner*, Matth. 15. 22. *Heere help my*, vs. 25. *Verbeerlyk my, gy Vader, by u zelven*, Joh. 17. 5. *Komt gy gezegende myns Vaders*, Matth. 25. 34. *Gaat weg van my, gy vervloekte, in het eeuwige vuur*, vs. 41. *Saul, Saul, wat vervolgt gy my? wie zyt gy, Heere?* Hand. 9. 4. 5. *O gy kind des duvvels* Hand. 13. 10. *Góð zal u slaan, gy gewitte wand*, Hand. 13. 3. *Geloofst gy, ó Koning Agrippa, de Profeeten?* XXVI. 27.

De *Ablativus* vertoont zich in deeze spreekwyzes: *Daar is een brief van hem gekomen. Ik heb een boek van mynen broeder gekreegen. Alle dingen zyn my overgegeeven van mynen Vader*, Matth. 11. 27. *Dit gebóð heb ik van mynen Vader ontfangen*, Joh. 10. 18. *Zy wierdt zwanger bevonden uyt den Heyligen Geest*, Matth. 1. 18. *Ik zag hem ten hove. Ten derden dage. Ten tyde myner jeugd. Daar ter stede. Ter goeder uure. Op eenen Sabbatdag*, Matth. 12. 11. *Behoorlyker wyze. Ik quam onverrichtèr zaake te rugge. Hy riep met luyder keele; waar voor men ook zegt, Luyds keels. Herodes doodde Jacobus met den zwaerde*, Hand. XII. 2. *Van de zonde vry gemaakt zynde*, Rom. VI. 22.

De getallen schynen zich ook in den *Ablativus*

334 W. SEWELS *Nederduytsche*
us of Accusativuste laten buygen, als *In tweeën,*
In drieën. Aan viereën, Aan zessen. enz. *Hy quam*
met zyn vyven. Zy waaren met hun zévenen....

Hoewel de Byvoegelyke Naamwoorden buygelyk zyn, nógtans worden zy somtyds onbuygelyk, wanneer ze als *Zelfstandige* gebruykt worden: want hoewel men zegt, *Eene verstandige vrouw:* en *Ryke luyden,* nogtans zegt men, *Zy is verstandig: Die luyden waaren-ryk.* Sommige willen dat de Byvoegelyke Naamwoorden, als *ze* de plaats van *Zelfstandige* bekleeden, ook als *Zelfstandige* moeten gehoogen worden: dóch het komt veel en wat oneygentlyk voor, dat men in den *Nominativus* zegt, de *Voornaamsten*, in stede van de *Voornaamste*: maar in *Dativa* en *Accusativo plurali* te zeggen den *Voornaamsten*, en de *Voornaamsten*, is volkomen regelmatig. Aldus zegt men, *De rechtvaerdige zyn Gods aangenaam;* en *Het loon der rechtvaerdigen:* als mede *De zyn baaten bem;* en *De baat der zynen.* Evenwel schyn het inschikkelijk, dat men in deezen zin *Rechtvaerdigen* in den *Nominativus* zegt, omdat dit Naamwoord, schoon Byvoegelyk, hier nógtans als een *Zelfstandig* gebruykt wordt; maar indien men zegt, *De menschen zyn Gods Schepselen, de onrechtvaerdige zo wel als de rechtvaerdige,* dan acht ik 't beter de *n* daar af te laten, dan te zeggen de *Onrechtvaerdigen* en *rechtvaerdigen;* en zulke gevallen komen 'er dikwils, dat een Byvoegelyk Naamwoord wel eenigen schyn van een *Zelf-*

Zelfftandig heeft, dan als men 't wel inzielt, niet anders dan Byvoegelyk behoort aangemerkt te worden.

Ook worden de *Byvoegelyke Naamwoorden* dikwils gebruykt, als *Rywoorden*, als, *Ik heb hem trouw gediend. Ik heb hartig gegeten. Hy deed het heel traag.* Dit komt over een met de Latynsche spreekwyze, *Se matutinus agebat.*

De *Byvoegelyke* en *Zelfftandige* Naamwoorden moeten in geflacht, getal, en naamval, met elkanderen overeenkomen, als *Een sterk man. Eene zwakke vrouw. Een jong kind. Een groot paerd. Een wel bezoyld fchip. Vette offen. Groene velden. De pligt eens vroomen mans. Eenen grooten boom ombakken.*

Hoewel onze taal een duydelyk onderscheyd tuffen het eenvoudig en meervoudig getal heeft, nógtans lydt het gebruyk dat men zegt, *Vyftig jaar' oud; Honderd pond' zwaar; Drie voerlang: Drie honderd gulden s'jaars. Tien duyzend man.* Acht duym' breed.

Omtrent de **VOORNAAMWOORDEN** ftaat waar te neemen, dat men insgelyks op 't geflacht lette, als *Myn vader, Myn moeder, en Myn paerd.* Wyders dat de *Betrekkelijke* met het voorgaande Naamwoord in geflacht en getal overeenkomen moeten, hoewel niet altyd in naamval, als het vólgende Werkwoord eenen anderen naamval beheerfcht, als *De brief, welken gy my gegeven hebt, heeft my bebaagd. De man wiens vrouw doorgegaan is. Hy heeft eene vrouw wier fchran-*

ſchranderbeyd boven andere uytmunt. De ſchaapen, die op de ſtal ſtonden, wierden met boonen gemest. Hy heeft de óffen, welke by gewerd had, tót eenen goeden prys verkóft.

Een groote misflag is het dat men tuſſchen de *Aanwyzende* Voornaamwoorden *ben* en *baar*, en de *Beziittende*, *bunne* en *baare* geen onderscheyd maakt. Onze beste Schryvers, 't is waar, slaan dit verschil naauwkeurig gade: want *ben* en *bunne* zyn manlyk, en *baar* en *baare* vrouwelyk: Hierom moet men zeggen: *De menſchen in 't gemeen letten'er niet op, en 't is hen zwaarlyk wys te maaken. De vrouwen zagen 't wel; maar men kon 't haar evenwel niet doen begrypen: Alsmede, De mannen hebben hunne papieren, en de vrouwen haare handschoenen op de tafel laten leggen. Uwe naam zal haar licht niet intrekken, Jef. 60. 20.*

Als men op dit onderscheyd niet let, zoud'er eene twyfelagtigheyd uyt de reede ontstaan konnen: want als men te gelyk spreekt van mansperſoonen en eene vrouw. die beyde koophandel dryven, en men zegt dan, (gelyk my zulks eens in zeker gedrukt ſchrift is voorgekomen) *De winst uyt baaren koophandel gesprooten* dan is die spreekwyze twyfelachtig; en geeft niet klaar te verſtaan, óf de handel der mannen, dan óf die der Vrouwe daarmede gemeend wordt. Aldus vertelt men ook een kluchtig geval wegens 't Voornaamwoord *baare*, naamelyk, dat eene órdinancie in zekere ſtad uytgekomen zyn-

de

de „Dat de Advokaaten met haare mantels op
 „ de Pleytzaal zouden hebben te verschynen, ze-
 ker Advokaat, neemende 't woord *haare* voor
baaire, daar op eenen Türkisch-greyne mantel,
 als zynde een stóf van kemelshaair, liet maaken,
 en daar mede op de Zaal verscheen.

Het is ook quaalyk gezegd, *Ik vrees dat zy*
haar zullen vergiffen: want men moet zeggen,
dat zy zich vergiffen zullen. Insgelyks is 't niet
 goed dat men zegt, *Hy heeft hem bezeerd*, zo
 men door *hem* den persoon zelven verstaat, want
 dan moet het *zich* zyn; dóch is 't eenander, dan
 moet het *hem* weezen.

Men leeft *Jak. I. 27. De zuivere en onbevlek-*
te Gódsdienst hem zelven onbesmèt bewaaren
van de werreld: maar dewyl dit zo wel opzigt
 heeft op de vrouwen als op de mannen, zoud
 het my beter gevallen indien 'er stonde *zich zel-*
ven, 't welk beyde de geslachten influyt, en ook
 overeenstemt met het Grieksch woord *éautòn*
 [*beauton*] waar voor men in 't Latyn zegt *seipsum*.
 Men heeft my wel tegen geworpen dat het
 woordtje *zich* alleen voldoende is in een *Verbum*
transitivum, en dat men daarom wel zeggen mag,
zich bezeeren, dóch niet *zich vergiffen*: maar zo
 dit doorgaat, dan zou men ook niet moogen
 zeggen, *Zich ergens na toe begeeven* óf *Zich er-*
gens bevinden; 't welk nógtans, 't één zo wel
 als 't ander, by goedè Schryvers gebruyke-
 lyk is.

In plaats van het Voornaamwoord *welke*, zegt men somtyds *wat*, als *Wat man kan dat doen? Wat woenw zou zulks durven bestaan? Wat woerden zyn magtig die zaak naar behooren wyt te drukken? Wat voor luyden zyn dat? Wat mans kinderen waaren dat?* in plaats van *Welken mans*.

Men zegt ook, *Ik was gisteren tót zynent, dat is, in zyn huys. Ik moen tot warent aan te komen: Wanneer zyt gy laatst tot mynent geweest. Om orent wille: Om harent wille: Mynent halve, Uwent halve.*

Het Voornaamwoord *De gene* kan men dikwils gevoeglyk voorbygaan; want men zegt wel, *Die gene die ons quamen zien; Maar de gene schynt daar eenigfins overtóllig; óf zo 'er een Voornaamwoord noodig is; kan men zeggen, Zy, die ons quamen zien.* Evenwel voegt het niet quaalyk dat men zegt, *De Heere bewaart de genen die hem vreezen*, waar voor men ook zeggen kan, *De Heere bewaartze die hem vreezen.* Dit woordtje *ze*, wanneer het niet gebruykt wordt voor *zy*, maar voor *hem* óf *haar*, behoort altoos aan 't Werkwoord gehecht te zyn, als, *Ik hebze niet gezien. Wy vondenz niet i' huys: dóch voor zy gebruykt wordende, behoort het op zich zelve te staan, als, Waar zynze? Konnenze niet komen?*

De Ledekens *Het* en *Das* worden dikwils in 't meervoudig getal gebruykt, als, *Het waare wreame luyden. Das zyn sterke paerden.*

De WERKWOORDEN *Ik Ben, Ik Word, Ik Gaa, Ik Staa, Ik Loop, Ik Zit, Ik Blyf*, vereyſchen eenen *Nominativus*, als *Ik ben een zwak man. De toorn is een korte dulheid. Zy wordt eene bedaagde vrouw. Hy wierdt een geleerd man. Hy gaat recht overend. Wy ſtonden'er droog. Gy loopt langzaam. Hy zit ſtil. Het land blyft onbeweeglyk.*

Het grootste gedeelte der (†) *Overganklyke Werkwoorden* beheerſchten eenen *Accuſativus*, (gelyk onder de Naamwoorden pag. 331 reeds met verſcheydene voorbeelden getoond is,) als *Eenen bond ſlaan. Eenen ds dooden. Eenen vogel vangen. Zy haat baaren man. Men bondt hem vaſt. Ik brogt haart' huys.* En hoewel 't woord *Spreeken* geen (†) *Overganklyk Werkwoord* is, nógtans zegt men, *Ik heb hem geſprooken. Ik ſprak uwen vader gisteren*; gelyk men ook zegt, *Zy wiſt baaren man aardig te bepraten.*

Werkwoorden die eene geeving, toepaſſing, en ontneming betékenen, beheerſchen eenen *Dativus*, als, *Hy heeft zynen kinderen enige boeken gegeven. Dat boek is my vereerd. Hy beloofde zynen kinderen elk een boek. Dit boek is aan den Burgermeester opgedraagen. Het quambaar toe. Hem alleen komt'er de eere van toe. Zy hebben den roover den buyt ontweldigd. De prooi wierdt den wolf ontjaagd. Men poogde het my te ontnemen. Zy heeft baaren minnaar zyne ontrouw verweeten. Hy zócht haar in alles te believeu. Zy woude hem niet te wille zyn.*

X 2

(†) Verba Transitiva. (‡) Verbum transitivum.

zyn. Hy moet my ten dienste staan. 't Kan my geen genoeg en geeven. Ik durf dat mynen vader niet vergen. Adams persoonlyke zonde allen zynen naakomelingen te laste leggen. Het bebaagde den volke: Tracht Gode te bebaagen: Dat bedryf bebaagt my niet: Hy heeft zynen ouden bestolen. Ik wil hem niet benaadeelen. 't Komt my niet toe. Het betaamt haar niet. Het zou my verdrieten. Hy heeft het my afgenomen. Zyn uurwerk is hem ontstolen. Men heeft den volke die zaak voorgedraagen. Het is my afgeperst. De brief ontviel hem. Der dienstbaarbeid onderworpen. Heb. 2: 15.

Eenige Werkwoorden zyn 'er die eenen *Genitivus* beheerschen, als, *Ontferm u onzer: Gedenk myner: Hy bekreunt zich des niet; Hy wierdt des verwittigd. Zy schaamde zich zyner.* De woorden *Ontfermen* en *Gedenken* neemen ook wel een *Voorzetsel* by zich, in welken gevalle het *Naamwoord* of 't *Voornaamwoord* van het *Voorzetsel* beheerscht wordt, als *Hy ontfermde zich over haar. Ik schaamde my over haar. Gedenk aan uwen Schep- per in de dagen uwer jongeling schap.* Prcd. XII. 1.

Men heeft ook Werkwoorden die, behalve den *Accusativus* dien ze beheerschen, eenen *Ablativus* by zich neemen, als, *Onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlossen. Hy heeft hem uyt de dienstbaarheid verlost, en van slaavernye bevryd. Wie zal my verlossen uyt het ligbaam deezes doods! Rom. VII. 24. De dood heeft haar van eenen dronkaard ontslagen.*

Als

Als men onderstellender, óf aanbeveelender, óf wenschender wyze spreekt, moet het Werkwoord in de *Aanvoegende* óf *Wenschende* wyze gesteld worden, als, *Ik meen u nóg te spreken, eer ik vertrekke. Dat by my eerst vraage, óf ik gereed ben. Men zie wel toe dat men'er niet meê spotte. Hy gedooft niet dat ik haar bezoeke, of by haar kome. Ach, zeyde, dat by tóch haast wederkome Gawe Gód dat ik hem nóg eens zage. De Lydzaamheyd hebbe een volmaakt werk. Jak. I 4. Indien iemand van u wysheid ontbreekt, dat byze van Gód begeere. vs. 5.*

Etlyke Werkwoorden vereyfschen de Voornaamwoorden *My, U, Ons Zich*, als, *Ik verwonder my. Gy verwondert u t'onrecht. Ik schaam my. Schaam u wat. Men behoort zich t'eschaamen. Hy schaamde zich des niet. Ik wil my zulks niet vermeeten. Hy vermat zich zaaken die boven zyn vermoogen waaren. Hy ontzag niet dat te doen.*

Veele Werkwoorden, beheerschen een ander Werkwoord der *Onbepaalde Wyze*, als, *Hy beval hem te zwygen. Zy dwong hem haaren zinte doen. Ik meen morgen by u te komen. Zy gaf my te verstaan.* Hier by kan men nóg deeze volgende voegen. *Hy heeft gezegd het te zullen doen. Hy oordeelde dien toeleg onmoogelyk te zyn. Hy zeyde niet daar van te weeten. Hy meende het niet te kunnen doen.* Waar voor men anders zegt: *Hy zeyde dat by het doen zoude. Hy oordeelde dat die toeleg onmoogelyk was. Hy zeyde dat by'er niet van wist.*

wist. Hy meende dat by 't niet doen konde. Van de Spreekwyzen, daar twee *Infinitivi* op malkanderen volgen, als, *Ik heb haar hooren zeggen, enz.* is pag 294. reeds gehandeld.

Nog zyn 'er spreekwyzen waar in men de woorden *Gaan, Komen, Staàn*, byna op een overtollige wyze gebruykt, als *Ik gaa my wat verstreeden. Hy most gaan werken*, (dat is, aan zyn werk gaan). *Het ging 'er op een loopen. Hy quam te struykelen. Men quam uyt hem te hooren. Eer men zulks komt te doen. Als dan komt de mensch te verstaan. Hy staat nooit weder te komen.* Maar ontrent dusdanige spreekwyzen moet men omzigtig zyn, dat men die niet te veel gebruyke; want dan worden ze walgelyk. Doch men mag vryelyk zeggen: *Gymoet daar niet lang staan kyken. Het stondt geschapen dat wy haar moogelyk nooit weder gezien zouden hebben. Het komt my op tien guldens te staan. Zysloeg aan 't quynen. Ik wil u gebeden hebben.*

Noopende het gebruyk van het woord *Gaan* in deeze spreekwyze, *Gaa doe het aanstonds; of Ik zal 't gaan doen*, zou men moogen zeggen dat zulks al zeer oud is; want by Virgilius vindt men *Innanc E' verbis virtutem elude superbis.* en by Terentius *Mea Glycerium, cur te is perditum?* en by andere Latynsche Schryveren ontbreken 'er ook geene voorbeelden van.

Nog hebben we eene spreekwyze die van de gemeene woordschikking eenigfins schynt af te wyken, als *Hem wierdt aangezegt dat by sich daar*
voor

voor zond hebben te wachten, en dat by zich naar zynen last zoud hebben te schikken. Men zeyd haar dat zy zonder verzuym zoud hebben te gehoorzamen.

Sommige *Infinitivi*, welke men als *Zelfstandige Naamwoorden* gebruykt, worden ook geboogen, en noemen in den *Genitivus* eene *s aan*, als *Willens* en *weetens*: (’t en waare men dit voor *Deelwoorden* nam, en schreeve *Willends* en *Wootends*.) *Myns weetens niet. Myns bedunkens. De roden zyns zeggens. Verachtens waerdig. Des drinkens zat. Naa een nur vechtens. Martha was zeer bezig met veel diensens. Luk. X. 40.*

Men zegt *Dank weeten*, volgens ’t *Fransch Sçavoir gré*, en ook *Dank wyten*: Het eerste schynt goed, en ’t laatste niet quaad.

De **DEELWOORDEN** komen somtyds zeer gevoeglyk gebruykt worden; maar men moet zörg draagen dat zulks niet te veel geschiede, want dan ontzenuwen zy den styl, en maaken eene lamme reede, . daar ze anders dienen tot verkorting der bewoordinge, gelyk als, *Toen ik de deur uytging zag ik hem*, ’t welk men door een *Deelwoord* dus kan verkorten, *Ter deure uytgaande zag ik hem*, óf *Uyt de deur gaande zag ik hem*. Zo zegt men ook, *Op het veld komende, vond ik het gras nat. In zee gekomen, beliep ons een storm.* En in plaats van, *De mislagen, die daarin overgebleven waren, heb ik verbulpen*, kan men cler-

344 W. SEWELS *Nederduytsche*
lyk zeggen, *De mislagen, daarin overgebleeven, heb ik verbulpen.*

Sommige BYWOORDEN beheerschen eenen *Genitivus*, als *Niets geheels: Veel waters: Tyds genoeg: Ik had niet gelds genoeg.* Men zegt ook wel, *Toenter tyd*, volgens 't Latyn, *Tunc temporis.*

Het woord *Altoos* wordt fomtyds wel gebruykt om iets heel krachtig uyt te drukken, als, *Ik weet 'er altoos niet van. Ik zag het altoos niet.*

Det' ZAMENVOEGSELS, *Dat, Opdat, Als, Indien*, vereyſchen doorgaans dat het volgende *Werkwoord* in de *Aanvoegende Wyze* gesteld worde, als *Hy wilde niet toestaan dat zy onder zyne oogen quame. Vergun my dat ik my verantwoerde.* 't *Iste duchte dat zy niet komen zal. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat by zynen eeniggebooren Zoon gegeven heeft, op dat een iegelyk die in hem gelooft niet en verderve, maar het eeuwige leeven hebbe.* Joh. 3. 16. *Zo dra als ik daar gekomen zoude zyn. Zy zouden 't niet gelooft hebben indien ik 'er niet zelfs gekomen waare. Ik zoud het gedaan hebben, indien gy 't niet belét badt.*

De VOORZETSELS neemen gemeenlyk eenen *Accusativus* óf *Ablativus* by zich, als *Aan den muur; Achter den boom: Ry hem. By lichten dage. By leevenden lyve. By tweek. By half vyven.*
Door

Door zynen raad. Naa hem: De vrouw met haaren man: Om den tuyn leyden: Onder den blaauwen bemel: Op de tafel. Tegen mynen voet: Tegen den avond. Tegens dientyd. Tót den grond toe: Volgens zynen raad. Hy stondt voor my. Wegens dien man wierdt 'er niets gesprooken: Hy quam zonder haar.

Op gebruykt men ook dus. Op het *Duytsch*: Op zyn *Engelsch*.

Te, Ten, en Ter worden dus gebruykt, *Hy woont te Rótterdam: Dit boek is te Amsterdam gedrukt*: want *Tot* dient eygentlyk om de beweging na iets, óf na eene plaats úyt te drukken; als, *Hy quam tót ons Hy bleef 'er tot den avond.* Dóch men zegt ook, *Hy is tót mynent*, dat is, *ten mynen buyze.* en *Hy was tót vaders*, dat is, *in 't buy van onzen vader.* Wyders staat aan te merken, dat *Te* en *Ten* by Onzydige óf Manlyke, en *Ter* by Vrouwelyke Naamwoorden gevoegd worden, als *Te Water, Te Lande, Ter Zee; Te paerde, Te voet. Te Schepe Te water en te brood zitten. T' zyner bystand T' ndage, Ten roon stellen. Ten deele, Ten eersten, Ten goede houden. Ten hoogsten. Ten bemel Ten eeten Ter plaatse. Iemand ter dood brengen: Hier ter stede: Ter kamere van Amsterdam. Eens ter weeke. Ter belle vaaren.*

Van de **TUSSCHENWERPSELS** valt niet zonderlings te zeggen. *Wee* en *Foei* schynen eenen *Dativus* te beheerschen, als *Wee my! Foei u!* en achter *Och óf*, moet het Werkwoord

Noopende de Woordschikkinge in 't algemeen, staat aan te merken, dat het Naamwoord doorgaans naa het Werkwoord geplaatst wordt, als *Zy zoende haaren man: Hy vatte haar by de Hand: Hy bemint zynen broeder*; doch somtyds vervalt die orde, want men mag niet zeggen, *De kinderen behooren te beminnen hunne ouders; maar de kinderen moeten hunne ouders beminnen. Zy verzoeken ons hen by te staan.*

De Helpwoorden *Zal*, en *Heeft of Hebben*, als zy op meer dan één Werkwoord opzigt hebben, behooren achter aan te komen, onaan gezien men by eenen van de Voorstanderen onzer taale leeft, *Daar ons geen slang op den weg ontmoeten, noch met zyn kop lang vermorzeld, in de bielen zal byten.* Dit laatste zou goed zyn, indien de woorden, *op den weg ontmoeten*, niet voorgingen; maar dewyl het hulpwoord *zal* daar ook op ziet, moft het de reede besluyten, en indien 'er stondt *byten zal*, dan was alles wel. 't Zelfde kan van 't volgende gezegd worden. *Die voor de kranke en gequetste soldaaten goede zorge gedraagen, hunne gashuizen ingeruymd, en bun by hunne zieken berberg hebben verschaft.* Immers slaat *hebben* zo wel op *gedraagen en ingeruymd*, als op *verschaft*, en pafte daarom best het sluytwoord der reede geweest te zyn. Hoc

Hoe de woorden eener reede zich fomtyds met goeden val verscheydentlyk laten verplaatsen, heeft de Latynsche Schryver van de Spraakkonstige Schets der Nederduytsche taale zeer fraai aangewezen in dit gezég, 1, *Ik*, 2 *breng*, 3 *beden*, 4 *aan de bruyd*, 5 *den bloemkrans*, 6 *van de Idóssede*, 7 *te huys*.

Eén en 't zelfde woord kort achter één te gebruyken, geeft niet alleen een haatelyk wange-luyd, maar is ook walgelyk; hierom moet men zich dan van een ander woord, dat de zelfde kracht heeft bedienen: Het woordtje *Want*, kan men fomtyds uytdrukken door *naardien*; voor *maar* kan men zeggen *dóch óf dan*; en voor *zyn*, kan men *wezen* gebruyken, als, *Hy zal daar kunnen zyn*, eer 't voor *haar moogelyk is aldaar te wezen*.

Niemand verbeelde zich dat alle deeze voorgaande regelen der Spraakkonst in 't gemeen spreken behooren waargenomen te worden; want dat zou zonder groote gemaaktheyd niet kunnen geschieden: maar in 't schryven acht ik dat men 'er zich wel naar schikken mag; zonder daarom te meenen dat alle Schryvers zich juist in alles naar mynen styl moeten voegen: want ik meen dat goede Neêrduytsche Schryvers in sommigen opzigte zo wel in styl moogen verscheelen, als eertyds *Cicero*, *Sallustius*, *Cesar*, *Livius*, &c. in 't Latyn, mids dat men de geslachten, en 't enkeld en meervoudig getal,

tal, behoorlyk in acht neeme. Ook acht ik dat de gemeene wyze van spreken noodzaakelyk van die des Predikstoels behoort te verscheelen, en dat men iets vertellende, geensins den trant van eenen Redenaar moet volgen; want dat gebrek in sommigen veroorzaakt wel dat 'er dan gezegd wordt: Hy lykt wel te preeken, óf, Hy is veel te gemaakt in zyn spreken; óf Hy spreekt als een Quakzalver. Zo behoeft men ook in eenen gemeenzamen brief niet overnaauwkeurig te zyn, óf te verre van den gemeenen spreektrant af te wyken, behoudelyk dat men platte straattaal vermyde: by voorbeeld dat men niet schryve *Hoeneer* in plaatse van *wanneer*, *Ik zel* voor *Ik zal*, en *Teugen* in stede van *tegen*. Dóch in den schryfstyl van verhevener zaaken dunkt my dat men zich niet alleen van laffe spreekwyzen niet bedienen mag, maar dat men ook het gemeen gebruik van spreken, 't welk echter niet ganschelyk verworpen moet worden, volgens Horatius,

Si volet usus,

Quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi,

niet altoos stiptelyk behoeft op te volgen: want hoewel het Latyn van Terentius met recht voorcierlyk gehouden wordt, en men zich in de gemeene spraak, óf in gemeenzaame brieven, met lóf daar aan mag houden, evenwel twyfel ik óf diergelyk een spreekwyze als men in de *Anaria* vindt,

vindt, *Davo istuc dedam jam negotii*, veylig van eenen Historischryver óf Redenaar mag gevólgd worden, 't en waare vertellender wyze, te weeten, dat iemand zo gezegd had. Even zo acht ik dat men in de gemeene Nederduytsche spreekwyze zich niet te veel aan de spraakkonstige régelen moet binden: want het zoud inderdaad vry gemaakt schynen, buyten een vertoog, te zeggen, *Ik ben daar by eenen quaadaardigen mensche geweest*: Ook schynt het niet inschikkelyk, zich in de gemeene spraak te bedienen van de woordtjes, *Invoege*, *Dermaate*, enz. die evenwel in de Schryftaal menigmaal zeer wel luyden. Dóch voor oneygentlyke spreekwyzen moet men zich in 't algemeen wachten, 't en zy die door 't gebruyk genoegzaam gewettigd zyn: want door de gewoonte schynt het geensins ongerymt, te zeggen *Het jaar zeventienhonderd twaalf* in plaats van het zeventienhonderdste en twaalfde. Zo acht men 't ook niet wanschikkelyk te zeggen, *De lucht betreft*, in stede van *De lucht wordt met wolken betrokken óf overtoogen*; welk laatste nógtans in een verheven styl somtyds al zo wel luydt als 't andere. Ook past het wel dat de styl naar de zaaken geschikt is: en men acht het als iets fraais in *Virgilius*, dat hy zyne bewoordingen veelyds naar de eygenschap der zaaken gericht heeft. Ik heb dit hier en daar in myne Nederduytsche Vertaalinge der *Bybelsche Historie*, 't Amsterdam by P. Mortier uytgege-

gegeeven in den jaare MDCC. ook waargenomen, onder andere daar de zevende plaag van Egipte beschreeven wordt, alwaar ik my voordachtelyk van korte en schielyke spreekwyzen bediend heb, als, *De lucht betreft met dikke wolken, de donders klaïeren, de blikfems scioieten neêr, de hagel valt van alle kanten, enz.* Ook heb ik in myne overzettinge der werken van *Flavius Josephus*, by den gemelden *Mortier* in 't jaar MDCCIV. uytgegeeven, my bevlytigd om de vertoogen, welke men by dien Schryver vindt, met eene verhevene taale uyt te drukken; gelyk onder andere in kracht van bewoordinge uytmunten de Vertoogen van Eleazar om die van Massada tót eenen vrywilligen dood, óf zelfmoord, te beweegen, als te zien is by dien Historischryver, door my vertaald, pag. 709, 710, 711, 712.

Naar dat dan de stoffe en de schryfwyze is, behoort ook de Styl geschikt te zyn: want in eenen gemeenzaamen brief, welke eene soort van t'zaamsprekinge tusschen afwezenden is, moet men, gelyk reeds gezegd is, niet verre van de gemeene spreektaal afwyken, maar zich aan laage, hoewel zuivere, spreekwyzen houden: dóch anders is 't gelegen met een vertoog, óf als men eene Historie schryft, waarin de Heer P. C. Hooft ons een uytmuntend voorbeeld nagelaten heeft: ook voert hy in de vertoogen, in zyne *Nederlandsche Historie* ingelafcht,

lecht, menigmaal een ongemeen krachtige en
 hoogdraavende taal, zeer eygentlyk naar den in-
 houd der zaaken gericht. De deftigheyd van
 bewoordinge is insgelyks van J. Barklay, den
 Schryver der Argenis, zeer fraai waargenomen;
 zulks dat zyn verheven Latynsche styl my me-
 nigmaal in myne jonge jaaren niet minder be-
 koorde, dan de stoffe die hy verhandelt: wes-
 halve ik in die tyd, om my zelve in 't Latyn
 wat te oefenen, schoon ik onmagtig was de
 hoogdraavendheyd van de Argenis naa te vol-
 gen, nógtans een sterk denkbeeld daarvan heb-
 bende, eens eene geschiedenis beschreef, wel-
 ke ik, nóg een kind zynde, had hooren ver-
 tellen van zekere my wel bekende en schrande-
 re Vrouw, die eenigen tyd in Brabant gewoond
 hebbende, dit geval als eene waare en gebeurde
 zaak verhaalde, 't welk my, door de zonderling-
 heyd van 't bedryf, zo vast in de geheugenisse was
 geprent, (uytgenomen dat de naam van 't gewest
 des gemelden landschaps my ontschooten is,) dat
 ik 'er een verhaal van opstelde, indiervoege gelyk
 't alhier volgt, zynde de naamen der Vrouwsper-
 foonen daar in vermeld, door my verzierd, zo om
 verwarringe te vermyden, als om eene onange-
 name herhaaling, óf omschryving, voor te ko-
 men. En dewyl ik 't al lang geleeden aan verschey-
 dene perfoonen niet alleen vertoond, maar ook één
 of meer afschriften daar van weg gegeeven hebbé,
 zal ik 't zelve hier invoegen, eensdeels om dat ik
 geloof

geloove dat het veelen niet onbehagelyk voorkomen zal, en ten anderen, op dat niet icmant naa mynen dood dit eenen anderen Autheur toeschryven mogte.

FOEMINEAE FORTITUDINIS

SPECIMEN INSIGNE.

Parentum nostrorum memoriâ quendam Dynasten in Brabantia prædium, quod ruri possidebat amplum, habitasse famâ accepimus: ferturque illum, quum aliquando certis de causis comitante uxore urbem adire secum statuisset, duabus, quas solas domi reliquerit, ancillis summa cum interminatione in mandatis dedisse, ne ipsis absentibus cuiquam aedes suas ingrediendi copiam facerent; id quod illae se operam daturas abeunti hero suo pollicitæ sunt.

Cæterum heris discessis, dieque in vesperam inclinante, advenit nescio quae, speciem gravidæ prae se ferens; quam verbis supplicibus etiam atque etiam rogantem, uti eam noctem vel in horreo pernoctare sibi liceret, famulae unde & quaenam esset,
in

interrogaverunt; quibus illa: Se pauper-
culam, utrum gerentem, ac procul dubio
jamjam enixuram esse, debili voce respondit;
addens infuper, periculum fore, ne sub
dio noctem agitando, sibi præ dolore penè
languenti maximum accideret malum. Quæ
verba cum ingenti motione animi prolata
puellarum alteram, cui Antianiræ nomen,
ad tantam misericordiam allexere, ut fo-
ciam de muliere admittenda aggressa sit.
Neanis autem (id illi nomen) herilis man-
dati memor, se nullo modo id permissu-
ram firmissimè asseverabat: nam si quid ma-
li nobis inde eveniat, inquit, quibus pur-
gationibus, quaeso, culpam a nobis dimove-
bimus? Multis tandem verbis ultro citroque
habitis, Antianira age, inquit, quia neuti-
quam rei tam piæ assensum præbere velis,
in me solam id recipio, pro damno quod
inde contigerit fidejussuram. Exin se con-
vertit ad queribundam, eam bono animo
esse jubens, simulque introitum promit-
tens.

Pons autem subductilis, quo labentis
ante aream rivi orae jungebantur, erat eo-
dem

Y

dem

dem tempore sursum libratus, quem continuo demisit, eique sic aditum patefecit; quae simulac in domum introgressum esset, statim se lassam ac dolore confectam praedicare, nihilque magis quam secessum capitis deponendi gratiâ desiderare. Tum Antianira, sive, inquit, cubitum deducemus te in conclave superius, nostro cubiculo imminens, undè clamando, si fortè partus urgeret, facile nos excites: id cum illa sibi gratissimum fore respondisset, ad cubiculum ab ancillis deducta est, praecunte Antianira, Neanide vero cum lucerna ponè sequente. Verùm per scalas ascendendo, gradu sanè testudineo ibat, quasi foetu perfecto gravis, quod quidem ipsi exitio fuit: quippe tunicas infernè oculis perlustrans Neanis, eam non praegnantem, sed sicarium, sclopetis & pugionibus, caeterisque id genus armatum, advertit; unde terrore non mediocri quamvis perculsa, pavorem tamen quantum poterat dissimulans, personatam istam adjuvante focia ad spondam perduxit; eique demum negligenter in lecto depositae (nam vestibus exutis recubituram

se

se negaverat) haustum vini calidi mox deferendum Antianira cum Neanide abiens spondit.

Verum enimvero ut primum ipsis solis tutò data copia fandi; Neanis metù penè exanimata in hujusmodi ferè verba erumpit: Actum est, perimus! in quantum malum, Antianira, coniecisti nos stulta tua misericordia, quae advenam admittendo, latroni omnimoda tela sub vestibus gestanti fores reclusisti! His Antianira auditis quoniam animo ad rem tam stupendam fuerit, cogitatione melius quam magna verborum vi comprehendi potest. Attamen quoniam id quod factum erat infectum reddi nequebat, multa cum animo suo volventi tandem virilis audaciae facinus patrandi sedit sententia: adeoque dictum ac factum Neanidem iussit ut vinum calefaciendum curaret, idque infunderet capacissimo argenteo poculo quod una manu capi non posset, ipsa interim in remotam domus partem ad cultrum acuendum secedens, quem postquam exacutum sinu condiderat, sumto vino latronem adiit, qui craterem sibi porrectum utra-

traque manu prehensens ori admovit, avidè que bibit, nihil mali suspicatus, cum illa ferrum quod veste latebat aperiens, id ipsum illius jugulo adigit, eumque sic conficit. Hic fuit feralis exitus illius qui aliis necem moliebatur.

His ita gestis, Neanidem sic alloquitur Antianira: Nebulonem istum quem tantopere horrebas, mea manu occubuisse vides, minimè tamen ob id securas nos existimes oportet: nam certo certius est, illi non defuisse plures hujus sceleris socios, nocte concubia circa aedes, ut fores sibi aperiantur, fistulis canturos; quamobrem quæ nos maneant, multo graviora opinor, nisi in tempore aliquod huic malo remedium adhibeamus. Agedum igitur, luminibus per totam domum dispositis, tu saltans, atque sursum deorsum cursitans, fidibus cane, dum ego clavichordium plectens melos clara voce moduler, quò iste de spe sua decidant, credituri scilicet familiam nostram rediisse, sui que sodalis propositum quassatum fuisse.

Complexa hunc sermonem Neanis, ó calidam inventionem ait, quam sine cunctatione,

tione, antequam improvifas nos adorianur,
exfequendam cenfeo; ergo

*Tolle moras, femper nocuit differre pa-
ratis.*

Lucentibus igitur candelis è veftigio in fin-
gula conclavia illatis, quaeque fe ad fuas
partes applicuit; tantumque ftrepitum hae
folae faltatione & cantu excitarunt, ut aedes
convivis undique repletas putaffes.

Interea dum haec aguntur, ex compacto
adfuit latronum turma ad introitum tentan-
dum; fed confilium fuum explofum rati,
finguli denique abierunt, non fine ingenti
ancillarum gaudio, quae inter fpem & me-
tum fluctuando noctem iftam tranfererunt.

Postquam verò folis oriendis jubar tene-
bras, & quae eafdem comitantur curas fu-
gaverat, facinoris perpetrati, aftuque re-
pulfì furum impetùs nuncium hero fuo mi-
ferunt; qui talium certior factus, excubias
in proximam noctem apud praedium fuum
agendas, abfque ulla mora curavit, nullus
dubitans quin ejusdem fodalitii aliquot illuc
redirent; quae res falſum ipſum minimè
habuit; quippe quidam intempeſta nocte ti-

358 W. SEWELS *Nederduytsche*
biis canentes hesternum quidem socium
suum quaesitum, aut in manus satellitum,
exoptata praeda, venere.

Cæterum quomodo in hos animadver-
sum sit, quia nobis haud satis liquet, id po-
tius silentii nostro velo involvemus, impo-
nentes simul qualicumque huic narratiuncu-
lae finem, sequentibus hisce versibus corol-
larii loco adjectis.

Robora vimque animi si fortè in virgine
quaeras;

Exemplum ecce ingens Antianira dedit.

*Tingere mucronem gestit nam sanguine
scurrae,*

Gutture & abscisso tollere lumen ei.

*Nec satis hoc: sceleris sociorum eludere
foedus*

Tentat, & inceptum nec male cessit opus.

*Quippe astu solo furum glomeramen ab-
egit,*

Obstructamque plagis exiit ipsa domum.

*Atque his foemineum, docuit metuenda
virago,*

Non semper maribus cedere molle genus.

Scili-

*Scilicet heic virtusque animusque emi-
cuit ultra.*

*Sexum, namque viros reddidit atto-
nitos.*

Zie daar, Leezer, die Latyn verstaat, eene wonderbaare geschiedenis; maar dewyl ik te gemoet zie, dat ik hierdoor de nieuwsgierig- heyd der gener welke dier taale onkundig zyn, zal opgewekt hebben, zal ik my nu, hen tenge- valle, in eenen taamelyk bedaagden ouderdom begeeven tót het vertaalen van 't gene ik byna veertig jaaren geleeden in 't Latyn met vermaak beschreef. Dit dan is 'er de zin van, schoon de Duytsche styl zo verheven niet is, als de La- tynsche.

DOOR vertellinge is ons ter oore gekomen, dat ten tyde onzer ouden zeker Heer in Brabant, die op eene groote Hofftede, welke hy op 't land bezat, woonde, willende eens, om eenige zaaken te verrichten, met zyne echt- genoot na de stad toegaan, aan zyne twee mey- den, welke hy alleen t'huys liet, strengelyk beval, niemand by hun afweezen in te laten, 't welk zy beloofden te zullen naakoomen. Maar de Heer en Vrouw vertrokken zynde, en de avond beginnende te vallen, quam 'er eene zwangere vrouw, zo 't voor het oog scheen,

die zeer deemoedig badt om dien nacht , alwaare 't maar in de schuur, te moogen slaapen. De meyden haar toen vraagende wie , en van waar zy was , gaf zy met eene flaauwe stemme tót antwoord, dat zy eene arme vrouwe was, die kraamen most, en den slag reeds op den hals had, zo dat zy, die van pyn schier bezweek, voor eenen zwaaren ramp beducht was, byaldien ze dien nacht onder den blaauwen hemel zoude moeten overbrengen. Zy dit met eene groote ontsteltenisse zeggende, bewoog daardoor ééne van de meyden , die ik Klaare zal noemen, dermaate tót mededoogen, dat deeze tegens haare maat begon te spreken van dit vrouwensch in te laten. Maar Katryn (dus noem ik de andere) gedachtig wat haar van haaren Heer belast was, zeyde ronduyt dat zy dit in geen en deele toelaaten zoude: want, sprakze, zo ons daardoor iets quaads overquam, eylieve, wat zouden wy t'onzer verschooninge kunnen inbrengen? Dóch naa veele woorden over en weêr, zeyde Klaare, wel aan, dewyl gy tót zulk een goed werk niet wilt bewilligen, zo neem ik 't over my alleen, en zal instaan voor 't quaad dat 'er van zoude moogen komen. Thans zich keerende na deeze die 'er stondt te kermen, beval zy haar goeds moeds te weezen, en beloofde haar te zullen inlaaten: waarop zy de valbrug, die toen opgehaald was, aanstonds neêrliet, en alzo den ingang ver-

verleende aan haar, die, zo dra men in huys getreden was, zeer klaagde van vermoedheyd en pyn, en zeyde dat ze nergens meer na verlangde, dan wat te moogen gaan leggen om te rusten. Hierop zeyde Klaare, wy zullen u, zo gy wilt, te bedde brengen op eene zaal boven onze slaapplaats, daar gy, zo de arbeyd u mogte overkomen, ons gemaklyk kont wakker roepen. Zy geantwoord hebbende dat dit haar zeer aangenaam zoude zyn, wierdt van de meyden na de slaapkamer gebragt, gaande Klaare vooraan, en Katryn met eene kaers van achtere vólgende. Dóch in 't opgaan van de trap ging zy zeer langzaam, als iemand die op haar uysterste was; maar dit strekte tót haar verderf; want Katryn haar onder de rókken bekykende, bemerkte dat ze geen zwangere vrouw, maar eenen moordenaar, met pistoolen, pooken, en ander geweer gewapend, voorhad. Hierover niet weynig verschrikt, ontveynsde zy evenwel haare vreeze zo veel zy konde, en leydde, met hulpe van haare makker, deeze vermomde na de ledekant; en naa dat die zich zonder eenigen toestel op 't bedde neêrgestrekt had, (want uyt haare kleederen wou zy niet gaan leggen) beloofde Klaare, in 't weggaan met Katryn, haar straks wat heete wyn te zullen brengen.

Dóch zo dra deeze beyde vry alleen konden spreken, borst Katryn, schier half dood van

Y 5

schrik,

schrik, in dusdanige woorden uyt: Och 't is met ons gedaan, wy zyn om hals! O tót wat een zwaar ongeval, Klaare, hebt gy ons door uwe zótte meedoogendheyd gebragt? dewyl gy door eene vreemde in te laten, de deur geopend hebt voor eenen moordenaar, die met allerhande moordgeweer onder zyne kleéren gewapend is. Hoe verbaafd Klaare op 't hooren van dit zeggen gestaan heeft, kan men beter met zyne gedachten begrypen, dan met woorden uyt-drukken. Nóg tans doordien 't gene reeds gedaan was, nu niet ontdaan kon worden, besloot zy eyndelyk, naa een veelvoudig overleg, een stoute en manlyke daad te onderneemen, en beval op staande voet aan Katryn, den wyn heet te maaken, en dien dan in zekeren zilveren kroes te gieten, welke zo wyd was dat men hem met ééne hand niet vatten konde; gaande zy zelve ondertusschen na achtere in eenen afgelegten hoek van 't huys om een mes te slypen, 't welk zy wel scherp gewét, en by zich gestoken hebbende, den wyn nam, en 'er meé na den moordenaar toe ging, die den beker, hem toegereykt, met beyde zyne handen aanvattend, aan den mond zettede, en 'er wakker uyt dronk, zonder eenigen argwaan, terwyl zy 't mes, dat ze by zich gestoken had, voordien dag haalende, hem 'er met een vaerdt de keel mede affneedt, en hem also van kant hielp. Dit was het doodelyk eynde van hem die andere den dood brouwde.

Na

Naa dat Klaare dit aldus geklaard had, sprak zy Katryn in deezer voege aan: Dien ſchelm, voor welken gy zo byſter bevreesd waart, ziet gy nu door myne hand ontlyfd; maar daarom moet gy niet denken dat wy nu veylig zyn: want wees vry verzekerd dat hy makkers gehad heeft, die te nacht hier aan 't huys zullen komen fluiten, om yan hem ingelaaten te worden; zo dat ik acht dat wy 't zwaarſte nog te verwachten hebben, indien wy 'er in tyds niet een ſchut voor ſchieten. Wakker dan, laaten we overal, 't ganſche huys door, brandende kaerſen zetten, en loop gy op en neer, alle de kamers in en uyt, al zingende en dansende, en op de fioel ſpeelende, terwyl ik op de klavecimbel ſlaande, een deuntje helder opzinge; waardoor die ſielten, in hunne hoope te leur geſteld, zullen denken dat ons volk weder 't huys gekomen, en den aanſlag van haaren makker alzo miſlukt is. Katryn dit aangehoord hebbende, Hey, dat 's braaf bedacht; zeyd ze, laat ons zonder vertoeven dit maar gaan doen; want uytſtel, als men gereed is, valt doorgaans quaalyk uyt. Naa dat zy dan alle de vertrekken met lichten bezet hadden, begon elk zyne rol te ſpeelen, en deeze twee maakten met danſen en zingen zulk een geraas, dat men gemeend zoude hebben dat het huys vol gaſten was.

Terwyl dit nu aldus geſchiedde, quam de bende der ſtruykrooveren volgens afſpraak aan,

om te zien óf zy 'er binnen konden komen; maar vermoedende dat hun toeleg ontdekt was, gingen zy ten laaftten alle weg, tót groote blydschap der gemelde meyden, welke dien nacht tusschen hoope en vreeze overbragten. Dóch naa dat de zon opgegaan was, en door haar licht de duyfternis, en met ééne de zorg die dezelve verzelt, verdreeven had, lieten zy haaren Heere boodschappen wat 'voor een feyt door haar bedreeven was, en hoe zy door list den aanvalder dieven afgeweerd hadden. Hy hieraf verwittigd, itelde tegens den vólgenden nacht eene wacht by zyne hófstede, niet twyfelende óf daar zouden wel eenige van dat rót wederkomen; en dit ontschoot hem ook niet: want by den donker quamen 'er etlyke van 't gespuys weêr fluyten, om te zien óf zy iets van hunnen makker verneemen konden; maar in plaats daarvan, wierden zy door die van 't Gerecht gevangen genomen. Doch naardien my niet bekend is wat men deezen gasten deed, zal ik zulks met stilzwygen voorbygaan, en daar mede deeze vertelling eyndigen.

Het Gedichtje dat in 't Latyn achter dit verhaal vólg't, hoewel ik my met het ontwerpen daarvan in myne jeugdige jaaren wat vermaakte, acht ik nu niet der pyne waerd te verstaalen.

Om nu den draad deezer verhandeling van den
styl,

styl, welke reeds op 't eyndeloopt, en door dit invoegfel afgebroken is, nóg eens weder op te vatten, staat my wyders te zeggen, dat in het schikken der woorden ook acht gegeven moet worden dat men dubbelzinnigheyd vermyde, 't en waare zulks met voordacht geschiedde; anders zoud iemand onze meening tegen onzen zin kunnen verdraaijen, gelyk my heugt dat zeker leezer eenen Schryver eens van valsche leere verdacht hieldt, ' omdat hy in zeker boekje gezegd vondt wegens Adam en Eva, *Daar komt eene vrouw, welke hem van Góð gegeven was, om hem te temteeren.* Maar had de vertaaler gesteld, *Eene vrouw, welke hem van Góð gegeven was, komt daarop om hem te verzoeken,* dan kon 'er geen verkeerden zin uyt getrokken geweest zyn; hoewel 't ook waar is, dat indien die Leezer verstands genoeg gehad hadde om op de tekens der zinscheydinge te letten, hy zulk eenen misflag niet begaan konde hebben: welke opmerking dan van zulk een groote aangelegenheyd zynde, zo zal ik ook omstandig handelen

Van de

ZINSCHEYDINGEN.

DEwyl eene reede bestaat uyt verscheydene leden, is men gewoon, die door zekere tékens te onderscheyden. Deze tékens óf merken by

366 W. SEWELS *Nederduytsche*
by de Latynsche benaamingen best bekend zyn-
de, zal ik die ook alhier gebruyken.

Dit teken [/] óf (,) noemt men een *Comma*,
en is een téken van cene korte ophoudinge, óf
ademhalinge, als,

Komt / aanschouwt de daaden des Heeren / die
berwoestingen op aarde aanrecht / die de ooglogen
doet ophouden tot aan het epnde der aarde / den boog
verbreekt / ende de spies aan twee slaat / de wagenen
met vuur verbrandt. Ps. XLVI. 9, 10.

Dan binnen upt het harte des menschen komen
boozt / quaaide gedachten / overspelen / hoererye /
doodslagen / dieverpen / glerigheden / boosheden / bo-
dzoog / ontuchtighepd / booze ooge / lastering / ho-
baerdyp / onberstand. Mark. VII. 21, 22.

De bzeze des Heerett is / te haaten het quaaide /
de hobaerdigherd / den hoogmoed / en den quaaide
weg. Spreuk. VIII. 12.

Zo 'er iemand is die met wind omgaat / en val-
schelyk liegt / zeggende / *Hi zal u profeteeren booz*
kopn ende booz sterken dzank / dat is een *Profet* des-
zes volks. Mich. II. 11.

Maar *Jesús* antwoordde en zepde tot hen / *Op*
dwaalt / niet weetende de *Schryften* / noch de *kzacht*
Gods. Matth. XXII. 29.

Dit tékentje [;] wordt een *Semicolon* genoemd,
en is een téken van wat langer ophoudinge, dan
een *Comma*:

En veeltids komt de *Semicolon* te pas voor de
woorden, *Maar, dóch, niettegenstaande, nochtans, op-*
dat; echter is dit zulk een vette regel niet, die geen
uytzondering heeft: want somtyds vereyscht
de reede dat men een *Colon* voor die woorden
stelt;

SPRAAKKONST.

stelt; en *maar* wordt altemet ook wel a
 een *comma* gezét: doch hoe men de *Sem*
 doorgaans gebruykt; kan uyt de volgende
 beelden gezien worden.

Zend uw licht / en uwre waachhepd / dat d
 lepden; dat ze my bzingen tot den berg uwre
 lighepd / en tot uwre wooninge; ende dat ik
 tot Gods altaar. Pf XLIII. 3, 4.

⊙ God / wy hebben 't met onze ooren geh
 onze vaders hebben het ons verteld; gy hebt eer
 gezocht in hunne dagen / in de dagen van
 Pf XLIV. 2.

Laat myne vervolgers beschaamd worden /
 laat my niet beschaamd worden; laat hen ver
 worden / maar en laat my niet beschykt w
 Jer. XVII. 18.

Ik zal een voleyndinge maaken met alle de
 denen / daar heme ik u verstrooid hebbe; maar
 u en zal ik gerne voleyndinge maaken. Jer. X
 11.

Ik heb de pestilenci onder uleden gezonden /
 de lippe van Egypte; ik heb uwre jongelingen
 het zwaard gebod / ende uwre paerden gewan
 laaten wegboeren: ende ik heb den stank uwre
 legeren zelfs in uwre neuze doen opgaan; no
 en hebt gy u niet bekeert tot my / spreekt de HE
 Amos IV. 10.

Dit merk [:] heeft de benaaming van
lon, en is een téken dat doorgaans in 't
 den van eenen zin gesteld wordt; wanneer
 volgende dient tót aanwyzinge der oorzaak
 het gezeyde, óf tót bevestiginge van het v
 gaande, óf tót aanwyzinge van het oogmerk

zelfs: en menigmaal wordt de *Kolon* gevöeglyk geplaatst voor de woorden, *Want, naardien, daarom, dewyl, omdat*; en hoewel men dit téken ook wel voor 't woordtje *maar* stelt, nógtans geschiedt zulks maar zelden; want het wordt doorgaans gebruykt achter een half volkomen zin, als,

Ik zal niet eeuwiglyk twisten / noch ik en zal niet geduuriglyk vervolgen zyn: want de Geest zoude van vooz myn aangezigte oberstelpyt worden. Jes. LVII. 16.

Mijn Zon zal niet meer ondergaan / ende uwre Maan zal haar licht niet intrekken: want de **HEER** zal u tot een eeuwig licht weezen / ende de dagen uwre treuringe zullen een eynde neemen. Jes. LX. 20.

Die zich beroemt / beroeme zich hierin / dat hy verstaat / ende my kent / dat ik de **HEER** ben / doende weldaadighepd / recht / en gerechtighed op der aarde: want in die dingen heb ik lust / spreekt de **HEER**. Jer. IX. 24.

Genees my / **HEER** / zo zal ik geneezen worden; behoud my / zo zal ik behouden worden: want op dat myn lof. Jer. XVII. 14.

Spreek nu tot de marnen van Juda / en tot de inwooners van Jerusalem / zeggende; zo zept de **HEER**: Ziet ik sozmeer een quaad tegen ulieden / ende denk tegen ulieden eene gedachte. Jer. XVIII. 17.

Aldus zult gy zeggen tot den Profheet: Wat heeft u de Heere geantwoord? Jer. XXIII. 37.

Sint dat ik tegen hem gesproken hebbe / denk ik nog ernstiglyk aan hem: daarom rommelt myn ingewand ober hem; ik zal my zoner zekerlyk ontfermen / spreekt de **HEER**. Jer. XXXI. 20.

Ziet

uytsche

en gevoeglyk
wardien, daar-
en dit teken
stelt, nógtans
ant het wordt
half volkomen

noch ik en zal niet
; de Geest zoude
elke woorden. Jes.

vergaan / ende utwe-
en: want de HEE-
weezen / ende de da-
evode neemen. Jes.

zich hierin / dat hy
ik de HEESE be-
en gerechticheit op
heb ik lust / sprekende

zo zal ik geneezen wo-
ehouden worden: want

14.
ben Juda / en tot de
seggende; zo zept de
en maand tegen uikeden/
dachte. Jer. XVIII. 11.
den Profet: Wat heeft
XXIII. 37.

spreekten hebbe / den ik ik
arom roemelt myn si-
p suone zekkerlyk ontfer-
Jer. XXXI. 20. Zie

SPRAAKKONST.

Ziet ik zal over Juda / en over alle inwoon-
Jerusalem / brengen al het quaad dat ik tegen
spreekten heb: omdat ik tot hen gesproken hebbe
zo niet gehoord en hebben / ende ik tot hen ge-
hebbe / maar zo niet en hebben geantwoor-
XXXV. 17.

Ik de HEESE behoeve dien / alle oogentlicht
hem bebochtigen: opdat de vyand hem niet en be-
zal ik hem bewaaren nacht en dag. Jes. XXV
[Iesus zeyde] Myn oordeel is waarachtig :
ik en ben niet alleen / maar ik / ende de Vader ik
gezonden heeft. Joh. VIII. 16

Ende Saulus stondt op van der aarde: ende
zonne oogen open deede / zag hy niemand. Hand.

De Heere zeyde tot hem / Gaa heenen: want
is my een uytberkooren vat / om mynen naam te
gen voor de heydenen. Hand. IX. 15.

Maar deezem zal ik wederkeeren / ende weder o-
wen den Tabernakel Davids / die vervallen is /
gene daar van verbroken is / weder opbouwten
ik zal den zekken weder oprichten: opdat de ob-
bende menschen den Heere zoeken. Hand XV. 16.

God en laat zig niet bespotten: want zoo
mensch zaait / dat zal hy ook maaijen. Gal. VI. 7.

[.] Decze Stip óf tuttel wordt *Punctum*
noemd, en dient tot een teken dat de zin
reedé uyt is: en achter deezem stip behoort a
een Groote letter te volgen, als,

Kome / hoor toe / alle gy die God breeft / en
zal vertellen wat hy aan myne ziele gedaan heeft
riep tot hem met mynen monde / en hy wierdt vert
onder myne tonge. Hadde ik na ongerechticheit
myn harte gezien / de Heere zoude niet gehoord he
Ps. LXVI. 16, 17, 18.

Z

't En waane de Heere my eens hulpgeweest waare
 myne ziel had byna in de stilte gewoond. Als ik zegde
 myn boet wanheit / uwe goedertierenhepd / O Heere
 onderkennde my. Pf. XCIV. 17, 18.

Looft / gy knochten des Heeren / looft den naam
 des Heeren. De naam des Heeren zy gepreezen / va
 nu aan tot in eeuwighepd. Van den opgang der zonn
 of / tot haaren nedergang / zy de naam des Heeren g
 loofd. De Heere is boven alle heydenen / boven de h
 melen is zyne heerlykhepd. Pf. CXIII. 1, 2, 3, 4.

[?] Is een *Vraagteken*, en wordt achter eer
 vraag gesteld.

Heere / Ik roep tot u den ganschen dag ; Ik strek myn
 handen upt tot u. Zult gy wonder doen aan de dooden
 of zullen de overledene opstaan / zullen ze u looben
 Zal uwe goedertierenhepd in 't graf verteld worden
 uwe getrouwichepd in 't verderf ? Zullen uwe wond
 ren bekend worden in de duysternisse ? ende uwe gerech
 tichepd in het land der vergeetenhepd ? Pf. LXXXVII
 10, 11, 12, 13.

Hoe lang zullen de godloozen / O Heere / hoe lan
 zullen de godloozen van vreugde opspringen ? hou
 spreken ? alle werkers der ongerechtighepd zich bero
 men ? Pf. XCIV. 3, 4.

Zoude die 't ooz plant / niet hooren ? zoude die 't oo
 formeert niet aanschouwen ? zoude die de heydenen
 tuchtigt / niet straffen ? Op die den mensche weeten
 schap leert ? vs. 9, 10.

Waar mede zal ik den Heere tegenkomen / ende in
 kulken voor den hoogen God ? zal ik hem tegenkomme
 met byandofferen ? met eenjarige kalveren ? zoude i
 Heere een welgehallen hebben aan dupsanden bancom
 men ? aan tiendupzenden van oliverken ? zal ik myne
 eers

*Heere my omhoog geroep / want /
a in de stille grisonde. Als ik zie /
uwer goedertierenheid / & gunst /
E. XCIV. 17, 18.*

*gen des Heeren / loeft den naam
naam des Heeren gij opziet / van
ghebed. Den den opping der zonne
ding / gij de naam des Heeren ge-
boden alle heidena / loent de he-
heid. Pf. CXIII. 1, 2, 3, 4.*

teken, en wordt achter een

*den ganfchen dag; ik fteek myne
gij wonder doen aan de dooden!
e opftaan / zullen gij u looben!
rd in 't graf verteld worden!
berderf? Zullen uwe wonder-
den fterffe? ende uwe gerecht-
getendheid? Pf. LXXXVIII.*

*dloogen / & Heere / hoe lang
bringde opfpringen! hard
ongerechtigheid zich bere-*

*het hooren? zoude die 't oog
zoude die de heidena
die den menfche weeten-*

*tegenkomen / ende my
zal ik henn tegen komen
rige halveren? zoude de
van duyzenden van rans-
libeehen? zal ik mynem
reft-*

eerftgeboorenen geeben voor myne overtr
brucht myns buhks voor de zonde myner z
VI. 6. 7.

Gij flechte / hoe lang zult gij de flechtig
nen? en de spotters voor zich de spottern
ende de zotten weetenschap haaten? Spreu

Ben ik dan een Vader / waar is myne
ben ik een Heere / waar is myne breeze? z
der heirfchaaren tot u / & Priefters / verac
naams. Maleach. 1. 6.

De Zoon des menfchen / als hy komt /
geloof binden op der aarde? Luk. XVIII.

[!] Is een teken van verwonderinge
pinge; 't zy van droefheyd of blydich

Hoe dikwils verbitterden zy hem in de woefst
hem smarte aan in de wilderniffe! Pf. LXXV

Och dat gij my als een broeder waart / z
bozften myner moeder! Hoogl. VIII. 1.

Hoe is 't goud zo verdonkerd! het goede f
veranderd! hoe zyn de fteenen des Heyligdom
op alle ftraaten verwozpen! de koftefche
Zions / tegen fyn goud gefchat / hoe zyn z
gereekend den aardenen fteffchen / het we
handen eens pottbakkers! Klaagl. IV. 1,

Zo zegt de HEERE Heere / Wee ober
ze Profeteen / die hunnen geest naawant
't gene zy niet gezien hebben! Ezech. XII

Als hy nabij quam / en de stad zag / v
ober haar / zeggende / Och of gij ook beket
nog in deezen uwen dag / 't gene tot uwe v
Luk. XIX. 41, 42.

Dit teken [!] wordt doorgaans gefte
de Tuffchenwerpfels *Ach! Helaas! W*

() Deeze twee haakjes noemt men *Parenthefis*, zynde een Tuffchenstelling óf invoegfel van eenige woorden, die doorgaans den zin wa klaarder óf omftandiger uytdrukken, welk echter zonder die ingevoegde woorden verftaanbaar is, als

En Pilatus antwoordde hen / zeggende / Wilt g dat ik u den Koning der Jooden los laate? (wan hy wift / dat hem de Oberpriefterf dooz tyd ovel geleverd hadden): maar de Oberpriefterf beweegde de fchaare / dat hy haar liever Barrabas zoude los laaten. Mark. XV. 9, 10, 11.

Kommen wy niet weeten welke deeze nieuwe lee zp / daar gy van fpreekt: want gy bzingt eenig bzeemde dingen vooz onze ooren. Wy willen de woeeten wat toech dat zyn wil. (Die van Athenu nu alle / en de bzeemdelingen die zich daar onthieden / befteden hunnen tyd tot niet anders / de om wat nieuws te zeggen en te hooren.) Ende Paulus fttaande in 't midden van den Areopagus / zede / Gy mannen van Athene / ik bemerk dat g allesins gelyk als godsdienftiger zyt. Hand. XVI 19, 20, 21.

Ik en wil niet dat u onbekend zp / Broeders / d ik menigmaal voozgenomen hebbe tot u te kom (ende ben tot nog toe verhinderd geweest) / op dat ook onder u eenige bzuucht zoude hebben / gelyk a ook onder de andere Hepdenen. Rom. I. 13.

Deeze aanwyzing der *Zinfcheydinge* brengt n in gedachten, dat 'er zyn die 't niet wel fch nen te konnen infchikken dat men zich fomty van Klanktekens, by den naam van *Accent*.

b

bekend, komt te bedienen; omdat zy die noodeloos in onze taale achten. Maar alles wat men tegen 't gebruyk daar van zeggen kan, meen ik dat men ook tegen de tékens der Zinscheydinge zoude moogen zeggen; want men zou kunnen beweeren dat die, hoewel niet onnut, nógtans van geen volstrekte noodzaakelykheyd voor veel zyn; omdat de minste lezers behoorlyke acht daarop geeven, en de meeste moogelyk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel zy evenwel nóg zoo leezen, dat men hen taamelyk verstaan kan. Maar wat goede Schryver zal daarom die tékens verwerpen? Immers vindt een naauwkeurig lezer gemak daar by, en kan overluyd leezende, zo hy wel op die tékens let, ook des te beter van anderen verstaan worden. Even alzo kunnen de klanktékens fomtyds ook dienen, om voor te komen dat de woorden door eenen uytheemfche gerabraakt, óf met eenen verkeerden klank uytgesprooken worden.

Van de

L E T T E R-, en
 SPRAAK-KONSTIGE
 F I G U U R E N.

ZO wel in de Nederduytsche, als andere taalen, maakt men somtyds niet alleen in de bewoordingen, maar ook in de woorden, eenige verandering die van het dagelyksch gebruik, en de eenvoudigste wyze, eenigfins afwykt, en nochtans menigmaal noodig is, 't zy om de ligtheyd van uytpraak, óf om een vaers te gladder te doen róllen, óf om de reede met des te krachtiger nadruk voort te brengen. De verandering in de woorden bestaat in het afneemen óf byvoegen van eene letter óf lettergroep, op meer dan eenerley wyze.

De gemeenste affnyding eener letter is die, welke by den Griekfchen naam *Apostrophé* best bekend is, als, *Op't Land*, voor, *op het Land*; *In't water*, voor *In het water*; *d'Aarde*, voor *de aarde*; *d'Uyterste*, voor *de uyterste*. Maar deeze laatste affnyding komt niet te pas dan voor een woord dat met eene Klinker begint: want men mag niet schryven *D'zee*, *D'stoel*, dewyl dit

dit eenigfins een onuytspreekelyke taal, en derhalve niet fchryfbaar is.

Vooranzetting, by den taalkundigen met de benaaming van *Prosthesis* bekend, en van fomigen in 't Neêrduytfch *Toezet* genoemd, voegt iets voor aan een woord, als wanneer men in plaats van *Dóch* fchryft *edóch*, in ftede van *geene*, *egeene*, en voor *maar*, *nemaar*.

Voorafneeming, anders *Aphæresis*, neemt de voorfte letter óf lettergreep van een woord weg, als *Stadig* voor *geftadig*, *Het* hoort *my toe*, in plaats van *behoort*; *Het hoeft niet*, in ftede van *behoeft*; *Hy draagt zich wel*, in plaats van *gedraagt*; en *Voegelyk* voor *gevoegelyk*: voorts *Dit's* voor *Dit is*, en 'k *Zal* voor *Ik zal*.

Invoegfel, óf *Epenthesis*, zet eene fillabe óf letter in 't woord, als *Vrygheyd*, *Zachtigheyd*, in ftede van, *Vryheyd*, *Zachtheyd*; en *Inwoonder* in plaats van *Inwooner*.

Uytlaat, óf *Syncope*, werpt eene letter óf lettergreep uyt het midden van 't woord, als *Boel* voor *boedel*, *Leer* voor *leder*, *Zuyen* voor *zuyden*, *Vaar* voor *vader*, *Broër* voor *broeder*, *Voer* voor *voeder*, en *Spoën* voor *speden*.

Affnyding, óf *Apocope*, snydt een letter óf lettergreep achter van een woord af, als *Eer* voor *vere*, *Uw* in plaats van *uwe*, *Eer* voor *eerder*, *Meer* voor *meerder*, *En* voor *ende*, *Eynd* voor *eynde*, *Of* voor *ofte*; *Nóch* voor *nóchte*.

Achteraanzetting, óf *Paragoge*, voegt eene lettergreep achter aan 't woord, als *Omme* in plaats van *om*, *Kasse* in stede van *kas*, en *Heere* voor *Heer*.

Tzamentrekking, óf *Crafsis*, trekt het woord tza-men, als *Weér* voor *weder*, *Doón* voor *dooden*, *Godn* voor *Goden*, *Steén* voor *steden*, *Geleén* voor *geleden*.

Rekking óf *Splyting*, by den naam van *Dierosis* bekend, rekt óf splyt eene lettergreep in tweên, als *Erredeel* in plaats van *ersdeel*, *Mannelyk* in stede van *manlyk*, *Vóllik* voor *vólk*, *Hurrekt* voor *hurkt*, en *Gelas* in plaats van *glas*.

Versmelting, óf *Synalæpha*, doet eene fillabe eens klinkletters in de volgende versmelten, als,

Ik leefde in vrede, die mynimmermeer verveelt.

en

Verhoor me, ó God, in 't licht gezeten,

Letterwisseling [*Antistæchon*] stelt de eene letter voor de andere, 't welk in rym te passe komt, als *Kleen* voor *kleyn*, *Gemeyn* voor *gemeen*, *Werdt* voor *wordt*, *Smert* voor *Smart*.

De FIGUREN, die de bewoordinge betreffen zyn als volgt.

Woorduytlaating, den Latynisten by den naam van *Ellipsis* bekend, is wanneer men een woord tót den zin der reede behoorende, verzwylt, als *Uwen aangenaamen heb ik ontfangen*, naamelyk *brief*: En *Ik ontfing den uwen den tienden deezer*, te weten *maand*.

Overtólligbeyd [*Pleonasmus*] is als men tót krachtiger

tiger uytdrukkinge zyns zeggens een woord in de reede voegt, dat 'er niet eygentlyk vereyscht wordt, als *Ik heb 't met myne oogen aanschouwd*, in plaats van *Ik heb 't gezien*, waar voor men ook wel zegt, *Ik heb het zelf gezien*. Voorts. *Den dood sterven*, in stede van *Sterven*. Zo zegt men mede, *Waar ter werrelt is dat gebruykelyk?* in plaats van, *Waar is dat in 't gebruyk?* ook zo zegt men insgelyk, *Waar ter plaats?* *Niemand ter waereld*. 't Schynt ook eenigfins overtóllig, als men zegt *Een kleyn boekje*; óf *Kleyne vischjes*; want *Boekje* en *Vischjes*, zyn uyt zich zelve Verkleyn-naamen.

Tzamenstelsel [*Synthesis*] Is als men een Naamwoord en Werkwoord tzamen voegt, die in getal, óf geslacht, óf eygenschap, niet overeenkomen, als, *Daar was 'er een deel die 'er niet mee te vrede waaren*; door *Deel* verstaat men hier *eenige*. Zo ook, *Daar stondt zo veel volk op de wal, dat de Schipper ze* [naamelyk, de menschen] *niet inneemen kon*. Dus zegt men mede, *Het krygsvolk wierdt op hunne aankomst met nooddrust verzórgd*. Dit paar zag bunne naakomelingen tót in 't vierde lid. *Elk zyn we dit ongemak onderhavig*. *Die ondeugd ontzag zich niet te zeggen*: dat is, *Die ondeugende vent*. Hier onder schynt ook betrekke-lyk deeze spreekwyze, *Gemeen recht is de voorrechten des lands*, waarvoor men zeggen kan *zyn de voorrechten*. Als mede *Hy keek het volk aan*, 't welk alle op hunne kniën lag,

aanbiddende 't gene zy zelve niet wisten wat het was. Zo zegt ook Góð, Jes. LXVI. 2. Ik heb myne banden uytgebreyd den ganschen dag íbt een wederstreevig volk, die wandelen (in stede van dat wandelt) op eenen weg die niet goed is.

Verzameling [Zeugma] is een bevatting van één óf meer Naamwoorden onder een Werkwoord, het welk in getal óf persoon niet daarmede overeenkomt, als, *Hier was haar wagen geplaatst; hier baare wapens*; welk laatste Naamwoord anders het Werkwoord *waaren* vereyschen zoude: *Gy spraakt zacht, ik luyd*, dat is, *Ik sprak luyd*. Dus betreft men ook verscheydene Naamwoorden onder één Werkwoord, als *Haare geleerdheyd, bescheydenheyd, en andere begaafdheden, hebben haar vermaard gemaakt*. Hiertoe behoort ook, als 'er twee óf meer Naamwoorden byeenstaan, die niet van één geslacht zyn, en onder een Voor-naamwoord, dat in geslacht overeenkomt met het Naamwoord daar het naast bystaat, betrokken worden, als, *God is 't loeven en de kracht die alles onderhoudt*, want *die* is hier beter dan *dat*.

Tzamenvatting [Syllepsis] is als men twee verscheelende personen óf woorden onder één woord vervat, als, *Nóch ik, nóch gy hebben 't gedaan. De leerlingen en de Meester doen t'zamen bunnan pligt: Debora en Barak Veldoversten der Israëlitien*.

Vervanging [Synecdoche] is als men zyne be-
WOOR-

woording in 't kort vervangt, gelyk wanneer men willende verhalen, hoe zekere landaard wel van 't gewas leeft, maar dat echter de meeste der zelve van vleesch leeven, daarvoor dan zegt, *Zy leeven wel van 't gewas, dóch meestendeels van vleesch.*

Voorkoming [*Prolepsis*] is als 'er een woord voorgaat, 't welk het geheel betekent, dat in zyne deelen niet uytgedrukt, maar verstaan wordt, als, *Daar quamen twee arenden aanvoliegen, de ééne van 't oosten, de andere van 't westen. De Krygsbevelhebbers vochten tzamen, de één met den degen, de ander met het pistool.*

Woordsplyting [*Tmesis*] is wanneer een woord in tweên gespleeten wordt, 't welk by ons in tzamengezette woorden gestadig plaats vindt, als, *Ik zette dat boek voornaamelyk uyt liefhebbery over. De Drukfouten schryft men doorgaans den Autheur toe; splytende aldus de woorden Overzetten en Toeschryven.*

V E R H A N D E L I N G

. Van de

R E D E N K O N S T I G E
F I G U U R E N.

OM met meerder naadruk onze meening voor te draagen, gebruykt men menigmaal in de reede eene *Woordwisseling*, die by de Latynsche Letterkonstenaars *Tropus* genoemd wordt: dóch eer ik tot de voorbeelden van deeze woordwisselingen treede, zal ik iets van het gebruyk der gelyknaamige woorden melden: want tót krachtiger uytdrukkinge eener zaake verdubbelt men somtyds de bewoording, het welk gevoeglyk geschiedt door een ander woord, dat eeniger maate van de zelfde kracht is, óf eenige overeenkomst daarmede heeft: als *Groote, Heylige, goedertieren, en barmhartige Góð*. Aldus kan men ook zeggen, *Aandachtiglyk, vuuriglyk, en onophoudelyk bidden*. Tót meerder naadruk dan bedient men zich veelyds van *Gelyknaamigheyd* [SYNONYMIA], als, *Hy bezit veel goed, en heeft groote middelen*: als mede, *Ik beloof het u, ik neem 't aan, ik zeg het u toe*. Gelyk nu dusdaanig een verschiet van woorden dienstig is om onze meening niet alleen krachtig,

tig, maar ook behaagelyk, uyt te drukken, zo moet men echter omzigtiglyk daar ontrent te werk gaan: want al te groote overtólligheyd kan zelfs de alderbeste dingen eenigfins bederven. Daarom is 't veyligft alles met maate te gebruyken: en als dusdaanig een gebruyk fpaarzaam, en met een gevoeglyke fchikkinge, gefchiedt, dan wordt door eene woordverdubbeling, óf ook door eene Woordspeeling, de aandacht der toehoorderen óf des Leezers fomtyds opgefcherpt. Zie hier dan eenige ftaaltjes van zodaanig een woorden-cieraad.

Overdragt óf Leenspreuk [METAPHORA] is als een woord van zyne eygene betékeniffe tót eene andere overgedraagen wordt, om eenige gelykheyd óf overeenkomst der zaake, als wanneer men eenen botterik *Ezel*, eenen plomperd *Vlegel*, en eenen listigen quant een *Vos* noemt; en den menfch, uyt inzicht van de brósheid onzes leeven, met den naam van *Waterblaas* betékent: Zo zegt men ook voor een verhard hart, een *Steenhart*, óf een *verftókt hart*; en dus pafst men fomtyds op de bedryven des menfchen zekere Werkwoordentoe, die eygentlyk de werkingen van onvernunftige dieren uytdrukken, als *Vliegen*, *kruypen*, *keffen*, enz. ook zegt men wel, *Zy dóbberde tuffchen boope en vreeze*: En, *Hy fprak niet, maar hy donderde*.

Naamwiffeling [METONYMIA] is als men de oorzaak óf het uytwerkende, ftelt voor de uytwerkinge, óf het uytgewerkte voor het uyt-

wer-

werkende, óf het begrypende voor het begreepene, als, *Ovidius leezen*, in plaats van, het boek van Ovidius; *Een kransje plukken*, dat is, bloemen tót een kransje. *De dood is in de pót*, dat is een doodelyk fenyn. *Gy zyt stóf*, Gen. III. 19. *dat is*, uyt stóf gemaakt. *Drie kelkjes drinken*, d. i. den wyn in de kelkjes.

Onder de *Naamwisselinge* zyn ook betrekkelyk de vólgende spreekwyzen: *Door 't staal gesneveld*, d. i. door een fraale zwaerd óf dólk. *Met de scherpte des zwaerds slaan*, d. i. met een scherp zwaerd. *Het buys Israels*, d. i. het Israelitische vólk. *De aardkloot*, d. i. de waereld, om hare ronde gedaante. *De eerwaardige grysheyd*, d. i. de ouderdom, welks tékenen de gryze hairen zyn. Zo betékent men het vólgende ook wel door 't voorgaande, als, *Hy heeft geleefd*, meenende daarmede, hy heeft opgehouden te leeven, dat is, hy is gesturven: Dus zegt men mede, *Hy is 'er geweest*. En het voorgaande wordt ook wel betékend door het gevólge, als, *Klaagt gy dat uw zoon by de Turken gevangen is? Men heeft wel aanzienlyke Heeren moeten lössen*: want het woord *lössen* geeft hier te kennen dat die Heeren gevangen geweest waaren. Ook gebeurt het wel dat men de zaak door 't névensgaande betékent, welke figuur men **METALEPSIS** [Overneming] noemt, gelyk daar **1 Sam. XXIV. 4** gezegd wordt, dat *Saul in de spelonke ging om zyne voeten te dekken*. Hier onder schynt ook betrek-

betrekkelyk 't woord *Overgeeven* voor *braaken*.

Woordfpeeling of *Zinspeeling* [PARANOMASIA] is als een woord meer dan éene betékenis heeft, of wanneer het éene woord door klank of betékenis eenigfins op 't ander staat, als, *Dat Lam is lam. Het goldgeldt veel in dit geval. Buskruyd is een hoos kruyd. Die Tas is deum op de tas. Goe wensfch, goe wensf. O Rome ryk van roem.* Hiertoe is ook betrekkelyk dit twee-regelig dichtje dat gemaakt wierdt op 't fluyten der Spaanfche vreedé, en 't flichten van den Nieuwekerkstoren:

*De wyze Magiftraat, om de oendragt niet te
ftooren,*

*Sloot in de kerk de vreedé, en uyt de kerk den
teoren.*

Eene *Byspreuk* of *Verbloemde reede* [ALLEGORIA] is wanneer men verfcheydene woordwifelingen achter één gebruykt, gelyk wanneer men Johannes den Dooper noemt, *De dageraad des Nieuwen Verbonds, de voorlooper van de Zonne der gerechtigheyd, de boetbarzuyt, de wakker of prikkel der onboetvaerdigen.* 't Is ook een verbloemde fpreekwyze van den Apoftel, daar hy zegt, *Ik heb geplant, Apollos heeft naf gemaakt, maar Góð heeft den wasdom gegeeven,* 1. Kor. III. 6. Een zeer zonderlinge verbloemde reede vindt men by Salomons *Prediker* XII. 3, 4, 5. *In den dage wanneer de wachters des buyzes zullen beeven,*
ende

ende de sterke mannen zich zullen krommen, ende de maalsters zullen stille staan, omdat zy minder geworden zyn; ende die door de vensteren zien, verduyfterd zullen worden; ende de twee deuren na de straat zullen geslooten worden; als 'er is een nederig geluyd der maalinge, ende hy opstaat op de stemme des vogelkens, ende alle de zangeressen nedergeboogen zullen worden. Ook wanneer zy voor de hoogte zullen vreezen, en dat 'er verschrikkingen zullen zyn op den weg, ende de amandelboom zal bloeijen, enz. Hiervoor zoude men kunnen zeggen:

„ Ten dage wanneer onze handen en armen zullen schudden en beeven, onze beenen en kniën
 „ trillen en knikken; als ons gebit vergaat, door
 „ 't verminderen der tanden en kiezen; als onze oogen duyster worden, onze ooren doofachtig, en 't kaauwen zachtjes toegaat; als
 „ men door gebrék van slaap's mórgens vroeg opstaat, zo dra als de vogeltjes beginnen te quinkeleeren; als onze stem in 't zingen gansch verflaauwt; wanneer men schroomt tegen eenne hoogte op te klimmen, als men langs den weg gaande dikwils struykelt en alzo schrikt, en als ons haar door grysheyd zich zo wit vertoont als 't bloeifel der boomen.

Woordherbaaling [EPIZEUXIS] herhaalt een woord óf bewoording, als 2. *Sam. XVIII. 33. Myn zoon, myn zoon, Absalom! Och dat ik voor u gestorven waare, Absalom, myn zoon, myn zoon!* Somtyds is de zelfde naam op meer dan éenen toepass-

passelyk, als, *Salomon, niet die wyze Koning, maar deeze onverstandige Salomon.* Dus kan men ook zeggen, *Prins Willem van Oranje wederstondt de Spaansche trotsheyd, en zyn naaneef Prins Willem die der Franschen.* Ook kan de Herhaaling somtyds een gevolg van het voorgaande zyn, als, *Zo niemand godvruchtig is, dan die zich nooit te buyten gaat, dan is niemand godvruchtig.*

Achternaaerberhaaling (EPANALEPSIS) is als men eene spreuk of vaers met het zelfde woord of eene reede met ééne en dezelfde bewoording begint, en sluyt, als *Tavond komt ik t'huys, ik kom niet weer voor avond.* Men ziet hem nooit alleen, 't zy waar men hem ook zoekt, of waar men hem ziet. *Gedaan is nu myn werk, ik heb myn werk gedaan.* De VIII. Psalm begint en sluyt met deeze woorden: *O Heere, onze Heere, hoe heerlyk is uw naam op de gansche aarde!* Het beginnen het eynde van den CIII. Psalm is, *Loof den Heere myne ziel.* En de CXVIII. begint en eyndigt met dit vaers. *Loof den Heere, want hy is goed; want zyne goedertierenheyd is in der eeuwigheyd.*

Weëromkeering [EPANODOS] is eene herhaaling der voorgaande woorden, met eene omkeering van den zin, als, *Wy leven niet om te eeten; maar wy eeten om te leven. Wat de tegenwoordige omstandigheyd vereyscht weet ik niet; en 't gene ik weet, vereyscht de tegenwoordige omstandigheyd niet.*

Klankverdubbeling [ANADIPLOSIS] is als dezelf-

A a

de

de klank eenen zin fluyt, en den volgenden begint, als, *Ons leeven is een droom; Schroom dan u veel daarop te betrouwen. Berouwen zoud u zulke een onbedachtbeyd.*

Zelfwoordigbeyd [ANAPHORA] is als men eene bewoording verscheydenmaal achter-een herhaalt, als, *Hoe durft gy dus spreken? Hoe durft gy zulks bestaan? Hoe durft gy u zoo veel voogdy aanmaatigen?* Wyders, 't *Is beter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op den mensche te vertrouwen. 't Is beter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op Princen te vertrouwen.* Pf. CXVIII. 8, 9 By den Profect Jeremia, *Kap. LI. 21, 22, 23.* vindt men deeze woorden; *Door u zal ik in stukken slaan, achtmaal herhaald. Nahum zegt, Kap. I. 2. Een yverig God ende een wreeker is de Heere, een wreeker is de Heere, ende zeer grimmig; een wreeker is de Heere aan zyne wederpartyders.*

Wederkeer [EPISTROPHE] is eene herhaaling van het zelfde woord óf de zelfde Spreuk, in 't eynde van den zinder reede, als, *Wie was het die Engeland van het aanstaande juk des Pausdoms redde? 't Was Koning Willem. Wie sloeg het beir van Jakobus in Ierland aan de rivier de Boyn? Koning Willem. Wie bemagtigde het sterke Namen, 't welk de Franschen onwinbaar oordeelden? Koning Willem. Wie noodzaakte Louis den XIV. eyndelyk tot Vrede? Koning Willem.* Diergelyk een *Wederkeer* is het volgende: *Looft den Heere, want hy is goed; want zyne goedertierenbeyd is in der eeuwigbeyd.*

beyd. Dat Israel nu zegge, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheyd is. Het Huys Aarons zegge nu, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheyd is. Dat zy, die den Heere vreezen, nu zeggen, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheyd is. Pf. CXVIII.

1, 2, 3, 4.

Omtógt [SYMPLOCE] is eene tzamenkomst van Zelfwoordigheyd en Wederkeer, dat is eene herhaaling van de zekde bewoordinge in 't begin en in 't eynde der zinspreuken, als, *Wat vólk verbrandt zyn land? De Hóllanders. Wat vólk maakt van modder land? De Hóllanders. Wat vólk leeft voornaamelyk van de zeevaart? De Hóllanders.*

Trapspreuk [CLIMAX] is eene tzamenschakeling van ééne en dezelfde woorden, die de reede trapswyze doen klimmen, als, *Wat hem lust, staat hem vry; wat hem vry staat, kan hy; wat hy kan, durft hy; wat hy durft, doet hy; en wat hy doet, benaadeelt niemand.* In de H. Schrift leeft men, *Dat de Verdrukking lydzaamheyd werkt, de lydzaamheyd bevinding, de bevinding hoope, ende hoope beschaamt niet.* Rom. V. 3, 4, 5. *Die hy te voore verordineerd heeft, deeze heeft hy ook geroepen, ende die hy geroepen heeft, deeze heeft hy ook gerechtvaerdigd, ende die hy gerechtvaerdigd heeft, deeze heeft hy ook verheerlykt.* Rom. VIII. 30. *Hoe zullen zy hem aanroepen, in welken zy niet geloofd hebben? Hoe zullen zy in hem gelooven, van welken zy niet geboord hebben? Hoe zullen zy hooren, zonder die hen predike? en Hoe zullen*

len zy prediken, indien zy niet gezonden worden. Rom. X. 14, 15. Voegt by uw geloove deugd, by de deugd kennis, by de kennis maatigheyd, by de maatigheyd lydzaamheyd, by de lyzaamheyd gódzaligheyd, by de gódzaligheyd broederlyke liefde, en by de broederlyke liefde, liefde tegens allen. 2. Pet. I. 5, 6, 7.

Schertsreede [IRONIA] is een uytdrukfel dat het tegendeel zegt van 't gene 'er gemeend wordt, om iemand alzo op eene heufche wyze door te ftryken, als, *Gy hebt dat fraaigeklaard*, wanneer men meent, *niet fraai*; en *Gy zyt een braaf kaarel*, verftaande daar door geheel iets anders. In zodaanigen zin fchynt ook gefprooken te weezen 't gene 'er ftaat *Gen. III. 22. Toen zeyde de Heere Gód, zie de mensch is geworden als onzer één.* Een zeer fteekelige fchimpreede is die van den Profeet Elia, toen hy tót de Baals Profeeten wegens hunnen Gód zeyde, *Roept met luyder ftemme, want hy is een Gód; omdat hy in gepeyns is, óf wat te doen heeft, óf omdat hy op reyze is; miffchien ftaapt by, en zal wakker worden.* 1 Kon. XVIII. 27.

Bystere Grootfpraak óf Stóffering [HYPERBOLE] is eene fpreekwyze die de waarheyd, naar de letter, te boven gaat, en daar door des te krachtiger naadruk van de veelheyd, grootheyd, óf uytmuntendheyd der zaake geeft; En hoewel men lieden vindt die zeggen dat zulks onbetaame-lyk is, nógtans ontbreeken ons geene voorbeelden daar van in de H. Schrift, gelyk daar
Gen.

Gen. XLI. 49. gezegd wordt, dat *Joseph zeer veel koorns byeen bragt, als 't zand der zee*. Nóg verder buyten de schreef loopt het, daar *Recht. VII. 12. Van de kémelen der Medianiten* gezegd wordt, dat ze *waaren ontelleyk, gelyk het zand dat aan den oever der zee is*. Zo wordt ook *Kon. I. 40.* gezegd. Dat de *aa' de spleet van het geluyd des vólks 't welk met pypen pypte*: En de Psalmist zegt *Pf. CVII. 26.* van de schepen in zee, *Zy ryzen op tót den Hemel, zy daalen neder tót in de afgronden*. En *Pf. VI. 7.* zegt David, *Ik doe myn bedde denganschen nacht zwemmen, en ik doornatte myne bedstede met myne traanen.* en Daniel (Kap. X 17.) *Geen adem is in my overgebleeven.* En *Hab. I. 8.* leeft men, *Zyne ruyters . . . zullen vliegen als een arend.* Van wege GóD wierdt tot Nebukadnezar gezegd *Dan. II 38,* *Overal daar menschen kinderen woonen, heeft hy de beesten des velds, en de vogelen des hemels, in uwe hand gegeven, ende hy heeft u gesteld tót een Heerscher over alle de zelve.* De H. Joannes befluyt zyn Evangelium met deeze woorden, *Daar zyn nóg veele andere dingen die Jhesus gedaan heeft, welke zo ze elk byzonder geschreeven wierden, ik ackte dat ook de werreld zelve de geschreeve boeken niet en zoude vatten.* En de Apostel Paulus zegt *Rom. IX. 3,* *Ik zoude zelf wel wenschen verbanen te zyn van Christus voor myne broederen, die myn maag[schap zyn naar den vleesche.*

Persoonverbeelding [PROSOPOPOEIA] is als 'er een ander pertoon, 't zy tegenwoordig óf afwe-

zend, 't zy mensch, óf Góð, óf Engel, spreekende ingevoerd wordt, als, *Zo Abraham, ó verduysterde Jooden, opzag, hy zoude zeggen, Wat noemt gy u zelve myne kinderen? Ik ken'er ulieden niet voor; gy zyt een ontaarden verbafterd geslacht.* By den Profheet Jeremia leeft men, *Hoort nu dit, gy dwaas en hartenloos vólk, die oogen hebben, maar zien niet die ooren hebben, maar hooren niet. Zult gy lieden my niet vreezen, spreekt de Heere? Zult gy voor myn aangezicht niet beeven? ik die der zee bet zand tót eenen paal gesteld hebbe, met eene eeuwige inzettinge, dat ze daar over niet en zal gaan; óf schoon haare gólven zich beweegen, zo zullen ze dóch niet vermoogen; óf ze schoon bruysschen, zo en zullen ze dóch daar over niet gaan.* Jer. V. 21, 22. *Konden de óssen en ezels spreeken, zouden ze tót de ongódvruchtigen niet zeggen, Wy kennen onzen bezitter, en de krebbe onzes Heeren; maar gy lieden, wat weet óf verstaat gy tóch? Wat kennis hebt gy van den Heere?*

Afwending [APOSTROPHE] is als de reede zich wendt na eenen anderen, dan dien men eygentlyk aanspreekt, als *Indiengy, ó Paulus, opzaagt, en wist koe men uwe meening verdraaide.* Dus begint ook de Profheet Jesaia, *Hoort, gy Hemelen, en neem ter oore, gy aarde.* 't Is mede eene soort van *Afwendinge*, als men zich zelve aanspreekt, gelyk David *Pf. XLII. 6. Wat buygt gy u neder, ó myne ziele, ende zyt onrustig in my!*

Vervanging [SYNECDOCHE] is als men door een ge-

gedeelte het geheel betékent, óf door de soort het geslacht uytdruckt, als *Een schip met honderd kóppen*: en, *Een pinas met twee honderd zielen*. *Naa verloop van tien zomers*, dat is, jaaren. *Op dat geen vleesch zoude roemen voor hem*, 1 Kor. I. 29. d. i. geen mensch. *De Koning stondt aan de zyde van de poorte*. d. i. David. 2. Sam. XVIII. 4. Zo zegt men ook *De Profeet*, verstaande daardoor by uytneemendheyd *Jesaja*, en *De Apostel*, meenende *Paulus*. En door de plaats te noemen verstaat men somtyds de ingezétenen, als *Dit kan Hólland getuygen; dit heeft Engeland aanschouwd*. Vervanging des ééne deels van 't ander is, *Alle de zielen die met Jakob in Egipte quamen, uyt zyne heupe gesprooten*, Gen. XLVI. 26. 't Is waar, sommige hebben geoordeeld dat dit de voortplanting der zielen te kennen gaf; maar andere verstaan door *zielen*, menschen. In Ps. XVI. 10. leeft men, *Gy zult myne ziel in de hel- le niet verlaten*. Etlyke uytleggers hebben geacht, dat dit zo veel was, als *Gy zult myn lyk in 't graf niet laaten*; dóch andere oordeelen dat het gevoeglyk betékenen kan, *Gy zult myne ziel in den dooden-staat niet verlaten*.

Vernoeming [ANTONOMASIA] is eene soort van Vervanging, gelyk wanneer men eenen wellustigen Vorst een' *Sardanapalus* noemt, en met *de Stad* te noemen, *Rome* meent, óf als men door den *Beschryver van den Trojaanschen oorlog*, verstaat *Homerus*.

Misbruyking [CATACHRESIS] is als men een woord oneygentlyk gebruykt, als *Een koper stryk-zyzer*; en *Een zilver oor-zyzer*.

Begrynzing [SARCASMUS] is eene bitse bespòtting, als *Wees gegroet, gy Koning der Jooden*. Matth. XXVII 29.

Naabaauwing [MIMESIS] is eene schimpige naazegging van iemands woorden, als wanneer iemand gezegd hebbende, *Nooit bejegende ik u quaalyk, maar zócht altoos uw best*; men daar op tót hem zeyde, *Trouwens, nooit hebt gy my quaalyk bejegend, maar altoos zócht gy myn best; niet waar?*

Vrymoedige Spraak [PARRHESIA] is als men iets dat haatelyk schynt, vrymoediger uytspreekt dan 'er verwacht wierdt, gelyk Nathan, toen David gezegd had, *De man die dat geaasn heeft, is een kind des doods*, daarop tót hem zeyde, *Gy zyt die man*. 2 Sam. XII. 5, 7.

Verzwyging [APOSIOFESIS] is een schielijke afbreeking der reede, zoo dat het naauwlyks blykt wat men zeggen wilde; gelyk daar Virgilius spreekende van het zwaar onweer den Trojaanen op zee overgekomen, en Neptuin invoerende, als eenen die de winden bekyft, hem aldus, volgens Vondels vertaalinge, doet spreken; *Ik zweer men zal u: Maar het is best eerst dit byster onweder neder te zetten*. Zo zegt men ook wel, *Houd den bek, vlegel, ót ik zal u* Hier onder betreft men ook, wanneer iemand zich ge-
laet iets niet te willen zeggen 't gene hy nógtans
eenig.

eenigfints zegt, als, *Ik zal nu zwijgen, hoe schandelyk gy u gedraagen, en hoe leelyk gy hem gesnooten hebt.*

Herroeping [REVOCATIO] is als men 't gene men reeds gezegd heeft, herroept, óf anders uytdukt, als, *Ik heb eenen zoon; ach, wat mag ik zeggen, Ik heb? want ik heb'er eenen gehad, maar tegenwoordig is 't onzeker óf ik hem nóg hebbe, óf niet. Aanschouw me dien mensch eens, zo men anders hem, die alle menschelykheyd afgelegd heeft, eenen mensch noemen mag, Die zo spreken geeven daardoor de diepte, wat zeg ik diepte? ik meen de ondiepte, van hun verstand te kennen.*

Toestaaning [EPITROPE, sive Concessio] is als men zynen tegenstreever iets toestaat, 't gene men acht dat ons niet benaadeelen kan, als, *Genomen dat het een mislag waare; 't is zodaanig een mislag daar geen mensch zich voor boeden kan.*

Toelaating [PERMISSIO] is als men iets toelaat, dóch met zekere bedreyginge, als, *Wel aan, zo gy naar geen vermaaning luysteren wilt, gaa dan zoo voort; maar wees verzekerd dat het u zuur opbreken zal.*

Overlegging óf Twyfeling [DELIBERATIO, seu Dubitatio] is als men zich gelaat niet te weeten hoe men iets noemen zal, als *My komt geen woord te binnen om dit snood bedryf uyt te drukken; zal ik het een eerlooze ondankbaarheyd noemen? Dat 's te flaauw: zal ik het een schelmstuk noemen? dat drukt het nóg niet genoeg uyt.*

Beraadslaaging [ANACOENOSIS, seu Communi-

catio] is als men iemand eene zaak in bedenken geeft ófzen nietzo, ófzo is, als *Oordeelt gy zelve óf het recht is voor Gód, u lieden meer te hooren dan Gód.* Hand. IV. 19.

Voorinneeming [PRAEOCCUPATIO] is als men zelf inbrengt en beantwoordt het gene een ander zou kunnen tegenwerpen, als, *Iemand zou moogen zeggen, óf misschien zal iemand denken, dat enz. Dóch daar op antwoord ik. Maar men moet weten, dat, enz. Dóch dat neemt de waarheyd der zaake niet weg.*

Vraaging [INTERROGATIO] is als men iets vragswyze voorstelt, dat men onbeschroomd en ronduyt bevestigender wyze mag zeggen, als *Heeft niet één Gód ons geschapen?* Mal. II. 10.

Uytroeping [EXCLAMATIO] is als men door verwondering, yver, bekyving, wanhoop, óf wensching uytroept, als, *O uytmuntende standvastigheyd! Wat beleeven we jammerlyke tyden? ó Hardnekkige, hoe menigmaalzyt gy gewaarschouwd! Helaas, daar is geen hoope van reddinge meer over! Och dat de gódvruchtigheyd, die als verlaaten zwerft, in de gemoederen der menschen in't algemeen de overhand hadde!*

Van de

(*) M A A T K L A N K.

DE Maatklink is dat gedeelte der Spraak-
konst, het welk aanwyft óf de lettergree-
pen lang óf kort zyn, waar op in 't maaken van
Vaerzen naauwkeurig moet gelét worden.

Woorden van ééne lettergreep uyt eene twee-
klank bestaande, zyn doorgaans lang, als *Gaan*,
staan; *Been*, *steen*, *veen*; *Boom*, *oom*, *zoon*,
rood, *stroo*; *Groen*, *koen*, *zoen*; *Houd*, *koud*,
woud; *Uur*, *muur*, *zuur*. Niettemin heeft dee-
ze regel zyne uytzondering; want *Aan*, *meer*,
zeer, *veel*, zyn beyde lang en kort, gelyk ook
veele andere eenlédige woordtjes, als *Dat*, *ik*,
om, *op*, *tót*, *zo*.

De meeste woorden van twee lettergreepen zyn
lang in de eerste fillabe, *Adel*, *Adem*, *Beker*,
Beter, *Bodem*, *Cedel*, *Dadel*, *Daaden*, *Duyzend*,
Ezel, *Enkel*, *Feytel*, *Fakkell*, *Geessell*, *Gévell*,
Hagell, *Hemell*, *Honderd*, *Iemand*, *Inspraak*, *Jaa-
ger*, *Jagthond*, *Kamer*, *Kévell*, *Leger*, *Maatig*,
Mantell, *Meeester*, *Neder*, *Nevell*, *Oven*, *Oordeell*,
Peper, *Quezell*, *Reden*, *Sabell*, *Suyker*, *Teder*,
Tafell, *Lepell*, *Vader*, *Vedell*, *Water*, *Weder*,
Wee-

(*) Profodia.

Weever, Wortel, Yzer, Zalig, Zegel, Zeker: Evenwel zyn veele, onder anderen ook zulke die beginnen met *Be, Ge, Ver*, hiervan uytgezonderd, als *Bevél, Besték, Belang, Cieraad, Faizant, Fregat, Gebrék, Gestél, Geval, Geweld, Gezég, Papiar, Servótt: Verval; Verlof.* voorts alle Vrouwelyke naamen in *es óf in* uytgaande, als *Prinsés, Voogdés, Vrindin, Slaavin, enz.*

Woorden van drie óf meer lettergreepen konnen niet wel onder eenen vasten regel betrokken worden; maar men moet in 't maaken van Vaerzen nauwkeurig met het oor te raade gaan, en alle hardigheyd vermyden. *Ademen, Beeldtenis, Edelbeyd, ergernis, Heydendom, kinderen, regenen,* hebben de eerste sillabe lang, de tweede kort; en de derde, hoewel kort in de uytspraak, wordt in vaerzen als lang gebruykt. *Verkeeren, Verdoelen, en Oordeelen,* hebben de voorste en laaste lettergreepen kort; want *Oordelen*, te zeggen, is 't woord rabraaken. *Kandelaar* heeft de middelste lettergreep kort, dóch hoewel de laaste zo wel als de voorste in Dicht lang is, nógtans moet zy in de gemeene uytspraak maar flauw gehoord worden, anders geeft het een groot wangeluyd. *Hovaardy, slaaverny, tovery,* hebben de eerste en laaste lettergreep altoos lang. *Beduydsel, beginsel, beletsel,* hebben de middelste lang, en de voorste en laaste kort. En de Deelwoorden in *ende* eyndigende, hebben de twee achterste sillaben kort, als *Biddende, Hoorende, Leerende, Loo-
pende,*

pende, enz. en nógtans wordt de laatste in Dicht doorgaans lang gebruykt, als

Aan bemelhooge mart, en dryvende kasteelen.

Dóch fraai is 't als men die kan doen smelten, als

Niet denkende aan de magt van zyne boutewallen.

Woorden van vier lettergreepen schikken zich in dicht ook niet altyd naar de gemeene uyt-spraak: want *Geboorzaamen* in een vaers komende, laat toe dat men de derde fillabe zo wel kort uytspreekt als in 't woord *Verledigen*, welks tweede en vierde lang zyn, gelyk ook de woorden *Beboudenis, Bekommering, Geboorzaamheyd, Geva genis, Geneegenheyd*: Maar in *Admiraalschap* zyn de eerste en derde lang, en de andere kort.

Uyt een korte en een lange lettergreep 'maakt men eenen Voet, waar van 'er in Heldendicht zes gaan, 't welk overhands berymd wordt; naamelyk op twee sleepende rymen doet men twee staande vólgen, gelyk H. L. Spiegel, in zynen Hartspiegel, dit al waargenomen heeft; want dus zegt hy in 't II. Boek.

**De koutwe nare nacht met duysterheid omhangen /
En sterren weken al des uchtens rode wangen /
Ons aazden kreis genaakt het wenschelyk gezicht /
Der stralen groepzaam heet des Hemels grote licht.**

Hier uit blykt dat de laatste voet van een vaers met een sleepend rym, uyt drie lettergreepen moet bestaan, waar van de middelste lang is.

De

De Heer P. C. Hooft ſchreef, nu meer dan honderd jaar geleeden, uyt Florence aan de Amſterdamſche Kamer in *Liefde Bloeiende*, eenen brief in dicht, welks begin aldus luydt:

Zyn groet zendt, die niet weet, ô konſtryk Broedertal,

Of hy u Meesters, of zyn Broeders noemen zal.

Terwyl het wit gebergt en moeijelyke wegen,

De boſſchen en de zee, die tuſſchen ons gelegen,

En menig vruchtbaar veldt en akker my belet

Myn geeft met uw gezang te voegen altemet:

Zo doe ik by gebrek van die gewoone weelden,

Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te

beelden.

En daar ik u, .nocht ook uw kunſt niet kan verſtaan,

Laat ik deez Dichten, die nog ruw zyn, tot u gaan;

Getuygen van myn doen, en van myn wil een teeken,

Om zo gy niet tot my en kont, tot u te ſpreken.

De zoetvloeiende Vondel vangt zyne *Inwyng* van het *Stadbuys t'Amſterdam*, aldus aan:

Gelyk nu d'akkerman de zeiffen ſlaat in d'airen,

En heen ſtreeft, door een zee van gout en goude baren,

Zo weekt ons Amſterdam, door overvloet van ſtof,

Om

Om in den vruchtbaren oeff van zynen ryken lof
 Te weiden met de penne, en vrolyk in te wyen
 De hoogtydt van 't Stadthuis en burgerheer-
 schappyn,

Met een de jaarmerckt, die, met haeren open
 schoot,

Alle omgelegten steên en bondgenooten noodt
 Op 't heerelyk banket van allerhande gading,
 Die 't nimmer zat gezicht genoeg en verza-
 ding

Belooft, door zo veel schat, gerief, verscheiden-
 heen,

Als kunst en handwerk hier nu stapelen op een.

Deezen trant heeft Vondel ook gehouden in
 zyne Maagden-Brieven, en de Heer van Wulver-
 horst verſeheydenmaal in zyne Bybelſtôffe.

De Heer van Zuylichem, Konſtantyn Huy-
 gens, begint zyne *Oogentrooft* aldus:

Verdenk den Dichter niet die deezen Rym be-
 leydt,

Hy heeft u van der jeugd met yd'le vrolikheyd,
 Met jok voor jok bericht; en 't docht hem, in
 die jaaren,

Dat woorden zonder zout en lacchen, zufters
 waaren,

En 't docht u even zo; nu weeten gy en hy,
 Het zuur en 't zoet gezicht te ſtellen, naar het zy.

Zyn

Zyn *Hofwyk* vangt hy in deezer voege aan.

De groote web is af, en 't Hof genoeg beschreeven:

Eens moet het Hofwyk zyn. wie kent den draad van 't leeven,

Hoe kort hy is, hoe taai? de snaar die helderft luydt,

Scheydt d'eerste menigmaal van leeven en van luyt,

Verkracht en overrekt, of met der tyd versleeten.

'k Heb overrekt geweest; maar ben 'er deur gebeeten:

Op 't slyten komt het aan: Twee dingen maaken 't waar;

Of ik 't ontveynzen wou, myn' jaaren en myn haar.

De hoogdraavende Antonides laat zich in 't begin van zynen *Yfroom* aldus hooren.

My lust een tafereel tot lof van 't Y te maalen,

Den grooten Koopstroom en zyn rykdom op te haalen,

Te zetten in den dag, die op den voorgrond brandt

In volle kracht, en spreyd't van daar aan allen kant

Zyn straalen flauwer op verschieten en gezigten;

Een houding, die zyn beeldt te schooner uyt doet lichten.

De Heer Laurens Bake van Wulverhorft begint het LXV. Hoofdstuk zyner *Uytbreddinge van Jesaias* met deeze vaerzen.

Waar-

Waarheen wiltge, Israël, uw' losse schreeden wend-
den?

Waar loopt ge? ik word gezocht van die my nimmer kenden,

Gevonden van een volk, dat my voorheen nooit zocht:

Voelt gy niet in uw hart een heete drift en togt,
Een' blaakend' yver; om in winkels en in hoeken,
Den Heyland, lang verwacht, in 't eynde eens op
te zoeken?

Lieffst zie ik dat een Heldendicht met een sleepend rym begint, alhoewel zelfs onze beste Dichters zich daar ontrent geenen regel schynen gesteld te hebben. Ik zou meer wegens 't gene tót een gedicht vereyscht wordt, kunnen zeggen; dóch nademaal de Nederduytsche Rymkunst beknópt en fraai door den vermaarden Dichter A. Pels, in zyne vertaalinge van *Horatius Dichtkunst*, voorgedraagen is, zal 't niet quaalyk voegen dat ik zyn onderwys hier inlassche. Dus zegt hy dan:

Een zelfde klank op ééne óf meerder lettergreepen
In 't eynd van 't vaers heet Rym, en moet óf staan,
óf sleepen,

Men rymt op ééne greep, of twee maar: want wanneer

Men nu zou rymen op drie greepen, óf op meer
Als *buldigingen* op het woord *beschuldigen*,
Zou 't rym niet deftig gaan; maar huppelen en
springen.

Bb

Als

Als 't op één greep rymt, wordt het rym gezegde te staan.

't Heet sleepend als 'er twé zo op twé andre slaan,
Dat gy de laatste dof, en de eerste fcherp hoort
luiden,

Men wilde 't onlangstót sieraad, en fraaiheid duiden,

Wanneer men 't sleepend rym meer rymen deê,
dan eens,

Als *bloot staan*, *groot gaan*; ja het fcheen wat ongemeens;

Maar 't zyn, myns oordeels, heel verkeerde fraayigheden,

't En zy geen dicht zo rymt van boven tót beneden:

Want hoort ge in 't rym verfchil tót tweemaal toe, zo gaat

Het voor geen sleepend, maar voor dubbel rym, 't welk staat.

Men rymt ook 't zelfde woord in twé verfcheiden zinnen

Niet op malkand'ren, als de *spinnen* op het *spinnen*.

Want alhoewel het rym in 't Nederduytsch niet fluit,

't En zy de greepen slaan op een gelyk geluid
Aan 't eind', moet tóch 't begin der letteren verfcheelen,

Of anders is 't geen rym, maar 't zelfde in allen deelen.

Het

Het sleepend rym , wanneer men t'saamen haalt
uyt twé

Vercheiden' woorden, op het einde, wraakt men
meê,

Gelyk als *baat heeft en gebaat heeft*; wyl voor't
beste

En't zoetste rym nu wordt gehouden als de leste

Der lettergreepen, in het sleepen, zachtlyk smelt,

In *baat heeft* doet de laatste een al te groot geweld.

Men bindt ons echter niet aan zulke naauwe wetten,

Dat juist in 't rym op elk een letter staa te letten;

O neen; wanneer de klank maar eens is, rymt
het woord;

Zo mag men *kindsch* met *Prins* berymen, *Noord*
met *voort*,

En *kap* met *krab*, als van gelyken *kleedden*, *visschen*

Wordt wel en voegelyk berymd met *leden*, *missen*.

Maar *bot* op *zót*, en *vol* op *ból* rymt ganschlyk niet;

Hoewel men in den schyn dezelfde letters ziet;

Omdat wy groot verschil van klank in de O
bemerken.

Nu twiift men óf men *vreede* op *leden* rymt: veel
werken

Van oude Schryvers zyn op deeze wyz' gedicht,

Waar tegen het gebruik der jong're Dicht'ren ligt:

Want Vondel, Vollenhove, en die in deezetyden

Het vloeijsft rymen, ziet men zulks met voor-
dacht myden;

By hen zou *paden* op *genade* een misflag zyn:

Zulks is nu't oordeel van de meeste, en 't is ook't
myn'.

Het ander wordt nu meest van ruige rymsgezinden

Gebruikt, om 't rymwoord met wat meer gemak te vinden.

My klinkt ook walg'lyk, en onaangenaam in 't oor,

Wanneer ik niet dan staand óf sleepend rymen hoor

In een gedicht; dies zult ge best doen, 't bey te mengen.

Een keurig kenner wil nóg naauwelyks gehengen, Dat gy met sleepend rym, (schoon meenig 't anders waant)

Naa sleepend rym begint, óf ook met staand naa staand.

Somtyds bedient men zich van staand en sleepend rym overhands, gelyk dit volgende gedichtje uytwyft; het welk in het jaar 1696. te Parys, in 't Latyn opgesteld, en onder eene schildery van Ste. Genoveva, die men in de kerk ophing, gevoegd zynde, van my toen aldus vertaald wierdt.

(*) De Stad, door hongersnood en vrees van schraal gewas Ge-

* Dus luydde het Latyn.

*Urbs jam passa famem, messisque incerta futurae,
Patronam implorans; supplicet illa Deo.*

*Rumpuntur nubes, seges arida crevit ab undis,
Opstupuit fruges terra beata suas.*

*Regia ne steriles timeas urbs amplius annos,
Fundus non mendax stat Genoveva tibi.*

Gepraamd, verzoekt daarop haar' Schutsvrouw,
Gód te smeeken,

Dat hy het land besproeij' met eene regenplas:
Het bidden wordt verhoofd; men ziet de wolken
breeken;

Het dorre graangewas groeit door de water-
vloed,

En't aardryk staat, door dit geluk, als opgetoogen.

Vrees, Koninglyke Stad, geen dierte óf te-
genspoed;

Want Genoveef heeft uw verwachting niet be-
droogen.

Dien zelfden trant hield ik ook toen ik voor
eenige jaaren dit vólgende berymde.

Wat zoekt gy vreemdeling, het oude Rome in
Romen,

En vindt in Rome nu 't oud Rome niet meer
staan?

Aanschouw het muurwerk, door den tyd tót
puyn gekomen;

Tree tót den Schouwburg, en zie 't woest ge-
vaarte eens aan.

Die stukken zyn 't oud Rome, en schynen nóg,
als lyken.

Van zulk een groote stad, een dreygend bars
gelaat

Te toonen: want die stad gaf eertyds klaare
blyken,

Dat zy zich zelv' verwon, door haar' verheven
 staat.

Gelyk zy door haar magt de waereld kon verwin-
 nen,

Verwon z'haar zelv', opdat 'er niet in 's wae-
 relds rond

Nóg onverwonnen bleev'. Maar nu, nu ziet men
 binnen

't Verwonnen Rome, dat eertyds zo steevig
 stondt,

't Zeeghaftig Romen in zyn trótsé puyn begra-
 ven.

De Tyber niettemin, ten blyk van Roomfchen
 naam,

Doet zyne gólven nóg al róllende afwaards draa-
 ven,

En voertze in zee. Dus is het wuft geval
 bequaam,

Om 't zwaarste metselwerk, hoe vast ook, eens
 te floopen;

Terwyl 't beweegelyk nat niet ophoudt steeds
 te loopen.

Gelyk de twee onderfte regels van dit gedicht
 met fleepende rymen eyndigen, zo is 't ook door-
 gaans gebruykelyk, dat de twee laaste regels van
 een zesregeligen Bydicht op elkandren rymen, zo
 als dit volgende uytwyft, het welk ik wel eer
 eens maakte op den val van zekeren Gunsteling
 by den ongelukkigen Koning Jakobus.

So-

Sæcc. in Agam. — *Quidquid in altum**Fortuna tulit, ruitura levat.*

Dus wisselvallig is veelyds't geluk der Grooten;
 Fortuyn speelt met hen als een kaatsbal, die zyn
 vlugt
 Van ondren opneemt, en gevoerd wordt door de
 lucht;
 Maar eyndelyk weder op den grond komt neêr te
 stooten.
 Elk spiegle zich dan aan deez' Gunstling, en zie
 toe
 Dat hy, schoon hoog van staat, zyn' minder' niet
 misdoe.

Op het afbeeldsel van *Paus Sixtus den Vyfden*
 heb ik voor deezen dit volgende gepast.

Dit's SIXTUS in zyn print, die eer hy't Va-
 tikaan
 Beklom, door veynzery zachtzinnig wierdt ge-
 heeten,
 Maar op der Pauzen troon zo dra niet was ge-
 zeten,
 Of zyne strengheyd wierdt bespeurd in all' zyn'
 daân,
 Het Recht gehandhaafd, en de straaten van't
 groot Romen
 Beveyligd, dat elk die betrêen mogt zonder
 schroomen.

Het puntlichtje (*) van *Martialis* op *Arria* en *Pætus*, is door my dus vertaald:

Toen *Arria*, zo kuyfch als dapper, 't fcherpe
zwaerd
Had uit haar ingewand getrokken, rood van
bloede,
Boodt zy 't haar' *Pætus* aan, en fprak gansch on-
vervaerd,
De wonde, die 'k my zelv' met onbezwecken
moede
Toebragt, doet myn geen zeer, geloofme, *Pæ-*
tus; maar
De fteek, dien gy zult doen; die treft, die fmart
my zwaar.

't Gebeurt ook wel dat men een Heldendicht
op vyfvoetige vaerzen doet draaven, gelyk *Von-*
del zulks in zynen *Jeftha* gedaan heeft, en dien
Held onder andere dus doet fprecken:

Och dochter, och, uwe aangename woorden
Zyn pylon, die myn hart noch eens vermoorden.
Nu leefik eerst, te recht beklagens waert,
Of fterve, en voel al levende het zwaert,

Het

(*) *Casta suo gladium cum traderet Arria Pæto,*
Quem de visceribus traxerat ipsa suis,
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit;
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Het zwaert des doots, door mynen boezem dringen.

Geen vyant durf van buiten my bespringen:
 Hy zitme in 't hart: de strijt gaet aen in my:
 Daer kiezen myn gedachten elk haer zy,
 Beginnen 't zwaert om strijt op zy te gorden.
 Zy zetten zich gewapent in slaghorden.
 Het vaders hart is al te naeu een velt
 Voor zulck een spyt, en gruwelyck geweld.
 Waer heul gezocht? waer vinde ick troost en bystant?

Och, Jeshtha heeft zich zelf alleen ten vyant:
 Geen Efraim, noch Ammon rant hem aen
 In 't hart. kon een gety oit stercker gaen,
 Wanneer de zee op strant en steenrots barrent,
 Ter helle daelt, en opryft aen 't gestarrent?
 Myn eenig oir, ô dochter, ghy ontroert
 Uw vaders bloet. waer worde ik heen gevoert?

Toen ik uyt Prudentius vertaalde 't gene hy *Agnes* doet spreken, wanneer zy, ter dood veroordeeld, den Beul na haar toe zag komen, berymde ik zyn Latyn aldus.

'k Verblyd mi nu ik deezen aan zie komen;
 Ik durf aanstonds dien wreedaard zonder schroomen

Genaaken, en zie liever 't bars gelaat
 Van hem die met zyn flikkrend zwaerd daar staat,
 Dan dat 'er tót my quam een dartle jonker,

Bb 5

Die,

Die, opgefchikt gelyk een fiere pronker,
 Een ballenmeur uytwaaffende, en myne eer,
 Dat dierbaar pand, wou fchenden. Nimmermeer
 Kon zulk een quant myn kuyfch gemoed bekoo-
 ren;

Maar deez', dien Beul, die my hier komt te vooren,
 Bemin ik meer, en treed hem te gemoet.

Hy verw' zyn' kling aanftonds vry in myn bloed;

Laat hem het ftaal in mynen boezem wringen:

Want dat 's de weg om hemelwaards te dringen.

Dus ftreef ik als een' Bruyd van Christus heen,

En laat myn lyf gemarteld hier beneên,

Terwyl myn' ziel na boven wordt gedreeven,

Om eeuwig met myn' Heyland daar te leeven.

Dóch vyfvoetige vaerzen worden veelyds over-
 handsgerymd. 'tzy regel om regel, óf anderfins.

Aldus begint Vondel zyn *Engelerooff*.

De Godtheid trock in 't lichaem van Marye,

Het lichaem aen, op datze lyden zou,

Tot 't menfchdoms heil, wat wet en profecye,

Had afgebeelt, en voorgespelt zoo trou.

Dus ziet men J. Oudaan aanheffen op *Salmafius*
 Koninglyke Verdedinge.

Nu volg niet meer d'ontzagb're Dwingelanden,

Met koelen moede, in 't heetste van hunn' togt;

Die 't ftaal, als ftroo, verknerffen op hunn' tanden;

Die klip en rots doen ftuyven in de logt;

Die

Die fteden, en gebouwen doen verzinken
 In vuuren moord, in ftorting, puyn, en bloed;
 Die vloedden, van hunn' kleppers, uyt doen drin-
 ken,
 En heir aan heir doen waaden door den vloed;
 Die met geweld, geheele zeen omvatten,
 Ja dammen zelfs haar' buyken met gebergt.

En dus begint Vondel zyne *Blyde inkomst*
 van Koninginne *Christine* te Rome.

Nu zing ick van geen Noorlantsche Amazone,
 Die Thetissoon, den dappren oorlogshelt,
 In zynen schildt durft vaeren, op het velt,
 Voor Troje, om d'eer van een verwelkbre
 kroone:
 Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
 De stromen op te bijten met de bijl,
 De borst afzette, en speer en boog en pijl
 Hanteeren kon, ten trots van alle braven:
 Het lust me nu *Christine* na te stappen,
 Van daer de kou den steilen Noortbeer terghet,
 Te treên door 't sneeuw van 't Itajaensch ge-
 berght,
 Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Men maakt ook, inzonderheyd in Lierdichten,
 veele vaerzen van viervoeten; dus heft Vondel de
 uytvaart van den Zeeheld *Marten Harpertsz.*
Tromp aan.

Laat

Laat zich Europe niet verwonderen,
 Al schein de werelt te vergaen,
 Toen uyt den Noortschen Oceaen,
 Dat oorlogs onweêr op quam dondren
 En buldren over duin, en strant,
 Een halven dagh, en noch een' heelen;
 Tweehondert dryvende kasteelen;
 De bare zee in lichten brant.

L. Bake begint zeker gedicht aan den Heer
 van Dankelman aldus.

Hoe ryft, Heer Everard, uw lóf
 Gevoerd op onvermoeide pennen,
 Van geenen Dichter naa te rennen;
 Hoe braaf hy, in die eedle stof,
 Durft streeven met geleerde vaerzen,
 En heldetoonen, mild besproeid
 Van Pindus bron, of hoog geschoeid,
 Met konst, op Sofokleesse laerzen.

Deezen zelfden trant hield ik toen ik *Howels*
 Kerslied, te vinden in zyne *Brieven*, door my
 vertaald, berymde; het begint dus.

Geluk, ô heylig jaargety,
 Waarin een' bruyd, nóg jong van jaaren,
 Hoewel men haar in de echt zag paaren,
 Een' maagd bleef, vrolyk ende bly,
 Toen uyt haar wierdt een Zoon gebooren,
 De

De Heyland van het menschendom,
 Zo roemryk en befaamd alom.
 Nooit zag men zulk een zaak te vooren.

J. Vollenhoves *Kruystriomf*, begint in deezer
 voege.

Wie leertme nu de beste klanken,
 Naardien myn' Zangheldinne pooght
 Myn' Heilant, aan het Kruis verhooght,
 In top te heffen en te danken?
 Onnodigh is 't, dat ik het verg'
 Apollo of Apolloos zoonen,
 Nu zy, beluft op andre toonen,
 Kiest voor Parnas den Dootshoofbergh.

En aan deeze wyze hield ik my, toen ik voor
 myne kinderen eens dit volgende opstelde.

Pulvis & umbra sumus.

Vive memor quam sis ævi brevi. Hor.

VIVE MEMOR LETI: FUGIT HORA. Perf.

O quam miserum est nescire mori! Sen. Agam.

Hoe onbestendig is dit leeven!
 Hoe schielyk loopt de tyd voorby!
 Bedenk ô Jongkheyd, hoe dat gy
 Nóg weyflend zyt, en onbedreeven
 In 't gene uw welvaart aanbetreft:
 Gy ziet uws vyands net niet spreyen,

Ter

Terwyl de waereld u komt vleyen,
En gy u zelv' te veel verheft.

Maar wat zal dit u kunnen baaten?
Hoe onwaardeerlyk is de tyd,
Die ongevoelig heene glydt!
Gy moet eens alles hier verlaten,
En moogelyk heel dra, wanneer
De Dood, die zich niet laat verguyzen,
U fluks van hier zal doen verhuizen,
En vellen als een bloem ter neêr.

Als gy dan van den wyzen Koning
Niet hebt geleerd, maar zynen raad,
(* *Denkaan uw' Schepper*, hebt verſmaad,
Helaas wat yſſelyke wooning
Zal dan uw deel zyn? Beter was 't
Voor u, hier nooit te zyn gebooren
Geweeſt, dan eeuwighlyk verlooren
Te zyn, dus onverhoeds verrast.

Ach, dat gy dit wel woudt bedenken,
Eer 't al te laat is! want gy weet
Geenfins, óf 't geen gy heden eet
Of drinkt, u niet zo zwaar zal krenken,
Dat gy daardoor zult in een lyk
Veranderd worden: dit 's geen wonder
Dat nooit gebeurt; ja zelfs de donder
Rukt iemand wel uyt zyne wyk.

Hoe

(*) Pred. XII. 1.

Hoe menig ziet men fchielyk fterven!
 Maar wie geeft naar behooren acht
 Daarop, en ftaat op zyne wacht,
 Om 't eeuwig heyl dan niet te derven,
 Al wierd hy haaftiglyk van hier,
 En onverwacht ook weggenomen?
 Gelukkig, die niet hoeft te fchroomen
 Alsdan voor 't onuytblufchlyk vier:

Wanneer (*) de Heere van den hemel
 Zal nederdaalen met een' ftoet
 Van Engelen, als yder moet,
 By dit hoogftaatelyk gewemel,
 Toetreên voor zyn' geduchten troon
 Van heerlykheyd, en daar verfchynten,
 Als al 't verganglyk zal verdwynen,
 En Góð naar werk zal geeven loon.

Wanneer men zyn (†) bazuyn zal hooren,
 En des Aartsengels fchelle ftem,
 Die met gedreun en zwaare klem
 Tót in 't verborgenft door zal booren;
 Wanneer hy (‡) met een vlamvend vuur
 Zich op weerspannigen zal wreêken,
 En de ongehoorzaamen verbreeken,
 Met pyne oneyndelyk van duur.

Wie kan volkomenlyk begrypen
 Hoe vreeslyk die tyd weezen zal!

Wel-

(*) Matth. XVI. 27. en XXV. 31. 2 Theff. I. 7.

(†). 1 Theff. IV. 16. (‡) 2 Theff. I. 8.

Welään dan Jongkheyd, myd tóch al
 Dat uwe ziel kan schaân en nypen:
 Vrees hem die u geschapen heeft;
 Wacht u voor 't géen hem kan mishaaen,
 En leer zyn juk gewillig draagen;
 Verblyd u als gy voor hem beeft.

(*) Darius, alhoewel een Heyden,
 Gaf dit eertyds tót een bevél:
 En wees verzekerd dat ze wel
 Doen, die zich steeds daartoe bereyden
 Dat zy in vreeze en diep ontzag
 Altoos voor Gód eerbiedig wand'len,
 En t'allen tyde omzigtig hand'len,
 Als óf deez was hun laaste dag.

En als Gods vrees dus heeft geschooten
 Haar' wortelen in 's menschen hert,
 Dan heerscht zy daar, en de onwil werdt
 Allengs uyt het gemoed gestooten:
 Men schroomt te doen dan 't geen men weet
 Dat quaad is, en men schuuwt die zaaken
 Die ons zeer ligtlyk zórgloos maaken,
 En oorzaak zyn van 't zielenleed.

Dan poogt men Jofefs spoor te vólgén,
 Die heftig aangevochten van
 Een' vrouw, haar liever affloeg, dan
 Te wille was, hoe zeer verbólgén

Zy

(*) Dan. VI. 27.

Zy zich daarom ook toonde; want,
 (*) *Hoe zoud ik zulk een zonde pleegen?*
 Sprak hy, en liet zich niet beweegen,
 Maar wederstondt haar geyle brand.

O Jeugd, tracht dus ook 't quaad te myden,
 Staa op uw hoede in al uw' daân,
 Wacht u van onbedacht te gaan;
 Of anders treedt gy ligt ter zyden, |
 En haalt Gods toorn op u neêr:
 Befryd derhalve uwe aardfche lusten,
 Die ingevôlgd het hart ontrufften.
 (†) Denk aan uw uyerfte immermeer.

In den *Muyderberg* van wylen den Heer Jan Six
 ziet men dusdanig een trant,

Wat brengt de drift der aardfche menschen
 Bekommering en hartzeer aan!
 Wanneer zy, door een lonk een traan,
 Vervoerd, hunn' eyge fchaade wenschen.
 Gelyk een moeder pait haar kind,
 Al zou het fchoon zyn pyn vermeerden,
 Zo pait men ook, door luft verblind,
 't Hart dat nooit aflagt van begeeren.
 Wat baat verwachtmen? ach wat baat!
 Daar zelf de hoop te vreezen ftaat?

Toen ik nóg een jongeling was, rôlde deeze
 vólgende bedenking eens uyt myne penne.

C c

Virg.

(*) Gen. XXXIX: 9, (†) Syrach VII, 38.

Virg. — *dura rapit inclementia mortis.*

Wanneer men's mórgens komt beoogen,
 Naa dat de winter is vervloogen,
 Hoe ciere lyk het veldtapyt
 Zich toont door veerlerleye bloemen,
 All' welker naamen op te noemen,
 Verëyschen zou byzond're tyd;

Dan kan men met vermaak bemerken,
 Met welk een lieflykheyd Góds werken
 Zich stellen voor ons oog ten toon.
 Wat ziet men dan verscheyden' kleuren
 Van bloempjes, welker frische geuren
 Den plukker worden aangeboôn!

Dóch alhoewel de roode roozen
 Heel vrolyk op haar' struyken bloozen;
 En schoon de purpre violét,
 Als ook de ruykende angelieren,
 Den hóf op 't aangenaamst vercierén,
 Wiens bedden daarmee zyn bezét;

Wat is 't, wanneer de dondervlaagen,
 Vermengd met felle bliksemflagen,
 Des avonds komen nederflaan!
 De bloem, in de ochtend frisch ontlooken,
 Hangt dan verslenscht en neêrgedooen,
 En kan niet langer recht op staan.

Met

Met recht een voorbeeld van ons leeven,
 Wanneer de jeugd ons gaat begeeven,
 En wy na d'ouderdom toe treên;
 Dan volgen dikwils ziekte en pynen;
 Die onze schoonheyd doen verdwynen,
 En stramheyd brengen in de leên.

Veeltyds ook doen de scherpe quaalen
 Den brósschen mensch ten grave daalen,
 En toonen dat onz' leevens loop
 Zeer eygentlyk wordt vergeleeken
 By bloemen, die nu onbezweeken,
 Door stórm haast vallen overhoop.

Ook berymt men viervoetige vaerzen veeltyds
 maar overhands, gelyk ik voor eenige jaaren,
 ten verzoeke van iemand, zeker Fransch ge-
 dichtje, op den Aartsbisschop van Kameryk ge-
 past, toen zyn uytgegeeven boek door den Paus
 veroordeeld wierdt, aldus vertaalde.

De hoogverheeven Stoel van Rómen,
 Onbuigelyk voor uw verzoek,
 Is voor de waarheyd, zonder schroomen,
 Gezét, en zwicht niet voor uw boek;
 Maar stoft zyn' felle bliksem neder,
 Zo wel verdiend, op uwen kóp.
 't Is aan Louis, wiens gunst gy weder
 Verzoekt, dien Vórst zo hoog in tóp,
 En aan de uytmuntende bedryven.

Van 's Konings onvervalscht geloof,
 Dat men dit oordeel toe mag schryven,
 Waardoor men zal den naaneef doof
 Voor dwaaling zien, en met verblyden
 De Gódsdienst eeren, welke ons Land,
 By onze en onzer vaadren tyden,
 Met kracht en klem heeft voortgeplant.

Menigmaal mengt men ook vaerzen van meer-
 der en minder voeten onder één, gelyk ik zelf
 ook wel gedaan heb, onder anderen eens in zeker
 verjaardicht, waarvan het begin dus luydt:

Zo komt dan weêr die blyde dag,
 Die allereerst op aarde u heeft bescheenen,
 Die eerst in moeders arm u zag,
 Toenge uwen nood niet klaagde, dan met weenen.
 Die dag, op zyne beurt zo vaak
 Gekomen, schaft nu stóffe u te begroeten,
 Hoe quyt ik my best in die zaak?
 Of waarmeê zal ik u naar waarde ontmoeten?

Van drie en een halve voet zyn de vólgende
 vaerzen van den Ridder Konstantyn Huygens,

Muyder Slot, onthoofde romp,
 Zedert u de glimp ontglomp,
 Zedert ghy de stercke stralen
 Westelick saeght van u dalen
 Van het Sonne-lijke *Hoofst*,
 Dat de sterckste Sterren dooft.

Van

Van twee voeten zyn deeze, gedicht van dien
zelfden Ridder.

Vochtig Zuyen,
Schort u buyen,
Over Muyen
Eenen dag,
Dien ik gaeren
Sonder baren,
Stil, en klaer, en
Drooge zag.

D. V. Koornharts Graffschrift, door H. L.
Spiegel, bestaat uyt eenvoetige vaersjes, te weeten,

Du rust
Dies lust
En vruert
Was dueght;
En 't waer/
Hoe zwaar
't Ook viel.
Noch sichte
Zyn dicht
Geschryf:
Maar 't luf
Hier bleef/
God heef
De ziel.

Van éénen voet zyn inſgelyks deeze onderſtaande van den Heer Huygens.

Vrinden
 In den
 Haegh,
 Staech
 Klaegh ick,
 Laegh ik
 Weer
 Neer
 In den
 Linden,
 Die
 'k Sie.

Vrind
 In 't
 Peſt
 Neſt
 Daar de
 Waerde
 Naar de
 Aerde
 Heen
 Tre'en.

Gelyk hier eenige voeten onderloopen van ééne lettergreep, 't en waare men die maar halve voeten wilde noemen, zo gebeurt het ook wel dat men vaerzen maakt welker voeten uyt meer dan twee lettergreepen beſtaan; als blykt uyt dit volgende, door my voor deezen berymd.

Men vindt in de waerld, nog vreedzaame ſtonden
 Voor zielen die God den Heer hebben gevonden,
 Die door geen verganglyke welluſt geſmoord,
 Van Godlyke liefde alleen worden bekoord.
 Zy leeven op aarde reeds als in den Hemel,
 En vlieden al 't ander verkeerde gewemel;
 Verſmaaden de droomen der vlugtige tyd,

Ter-

Terwyl men gestadig na de eeuwigheyd glydt.
Die hier dus na Hemelsche gaaven gaat streeven,
Zal eeuwig naadeezen in heerlykheyd leeven.

In de *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst*
vindt men een staaltje van een *Kettingdicht*, als

Adieu lief die ick heb bemint /
Mint gy een ander / u wel beraad /
Raad / of ik my Ec.

Men ziet 'er ook dit vólgende *Kreeftdicht*, dat
men van woord tót woord aarzeling leezen kan,
blyvende 't zelve evenwel een goed rym, als

Ontwaackt nu / geeften / oorboort dueghd /
Maackt gedichten / en kunstig u verhueght.

In 't Latyn hebben sommige hun vernuft
menigvuldig ontrent dusdanige gedichten ge-
toond; onder andere komt my te binnen dit vól-
gende kóppeldichtje, door eenen schranderen
Geest in Vlaandre opgesteld in 't jaar 1697. kort
naa de gesloote Vreede.

*Prospicimus modo quod durabunt foedera longo
Tempore, nec nobis pax cito diffugiet.*

Ik schreef daarop te dier tyd aan eene schran-
ders

dere Liefhebbereffe van taalgeleerdheyd , welke ik dit gedichtje toezond , *Hos versus , ita ut exarati sunt , legenti nihil sanè præclari occurrit ; ast si quis ordine inverso legat , sic ,*

Diffugiet citò pax nobis , nec tempore longo
Fœdera durabunt , quod modo prospicimus.

tunc non solum longè diversus efficitur sensus , sed & ingenium Authoris mirum in modum inde cernitur : Et vereor sanè ne ille , quisquis tandem sit , revera vates fuerit , dum alii Poetæ id plerumque nomine tantum sunt .

Dit is maar voor zulke die 't verstaan kunnen : ondertusschen heeft de uytkomst getoond , dat myne vreeze niet ongegrond was ; want de Roomsche Geestelykheyd , van welke ik geloof dat de maaker van dit Gedichtje een Lid was , voorzag genoeg hoe 't 'er geschapen stond.

Men heeft in 't Latyn ook gedichtjes gemaakt , die letter voor letter van achteren in de zelfde orde volgen , als van vooren , gelyk dit bekende vaers uytwyft ,

Româ tibi subito motibus ibit amor.

In 't Engelsch vindt men ook dit kreeftvaers ,

Lewd did I live , evil I did dwell.

De

De Schryver der gemelde *Tweespraak*, dien men meent Hendrik Laurensz. Spiegel geweest te zyn, heeft van diergelyk een *Letter-kreeftdicht* ook in onze taale een staaltje opgesteld, aldus,

Bedet sit woxt trouw 't is reden.

't Is waar dit is wat gebreklyk; maar het kan dienen tót een voorbeeld vóor zulke, dient 't lust hun hoofd met diergelyk letterwerk te breeken, waartoe de gemelde Schryver onzetaal bequaam acht, om de veele volkomene kreeftwoorden die daarin zyn, als *daad*, *mom*, *kok*, *pap*, *paap*, *pop*, *pyp*, *ebbe*, *egge*, *elle*, *lepel*, *neen*, *enz.* en de onvolkomene kreeftwoorden, die van achteren geleezen, een ander woord maaken, als *An* en *na*, *Bel* en *leb*, *Ben* en *neb*, *Bul* en *lub*, *Ból* en *lób*, *Bot* en *tob*. *Door* en *rood*, *Daar* en *raad*, *Doos* en *sood*. *Kat* en *tak*. *Lót* en *tól*. *Klók* en *kólk*, *Keur* en *reuk*, *Room* en *moor*, *Pak* en *kap*, *Pan* en *nap*, *Pyn* en *nyp*, *Tam* en *mat*, *Toon* en *noot*, *Lam* en *mal*, *Koor* en *rook*, *Leed* en *deel*, *Pót* en *tóp*, *Kamen* en *mak*, *Kool* en *look*, *Leger* en *regel*, *enz.*

Meer dusdanige woorden zou men in onze taal kunnen vinden, indien men 'er zyn werk van maakte; gelyk men ook, zo wel als de Hoogduytschen, Engelschen, en Franschen, een Nederduytsch Rym-woordenboek zou kunnen

426 W. SEWELS *Nederduytsche*
opstellen, indien men lust en gelegenheyd had
om zyne tyd daar aan te besteeden.

In 't Latyn heeft men vaerzen, waarin alle de
letteren van 't A. B. C. te vinden zyn, als,

Duc Zephyre exurgens purum cum flatibus æquor.
en

Gaza frequens Lybicos duxit Karthago triumphos.

In 't Engelsch vindt men dit vólgende,

*It is a brave thing, to equalize works
Excellently performed.*

Die lust heeft zyne zinnen te spannen, zou
moogelyk in 't Duytsch ook iets diergelyks kon-
nen uytvinden.

Men maakt ook wel Raadsel-vaerzen, gelyk
dit vólgende, door my in myne jonge jaaren be-
rymd, uytwyft.

'K verflind myn' voedster, maar, ik ly daar-
om voort straf;
Want in haar felle dood vind ik myn eygen
graf.

Ignis.

Jaargedichten te maaken, door 't uytbeelden
van Tal-letteren, valt wat moeijelyker; in 't
Latyn

Latyn vindt men 'er evenwel veele, en dat zulks in 't Duyts ook doenlyk is, heeft ons de Heer Hooft in het vyfde boek van zyne Nederlandsche Historien getoond, vertaalende het Latynsch vaers

*FILIVs ante Diem patros INqVIRIt
In annos.*

aldus

De zoon, VI^t LV^{ft} tot hoogh gezagh,
Haakt na zllns VaDers sterref Dagh.

Niet onaardig was 't dat iemand op 't overgaan van Ryffel om het jaargetal uyt te drukken dit woord bedacht.

L I L I C I D I V M.

En die dit vólgende bedacht, scheen nóg eenigfins de waarheyd te spreken; omdat die Stad in dat jaar, 't welk deeze talletteren uytbeelden, nog niet over was.

BoVfLers MaIntIenDra LILLc.

De Letterspeeling vindt men by den Ridder Hooft in het twaalfde boek zyner Nederlandsche Historie ook aardig uytgedrukt door eene vertaling van dit Latynsch Kóppeldichtje.

Bætica

428 W. SEWELS *Nederduytsche*
Betica gens Abiit. Quid ploras Belgica? Dicam,
A quod in O non est litera versa queror.

waarvoor die Heer in 't Duytsch zegt

De Spanjaardts zyn nu doorR: wat schreit gy
Neerlandfch zaad?

Ik kerm, om dat in steê van d'R de T niet staat.

Menigmaal ontmoet men ook aardige woord-
speelingen, waar van my onder andere te binnen
komt, Dit Latynfch graffchrift op Rozemond,
de Minnaarés van Hendrik den II. Koning van
Engeland, die men zegt begraven te zyn in 't
klooster Godftow in Woodftok.

Hac jacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Die dit niet verftaan kunnen, moogen uyt het
vólgende zien, dat men in 't Duytsch zulke
woordspeelingen ook wel bedenken kan.

Nu onze *Pieter* trouwt met onze jonge *Cely*,
Is dan dit bruylofts bed geen bed van *Pieter-*
cely?

Meer van dusdanige aardigheden zou men
kunnen bybrengen; dóch ik wil mynen Leezer
niet verkróppen, en fcheyd'er daarom uyt.

Van

Van de

VERANDERINGE

en Verschikkinge

DER REEDE.

SOmtyds is het van eenig nut dat men eene reede weet te veranderen, 't zy door verschil van bewoordinge óf benoeming, óf andersints: want veeltys voegt het zeer wel, ééne en dezelfde zaak op meer dan eenerleye wyze voor te draagen, inzonderheyd als het iets van groot belang is, 't welk men acht niet te dikwils te kunnen zeggen. Toen ik nóg een jongeling was, oefende ik my zelven, als my eenige leedige tyd overschoot, op die wyze in 't Latyn; en dewyl ik deeze myne jeugdige oefeningen, onder het doorbladeren myner papieren, nóg met eenig vermaak beschouwe, ben ik nu te raade geworden een staaltje daar van alhier in 't Nederduytsche te vertoonen, en aan te wyzen hoe men eene reede veranderen kan, door Woordwisseling, byzondere bewoording, vernoeming, uytbreyding, en intrekking, neemende daar toe dit vólgende, wel eer van zekeren Engelschman tót onderwyzinge van kinderen geschreeven, en in een Schoolboekje gevoegd.

Gód

„ **G**ód, die de waereld, en alle dingen die
 „ daar in zyn, geschapen heeft, is geen mensch,
 „ nóchté zit hy als een mensch boven de sterren,
 „ in een zekere plaats die men den Hemel noemt,
 „ gelyk veele Leeraars zich ingebeeld hebben;
 „ maar de waare Gód, die de Schepper is van
 „ alles, is één geest, en het leeven, de kracht,
 „ en deugd, welke alle schepselen onderhoudt;
 „ en alles bestaat door hem: want zonder hem,
 „ die het leeven en de ziel aan allen geeft, kan
 „ geen schepsel bestaan.

Deeze reede kan men veranderen

Door

Woordverwisseling.

Gód die deezen aardbodem, en alles wat daar
 op is, heeft gemaakt, is geen menschelyk Schep-
 sel; nóchté is hy gezeten, volgens de wyze der
 menschen, op eene zekere plaats boven 't uyt-
 spanfel, geheeten de Hemel, gelyk niet weyni-
 ge Leeraars zich hebben verbeeld. Dóch de
 waare Gódheid, door welke alles geschapen is,
 is een eeuwige geest, en het leeven, vermoogen
 en de kracht, waar door al het geschapene onder-
 houden wordt, en door 't welk alles bestaat;
 vermids 'er niets dat geschapen is, zonder hem
 bestaan kan, doordien hy het leeven en den adem
 aan allen geeft.

Door

Door

Byzondere Bewoording.

Gód die bezórgd heeft dat het gestél deezer waereld, en alles wat daarin is, gemaakt wierdt, gelyk hy geen mensch is, zo is hy ook niet als een mensch geplaatst boven 't gesternte, in die ruymte welke by den naam van Hemel bekend is, gelyk vry veele zo genaamde Meesters der Gódgelcerdheyd door inbeeldinge niet geschroomd hebben te beweerén. Maar de waarachtige Gódheyd, welker werk al het geschapene is dat men ziet, is een geest van alle eeuwigheyd bestaande, midsgaders het leeven, de deugd, en magt, die al het geschapene voedt, en met onderhoud verzórgt, en door wiens beleyd ook alles zyn bestaan heeft; nademaal niet één der schepselen buyten zyne wille kan stand houden, omdat hy aan yder het vermoogen van te leeven en te ademen gegeven heeft.

Door

Vernoeming.

Gód die het stelsel van deezen aardkloot, en al deszelfs huysraad gebouwd heeft, is niet sterfelyk, nóchte heeft hy, als een sterfeling, zyne vaste zitplaats boven de sterrelichten, in dié ruyme
wyd.

wyde, welke sommige 's Hemels zaalen genoemd hebben, alhoewel eenige Verkondigers des woords, door inbeeldinge verrukt, zich iets zulks verbeeld hebben. Maar die Opperbouwmeester, gelyk hy een oneyndige geest is, zo is hy ook de leevenqueekende adem, die alles bezielt, en op wien het gebouw van dit gansche maakfel, als op eene schraag, rust en steunt; overmids zelfs de allerkleynste dingen buyten zyne hulpe niet aangequeekt kunnen worden; dewyl hy alleen het genót van dit leeven, en het vermoogen van adem te haalen, aan eenen iegelyke verleent.

Door

Uytbreiding.

De Almagtige Gód, die deeze gansche wereld, welke wy bewoonen uyt niets gemaakt, en cierlyk tzamengesteld heeft, is niet menschelyk nóchte sterfelyk, nóchte is hy, volgens de wyze by den menschen gebruykelyk, boven die overgroote uytgestrektheyd, die aan alle kanten met glinsterend gesternte bezaaid is, vast gezeten op eene zekere plaats, welke doorgaans met den naam van Hemel genoemd wordt, gelyk niet weynige van die, welke voor Herders en Zielzorgers, óf Verkondigers van Góds woord gehouden worden, steunende te veel op hunne

hunne verbeeldinge; zich niet ontzien hebben als een gewisse zaak voor te draagen, omdat de Almagtige in de H. Schrift zegt, *De Hemel is my een Troon*: Maar ondertuffchen behoort men ook aan te merken dat hy insgelyks zegt, *En de aarde is een voetbank myner voeten*, en dat van hem in de Schrift ook gezegd wordt, *dat de Hemel der Hemelen hem niet begrypen zoude*: waarby nóg komt, dat Gód, die aan alle dingen hun begin gegeven heeft, een Geest is van alle eeuwigheid, zonder begin óf eynde; ja hy is waarlyk dat leevenqueekend licht, alsmede dié ongemeene kracht, en de bron dier deugd, waardoor alle de schepselen, die 'er ergens zouden moogen zyn, niet alleen in weezen bewaard worden, maar als door een zeker ingeplant voedsel, dagelyks wasdom ontfangen, en alzo groeijen en toeneemen. Want immers is het zeker, dat zonder deezen alleroppersten Bouwmeester het niet in 't vermoogen der allergeeringste schepselen is, staande en in weezen te blyven; nademaal hy uyt zyne overgroote goedertierenheid aan allen, ende eenen iegelyke, tyd van leeven, en bequaamheid om te kunnen adem haalen, op een zeer heerlyke en doorluchtige wyze, zonder daarin iets aan iemand verschuldigd te zyn, door zyne almoogendheid vergunt.

Dd

Door

Door

Intrekkinge óf Verkortinge.

Gód de Schepper der waereld, is geen mensch nóchte zit hy, als een mensch, in zekere plaats boven de sterren, de Hemel genoemd, gelyk veel praaten. Maar hy is een geest, en 't leeven en de kracht die alles onderhoudt: want niets bestaat 'er zonder hem, die 't leeven aan allen geeft.

Heeft iemand lust deeze stóffe in Dicht te verhandelen, die kan zulks op meer dan eenereleye wyze doen.

Hoe

*Hoe men ééne en de zelfde
zaak, voor, en tegen
spreken kan.*

Gelyk nu eene reede op verscheydenerley wyze kan voortgebragt worden, zo kan men ook ééne en dezelfde zaak pryzen en laaken; 't welk hoewel niet eygentlyk tot de taal-kunde behoorende, evenwel geacht wordt een gedeelte der welsprekendheyd te zyn. Iets dat goed is, te laaken, kan somtyds geschieden zonder onwaarheyd te spreken, 't zy door eene waarheyd te verzwynen, óf door eene omstandigheyd ten aanzien des persoons, óf der tyd óf plaate, by te brengen, of voorby te gaan: want ééne en dezelfde zaak kan goed voor den éénen, en quaad voor den anderen zyn; ja voor den zelfden persoon zou zy op de ééne tyd goed, en op de andere quaad kunnen weezen. Waarby nóg komt, dat men, door kracht van redenen, zelfs een quade zaak de gedaante eener goede eenigfins kan doen aanneemen, of iets weet by te brengen, dat het doen van een onbetaamelyk bedryf eenigermate schynt te wettigen. Maar wel ware het, indien men altoos aanmerkte dat het goensins geoorlófd is quaad te doen, opdat 'er goed uyt voortkome: want schoon iemand de Dron-

kenschap wilde pryzen, wat gódvruchtig mensch zal hem gelooven? En evenwel is de verdurvenheyd der menschelyke natuure zo groot, dat iemand dikwils zyne krachten inspant om het quaad, waartoe hy geneigd is, goed te heeten. Dit bevindt men niet dan te veel by zulke liefhebbers van den wyn, die gaern het onmaätig gebruyk daar van verdedigen willen: by voorbeeld, Men zegt dat de wyn bequaam is om zwaarmoedigen en bedroefden vrolyk, ja om lafhartigen en bloodaards dapper en kloekmoedig, óf om kleynmoedigen stouthartig te maaken. Een ander beweert dat een lustige dronk wýns eenen beschroomden vrymoedig, en de tong niet alleen lós, maar ook welspreekend maakt. Hierby komt nóg dat men het misbruyk van dien drank menigmaal niet alleen poogt te bewimpelen met den dekmantel van gezondheid en hardsterkinge; maar dat nóg erger is, zulks tracht te verschoonen met de struikelingen van gódvruchtige mannen; daar nóg tans de voorbeelden van Noach en Lot ons tot bakens behoorden te dienen, om de onheylen van het gulzig drinken van wyn zórgvuldig te vermyden. Dóch die de dronkenschap haat, heeft veel krachtiger redenen daar tegen: want wie weet niet, dat behalve de verquisting, daar menigmaal krakkeelen, ontucht, kyveryen, ja doodslagen, uyt voortkomen; en zo 't al zo hoog niet loopt, dat nóg tans de mensch door te veel drank doorgaans onbe-

onbequaam wordt om zyne dingen naar behooren waar te neemen, onaan gezien sommige het tegendeel beweerd hebben: alhoewel het waar is dat veele hunne gezondheid daardoor bederven, hun leeven verkort, en dat alles te boven gaat, hunne zielen in een eeuwig verderf gestort hebben, schoon zy door onwraakbaare getuygenissen voor het quaad van dronkenschap menigmaal zyn gewaarfchouwd geweest: want wien zyn de gevallen van Nabal, Ammon, en Holofernes onbekend? en wie weet niet dat, volgens de H. Schrift, *de dronkaards Góds Koninkryk niet beërven zullen?* Hoe wel nu deeze bedinking my een weynig van den weg schynt geleyd te hebben, nógtans is die buytensprong zo kleyn, dat zy eenigfins ter zaake dient; nademaal ik hier door aangetoond heb, hoe men een quaade zaak, die van ieder behoorde verfoeid te worden, met eenige glimp van reden kan verdedigen: niet te min zyn 'er somtyds gevallen geweest, die schoon ze geensints moogen naagevólgd worden, evenwel iets behelzen dat, op zich zelve aangemerkt, pryfelyk is; by voorbeeld, om de liefde die eenechte vrouw haaren man schuldig is, op 't krachtigst uyt te beelden, zou men zich van de geschiedenisse van *Arria* en *Pætus* bedienen kunnen. Naardien nu dit geval veelen niet bekend is, zal ik 't alhier verhaalen, gelyk ik het in de *Boekzaal*, toen ik die schreef, om zyne zonderlingheyd neêrftelde, alhoewel

het boek, in welks uyttreksel ik daar van sprak, niets anders van 't zelve vermeldde, dan dat 'er te Rome op de hoeve van Ludovisia een marmere steen bewaard wordt, waar op de geschiedenis van Arria en Pætus verbeeld staat. Hier uyt nam ik aanleyding den Leezer dit volgende beknóptelyk, uyt het gene ik breeder by meer dan éénen Latynschen Schryver deswege geleezen had, voor te draagen.

Ten tyde van den Keyzer Klaudius was Stadhouder van Dalmatie Furius Kamillus Scribonianus; deez' het heir in Illyrikum tegen Klaudius opgemaakt hebbende, kreeg etlyke voornaame mannen, 's Keyzers quaade regeeringe wars, aan zyne snoer, en onder die Cæcina Pætus, Oudburgermeester. Maar dewyl de muytende krygsbenden haast weder tót haaren pligt keerden, nam Scribonianus de vlugt, en bragt zichzelven om 't leeven. De medeplichtigen, en onder deeze Pætus, worden toen by den kóp gevat, en na Rome gevoerd. Zyne gemaalin Arria verzócht met hem op 't zelfde schip te moogen gaan, om hem te bedienen; maar 't wierdt haar afgeslagen. Zy die te vore al proeven van haare kloekmoedigheyd gegeeven had, haart daar op een visschers vaartuyg af, en volgt door de Adriatische gólven de galey die haaren Pætus voerde. Hy te Rome en voor den Keyzer gebragt, wordt ter dood gedoemd, en 't hem in zyne keur gegeeven,

ven, óf hy door Beuls handen, óf eerlyk (ge-lyk men het toen ter tyd rekende) door zyne eygene, sterven wilde. Tót het laatste schein hy niet moeds genoeg te hebben; maar Arria was des te moediger; zy porde hem 'er toeaan, ja ging hem voor, opdat hy voor al niet bezwyken zoude: want zy greep een dólk, duuwde dien in haare borst, rukte hem 'er weér uyt, en reykte den zelve aan haaren gemaal over, met dit zeggen, 't welk Plinius onsterfelyk en byna gódyk noemt, PÆTUS, HET DOET MY NIET ZEER. Dus liep zy van zelfsmoedig in den dood, ja bleef standvastig en sprak schier naa den dood, om haaren man met haar voorbeeld aan te dryven tót het gene zy eerlyk voor haar geslacht oordeelde.

Menigmaal heb ik my over dit geval verwonderd; immers zo 'er ooit eene ongeoorloofde daad gepleegd is, waarin iets pryslyks steekt, dit is 'er ééne, en streeft de verachting des doods van Lukrecia verre voorby: want deeze wilde alleenlyk haare eygene schande niet overleeven, maar Arria die van haar geslacht niet: waarby nóg komt, dat zy, om haaren flauwhartigen man alle vermoeden te beneemen, dat haar aanporren van hem tót eenen vrywilligen dood, maar diende om van hem ontslagen te wezen, zichzelve eerst den doodsteek gaf. Anders wás 't met Lukrecia gelegen; want die kon wel vrywillig iets aan haaren verkrachter Tarquyn toe-

440 W. SEWELS *Nederduytsche*
gelaaten hebben, waarover zy zich ſchaamde;
ook kon 'er wraakzucht onder geſchoolen heb-
ben, dewyl zy gemaklyk voorzien konde, dat
haar grootmoedige dood hem, die zich door
zyne trótsheyd reeds al veele vyanden gemaakt
had, in den uyterſten haat des vólks brengen
zoude. Aldus van Lukrecia meldende, ſchiet
my in den zin hoe aardig de hooggeleerde Ge-
rard Voffius aantoot op wat wyze men haar
roemruchtig bedryf voor, en tegenſpreken kan:
dies zal 't my niet verveelen 't zelve uyt zyn La-
tyn te vertaalen, waarin ten minſten dit nut kan
ſteeken, dat men daardoor ziet hoe zelfs uyt af-
ſchuwelyke daaden fomtyds iets leerzaams te
trekken is. Dus zegt dan de gemelde Voffius,
dat men het bedryf van Lukrecia, die omdat zy
verkracht was, zichzelve ombragt, kan pryzen
ten deele wegens 't eerlyke, enten deele wegens
't nut dat 'er in ſtak; waar toe de vólgende be-
wyzen betrekkelyk zyn.

I. Omdat het gene zy deed, eene kuysche
vrouw betaamde: want dewyl die alles by de
eerbaarheyd behoort af te meeten, betaamde het
haar geenſins het geweld haare kuysheid aange-
daan, niet te achten, óf de ſmarte van haare ge-
ſchondene ſchaamte goeds moeds te verkróppen;
maar 't voegde haar beter, naa dusdaanig een
ſnet, ſchandelyker dan welke 'er geen weezen
kan, uyt het leven te ſcheyden, dan langer
het zuuyvere daglicht te aanſchouwen, óf eerbaa-
ren

ren lieden onder de oogen te komen.

II. Omdat zy door haar bedryf heeft getoond, hoe hoog de kuysheyd te waardeeren zy ; en daardoor ook te wege gebragt heeft, dat geen onkuysche zal kunnen zeggen datze op't voorbeeld van Lukrecia blyft leeven.

III. Omdat de dood niet onder 't getal der quaalen óf onheylen gerekend mag worden ; maar een eynde van alle quaalen is : en genomen dat die al een onheyl te achten wáare , nógtans is het met kloekmoedigheyd niet bestaanlyk , haar te vreezen, als ze zonder schande, ja met eere en roem verzelde is.

IV. Omdat 'er in zulk een zwaar onheyl geen andere toevlugt óf troost te vinden was dan de dood : want het was eerlyker , te sterven als eene kuysche, dan te leeven als eene 'onkuysche ; inzonderheyd dewyl niemand zich van den dag van mórgen verzekeren kan. Ja wat meer is, men zou niet kunnen gelooven , dat zulk eene, aan welke 't niet moeiljelyk viel 't verlies van haare eere te overleeven, 't zelve tegen dank geleeden hadde. En Tarquinius zou, gelyk de overspeelers wel gewoon zyn te doen , alle de schuld op Lukrecia gelegd kunnen hebben , als óf zy hem eerst door geyle liefde aangezocht had. Dóch nu heeft zy haare onschuld , welke zy door getuygen niet bewyzen kon , door haar bloed aangewezen.

V. Omdat zy daarin het voorbeeld gevólgd

Dd 5

heeft

heeft van andere voortreffelyke en kloekmoedige vrouwen, die 't zich tót roem rekenden, dat zy verongelyking óf onteering, door te sterfen, óf ontgingen, óf van zich weerden.

VI. Omdat het zoud hebben konnen gebeuren dat het overspeelig zaad zich in haar ingewand vast gehecht had; en dat het daarom best was niet te wachten tót dat zy uyt haaren schender eene vrucht zag, die tót schande van de moeder en 't geslacht leeven zoude.

VII. Omdat zy haar afgryzen van de geleedene schendinge te meer toonde, als zy zich zelve daarom den dood aandeed.

VIII. Omdat zy, door haaren dood, de verbólgenheyd te heftiger opwekkende, te gelyk ook den weg opende voor de gemeene wraake; waardoor de Dwingeland daarna uyt het ryk verstooten, en de vryheyd voor de Romeynen verwurven wierd.

IX. Omdat terwyl zy niet alleenlyk haare kuysheyd dapper verdedigde, maar ook den weg tót de gulde vryheyd baande, zy zich zo wel by de Romeynen, als by allen vólken, eenen onsterfelyken naam verkreegen heeft.

X. Omdat de zoetigheyd en geneugten deezes leevens haar niet langer bekooren konden, dewyl 't leeven voor eene eerbaare vrouwe niet gencuglyk kan zyn, ma dat de eere van kuysheyd haar ontroofd is: zulks dat indien zy nu haar zelve niet vrywillig het leeven benomen had-

hadde, het haar daarna verdrooten zoude hebben te leeven, wanneer 't haar niet meer zo roemruchtig was te sterven.

By aldien men nu dit zelfde bedryf wil laaken, dan moet zulks geschieden door bewysredenen, gehaald uyt het oneerlyke en onnutte, dat 'er in te bespeuren is, naamelyk :

I. Om dat 'er geen recht bequaame reden, waarom Lukrecia zich zelve doodde, bygebragt kan worden : want het gene haar tegen haare wille overquam, was aan geen onkuyfche drift te wyten : haar lighaam was wel geschonden, maar haar gemoed was onschuldig : en 't is voor de kuysheyd genoeg, een goed geweten te hebben.

II. Ja zy had groote oorzaak genoeg om haar leeven te verschoonen : want het is onbillyk, dat iemand die vry van schuld is, zich daar van niet zuivere, maar de straffe der schuldigen ondergaa.

III. Hier by komt nóg, dat zy niet ganschelyk haar eygen was, maar wegens de geboorte haaren vader toequam, dóch door den band des huuwelyks voornaamelyk haaren man toebehoorde. Ondertusschen beroofde zy haaren vader tegens dank van eene lieve dóchter, en haaren man verftak zy van eene echtgenoot, zyne wederhelft ; ja haaren kinderen ontnam zy daarenboven eene moeder.

IV. Wat

IV. Wat meer is, de liefde jegens Góð behoorde haar van zulk een jammerlyk voorneemen geweerd te hebben: want Góð heeft allen eene zucht tót het leeven ingeprent, opdat niemand het leeven verlaaten zoude, eer die Opperheer hem uyt zyne standplaatse roept. Zo dat indien zy te voore onschuldig was, zo door deeze daad in den schuld verviel dien zy poogde te ontgaan. En deeze schuld is nóg te grooter in eene vrouwe, omdat het geweer haare kunne minder voegt, dan den mannen.

V. En 't is geen teken van kloekmoedigheyd, gelyk'er wel gezegd wordt, maar van ongeduld, de handen aan zich zelve te slaan. Zeker eene Roomsche Juffrouw, en dóchter van Tricipitinus, behoorde zo grootmoedig geweest te zyn, dat zy het ongelyk, haar door eens anders schelmstuk aangedaan, dapperlyk verdraagen had; omdat een wys mensch zich maar van de misdaad te bevryden heeft.

VI. Voeg hier by, dat zy voor haare eygene eere, nóch die van de haaren, niet genoeg zórgde: want men kon vermoeden dat zy, uyt naaberouw van de schendinge eenigfins vrywillig geleden te hebben, haare troost en heul in eenen vrywilligen dood gezócht heeft; naardien men van eenen gestorvenen veel gemaklyker iets verdichten kan, dan van iemand die nóg leeft.

VII. Daarenboven, zo zy den Schender inderdaad haatte, en met ernst wraak op hem begeer-

geërde, dan waare het beter geweest te wachten, tót dat haar man en nâbestaanden lyffstraf aan hem pleegden: want dan kon zy haare oogen in haars vyands straffe verluiftigd hebben, maar nu verzadigde zy zyn gemoed met haaren bloede; daar zy zich anders over zyne straffe verheugd konde hebben.

VIII. Eyndelyk; dit zoud een niet minder gemaklyke, maar misfchien ligter en zekerder weg ter wraake geweest zyn: want in 't leeven zynde, kon zy niet slechts éénemaal, maar altoos, zo wel haare maagen als anderen, door geklag en geweën, heftig tót wraakpleeginge aangepord hebben.

Dewyl

DE wyl men achter de Spraakkonst van Christiaan van Heule eenige vertooningen van oude schriften der Duytsche spraake vindt, heb ik die, welke maar in handen van weynigen zyn, den Liefhebberen van diegelyke oudheden niet willen onthouden; maar dezelve naageschreeven hebbende laat ik die alhier volgen, zo als ik ze achter de gemelde Spraakkonst vind; hoewel ik twyfel óf hier en daar in de spellinge niet een mislag óf drukfout begaan is; gelyk *thich*, daar het moogelyk *thih* moet zyn, *mich* in stede van *mih*, *scund* in plaats van *seund*: *wisduon* voor *wisthuom*, enz. De vertaaling heb ik hier en daar voordachtelyk wat kreupel gemaakt, om my dicht aan de woorden te houden: dóch die van Marias *lôszang*, is zo als men die in onze *Dortse* overzetting vindt.

*Ontrent het honderdste jaar nae Christus
verschyninge is Mariaes Lofzang
dusdaanig gevonden.*

M Agheloso min se:
Ma truchtin /
Anti gisan min

Myn ziel maakt groot
den Heere:
Ende myn geest ver-
heugt

geest in Gode minemo
 Beplante.

Witthiu buantha her
 geschouuota odmuo:
 thi finero thiuni.

Benó nu fon thiu
 satiga miñ queden al:
 la cunnu.

Witthiu buantha mie
 reta mikilu thie tar
 machtig ist: inti hei:
 lag sin nama.

Inti sin miltida in
 cunnu inti in cunnu
 inan forthanten.

Teta maht in sine:
 mo arme / zispzeitta
 ubarhubrige muote
 fines herzen.

Widar gifatta mah:
 tige van fedale: inti
 arhuob odmuotige.

Hunherente gifalto
 quota / inti otage for:
 liet itale.

heugt hem in Góð my:
 nen Zaligmaaker.

Om dat hy deneder:
 heyd zyner dienst:
 maagd heeft aangezien:

Want ziet van nu aan
 zullen my zalig sprec:
 ken allè de geslachten.

Want groote dingen
 heeft aan my gedaan hy
 die magtig is; ende hey:
 lig is zyn naam.

Ende zyne barmhar:
 tigheyd is van geslachte
 tót geslachte over de ge:
 nen die hem vreezen.

Hy heeft een krach:
 tig werk gedaan door
 zynen arm: Hy heeft
 verstrooid de hoogmoe:
 digen in de gedachten
 hunner harten.

Hy heeft magtigen
 van den throon afge:
 trokken, ende nederi:
 gen heeft hy verhoogd.

Hongerigen heeft hy
 met goederen vervuld,
 ende ryken heeft hy lee:
 dig weg gezonden.

Hy

Inphienus Israe-
lfinan knecht; zigi
muntigonne finero
milridu.

So her sprach zie
oufen fateren Abra-
hame inti sinemo sa-
men ziuerolti.

Hy heeft Israel zynen
knecht opgenomen, op-
dat hy gedachtig waere
der barmhartigheyd.

Gelyk hy gesproo-
ken heeft tót onze vade-
ren [namelyk] tót A-
braham, ende zynen
zaad in der eeuwig-
heyd.

Salomons Hoogelied zoude voor vyf-
honderd jaeren aldus gevonden, en
door Paulus Merula in 't Licht
gegeeven zyn.

Kusse her miß mit
themo cusse fines
mundes.

Chicca geheizzet
mir sine cuomst per
Prophetas: nu cume
her seluo / ande cusse
miß mit thero suoze
smes Euangelii.

Wanda bezzere sint
chine spune themo
wine / sie stinken mit
then bezzeston salbon.

Hy kusse my met de
kusse zyns monds.

Dikwyls beloofde hy
my zyne komste door de
Profeeten, nu komt hy
zelf, ende kust my met
de zoetigheyd zyns E-
vangelioms.

Want beter zyn uwe
speenen dan wyn, zy
ruyken met de beste
zalve,

De

Thiu suoze thiner gratiæ is bezerra than thiu Skarpe thero legis, also hiz quijt.

Lex per Moylen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est.

Thiu selva genatha is gemisheit mit variis donis Sancti Spiritus, mit them thu machost ex peccatoribus justos, ex damnandis remunerandos.

Thin namo is usgegozen oley.

Thin namo is wide gebreydet / wanda vano thir Christo hepze wir Christiani.

Dano thiu minnon thich the Jonksrowen: that sint the sie: lan the ther jugethet sint in thero douphe / and gewadet mit velle innocentiæ.

De zoetheyd uwer genade is beter dan de scherpte der wet, also hy zegt,

De Wet is door Moses gegeven, de genade en waarheyd is door Jesus Christus geworden.

Die zelfde genade is gemengd met verschedene gaaven des Heyligen Geests; met die maakt gy van zondaaren rechtvaerdigen, van verdoemelyken vergeldbaaren.

Uw naam is uytgootene olie.

Uw naam is wyd uytgebreyd, want van u Christus heeten wy Christenen.

Van dien beminnen u de maagden: dat zynde zielen die daar verbeugd zyn in den doop, en gekleed met het kleed der onnozelheid.

Ec

Trek

Zich mich nah thir /
so loupden wir in the-
mo stanke thinero sal-
bon.

Ik bekenne mine
unkraft ; vane then
help mi mit thinan
genathan / so scund
ich andere ze thinem
wega.

Ter Conig leydede
mir in sine genathe-
ma.

Ich wep3 nu in fide
& spe the genatha the
min noch bepdet in re.

Exultabimus ande
twor breutoen uns ana
thich / els an uns sel-
bon ; wir gehugega
thinere spune ober
then win. Wir ne wil-
lon niet bergezsan
thaz thiu genathe thi-
nes Euangelii suozet
is than thiu austeritas
thero etwo.

Lex thiu quijt Si
quis hoc vel illud fece-

Trek my naa u, zo
loopen wy in den reuk
uwer zalve.

Ik beken myne on-
magt ; van die help my
met uwe genade , zo
zend ik anderen tót uwe
wegen.

De Koning leydde
my in zyne kameren.

Ik weet nu in geloove
en hoope de genade die
my nóg verbeydt in der
daad.

Wy zullen ons verbly-
den, en wy verheugen
ons aan u , als aan ons
zelve : wy geheugen
uwer tepels boven den
wyn. Wy en willen niet
vergeeten dat de genade
uws Evangeliums zoe-
ter is dan de wrangheyd
der Wet.

De Wet die zegt, Zo
*iemand dit of dat zal ge-
daan*

rit, morte moriatur:
 thu quithes abor in
 thinema Evangelio:

Non veni vocare jus-
 tos, sed peccatores: thie
 rechte minnon thich/
 thich ne minnot nie-
 man / her ne si recht /
 ande nieman ne is
 recht / her ne minnot
 thich.

daan hebben, die zal den
 dood sterven: maar gy
 zegt in uw Evangelium:

*Ik ben niet gekomen om
 de rechtvaardigen te roe-
 pen, maar de zondaaren.*
 De oprechte beminnen
 u; u en bemint niemand,
 hy en zy oprecht; en
 niemand is oprecht, of
 hy heeft u lief.

De XIX. Psalm is door Abraham van
 der Myle aldus uyt de Duytsche
 Oudheden in 't licht gebragt.

Hemeln tellunt guod:
 liähept Godes / ind
 werk sinro hande sur-
 kundit festi.

Dach dages utro:
 pizor woort / in nacht
 nahri tund wistuom.

De sint spraken noch
 woortz herone woort-
 hin gihorda ira stem-
 men.

An allere erthon suor.

De hemelen vertellen
 de goedigheyd Góds; en
 't werk zyner handen
 verkondigt het vast.

De dag aan den dag
 uytrifst een woord; en
 de nacht aan den nacht
 toont wysheyd.

Geene spraken noch
 woorden zyn 'er daar
 van niet worden ge-
 hoord haare stemmen.

Aan alle aarde voert
 E e z haar

tro lopt / in an endron
ringis erthon tro
woorsh.

An summ fatta fi-
na felicha.

In he also byndego-
mo fortgangande fan
sinro betekameren.

Wendida also wri-
fil te loupom weh.

Fan hoon himil si
utgant in sin withir-
loop untes sinro hoi :

Dob ne ist the sijn ge-
berge fan sinro hitte.

Ewa Godes unbe-
willam bekerund fe-
lim.

Arkunschap Godes
getruwin :

Wisduon farliendi
luzzundon.

Godes rehnussi re-
tha / geblichande her-
ta.

Gehot Godes schu-
ni iclightende ogum.

haar geluyd, en aan de
eynden van den kring
der aarde haare woor-
den.

Aan de zonne zette hy
zyne tente.

En hy als bruydegom
voortgaande van zyne
bedkameren ;

Zal verheugen als een
worstelaar te loopen
weg.

Van den hoogen he-
mel is zyn uytgang in
zynen wederlooptót zy-
ne hoogte :

Nóchte is 'er die zich
verbergt van zyne hitte.

De Wet Gods onbe-
vlekt , bekeerende de
zielen.

't Getuygenis Gods
getrouw ;

Wysheyd verleenen-
de den kleynen.

Gods gerechtigheden
[zyn] recht, verblyden-
de de harten.

't Gebód Gods schoon,
verlichtende de oogen.

De

Fortha Druftenheij:
 lih / volkwonende an
 werildi werildis.

Diroma Druften
 givari /

Bechelika an sig sel:
 bou / begerlika ober
 golt / in stein durrikain
 bile / in suotera ober
 honog in rata.

Gewisse thin schalc
 behodit sia / an behuo:
 dende im mikil wihtir:
 lon.

Misdadi twie birnis
 mit? fan beholene mi:
 nin gereini mi:

In fan fremetgon
 ginathe thin in schalke.

Of sie min ne wer:
 thon geweldig /

Chan ik unbemil:
 lam wezen scal fan
 meistero misdadin :
 in solon wesfan that
 gelicum sulum spra:
 ken minis mundis in
 gehugenisse minis her:

De vreeze des Hee:
 ren is heylig, voldur:
 rende tót aan de werreld
 der werreld.

De rechten des Hee:
 ren zyn waar,

Gerechtiglyk aan zich
 zelve, begerlyk bo:
 ven goud, en gesteen:
 te dierbaar veel, en zoe:
 ter boven honig en raat.

Gewis uw knegt be:
 houdtze, en behoudens
 de die in groote wede:
 loon.

De misdaden wie ver:
 neemt? van verholene
 myne reynig my.

En van vreemde be:
 genadig uwen knecht.

Of zy myner niet
 wierden geweldig.

Dan ik onbevlekt wee:
 zen zal van de meeste
 misdaden: en zullen
 weezen dat gelyken zul:
 len de spraaken myns
 monds en geheuge:
 nisse myns harten,

E e 3 in

454 W. SEWELS *Nederduytsche*
tin / in thiuro tegenwoordig-
moedicheit dinicera. heyd voortaan.

Oude beschryving der Tien ge-
booden in Oud Friesch.

DAn de tiaen wird :
dit sint da tiaen
wird.

Israhel dyn God
is een weer God.

Him scheltu tienja /
en sijn era mit nene
fraemde Goden men-
zia.

Israhel dyn God
schelt u neen byd
makia /

Fan alle da creatura
deer bida Himel stucht/
jetsa op der eerde
swerft / en in de wettere
suomt ;

Want ic mine ontank
wret / al toe da siarda /
en mine tank laenie al
toe tienda.

Israhel dijn Godes
nama schelt u naet
fosswerra.

*Van de tien woorden :
Dit zyn de tien woorden.*

Israel uw Gód is een
waare Gód.

Hem zult gy dienen,
en zyne eere met geene
vreemde Goden ver-
mengen.

Israel uwen Gód zult
gy geen beeld maaken,

Van alle schefsel dat
by den Hemel vliegt,
ófte op de aarde zwerft,
en in de wateren zwemt.

Want ik mynen on-
dank wreek al tót het
vierde en myne barm-
hartigheyd uytlange tót
het tiende.

Israel uws Góds naam
zult gy niet verzweeren.
Nòch

Mer tot nene pde-
nisse / op tpaen sonder
need.

Israhel dis Sonnen
deis fira schelt u naet
sozjetta.

Disse flower boeden
waren in eenre taefla.

Israhel era dijn
Fader en dijn Moder /
hoe du lange libbe op
der eerda.

Hoed dy van hoer-
dom.

Hoed dy van man-
slachta;

Hoed dy van tpesta.

Hoed dy van falsch
riuch.

Hoed dy van onetter
bperinge / alle der
ringena deer dijn nest
aegh mit marariucht
dan dy.

Nóch tot geene ydel-
heyd.

Israel den zondag te
vieren zult gy niet ver-
geeten.

- *Deeze vier geboden
waaren in ééne tafel.*

Israel eer uwen vader
en uwe moeder, op dat
gy lang leeft op der aar-
de.

Hoed u van hoerery.

Hoed u van man-
slag.

Hoed u van dievery.

Hoed u voor valsche
geruygenis.

Hoed u van onrechte
begeeringe der dingen
die uw naaste eygent
met meer recht dan gy.

E Y N D E.

M 54
20

